УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Мр Милица Богдановић

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА МЕТАФОРА У ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ СРПСКИХ И БРИТАНСКИХ НОВИНСКИХ ЧЛАНАКА

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Бања Лука, 2021.

UNIVERSITY OF BANJA LUKA
FACULTY OF PHILOLOGY

MA Milica Bogdanović

A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORS IN THE ECONOMIC DISCOURSE OF SERBIAN AND BRITISH NEWSPAPER ARTICLES

DOCTORAL DISSERTATION

Banja Luka, 2021

МЕНТОР: проф. др Далибор Кесић, ванредни професор, Филолошли факултет Универзитета у Бањој Луци

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА МЕТАФОРА У ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ СРПСКИХ И БРИТАНСКИХ НОВИНСКИХ ЧЛАНАКА

Предмет рада су појмовне метафоре на којима се заснива реализација ријечи *економија* у економским новинским чланцима на српском и енглеском језику. Истраживање је имало неколико циљева: да се утврде појмовне метафоре које описују ријеч *економија* у оба корпуса, сличности и разлике метафора које описују *економију* као живи организам на когнитивном и лингвистичком нивоу, те да се прикажу вриједности које се приписују *економији* на прагматичком нивоу. Истраживање је показало да се *економија* најчешће приказује као ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у погледу раста, животног циклуса, снаге и здравља, односа са другима и као активни или пасивни агент. Анализа је такође приказала *економију* као путника помоћу метафоре ПУТОВАЊА, затим осликала односе *економије* са другим учесницима помоћу метафоре СИЛЕ, а њезине проблеме приказала помоћу органа за дисање и уста.

Резултати анализе доказали су да српски и енглески језик показују велику сличност у погледу лингвистичких израза и појмовних метафора које описују *економију* као живи организам због чињенице да се у њиховој основи налази универзално тјелесно искуство. С друге стране, пронађене су разлике које се огледају у различитим лингвистички изразима, различитим појмовним метафорама и различитим аспектима ријечи *економија* који се освјетљавају. На когнитивном нивоу доказали смо да је процес настанка значења ријечи динамичан и да значења нису тако фиксно одређена као што теорија појмовних метафора тврди. Ова динамичност доводи до настанка мјешовитих и креативних метафора. Културално-когнитивни ниво указао је на повезаност културе и спознаје, а прагматички ниво је приказао начин размишљања и став говорника.

На основу спроведене анализе можемо да закључимо да универзално тјелесно искуство чини основу за настанак појмовних метафора и доводи до појаве великог броја истих метафора у енглеском и српском језику. Поред тога, процес настанка значења ријечи је динамичан и неодјељив од културе у којој настаје, што доводи до разлика у

метафорама, те је за њихово разумијевање неопходно узети у обзир друштвену и културалну условљеност.

Кључне ријечи: економија, појмовне метафоре, економски дискурс, метафоре у дискурсу, концептуализација, когнитивна лингвистика, енглески језик, српски језик
Научна област: Енглески језик и књижевност
Научно поље: Наука о језику
Класификациона ознака за научну област према CERIF шифрарнику: H 570

MENTOR: prof. dr Dalibor Kesić, associate professor, Faculty of Philology, University of Banja Luka

A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORS IN THE ECONOMIC DISCOURSE OF SERBIAN AND BRITISH NEWSPAPER ARTICLES

The thesis explores conceptual metaphors in the realization of the word *economy* in Serbian and English economic newspaper articles. Research had several goals: to identify conceptual metaphors that describe the word *economy* in both corpora, similarities and differences of metaphors that describe the *economy* as a living organism on a cognitive and linguistic level, and to show values attributed to the word *economy* on a pragmatic level. Our research has shown that the word *economy* is presented as a LIVING ORGANISM in terms of growth, life cycle, strength and health, relationships with others, and as an active or passive agent. The analysis has also shown that the *economy* is metaphorically conceptualised as a traveler via TRAVEL metaphor, that relationships of the *economy* are realized via the FORCE metaphor, and that problems of the *economy* are conceptualised via metaphors that include the breathing organs and the mouth.

The results of the analysis have proved that Serbian and English show great similarities regarding linguistic expressions and their conceptual metaphors that describe the word *economy* as a living organism due to the fact that they are based on universal bodily experience. On the other hand, we have found certain differences that are reflected in different linguistic expressions, different conceptual metaphors, and different aspects of the word *economy* that are emphasised. On the cognitive level, we have proved that the word meaning construction is a dynamic process and that meanings are not as fixed as the theory of conceptual metaphors claims. This dynamism leads to the emergence of the mixed and creative metaphors. The cultural-cognitive level has indicated the connection between culture and cognition, while the pragmatic level has revealed speakers' attitude and the way they think.

Based on the analysis, we can conclude that universal bodily experience is the basis for the creation of conceptual metaphors leading to the realisation of a large number of the same conceptual metaphors in Serbian and English. Also, the process of the word meaning construction is dynamic and inseparable from the culture in which it originates, which causes

differences in metaphors. Therefore, understanding metaphors implies taking into consideration their social and cultural aspects.

Key words: economy, conceptual metaphor, economic discourse, metaphor in discourse, conceptualisation, cognitive linguistics, English, Serbian
Scientific area: English language and literature
Scientific field: Linguistics
Classification code for the scientific field under CERIF code book: H 570

САДРЖАЈ

I УВОД 1
1.1 Предмет истраживања 1
1.2 О важности истраживања појмовних метафора у когнитивној лингвистиви 2
1.3 Циљеви истраживања 4
1.4 Хипотезе истраживања 5
1.5 Грађа за језичку анализу 5
1.6. Структура излагања 6
II ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР: КОГНИТИВНИ ПРИСТУПИ ИЗУЧАВАЊА МЕТАФОРЕ 8
2.1. Традиционалне теорије метафоре 8
2.2. Когнитивна лингвистика 12
2.2.1. Теорија појмовне метафоре 13
2.2.2. Класификација појмовних метафора 17
2.2.3. Искуствена основа појмовних метафора 20
2.2.4. Појам сликовне шеме 22
2.2.5. Културална основа појмовних метафора и питање универзалности 24
2.2.6. Идеолошка основа појмовних метафора 28
2.3. Метафора у дискурсу 30
2.3.1. Појам дискурса 30
2.3.2. Критичка анализа метафоре 33
2.3.3. Политички дискурс 35
2.3.4. Метафоре спорта 37
2.3.5. Метафоре тијела 39
2.3.6. Метафора у новинском дискурсу 40
2.3.7. Појмовна метонимија 42
2.4. Критике и изазови за теорију појмовне метафоре 43
2.4.1. Проблем пресликавања домена 44
2.4.2. Проблем искуствене основе 47
2.4.3. Неуронска теорија метафоре 49
2.4.4. Проблем категоризације 51
2.5. Дискурсни приступи метафори и методолошки проблеми 53
III КУЛТУРА КОД ПОЈМОВНЕ МЕТАФОРЕ 60

3.1. Уопштено о култури 60
3.2. Утицај културалних варијација на појмовну метафору 63
3.2.1. Иста појмовна метафора али различит језички израз 65
3.2.2. Различите појмовне метафоре 66
3.2.3. Ријечи и изрази са сличним дословним значењем али различитим метафоричним значењем 68
3.3. Узроци културалних варијација 69
3.4. Учесталост појављивања појмовних метафора 72
3.5. Идеолошка обојеност културе 74
IV МЕТАФОРА У ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ 78
4.1. Метафора у економији 78
4.2. Органске и механичке метафоре 79
4.3. Изворни домени појмовне метафоре у економском дискурсу 85
V ГРАЂА И МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА 91
5.1 Грађа 91
5.2 Методолошки поступак и ток анализе 93
VI РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА 100
6.1. Категоризација изворних домена у оба корпуса 100
6.2. Најучесталији изворни домени у оба корпуса 119
6.2.1. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у енглеском корпусу 120
6.2.2. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у српском корпусу 133
6.3 Анализа најучесталијих изворних домена у оба корпуса 140
6.4 Поређење изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ 142
6.4.1 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на енглеском језику 143
6.4.2 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на српском језику 163
6.5 Анализа изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса 176
VII КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЕКОНОМИЈЕ УЗ ПОМОЋ ТЈЕЛЕСНИХ МЕТАФОРА 181
7.1 Концептуализација економије уз помоћ метафоре ПУТОВАЊА 181
7.1.1 Сликовне шеме метафоре ПУТОВАЊА 181
7.1.2 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на енглеском језику 183
7.1.3 Синтаксичка структура метафора кретања у енглеском корпусу 192
7.1.4 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на српском језику 193

7.1.5 Појам путовања у корпусу на енглеском језику 198
7.1.6 Појам путовања у корпусу на српском језику 199
7.1.7 Сличности у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса 201
7.1.8 Разлике у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса 201
7.1.9 Културалне импликације резултата анализе метафоре ПУТОВАЊА 205
7.2 Концептуализација економије уз помоћ метафоре СИЛЕ 207
7.2.1 Шема *силе* 207
7.2.2 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у корпусу на енглеском језику 209
7.2.3 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тјела у корпусу на српском језику 219
7.2.4 Сличности глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса 224
7.2.5 Разлике глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса 225
7.3 Концептуализација економије уз помоћ органа за дисање и уста 228
7.3.1 Покрети који се односе на органе за дисања у корпусу на енглеском језику 228
7.3.2 Покрети који се односе на органе за дисање у корпусу на српском језику 229
7.3.3 Резултати анализе покрета који се односе на органе за дисање у оба корпуса 231
7.3.4 Концептуализација економије уз помоћ покрета који укључују уста 232
7.3.5 Покрети који укључују уста у корпусу на енглеском језику 232
7.3.6 Покрети који укључују уста у корпусу на српском језику 237
7.3.7 Резултати анализе покрета који се односе на уста у оба корпуса 238
VIII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА 240
8.1 Закључак 240
8.2 Могући правци даљег истраживања 245
IX ЛИТЕРАТУРА 247
X ПРИЛОЗИ 267
XI БИОГРАФИЈА 337

I УВОД

1.1 Предмет истраживања

Предмет овог рада су појмовне метафоре које се појављују приликом реализације ријечи *економија* у економским новинским чланцима на српском и енглеском језику. Употреба метафора је искуствено и културално условљена и оне представљају добро полазиште за истраживање начина размишљања, разумијевања, процјењивања, као и ставове људи који их употребљавају. Помоћу упоредне анализе појмовних метафора настоји се доказати шта је универзално у ова два језика, односно шта је резултат тјелесног искуства које се налази у основи процеса конструисања значења, а шта је оно што ограничено разним културалним факторима доводи до различитих реализација, метафоричких екстензија и употребе културно-специфичних појмовних метафора у овим језицима. Након анализе свих изворних домена који описују ријеч *економија* издвојена су и анализирана четири најучесталија домена у оба корпуса: ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ, ПРЕДМЕТ и САДРЖАТЕЉ. Међу ова четири изворна домена, домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ пружа највећу могућност поређања лингвистичких израза и појмовних метафора које настају. На примјер, оба корпуса приказују економију као путника уз помоћ глагола кретања или је ближе одређују помоћу покрета који укључују различите дијелове тијела.

У складу са наведеним, изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ детаљније је анализиран у сљедећем погледу:

1. Концептуализација напретка економије уз помоћ метафоре ПУТОВАЊА
2. Концептуализација односа економије уз помоћ метафоре СИЛЕ
3. Концептуализација проблема економије уз помоћ органа за дисање и уста

Проучавање наведених метафора стављено је у шири контекст когнитивне лингвистике која даје основу за повезивање значења и људског искуства, док су у самој

анализи примијењене поставке теорије појмовне метафоре која метафору посматра као резултат пресликавања домена.

1.2 О важности истраживања појмовних метафора у когнитивној лингвистиви

Важност истраживања појмовних метафора огледа се у чињеници да је језик основно средство проучавања организације нашег појмовног система. Когнитивна лингвистика заузима став да се свакодневно људско искуство о свијету заснива на интеракцији тијела и средине. Основна поставка да је метафора свеприсутна у свакодневном животу - како у језику, тако и у процесу размишљања - указује на то да је и наш појмовни систем по природи метафоричан. Основну функцију метафоре лингвисти виде у разумијевању једне ствари у односу на другу страну. Метафора се користи да би се мање познати и апстрактнији појмови објаснили уз помоћ познатијих и конкретнијих појмова. Према теорији о појмовним метафорама, чији су зачетници лингвисти Лејкоф и Џонсон (Lakoff & Johnson 1980, 2003), са својим капиталним дјелом *Метафоре по којима живимо*, метафора се сматра предметом пресликавања *изворног* и *циљног* домена. По својој структури изворни домен представља конкретнији и разумљивији појам утемељен у нашем искуству који пресликава своја поједина својства на апстрактнији и теже разумљив, циљни домен. Ово пресликавање се не врши насумично, већ слиједи законе систематичности и кохерентности.

Разумијевање појмовних метафора захтијева одређени вид искуства. Као што смо навели, тјелесно искуство представља основ за разумијевање и код Лејкофа и Џонсона оно је организовано у виду *сликовних шема* (*image shema*), односно искуственог садржаја (*gestalt*), који представља цјелину одређене структуре у оквиру нашег искуства.

Други аспекат утицаја представља култура, односно вриједности које су дубоко усађене у сваку културу. Истражујући утицај културе на разумијевање свијета око нас Кевечеш је доказао да тјелесно искуство није хомогено, него да се састоји од неколико аспеката који се, зависно од културе, издвајају и наглашавају (Kövecses 2005, 2010). Ови различити искуствени фокуси доводе до појаве једним дијелом универзалних, а другим дијелом културално-специфичних појмова, док су разлике у категоризацији изворних и циљних домена, а тиме и у именовању појмовних метафора, доказ да су култура и тјелесно искуство нераздвојиви.

Теорија о појмовним метафорама била је само полазна основа за даља истраживања. Она није могла да објасни проблем једносмјерног пресликавања и појаву нових, креативних и мјешовитих метафора. Средином деведесетих година прошлог вијека као одговор појављује се теорија концептуалне интеграције (Conceptual Blending Theory), чији су зачетници Марк Тарнер и Жил Фокониер (Fauconnier & Turner 2003). У односу на теорију о појмовним метафорама која анализира стабилне и систематске односе између два појмовна домена, теорија концептуалне интеграције ставља нагласак на динамичне и активне односе који настају у тренутку када се о њима размишља. Процес доводи до настајања нових значења у свакодневном животу и нових концептуализација које надопуњују постојеће метафоре. У теорији концептуалне интеграције полазну основу анализе не представљају домени него *ментални простори*, као концептуални пакети који настају у току размишљања и говора у да би се лакше разумјели појмови (Fauconnier & Turner 2002). Тарнер и Фокониер су разрадили овај модел подијеливши га на четири међусобно повезана простора: два улазна простора (input space) која су дјелимично упарена, затим генерички простор (generic space), који представља концептуалну структуру коју дијеле оба улазна простора, односно оно што им је заједничко, као и интегрисани простор (blend space), у којем се материјал из улазних простора комбинује и међусобно дјелује стварајући нову, интегрисану информацију.

Други изазов за теорију о појмовним метафорама представљало је нерјешено питање искуствене основе појмовних метафора. Овим проблемом позабавио се Џозеф Грејди (Joseph Grady 1997) у својој теорији о примарним метафорама. Грејди је метафоре подијелио на примарне и сложене (primary and complex), при чему се сложене метафоре састоје од примарних, које су засноване на међусобном односу субјективног искуства са физичким искуством. Управо та искуствена основа примарне метафоре чини потенцијално универзалним (Kövecses 2010). Поред искуствене основе и утицаја културе, фактор који такође утиче на употребу метафора јесте контекст, док неки аутори (Kövecses 2005) наводе и стил као четврти фактор различите употребе и варијација метафора.

Истраживање појмовних метафора у економском дискурсу добило је на важности због чињенице да је једна од карактеристика економског дискурса управо метафоричан начин изражавања. Многи термини у економији су метафорични, нпр. инфлација, експанзија, депресија, итд. Истраживања лингвиста (Charteris-Black 2000, Boers 1997,

Bratož 2004, White 2003) показала су да се најчешће појављују механичке и органске метафоре, као и просторне. На примјер, економија која добро функционише представљена је као машина која добро и ефикасно ради, или као живо биће које је у добром или у лошем здравственом стању. У случају просторних метафора, економски процеси су приказани као вертикална и хоризонтална кретања. Од осталих метафора које се појављују у економском дискурсу најчешће су оне које потичу из домена спорта, ратовања, такмичења и слично (Koller 2003, 2004). Проблемом метафора у новинским чланцима економског дискурса бавиле су се Силашки и Ђуровић (Silaški & Đurović 2010, 2014, 2016, 2017) настојећи да објасне на који начин долази до настанка значења метафоричких израза у дискурсу на српском и енглеском језику, али и упоредном анализом ова два језика указујући на универзалност и разлике у концептуализацији појмова (Radić-Bojanić & Silaški 2012).

Метафоре се користе да би се објасниле бројне динамичне промјене у друштву. Оне представљају основно лингвистичко средство уз помоћ којег се људи прилагођавају тим промјенама (Charteris-Black 2008). Међутим, с обзиром на то да метафоре пресликавају и наглашавају само одређена својства извора, док друга умањују или сакривају, оне такође имају и велику моћ убјеђивања (Silaški *et al.* 2009). Често се користе да би се њима разоткрила или сакрила реалност. На тај начин, језик економског дискурса проткан метафорама носи у себи одређене судове који могу да утичу на читаоца приликом разумијевања економских односа и проблема.

1.3 Циљеви истраживања

Наше истраживање појмовних метафора које се појављују приликом концептуализације ријечи *економија* у економским новинским чланцима на српском и енглеском језику има неколико циљева:

1. утврђивање појмовних метафора које описују ријеч економију као живи организам уз помоћ тјелесних метафора;
2. утврђивање аспеката ријечи економија који се концептуализују уз помоћ тјелесних метафора;

3. утврђивање сличности тјелесних метафора које описују економију као живи организам у оба корпуса на когнитивном нивоу;
4. утврђивање разлика тјелесних метафора које описују економију као живи организам у оба корпуса на лингвистичком нивоу;
5. утврђивање начина размишљања и вриједности које се приписују ријечи економија, као и став говорника на прагматичком нивоу.

1.4 Хипотезе истраживања

На основу сазнања да језик приказује и конструише друштвену и културалну стварност, те да је метафорични начин изражавања искуствено и културално условљен, у раду се полази од неколико претпоставки.

1. Прва претпоставка јесте да ћемо у оба корпуса пронаћи велики број сличних примарних метафора које произилазе из универзалног тјелесног искуства свијета на којем се заснива процес конструисања значења.
2. Друга претпоставка јесте да ће утицај културе и различити ставови говорника довести до појаве варијација у лингивстичким изразим исте појмовне метафоре, затим до појаве различитих метафора и метафоричких екстензија због чињенице да је култура значајан дио процеса конструисања значења.

1.5 Грађа за језичку анализу

С обзиром на то да је циљ истраживања овог рада поређење појмовних метафора које одређују ријеч *економија* у економском дискурсу на српском и енглеском језику, грађу чине два корпуса састављена од српских и британских новинских чланака. Када су у питању британске новине опредијелили смо се за часопис *The Economist*, док смо грађу за анализу метафора на српском језику пронашли у новинама *Политика*. *The Economist* је познати британски часопис који излази један пут седмично и фокусира се на међународну сцену у погледу политике, пословања, финансија, науке и технологије. Његов тираж се процјењује на готово 1,7 милиона примјерака. Због непостојања часописа на нашим

просторима који би био пандан часопису *The Economist* одлучили смо се да у нашу анализу уврстимо чланке из *Политике* која се сматра најстаријим и најутицајнијим дневним листом у регији. Поред политичких тема *Политика* се бави и анализом догађаја на домаћој и свјетској сцени, укључујучујући и економију. У оба случаја ради се о претрагама новинских архива интернетског издања часописа за 2019. годину. О начину одабира и анализирања метафора биће више ријечи у методолошком дијелу рада.

1.6. Структура излагања

Излагање резултата истраживања и анализе биће организовано у неколико поглавља. Након овог уводног дијела, у другом поглављу даћемо преглед централних идеја когнитивне лингвистике и бавићемо се основним принципима и ограничењима теорије појмовне метафоре. Такође, објаснићемо искуствену, културалну и идеолошку основу настанка појмовних метафора. Посебну пажњу ћемо усмјерити на појам сликовне шеме и међусобну повезаност културе и појмовне метафоре. Даћемо и преглед новијих праваца истраживања и њихове импликације које се тичу нашег истраживања.

Треће поглавље бави се појмом културе уопштено и њеном утицају на појмовне метафоре. У овом дијелу рада објаснићемо на који начин долази до појаве културалних варијаца чију класификацију преузимамо од Дајнан (Deignan 2005, Deignan et al. 1997). С тим у вези, навешћемо најчешће узроке појаве различитих лингвистичких израза и њихових екстензија које доводе до настанка различитих појмовних метафора.

У четвртом поглављу дајемо општи преглед метафора које се појављују у економском дискурсу. Поред тога, бавимо се врстама метафора које се најчешће употребљавају као и уобичајеним изворним доменима.

Пето поглавље даје детаљно објашњење методолошког поступка и грађе која је кориштена при стварању корпуса на српском и на енглеском језику.

Шесто и седмо поглавље садрже резултате истраживања. Након прегледа и објашњења појединих изворних домена, у шестом поглављу даје се детаљнија анализа четири најучесталија изворна домена, међу којима се посебно издваја домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ који нуди највећу могућност поређења, те се посебно издваја у наредном поглављу. Приликом анализирања појмовних метафора остала три изворна домена у оба

корпуса, пажња се усмјерава на сличности и разлике лингвистичких израза и њихових појмовних метафора.

Седмо поглавље доноси цјелокупну анализу изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса. У првом дијелу овог поглавља економија се концептуализује као живи организам у погледу напретка и односа са другим ентитетима. Други дио седмог поглавља приказује *економију* као путника уз помоћ метафоре путовања, метафоре силе и покрета који укључују одређене дијелове тијела (уста и органе за дисање). Поред истраживања сличности и разлика појмовних метафора у оба корпуса посебно се наглашавају аспекти који концептуализују економију као живи организам и објашњавају вриједности које им се приписују помоћу ових метафора.

У завршном, осмом поглављу износе се закључна разматрања која се заснивају на квантитативној и квалитативној анализи прикупљених примјера метафора из корпуса на енглеском и српском језику. Такође, указује се на могуће импликације добијених резултата и правце будућих истраживања.

II ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР: КОГНИТИВНИ ПРИСТУПИ ИЗУЧАВАЊА МЕТАФОРЕ

2.1. Традиционалне теорије метафоре

Подјела на дословни и фигуративи језик вијековима је будила знатижељу филозофа. Дословни језик се сматрао најприкладнијим средством за објективно приказивање реалности јер га одликују прецизност и недвосмисленост (Ortony 1993), док је фигуративни језик био одлика реторичког и поетичког начина изражавања. Заједно са поређењем и аналогијом, метафора је заузимала посебно мјесто међу стилским фигурама. Назив метафора долази од грчке ријечи μεταφορά, односно meta/мета = са/послије и pherein/фераин = носити (Charteris-Black 2004: 19), што упућује на то да се ради о преношењу значења.

Први филозоф који је указао на значај метафоре и дао њену дефиницију био је Аристотел. За разлику од свог учитеља Платона, који је протјерао пјесништво и реторику из своје идеалне републике јер не изражавају истину и заводе људе (Platon 2005), Аристотел је вјештину кориштења метафоре сматрао особином генијалних људи из разлога што метафоре повезују ствари по сличности (Aristotel 2008). Оне се одликују „јасноћом, допадљивошћу и необичношћу“, а начин препознавања и употребу метафоре није могуће научити од других (Aristotel 1997: 250). Метафора је на тај начин схваћена као једино средство помоћу којега можемо да разумијемо нешто ново и необично. Аристотелова дефиниција метафоре као „преношење израза с једног предмета на други, и то с рода на врсту, или с врсте на род, или с врсте на врсту, или, најзад, на основу аналогије“ (Aristotel 2008: 91) указује на четири врсте односа, од којих је најзначајнији посљедњи. Наиме, сматрало се да су најважније оне метафоре које настају по принципима аналогије[1]. Прве двије врсте трансфера представљају синегдоху код које се „лексемом која означава дио именује цјелина, или обрнуто лексемом којом се именује цјелина означава се дио те цјелине“ (Ковачевић 2000: 61). С друге стране, метонимија подразумијева супституцију. Код метонимије долази до употребе једног знака умјесто другог знака код предмета или појава међу којима постоје неки „логички изванјезички односи“. Управо та

[1] Аналогија представља ситуацију у којој се други члан односи према првом као четврти према трећем. (Aristotel, 2008: 92)

логичка веза између знакова омогућава супституцију, а не нека значењска повезаност (*ibid*: 45).

Према Ортонију и сарадницима (Ortony, Reynolds & Arter 1978) идеја коју је Аристотел иницирао, а која још увијек преовладава, да метафора подразумијева поређење сличности између различитих појмова, представља његов најзначајнији допринос проучавању метафоре. Међутим, други аспекат ове теорије према којој је метафора више стилска фигура него што даје смисао, указује на то да Аристотел није спознао прави утицај метафоре и однос са аналогијом на природу језика. Ипак, Ковачевић напомиње да је уз помоћ метафоре Аристотел повезао реторику (као умјетност говорништва) са поетиком (као умјетности пјесништва), а реторичке фигуре превео у стилске (Ковачевић 2000). Аристотелова дјела, нарочито Поетика, била су основа за настанак такозване теорије поређења (енг. *comparison theory*), најраширеније теорије о природи метафора (Ortony et al. 1978).

Да метафора није само одлика генија и да поред декоративне функције има и комуникативну уочио је римски реторичар Квинтилијан објаснивши да је метафора „дар природе“ који, премда несвјесно, користе и необразовани људи (Terić 2017). Освијетливши и когнитивну страну употребе метафоре оставио је простора за даља истраживања у том правцу.

У вијековима који су слиједили Аристотелова класична теорија о позитивном утицају метафоре није нашла одјека у размишљањима филозофа који су је и даље посматрали са сумњом и говорили да удаљава од спознаје и истине. До деветнаестог вијека растао је значај математике и геометрије. Развој емпиријских наука у западној култури допринио је маргинализацији поезије и реторике, и тако су метафора и друге стилске фигуре поново постале реторичка средства на која се гледало са подсмијехом (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Најзначајнији битански емпиричари Џон Лок и Томас Хобс дијелили су исти презир према метафори сматрајући је апсудрном и непријатељем истине. Истина и реалност се могу открити само путем дословног језика чија је то и основна функција. Декоративна функција метафоре била је ограничена на поље поезије и књижевности (Cameron 1999, 2003).

Први лингвисти који су указали на когнитивну вриједност метафоре били су Аристотелови критичари, И.А. Ричардс (I.A. Richards 1936), Ортони (Ortony 1975, Ortony

at al. 1978) и Блек (Black 1955). Ричардс се супроставио традиционалном увјерењу да се метафора базира на сличности између два различита термина (Richards 1936:93). Умјесто замјене или трансфера значења, заговарао је интеракцију двије различите ствари која доводи до употребе метафоре. Идеју о генијалности људи који се служе метафорама и њеној девијантној природи у односу на нормални начин функционисања Ричардс побија Шелијевим[2] запажањем да је језик у основи метафоричан и да уз помоћ њега стичемо способност употребе метафоре као што стичемо и остале људске одлике (*ibid*: 90). Он додаје да је метафора свеприсутна, као и цјелокупни когнитивни процес: "*Мисао* (ауторов курзив) је метафорична, а полази од поређења, и из ње потичу метафоре језика." (Richards 1936: 94). Преузимајући Аристотелову дефиницију метафоре као средства за поређење два термина, Ричардс врши подјелу метафоре на суштину (енг. *tenor*) и средство (енг. *vehicle*), при чему је суштина оригинална идеја која се разумије у односу на средство, а средство је позајмљена идеја, односно оно са чим се пореди (*ibid.:* 96). На примјер, у метафори „Човјек је вук", човјек је суштина, а вук је средство. Тако се на метафоричан начин суштина (човјек) разумије уз помоћ средства (вук). Касније је Ричардс подјели додао и основу (енг. *ground*), односно оно што је заједничко за оба термина (Richards у Shelestiuk 2006).

Ову подјелу Блек је само преименовао у оквир (енг. *frame*) и фокус (енг. *focus*). Интерпретирајући метафору на когнитивно-концептуалном нивоу, заузима сличан став да се метафора заснива на интеракцији два домена (Black 1955). Да би дошло до интеракције и настанка метафоре у крајњем исходу неопходно је да постоји систем импликација. Он се састоји од општих мјеста (енг. *commonplaces*) која се пројектују са споредног предмета (енг. *subsidiary subject*) на главни предмет (енг. *principal subject*). Метафора тако захтијева селекцију, наглашавање и организацију карактеристика главног предмета што доводи до помјерања значења метафоричких израза. Блек није могао да објасни зашто долази до помјерења значења, односно зашто је настанак метафора у неким условима могућ, а у некима не.

О настанку метафора постоје три теорије. Дуго времена је владало мишљење да метафора настаје у процесу супституције. Сматрало се да се метафорични изрази користе умјесто еквивалентних дословних израза и да се самим тим могу замијенити дословним

[2] Перси Биш Шели (Percy Bysshe Shelley), енглески пјесник доба романтизма

преводом (Black 1955). „Ричард је лав“ је примјер који се најчешће наводи у литератури да би се објаснио принцип супституције. Оквирно значење израза јесте „Ричард је храбар“, при чему је једна од особина лава замијењена именицом лав. Овакав начин схватања метафоре Блек је назвао супституционом теоријом (енг. *substitution theory*) објаснивши да је један од разлога за њену употребу лексичка празнина, односно непостојање дословног израза у језику. Други разлог је искључиво стилске природе, а то је жеља аутора да читаоцу пружи задовољство да самостално открије метафору и разумије њено значење.

Међутим, најраширеније схватање метафоре још од доба антике па до данас је оно о поређењу два потпуно различита појма путем аналогије које је Аристотел изнио у својој Поетици, односно поређење по сличности (Ortony at al. 1978). То је такозвана поредбена теорија (енг. *comparison theory*) која метафору види као елиптично поређење. Блек је сматрао да је поредбено схватање метафоре само посебан случај супституционог схватања, јер се метафорички израз може замијенити еквивалентном дословном компарацијом (Black 1955). Разлика је само у томе што атрибут више није предикација (Ричард је лав), него је сличност или поређење (Ричард је као лав) које не изражава атрибут, већ га подразумијева. За успјешну интерпретацију неопходно је да се открије оно што је заједничко за суштину и средство.

Својим схватањем метафоре као интеракције између два домена Ричардс и Блек су најпознатији поборници такозване интеракционе теорије о метафорама (енг. *interaction* theory). Блек је сматрао да она превазилази недостатке супституционог и поредбеног схватања метафоре и да на бољи начин објашњава њену употребу и ограничења (Black 1955). По принципу интеракције један домен се посматра и разумије у свјетлу другог домена (Richards 1936). Она доводи до настанка новог значења које се не може свести на дословну парафразу, већ захтијева способност аналошког размишљања, односно да слушалац препозна аналогију коју говорник изражава, сам врши интерференцију и открива импликације (Charteris-Black 2000; Ortony at al. 1978). Недостатак ове теорије је у немогућности објашњења зашто долази до метафоричке промјене заједничких мјеста приликом трансфера са споредног предмет на главни, од којих се већина односи на проширење значења (Black 1955).

Колико год различити били у својим тврдњама, сви представници ових теорија ипак наглашавају да је за успјешну интерпретацију метафоре неопходно познавање

појмова и њихових вриједности за све учеснике у комуникацији. Међутим, систематског изучавања метофора није било све до друге половине двадесетог вијека и појаве нове дисциплине која је метафору ставила у центар људског когнитивног система.

2.2. Когнитивна лингвистика

Когнитивна лингвистика се најчешће дефинише као дисциплина чији се поборници баве језиком као когнитивним процесом и његовим односом према осталим когнитивним процесима. Настала током седамдесетих година прошлог вијека била је одговор на тадашњу, преовладавајућу генеративну граматику Ноама Чомског који се првенствено бавио дубоким структурама и трансформацијама. Когнитивни лингивсти (Lakoff & Johnson 2003 [1980]; Gibbs 1997, 2006; Ortony 1993; Kövecses 2005; Charteris-Black 2002; Grady 2010) окупљени око Џорџа Лејкофа своју пажњу су окренули према концептима, значењу и елементима који освјетљавају праву природу метафоричког начина изражавања (Imre 2010). У центру истраживања поново се нашла метафора, али не као орнаментална фигура, него као средство којим се изражава и обликује стварност.

Основна поставка когнитивне лингвистике јесте да метафора није само стилска фигура и предмет језика, него дио појмовног система, мисаоног процеса и свакодневног начина изражавања (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Као посебна врста менталног и неуралног пресликавања, метафора утиче на начин на који људи размишљају, доносе одлуке и дјелују. У основи пресликавања налазе се концепти на основу којих се апстрактни и мање познати појмову (као што су вријеме, емоције и идеје) разумију уз помоћ конкретнијих и искуствено познатијих појмова (Gibbs 2006). На примјер, када кажемо: *Трошиш моје вријеме, Уложио сам много времена у њу, Понестаје ти времена*, категорију времена разумијемо преко концепта робе која има своју вриједност и коју користимо за остварење својих циљева. У основи оваквог схватања времена налази се културолошка условљеност и повезаност рада са временом које се улаже, троши или штеди у западним културама, што доводи до стварања појмовне метафоре ВРИЈЕМЕ ЈЕ НОВАЦ[3] (Lakoff & Johnson, 2003 [1980]: 7-9).

[3] У литератури је општеприхваћена конвенција да се појмовне метафоре и појмови на које се односе пишу великим словима, а њихови лингвистички изрази малим.

За разлику од традиционалног схватања метафоре као стилске фигуре, когнитивни лингвисти је не посматрају као лингвистички феномен, већ наглашавају њену појмовну димензију која одређује начин размишљања и изражавања, како вербалним путем кроз лингвистичке реализације метафоре, тако и невербални путем преко слика и гестикулације (Grady 2012). Посебан допринос когнитивне лингвистике лежи у чињеници да је метафора поново постала дио свакодневног говора и мишљења и да су бројна истраживања која су повезала когнитивну лингвистику са осталим наукама и дисциплинама као су психологија**,** неуролингвистика, когнитивна психологија, филозофија, књижевност и друге, на систематичан начин доказала свеприсутност метафоре и њену улогу у основним менталним активностима. Тако се данас под окриљем когнитивне лингвистике врше многа дијахрона и синхрона истраживања различитих тема, како у појединачним језицима тако и контрастивно (Klikovac 2004).

Почетак когнитивног проучавања метафоре веже се за ауторе Лејкофа и Џонсона који су у својим раним радовима објаснили, а касније и разрадили појам појмовне метафоре.

2.2.1. Теорија појмовне метафоре

Иако идеја по којој метафора припада процесу размишљања а не само језику постоји од раније, она је своје појмовно одређење у оквиру когнитивне лингвистике добила тек 1980. године у књизи *Metaphors we live by* аутора Џорџа Лејкофа и Марка Џонсона. У свом капиталном дјелу аутори раскидају везу са класичном теоријом која метафору посматра као пјесничку имагинацију, реторичку фигуру и дио посебног, а не свакодневног језика. Супротно овом, општеприхваћеном мишљењу Лејкоф и Џонсон наводе да је метафора „свеприсутна у свакодневном животу, не само у језику него и у мишљењу и дјеловању. Наш појмовни систем, у складу са којим размишљамо и дјелујемо, у својој природи у основи је метафоричан“ (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 3). У основи мисаоног процеса налазе се концепти који структурирају и управљају начином на који поимамо свијет. Сходно томе, наша реалност је одређена метафорама као језичким изразима који се користе у свакодневној комуникацији.

На основу оваквог схватања метафоре настала је теорија појмовне метафоре (енг. *conceptual metaphor theory*) која метафору дефинише као разумијевање једног појмовног домена, обично мање познатог, помоћу другог, познатијег домена (Kövecses 2010). Бројни су примјери који доказују како се љубав схвата помоћу путовања, расправа помоћу рата, живот помоћу путовања, теорије помоћу грађевине и слично. Таква структура која може да се изрази као ПОЈМОВНИ ДОМЕН А ЈЕ ПОЈМОВНИ ДОМЕН Б назива се појмовна метафора (енг. *conceptual metaphor*). Ова копулативна конструкција X је Y представља основну језичку форму у којој се најчешће појављује метафора (Ковачевић 2000). Појам X у овој конструкцији представља субјекат, а појам Y предикатив. Везу између њих чини копула, односно глагол *бити*. Од ове структуре треба разликовати језичке изразе појмовне метафоре који се називају метафорички језички изрази (енг. *metaphorical linguistic expressions*). Они представљају језичке реализације појмовне метафоре. На примјер, појмовна метафора РАСПРАВА ЈЕ РАТ најчешће се реализује кроз језичке изразе: *Твоје тврдње су необориве, Нападао је сваку слабу тачку у мојој расправи, Нисам никада побиједио у расправи са њим*, који илуструју схватање расправе помоћу рата, при чему се не мисли на физички сукоб, него на вербалну битку у којој имамо противнике који нападају туђе аргументе, припремају стратегије и добијају или губе расправу на крају (Kövecses 2010).

Ако је суштина метафоре разумијевање једног домена помоћу другог онда је неопходно да дефинишемо домене. Домен који је апстрактнији, сложенији и теже разумљив, те га је неопходно довести у везу са нечим што ће нам га приближити назива се циљни домен (енг. *target domain*). С друге стране, по својој структури изворни домен (енг. *source domain*) представља конкретнији, разумљивији и искуствено ближи појам који пресликава своја поједина својства на апстрактнији појам и омогућава његово разумијевања. На примјер, у метафори ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, изворни домен је путовање, а циљни домен љубав. Однос који се успоставља имеђу ова два домена и доводи до настанка појмовне метафоре назива се пресликавање (енг. *mapping*). Пресликавање је основна поставка теорије појмовне метафоре и оно представља „успостављање систематске повезаности између изворног и циљног домена“ на начин на који се елементи једног домена пресликавају на елементе другог домена (Kövecses 2010: 7). Ако за примјер узмемо претходно наведену метафору, љубавници представљају путнике, љубавна веза је

возило, а заједнички циљеви љубавника одговарају заједничкој дестинацији. На њиховом заједничком путу бројне су препреке које осликавају проблеме у вези (Lakoff 1993). Ово пресликавање се не дешава насумично, већ слиједи законе систематичности и кохерентности. То значи да елементи у домену љубави (љубавници, заједнички циљеви, проблеми и љубавна веза) на систематичан начин одговарају елементима у домену путовања (путници, дестинације, препреке и возило), при чему долази до онтолошких пресликавања. Код појмовне метафоре РАСПРАВА ЈЕ РАТ елементи домена ратовања пресликавају се на елементе домена расправе, при чему расправа слиједе одређене обрасце који подразумијевају да се неке ствари дешавају приликом расправљања а неке не. Та дјелимична концептуализација расправе као рата на систематичан начин утиче на облик расправе и начин на који говоримо када се расправљамо (Lakoff 1993). Поред тога, она даје структуру нашем разумијевању појма расправе, и обликује наше понашању у њој (Klikovac 2000).

Постоје два принципа на којима се заснива процес пресликавања. Према принципу једносмјерности[4] (енг. *principle of unidirectionality*) пресликавање увијек иде у правцу од конкретног појму према апстрактном, али не и обратно (Kövecses 2010). Из тог разлога путници се никада не концептуализују као љубавници, нити возило као љубавна веза. Дакле, пресликавање никада не иде од циљног домену ка изворном. Други принцип по којем се одвија пресликавање јесте принцип промјенљивости (енг. *principle of invariance*) који каже да „метафоричко пресликавање задржава когнитивну топологију (односно сликовно-шематску структуру) изворног домена на начин који је у складу са унутрашњом структуром циљног домена“ (Lakoff 1993: 215). Из тога произилази да постоје одређена ограничења у погледу садржаја који се преноси. Другим ријечима, не преносе се све информације изворног домена на циљни да не би дошло до нарушавања унутрашње структуре циљног домена. Таква парцијална пресликавања објашњавају зашто се у домену ПУТОВАЊЕ може кренути и вратити истим путем, док се та идеја не може пресликати на домен ЉУБАВИ јер једном направљен избор не дозвољава враћање и могућност другог избора (Kövecses 2010).

[4] Когнитивнолингвистички термини на српском језику већином су преузети из хрестоматије уредница К. Расулић и Д. Кликовац (Rasulić & Klikovac 2014).

У својој књизи *Metaphor* Кевечеш (2010) наводи најчешће примјере изворног домена: људско тијело, здравље и болест, животиње, биљке, грађевине, машине и алатке, игре и спорт, новац и посао, кухање и храна, свјетло и тама, силе, кретање и смјер. Изворни домени су често конкретни и имају своју искуствену утемељеност те их је лакше одредити. За разлику од њих, циљни домени су апстрактни, дифузни, нису јасно одређени и зато захтијевају метафоричку концептуализацију. Углавном се односе на психолошка и ментална стања, лична искуства, догађаје и друштвена питања. Од типичних циљних домена Кевечеш издваја: емоције, жудњу, моралне категорије, мишљење, друштво, политику, привреду, међуљудске односе, комуникацију, вријеме, живот и смрт, религију, догађаје и радње. Узимајући у обзир наведене домене, Кликовац примјећује да се значај метафора огледа управо у чињеници да су готово сви најважнији апстрактни појмови концептуализовани уз помоћ метафора, макар дјелимично (Klikovac 2004). Појмовне метафоре се могу повезати на основу једног метафорички концептуализованог аспекта, односно на основу изворног домена који им је заједнички. То значи да један изворни домен може да се преслика на више циљних домена, у ком случају ради се о опсегу изворног домена (енг. *scope of the source domain*). И обратно, концептуализација циљне домене може да се изврши помоћу већег броја изворних домена, што је окарактерисано као домет циљног домена (енг. *range of the target domain*) (Kövecses 2006, 2017).

Један од основних принципа теорије појмовних метафора јесте њена искуствена основа која укључује корелације у искуству и разне врсте сличности између два концепта. Ова искуствена мотивисаност (Grady 2012; Kövecses 2010) је веома важна за когнитивне лингвисте. Поред лингвистичких особина метафоре, они настоје да докуче и њену појмовну структуру и начин на који људи доживљавају и представљају свијет. Лејкоф и Џонсон објашњавају мотивисаност засновану на корелацијама на примјеру појмовне метафоре ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Пресликавање између домена количине и домена висине засновано је на нашем личном искуству односа количине и вертикалности, а не на њиховој сличности, јер када количина неке супстанце расте (ВИШЕ), расте и ниво те супстанце (ГОРЕ). У истом смислу можемо да говоримо о цијенама које расту и о незапослености која је висока (Kövecses 2010).

Према традиционалним теоријама о метафори сматрало се да је сличност између појмова основ за настанак метафоре и да од тога зависи избор лигвистичких израза.

Међутим, аутори попут Кевечеша (2010) и Чартерис-Блека (2008) сматрају да не постоји претходна сличност између ствари, али да постоји сличност друге врсте која може да буде искуствена основа као довољан разлог за настанак појмовне метафоре. У том случају ради се о необјективној сличности када људи, на примјер, живот пореде са коцком и кажу: *Ризиковаћу, Шансе су против мене, То су велики улози, Он блефира*. Ови изрази чине појмовну метафору ЖИВОТ ЈЕ КОЦКАЊЕ, која не представља објективно сагледавање живота, нити сличност која постоји од раније (која му је својствена). Оно што чинимо у животу има посљедице, али оне нису у својој основи сличне коцкању. Поједини људи виде одређену сличност између живота и коцке и на метафоричан начин схватају своје дјеловање као коцкање, а посљедице тог дјеловања доносе само побједу или губитак. Дакле, метафора произилази из свјесности да постоји однос сличности између два елемента, али та свјесност варира међу људима. Она није својствена значењу ријечи, већ произилази из начина на који се ријечи користе, као и из контекста. (Charteris-Black 2008).

2.2.2. Класификација појмовних метафора

Метафоре се могу подијелити на више начина, зависно од критеријума који се узме. Приликом рада на теорији појмовне метафоре Лејкоф и Џонсон су према когнитивној функцији подијелили све метафоре на структурне, оријентационе и онтолошке. Структурне метафоре представљају случајеве код којих се један појам структурира на метафоричан начин помоћу другог. Оријентационе метафоре у већини случајева дају оријентацију у простору: горе-доле, унутра-споља, напријед-назад, дубоко-плитко, централно-периферно итд. За разлику од структурних метафора, оне организују цијели систем појмова у односу једног на други. У основи онтолошких метафора налази се наше искуство са физичким објектима, те се оне користе за концептуализацију догађаја, активности, емоција, идеја помоћу ентитета и супстанци. Једна од најизраженијих особина и врста онтолошких метафора јесте персонификација која омогућава схватање разних феномена у односу на људе. На примјер, појмовна метафора ИНФЛАЦИЈА ЈЕ ОСОБА или одређеније ИНФЛАЦИЈА ЈЕ ПРОТИВНИК у којој се инфлација пореди са живим бићем упућује нас на начин размишљања, али и на начин дјеловања. Однос према расту цијена илустрован је примјерима као што су: *Инфлација нам снижава животни стандард,*

Морамо се борити против инфлације, Инфлација нас је притјерала уза зид и тако даље (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 8-35).

Премда се ова класификација метафора доста користила у радовима других аутора, приликом рада на другом издање књиге *Metaphors we live by* Лејкоф и Џонсон су схватили да је подјела на структурне, оријентационе и онтолошке метафоре вјештачке, односно да су све метафоре структурне (зато што пресликавају једну структуру на другу), све су онтолошке (зато што стварају ентитете циљног домена), а многе су оријентационе (зато што пресликавају оријентационе сликовне шеме) (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 265).

Према степену конвенционалности традиционале студије о метафорама разликују оригиналне или живе метафоре и конвенционалне метафоре које се још називају и мртвим, јер су постале клише и дио свакодневног говора. Гоутли сматра да је за разумијевање оригиналних метафора неопходно наше активно учешће у интерпретацији због чега се и називају живе или активне. С друге стране, мртве или неактивне метафоре су одавно присутне у језику и њихова интерпретација не захтијева наше свјесно учешће (Goatly 2007: 22). Конвенционалне метафоре, у које Лејкоф и Џонсон убрајају структурне, онтолошке и оријентационе, заснивају се на корелацијама у нашем искуству (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 152), и представљају „дубоко усађен начини размишљања или разумијевања апстрактног домена, док су конвенционални метафорички језички изрази истрошени, клишејски начин говора о апстрактним доменима“ (Kövecses 2010: 34). То су појмовне метафоре РАСПРАВА ЈЕ РАТ, ЉУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, ИДЕЈЕ СУ ХРАНА И ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ, а њихови лингивстички изрази: *Ваше тврдње су необориве*, *Налазимо се на раскршћу*, *Једноставно не могу да прогутам ту тврдњу, Теорији је потребна већа подршка* и сл. Поред ових устаљених израза који су такође дио укупног метафоричког система, постоје изловани примјери метафоричких појмова који нису систематични у језику и мишљењу, као што је *подножје планине* (енг. *foot of the mountain*). Ово су такозване мртве метафоре које нису у интеракцији са другим метафорама, али се могу проширити и својим неискориштеним дијеловима постати основа за настанак нових метафора (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 55-56). Нове или оригиналне метафоре су имагинативне и креативне, и по својој дефиницији представљају једнократне покушаје разумијевања искуства (Goatly 2007). Оне имају моћ да створе нову реалност (Lakoff &

Johnson 2003 [1980]), док конвенционалне појмовне метафоре стварају идеологије и на тај начин оправдавају одређена понашања (Goatly 2007).

У односу на сложеност метафоре се могу подијелити на примарне и сложене. Примарне метафоре настају директно из свакодневног искуства и представљају обрасце који пресликавају основне опажајне појмове на основне појмове које се не опажају директним путем (Grady 2010). Оне обухватају изворне домене попут ГОРЕ, ДОЛЕ, НАПРИЈЕД и НАЗАД, а одговарају им циљни појмови СРЕЋАН, ТУЖАН, ТЕШКО и УСПЈЕХ. Комбинацијом примарних метафора добијају се сложене метафоре као што је ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ, настала од примарних метафора ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕ ФИЗИЧКА СТРУКТУРА и ОПСТАЈАТИ ЈЕ ОСТАТИ У УСПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ. Код сложених метафора не постоји искуствена корелација између сложених појмова повезаних у „ковенционалне метафоричке парове“ (Grady 2010: 192-194). Док су примарне матафоре распрострањене у многим језицима и због своје природе универзалног карактера, сложене метафоре представљају обрасце искуства који су културолошки условљени (Lakoff 1993). И једна и друга врста метафора значајна је за наше истраживање које ће показати колико се српски језик и енглески преклапају у погледу универзалности, а шта је то што је специфично и културолошки условљено за сваки од ова два језика. Теоријом примарних метафора више ћемо се бавити у наставку рада.

Појмовне метафоре се разликују и по степену општости те могу бити метафоре генеричког нивоа и метафоре специфичног нивоа (Kövecses 2010: 44-45). Метафоре специфичног нивоа обилују мноштвом података и слика па их је лакше дефинисати. Појмови које обухватају укључују: расправу, рат, живот, путовање, храну и идеје и то су претходно већ споменуте метафоре као што су РАСПРАВА ЈЕ РАТ, ЖИВОТ ЈЕ ПУТОВАЊЕ, ИДЕЈЕ СУ ХРАНА и слично. Генеричке метафоре обухватају догађаје, радње, опште и специфичне појмове, а најчешће се издвајају два хијерархијска система метафора: ВЕЛИКИ ЛАНАЦ ПОСТОЈАЊА (енг. *The Great Chain of Being metaphor*) и МЕТАФОРА СТРУКТУРЕ ДОГАЂАЈА (енг. *The Event Structure metaphor*).

У центру метафоре ВЕЛИКИ ЛАНАЦ ПОСТОЈАЊА налази се народна теорија о томе како се ствари односе једна према другој у свијету. Ова хијерархија ствари и одговарајућих појмова има структуру од врха према дну, али у својој основи није метафора. Систем постаје метафоричан када се одређени ниво ланца користи да би се

разумио други ниво. На примјер, понашање људи се често метафорички разумије уз помоћ понашања животиња, чиме добијамо појмовну метафору ПОНАШАЊЕ ЉУДИ ЈЕ ПОНАШАЊЕ ЖИВОТИЊА (*His mother was catty and loud*). Процес иде у оба смјера, од нижег извора ка вишем циљу или од вишег извора према нижем циљу. Када се жива бића метафорички схватају као неживе ствари, онда процес концепутализације иде од нижег извора ка вишем циљу великог ланца. Обрнут процес подразумијева размијевање неживих ствари уз помоћ живих бића, на примјер када се ауто персонификује. Метафорички систем ВЕЛИКИ ЛАНАЦ ПОСТОЈАЊА обухвата: ЉУДЕ, који имају својства и понашање вишег реда као што су мишљење и карактер, ЖИВОТИЊЕ, које карактерише инстинкт у понашању и својствима, БИЉКЕ, које имају биолошка својства и понашање, СЛОЖЕНЕ ОБЈЕКТЕ, које одликују структурна својства и функционално понашање, и ПРИРОДНЕ ФИЗИЧКЕ СТВАРИ, чија су одлика природна физичка својства и природно физичко понашање (Kövecses 2010: 152-154). Значај метафоре великог ланца се огледа у чињеници да она објашњава зашто и на који начин се наизглед неповезане појмовне метафоре повезују у један кохерентни систем.

Метафорички систем МЕТАФОРА СТРУКТУРЕ ДОГАЂАЈА представља концептуализацију структуре догађаја и односа, а не ствари као што је случај код претходне метафоре. Циљни домен чине разни аспекти догађаја, као што су стања, узроци, промјене и слично, који се концептуализују на метафоричан начин уз помоћ физичких појмова, попут локације, силе и кретања. Дакле, разни апстрактни појмови се схватају помоћу конкретних појмова, али без могућности двосмјерности. Кевечеш наводи комплетни систем пресликавања који је Лејкоф разрадио, а ми ћемо навести само неке од њих: СТАЊЕ ЈЕ МЈЕСТО, ПРОМЈЕНА ЈЕ КРЕТАЊЕ, УЗРОК ЈЕ СИЛА, РАДЊА ЈЕ САМОИЗАЗВАНО КРЕТАЊЕ, СВРХА РАДЊЕ ЈЕ ОДРЕДИШТЕ КРЕТАЊА итд. (Kövecses 2010: 162-167).

2.2.3. Искуствена основа појмовних метафора

Многа истраживања у оквиру когнитивне лингвистике доказала су да разумијевање појмовних метафора захтијева одређени вид искуства (Johnson 1987; Lakoff 1993; Lakoff & Johnson 2003 [1980]; Grady 1997; Gibbs 1997, 1999, 2006; Kövecses 2010). Као што смо навели, пресликавања домена нису произвољна, она се заснивају на нашем свакодневном искуству у којем се два појмовна домена налазе у односу корелације, што резултира

појавом пресликавања једног домена на други (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Из тога слиједи да природа нашег тијела, као и интеракција са окружењем, поред друштвених и културних фактора, утичу на избор метафора које користимо. Ако узмемо као примјер појмовну метафору НАКЛОНОСТ ЈЕ ТОПЛОТА јасно нам је да је наклоност у одређеној корелацији са топлотом тијела. Овакво искуство се стекне врло рано у животу јер близина и загрљај друге особе стварају врсту топлоте која нам пружа угодност и осјећај наколености у коначници. Из тога произилази да корелација између искуства наклоности и топлоте не мора да буде свјесна. Напротив, Кевечеш сматра да оваква искуства углавном нису свјесна и да корелације у тјелесном искуству доживљавамо прије него што развијемо ментални и лингвистички концепт (Kövecses 2005). Дакле, тјелесно искуство утиче на настанак метафора на начин да га аутоматски и несвјесно ограничава.

Творци појмовне метафоре иду чак дотле да сматрају да се „ниједна метафора не може схватити нити адекватно представити независно од искуствене основе“ (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 20). Теорија о утјеловљењу (енг. *embodiment*) је једна од кључних идеја когнитивне лингвистике и прихватили су је многи истраживачи попут психолингвисте Гибса који је у својим бројним истраживањима доказао да „утјеловљена природа метафоричког начина размишљања и језика подразумијева да људи стварају утјеловљене, метафоричке представе од својих феноменолошких искустава тијела и сензорно-моторних интеракција са физичким свијетом“ (Gibbs 1997: 152). Једну од свеобухватнијих дефиниција утјеловљености дали су Лејкоф и Џонсон у својој књизи *Philosophy in the Flesh.* Аутори сматрају да је и сам ум утјеловљен и то објашњавају на сљедећи начин:

> „Разум није бестјелесан, као што се традиционално сматра, већ произилази из природе нашег мозга, тијела и тјелесног искуства. Тврдња да нам је потребно тијело за расуђивање није само безазлена и очигледна, него је и запањујућа тврдња према којој сама структура разума потиче од детаља наше утјеловљености. Исти неуронски и когнитивни механизми који нам омогућавају опажање и кретање стварају и наше појмовне системе и начине расуђивања... Укратко, разум ни на који начин није трансцедентна особина универзума или бестјелесног ума. Заправо, суштински га обликују јединственост наших људских тијела, изванредни детаљи неуронске структуре нашег мозга, и специфичности нашег свакодневног функционисања у свијету.“ (Lakoff & Johnson 1999: 4)

Из ове дефиниције јасно произилази да структура нашег појмовног система зависи од начина на који наше тијело функционише, као и то да је утјеловљеност когниције у нераскидивој вези са умом. Тјелесно искуство које представља основ за разумијевање појмовних метафора организовано је у виду сликовних шема (енг. *image shema*).

2.2.4. Појам сликовне шеме

Појам сликовних шема увео је Џонсон настојећи да образложи утјеловљено и имагинативно разумјевање метафора. Он их дефинише као динамичке обрасце чулно-моторног искуства који се стално понављају и дају структуру људском искуству (Johnson 1987: XIV). Ови обрасци, названи и искуствени гешталти, настају из свакодневне интеракције тијела у простору, манипулације објектима и наше опажајне интеракције. На примјер, сликовна шема ПУТАЊЕ има основу у нашем искуству кретања и обухвата почетну локацију, дестинацију, путању између те двије тачке и правац према коначној дестинацији (Ng 2018). Понекад се дешава да се поједини елементи шеме освијетле више него други, чиме долази до фокусирања на различите аспекте метафоре, односно до истицања различитих значења. Сликовне шеме су по својој природи имагинативне и на структуралан начин организују наше искуство (Gibbs & Lima 2004). Својом искуственом основом оне нам помажу да схватимо свијет око себе. Џонсон сматра да је за потпуно разумијевање и повезивање искустава неопходно постојање обрасца и редослиједа догађаја, опажаја и поимања, те се у том контексту сликовне шеме појављују као смислене организације нашег искуства. Сликовне шеме постоје на апстрактном ниво, односно на нивоу менталне организације која повезује апстракте структуре и конкретне слике (Johnson 1987).

Шеме се састоје од малог броја дијелова и односа помоћу којих је могуће структурирати безброј опажаја, слика и догађаја. Џонсон налази доказе за ову тврдњу у умјетности и култури, али највише у језику, нарочито у поменутим метафоричким обрасцима. Посебно се наглашава њихова динамичка природу која се огледа у двјема претпоставкама. Једна је да сликовне шеме структурирају активности помоћу којих организујемо своје искуство на начин да га разумијемо, али не као пасивни посматрачи

тог искуства. А друга је да су шеме флексибилне и да могу да се појаве у неограниченом броју посебних утјеловљења у разним контекстима (Johnson 1987: 29-30). Џонсон наводи многе сликовне шеме, од којих су најзначајније шеме ПУТАЊЕ, САДРЖАВАЊА, ДИЈЕЛА И ЦЈЕЛИНЕ, ЦЕНТРА И ПЕРИФЕРИЈЕ, НАПРИЈЕД-НАЗАД, ЛИЈЕВО-ДЕСНО, ВЕЗА, СИЛЕ, ЦИКЛУСА итд. Оне нам помажу да обликујемо своје искуство и развијемо комплексне структуре значења које имају централну улогу у нашем искуству и разумијевању свијета око нас.

Основна одлика сликовних шема се огледа у њиховој унутрашњој структури. Гибс наводи да сликовне шеме обухватају велики број искуствених структура које су свеприсутне у искуству и имају своју унутрашњу структуру (Gibbs 1999). На примјер, сликовна шема САДРЖАВАЊА има метафоричко одређење у великом броју апстрактних домена као што су емоције, ум, моралне обавезе, лингвистичко значење итд. У појмовној метафори БИЈЕС ЈЕ ВРЕЛА ТЕЧНОСТ У САДРЖАТЕЉУ сликовна шема САДРЖАВАЊА представља дио изворног домена и пресликава сликовно-шематску структуру на љутњу, што доводи до низа импликација. Људи знају да када интензитет љутње расте, расте и ниво течности у садржатељу (*His pent-up anger welled up inside of him*), да интензивна врелина производи пару која ствара притисак у садржатељу (*He was bursting of anger*), и да садржатељ експлодира када притисак постане превисок (*She blew up at me*) (Gibbs 1999: 45). Готово је немогуће објаснити метафоричке структуре са оваквом сликовном шемом у основи без искуства о загријаној течности у садржатељу која на метафоричан начин омогућава разумијевање искуства љутње. У свом истраживању метафора у српском језику које у основи имају изворни домен САДРЖАВАЊЕ Кликовац је уочила да човјек одређује свој однос према физичком свијету управо уз помоћ односа САДРЖАВАЊА (Klikovac 2003). Поред физичког простора човјек се појављује и у апстрактним доменима ПОЛОЖАЈА (које се схвата као мјесто гдје му је ограничена перцепција, кретање или акција), СТАЊА (помоћи којих се концептуализују *живот, постојање, непостојање* и *смрт*) и АКТИВНОСТИ (односно глаголи кретања чије вршење такође ограничава комуникацију).

Међутим, утјеловљено искуство није једина основа за стварање метафоричких представа о свијету. Људи усвајају појмовне метафоре и из свог искуства са језиком (Gibbs 1997, 1999). Оно им помаже да путем генерализације дођу до појмовних метафора. Дјеца, на примјер, немају неко посебно знање о физици које би им помогло при стварању метафоричког појма бијеса, што не значи да сваки метафорички израз не усвајају на

основу искуства. Она су једноставно изложена свакодневном језику који је бар дјелимично метафоричан. Постоје разна истраживања која доказују да дјеца посједују способност да открију апстрактне односе између разних чулно-опажајних догађаја који су у складу са сликовним шемама које их одликују (Oakley 2007). Гибс закључује да ипак постоје веома значајне везе између тјелесног искуства, односно метафоричких представа сликовних шема којима се објашњавају апстрактни концепти и језика који се користи када се говори о тим концептима.

Иако су сликовне шеме резултат утјеловљеног искуства које се стално понавља и често имају улогу изворног домена у појмовним метафорама, оне у себу носе и културолошку компоненту која се огледа у посебној учесталости појединих аспеката утјеловљеног искуства о чему ће бити више ријечи у наредном поглављу.

2.2.5. Културална основа појмовних метафора и питање универзалности

Бројна истраживања у посљедњих четрдесет година доказала су да се исте појмовне метафоре могу наћи у различитим културама и различитим језицима који чак нису ни сродни. Имајући у виду утјеловљену искуствену основу метафора ова сличност међу културама се донекле и очекује с обзиром на то да људи доживљавају одређена искуства на исти начин и да нека од њих настају несвјесно. Лејокоф и Џонсон сматрају да су просторни концепти примјер најфундаменталнијег начина схватања концепата који произилазе из интеракције нашег тијела са физичком средином (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Усправан положај тијела доводи до настанка концепта ГОРЕ, а сваки покрет подразумијева промјену оријентације горе-доле. Просторна оријентација се налази у основи оријентационих метафора као што су СРЕЋАН ЈЕ ГОРЕ (*I am feeling up; My spirits rose*) и ТУЖАН ЈЕ ДОЛЕ (*I am feeling down*; *He's really low these days*). Оне указују на то да је усправан положај тијела одлика позитивног емоционалног стања, док туга и депресија доводе до спуштања рамена и опуштеног држања. Наша најранија сензорно-моторна искуства постају субјективне процјене које доводе до настанка метафора попут НАКЛОНОСТ ЈЕ ТОПЛИНА (*Он је топла особа*; *Она је санта леда*). Наколоност се веже за топлину, а одсуство наклоности за хладноћу. Ова метафора је настала на основу првих

искустава дјетета са наклоношћу која се повезује са физичким искуством топлине родитељског загрљаја.

Универзална тјелесна искуства упућују на то да и саме метафоре могу да буду универзалне у различитим културама. Грејди је уочио ову конвенционалност одређених метафора и повезао је са људским организмом, односно са урођеним метафоричким кореспонденцијама: „Понављање одређених метафоричких образаца у културама је толико упечатљиво да свако искуство које би могло да доведе до настанка оваквих метафора мора бити у основи људског живота уопште, а не базирано на одређене, локалне, културолошки везане врсте искуства.“ (Grady 1997: 80-81).

Лејкоф и Џонсон (2003 [1980]) су истраживали и појам среће и дошли до сазнања да у енглеском језику срећа има оријентацију појмовне метафоре СРЕЋА ЈЕ ГОРЕ. Постојање исте метафоре у мађарском језику доказао је Кевечеш (2010), а у кинеском Ју (1998). Поставља се питање како је могуће да ова три типолошки различита језика који представљају три различите културе концептуализују срећу на исти начин. Један од разлога би могао да буде случајност, други позајмљивања метафоре између језика, а трећи постојање неке универзалне мотивације за настанак метафора у овим културама. Кевечеш се опредјељује за последњи разлог (Kövecses 2010).

Иако су метафоре засноване на тјелесним искуствима од којих су многа универзална и доводе до настанка истих појмовних метафора у различитим језицима и културама, утицај културе, односно вриједности дубоко усађених у сваку културу је веома значајан за когнитивне лингвисте због настанка варијација у употреби појмовних метафора и њихових лингвистичких израза. Различити језици и културе не користе на исти начин универзална тјелесна искуства која се налазе у основи потенцијално универзалних метафора, што доводи до појаве исте појмовне метафоре у два или више језика, али различитих језичких израза. Радови о универзалности и културним варијацијама лингвисте Кевечеша највећи су допринос у овом подручју. Истражујући утицај културе на разумијевање свијета око нас доказао је да тјелесно искуство није хомогено, него да се састоји од неколико компоненти које се, зависно од културе, издвајају и наглашавају. Ови „диференцијални искуствени фокуси“, како их Кевечеш назива, доводе до појаве једним дијелом универзалних, а другим дијелом културно-специфичних појмова, док су разлике у категоризацији изворних и циљних домена, а тиме

и у именовању појмовних метафора, доказ да су култура и тјелесно искуство нераздвојиви (Kövecses 2010).

Постоје бројне студије које се баве испитивањем функције метафоре у концептуализацији емоција у енглеском, мађарском, кинеском и другим језицима (Kövecses 2000, 2008, 2010; Yu 1995, 1998, 2003). Оно што је заједничко сви овим студијама јесте да се људске емоције, с обзиром на њихову апстрактну природу, схватају и изражавају уз помоћ метафора (Yu 1995). Као доказ најчешће су се узимали примјери из енглеског језика што је ишло у прилог теорији о универзалности. То је понукало ауторе који су истраживали друге језике да провјере истинитост ове тврдње, и у којој мјери се емоције изражавају помоћу метафора. Међу емоцијама предмет истраживања у разним језицима најчешће је био појам бијеса и перцепција његовог значења. Физиолошке реакције које карактеришу и прате бијес су повишена тјелесна температура, повишен притисак, бржи откуцаји срца и убрзано дисање, што је карактеристично за сваког човјека. Управо та универзалност физиолошких реакција доводи до настанка појмовне метафоре БИЈЕС ЈЕ ВРЕЛИНА у многим културама и језицима који нису међусобно повезани.

Међутим, различити језици и културе не доводе у везу исте физиолошке реакције са бијесом, усљед чега долази до појаве варијација поменуте метафоре БИЈЕС ЈЕ ВРЕЛА ТЕЧНОСТИ У САДРЖАТЕЉУ и БИЈЕС ЈЕ ВРЕЛИ ГАС У САДРЖАТЕЉУ. Истражујући поменуту метафору у енглеском језику и мађарском Кевечеш (2010) је дошао до закључка да оба језика поклањају једнаку пажњу порасту температуре и притиска, те да лингвистички изрази ове појмовне метафоре подразумијевају садржатеља (који се односи на људско тијело), течност унутар садржатеља и елемент топлоте као карактеристику течности. С друге стране, у кинеском језику појам бијеса има културалну основу и представљен је као *qi* (Yu 1995). *Qi* се односи на енергију која се налази у тијелу у облику гаса и у прекомјерним количинама може да доведе до стања бијеса. Друга специфичност кинеског *qi* јесте у томе што оно може бити присутно на разним мјестима у тијелу, укључујући груди, срце, стомак и сљезену, док је у мађарском језику бијес лоциран у глави. Његова температура се не наглашава, али се подразумијева као неопходан услов за настанак гаса. Јапански језик садржи исту појмовну метафору која укључује садржатеља и врелу течност, као енглески језик и мађарски, али оно што је разликује јесте њена реализација која укључује стомак (*hara*) као садржатеља за врелу течност, а што је карактеристично

само за јапанску културу. У зулу језику метафора САДРЖАТЕЉА налази се у срцу (Kövecses 2010).

Дакле, иста метафора појављује се у различитим језицима, али са одређеним варијацијама. У свим наведеним језицима она садржи метафору САДРЖАТЕЉА који је под одређеним притиском. Као разлог зашто се иста појмовна метафора појављује у више језика Кевечеш наводи чињеницу да све културе имају исто схватање тијела и органа као садржатеља, и да бијес доводи до истих физиолошких реакција. Разлику у реализацији појмове метафоре, односно појаву њених варијација узрокују културалне специфичности језика. У случају кинеског језика Ју наводи да се у основи варијација налазе теорије из кинеске медицине, односно теорија о *yin-yang*-у и теорија о пет елемената (Yu 1995)[5]. Истражујући концепт бијеса аутори су доказали да метафора има основну улогу у разумијевању емоција и да је свеприсутна и незаобилазна у изражавању апстрактних појмова попут емоција. Потврђена је и тјелесна искуствена основа метафоре, док је различит избор појмовних метафора, односно њихова варијација доказ да су метафоре условљене културалним моделима. „Интеракција између уобичајених тјелесних искустава и различитих културалних искустава одређује у којој мјери су појмовне метафоре универзалне, раширене, или културално специфичне.“ (Yu 2003:14) Премда појмовне метафоре настају на основу тјелесног искуства, Ју наводи да културални модели имају функцију филтера који бирају тјелесна искуства за посебне циљне домене појмовних метафора, а врло често су и сами структурисани појмовним метафорама. Као закључак намеће се чињеница да различити језици и културе користе различите елементе и ниво утјеловљености за настанак концепта бијеса, што доводи до дјелимично универзалних и

[5] У кинеској медицини ове теорије се односе на однос између људи и природе, однос између унутрашњих органа људског тијела и однос између унутрашњих органа и вањских дијелова тијела. Према кинеској медицини људско тијело се састоји од три основне супстанце: *qi* гас, *xue* крв и *jinye* течност, од који је назначајнија *qi* јер покреће крв. Негативне емоције попут бијеса су једна од најзначајнијих сметњи циркулацији која доводи до болести. Према теорији о пет елемената, свемир се састоји од пет основних елемената: дрво, ватра, земља, метал и вода. Сваки од ових елемената односи се на један од пет унутрашњих органа од примарног значаја: јетра, срце, слезена, плућа и бубрези. Ови органи су опет повезани са унутрашњим органима од секундарног значаја: жуч, танко цријево, стомак, дебело цријево и бешика, и са вањским органима: очи, језик, усне, нос и уши. Јетра и жуч су комплементарни и узајамно утичу на функционисање, а емоција бијеса доводи до болести јетре, са којом се налази у корелацији и која се клинички приказује у очима. Ова теорија о пет елемената утицала је на кинески језик, а тај утицај се огледа у метафоричкој употреби имена унутрашњих органа када се ради о концептуализацији апстрактних концепата као што су емоције, и разлог је зашто се имена унутрашњих органа користе у већој мјери у кинеском језику него у енглеском (Yu 1995).

дјелимично културално-специфичних концепата. Разлог ове појаве су већ поменути диференцијални искуствени фокуси (Kövecses 2010).

2.2.6. Идеолошка основа појмовних метафора

Према Чартерис-Блеку метафора има разне улоге у језику: сематичку (зато што ствара нова значења ријечи), когнитивну (зато што развија наше разумијевање на основу аналогије) и прагматичку (зато што има за циљ давање процјена). Према прагматичком критеријуму, идеолошка природа метафоре произилази из чињенице да је метафора реторичко средство чија је основна сврха да утиче на мишљење и просуђивање људи убјеђивањем. То се често чини на прикривени начин свјесном намјером говорника у оквиру одређеног контекста (Charteris-Black 2004: 21). Реторичка улога метафоре била је важна још у Аристотелово доба када се убјеђивачка моћ метафоре користила као реторичка техника у успјешним јавним иступањима (Musolff 2016).

Колер наводи да писци могу да изаберу метафору коју желе да употријебе да би реализовали своје намјере. То значи да им употреба одређене метафоре омогућава да дефинишу тему и својим аргументима убиједе читаоце да прихвате метафору и повежу се са њима. Јер метафоре, између осталог, доприносе настанку „интерперсоналних односа“ између учесника у дискурсу (Koller 2004: 2). Сви когнитивни лингвисти признају велику улогу коју метафора има у стварању реалности, било као помоћно средство (Koller 2004) или као централни организациони принцип (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Стварајући реалност, метафора испуњава и своју идеолошку функцију. Она се остварује избором одређене метафоре којом се наглашава само један или више одређених сегмената искуства, док се други занемарују. Готово сваки појам према својој природи има више аспеката. Када се изворни домен пресликава на циљни, онда се акценат обично ставља само на неке аспекте циљног домена, чиме се остали аспекти прикривају, односно остају изван фокуса (Kövecses 2010). Ово освјетљавање (енг. *highlighting*) и прикривање (енг. *hiding*) одређених аспеката изворног домена дешава се аутоматски. Оно даје могућност избора метафора које утичу на опажање и доношење одлука о важним питањима, што метафору чини идеолошком (Lakoff & Johnson 2003 [1980]).

С обзиром на чињеницу да метафоре конструишу друштвену и политичку реалност, убјеђивачку моћ метафоре највише користе људи који су на власти или имају моћ, као што су политичари, вјерске вође, пословни људи и људи који раде у медијима и маркетингу, да би је наметнули као апсолутну и објективну истину. Фокусирањем на један аспекат појма, метафора нам онемогућава да спознамо остале аспекте који нису у складу са том метафором, односно са стајалиштем оних који их намећу. На примјер, ако се расправа прикаже као рат у којем се нападају и бране аргументи, онда ћемо занемарити онај кооперативни аспекат расправе[6]. Или ако у контексту спајања и аквизиција употријебимо израз *ветеран* онда ћемо нагласити компоненту искуства, а занемарити аспекат бруталности, као један од пратећих проблема (Koller 2004: 4). Чартерис-Блек објашњава да политичари употребљавају метафору као средство адаптације на промјене. Поред политичара и многи други често користе метафору да би преузели контролу над осјећањем неизвјесности које долази од промјене. Када неравнотежа пријети да пољуља морални и емоционални свијет метафора се појављује као средство које умањује напетост. На тај начин метафоре се доводе у везу са стварањем, одржавањем и обнављањем контроле. Поред тога, могу да се користе као критика претјераног надзора режима власти, али и као средство за превазилажење конфликта који произилазе из емоционалних и моралних система (Charteris-Black 2008). Оне су корисне приликом преговарања јер омогућавају да се избјегне директно изношење ставова које води ка расправама и сукобима (Charteris-Black 2004). Овај индиректни аспекат метафоре који се остварује кроз метафоричност израза ослобађа од одговорности за тумачење порука које изрази носи у себи јер се говорници „не могу сматрати одговорним за поруке“ (Cameron & Low 1999: 86).

Многи лингвисти попут Чартерис-Блека (2008), Ортонија (2007), Мусолфа (2016) и других убјеђивачку моћ метафоре приписују дејству које она има на емоције и стварању емоционалног односа између говорника и слушаоца. Утицај метафора на емоције Ортони објашњава кроз три теорије: неизрецивост, компактност и живост (Ortony 2007). У својој теорији о неизрецивости (енг. *inexpressibility*) Ортони истиче да се неке мисли могу

[6] Метафоричко структурирање неког појма је само дјелимично, а не потпуно. Када би било потпуно онда би један појам постао други. Стога Лејкоф и Џонсон сматрају да су појмови само дјелимично структурисани помоћу метафоре и да се могу проширити на одређени начин. Проширивањем појмова добијамо нове метафоре (Laikoff&Johnson, 2003 [1980]).

изразити и схватити само путем метафора јер у језику не постоје средства којима би се објаснили сви објекти, догађаји или искуства. Природа ствари је таква да се не могу описати и само метафора може да надомјести тај недостатак. Теорија о компактности (енг. *compactness*) говори о сажимању нашег искуства у неколико ријечи које нам метафора омогућава путем процеса партикуларизације (енг. *particularization*). Циљ партикуларизације јесте да се приликом разумијевања избјегне експлицитно објашњавање свих детаља неког сценарија. Док се теорија о неизрецивости и теорија о компактности баве механизмима које метафора користи, теорија о живости (енг. *vividness*) објашњава емотивну снагу метафора. Метафоре су блиске доживљеном искуству и сходно томе стварају већу живост која буди емоције код оних којима су намијењене.

Идеолошком страном језика бавио се и Гоутли у својој књизи *Washing the Brain: Metaphor and Hidden Ideology*. Кроз бројне примјере доказао је да језик има највећи утицај на мишљење и опажање када тога нисмо свјесни, односно када изражава скривену или *латентну* идеологију (курзив аутора). Ако нисмо тога свјесни онда оно што читамо сваки дан може бити једини природни начин представљања искуства. Овакав начин размишљања аутор назива *натурализацијом* (курзив аутора) (Goatly 2007).

2.3. Метафора у дискурсу

2.3.1. Појам дискурса

Није једноставно одредити дискурс и при томе задовољити све критеријуме. Дефиниција дискурса се мијењала током времена, а мијењали су је његови поучаваоци зависно од потреба одређених наука. Сходно томе, постоје бројне дефиниције дискурса. Према *Речнику српског језика* (2011: 271) дискурс се дефинише као: 1. већа смисаоно повезана, организована цјелина ријечи, текста (већа од реченице), 2. начин, стил излагања с обзиром на тему, подручје, дјелокруг дјелатности, 3. разговор, говор, излагање. Већина аутора сматра да уобичајена дефиниција дискурса као језичке структуре веће од реченице није довољна, јер обимност дискурса, односно дужина текста уколико се радио о проучавању писаног медијума, није од пресудног значаја. Стога Свенка Савић сматра да је дискурс боље дефинисати као језик у употреби (језик као медијум којим се нешто исказује у конкретном контексту) (Savić 1993). Чувени француски филозоф Мишел Фуко у

свом приступном предавању које је касније објављено као *Поредак дискурса,* објаснио је да дискурс није медиј који интерпретира реалност у језик. Он само даје могућност да опажамо реалност кроз одређену структуру, чиме заправо и ограничава наше опажање (Fuko 2007).

У савременим студијама о језику и дискурсу, дискурс се дефинише као „систем исказа које повезује заједничко значење и вриједности“ (Hollway у Coates 2004: 216), и у овом значењу замјењује појам језика. Једна од предности овако дефинисаног дискурса јесте вриједоносна компонента коју садржи у себи. Другим ријечима, не постоји неутрални дискурс. Сваки наш говор подразумијева избор одређеног система значења и вриједности. Својим избором одређујемо и свој идентит, односно своју позицију у односу на свијет. Употреба језика на овај начин је динамична и ми постајемо активни учесници у друштву. Критичком употребом дискурса можемо да допринесемо бројним друштвеним и културним промјенама, закључује Коутс (Coates 2004).

Крајем двадесетог и почетком наредног вијека фокус истраживања се помјерио са когнитивне природе појмовне метафоре на њену употребу у контексту кроз развој дискурсних и корпусних приступа (Cameron & Deignan 2006, Semino, Deignan & Littlemore 2013, Cameron et al. 2009). Многим ауторима је било јасно да метафора не настаје у изолованим условима и да није пуко аутоматско пресликавање. Њена употреба може да буде мање или више несвјесна, али је увијек дио контекста који је окружује. Навешћемо неколико примјера ауторки Силашки и Ђуровић (2011) из стварне језичке употребе, а односе се на концептуализацију глобалне финансијске кризе: *Финансијска олуја која се узвитлала* са Волстрита, Србију би озбиљно могао да погоди „*торнадо*“ увезене финансијске кризе, *Апокалипса* из Давоса, Поред кризе која је *потопила* берзу, итд.

Из ових примјера јасно се види сликовитост употријебљених метафора којима је глобална финансијска криза приказана као природна сила. С друге стране, циљаност избора метафоричких представа носи и одређене идеолошке импликације. Ауторке наводе да у овим примјерима метафора ПРИРОДНА СИЛА одвраћа пажњу читалаца са стварних узрока кризе, односно са лоших одлука оних који их доносе и тако обликује начин на који припадници заједнице опажају кризу (Silaški & Đurović 2011).

Истражујући употребу метафоре у стварном дискурсу многи аутори су дошли до сазнања да је главна улога метафоре у дискурсу да обезбиједи кохерентност. Према

Кевечешу, кохерентност може бити интертекстуална и интратекстуална, односно метафора може да повеже неколико различитих текстова из различитих историјских периода или да омогући кохерентност унутар једног дискурса. Када се метафора употријеби први пут она преузме оно што је неко рекао о одређеној ствари и користи се све док служи сврси (Kövecses 2010). Захваљујући својој флексибилности и креативном потенцијалу, употреба истих метафора у различитим дискурсима и контекстима довела је до појаве такозване реконтекстуализације (енг. *recontextualization*). Једни аутори су истраживали начин на који се метафорички израз више пута појављује у истом тексту или дискурсу при чему долази до промјене његовог значења и фукције (Cameron & Low 2004), док су други аутори изучавали употребу исте метафоре у различитим дискурсима, њен развој и прилагођавање, доказавши да и у овом случају метафора кроз различите дискурсе мијења своју форму, значење и функцију (Semino, Deignan & Littlemore 2013, Musolff 2010).

Утицај метафора на учеснике у дискурсу је постао честа тема и предмет истраживања у последњих двадесет година. Аутори попут Чартерис-Блека напомињу да је она „начин размишљања и убјеђивања једнако као и језичка појава“ (Charteris-Black 2004: 22). Премда се метафора у многим случајевима не употребљава свјесно, постоји нешто што се назива „контекстуална динамика“ која омогућава стратешку употребу метафоре (Ng 2018: 218). Она подразумијева намјерну употребу метафоре којом се приказује неки догађај на начин који одговара учесницима у дискурсу. Иако има своје утемељење у искуству, она такође има прагматичку функцију и увијек је зависна од контекста.

Још у почецима развоја теорије појмовне метафоре Лејкоф и Џонсон су наглашавали значај друштвеног контекста и идеолошку страну метафоре. Поред тога што стварају реалност, нарочито друштвену, метафоре дају основу за дјеловање у политичком и економском смислу. Прихватањем метафора које се путем импликација фокусирају само на одређене аспекте искуства, ми те импликације прихватамо као једине истине. Проблем за ауторе није у истинитости или неистинитости метафора него у опажају и закључивању које слиједи из тога, као и у дјеловању. Иако је у западном друштву мит о објективној и апсолутној истини и даље веома уврријежен, аутори га одбацију и сматрају веома опасним за друштво и политику, јер они који су на власти намећу метафоре и на тај начин дефинишу оно што се сматра објективном и апсолутном истином (Lakoff & Johnson 2003

[1980]: 156-160). У низу радова који су након тога слиједили Лејкоф је настојао да докаже идеолошку функцију метафоре анализирајући углавном политички дискурс. Тако је у једном раду показао како је улазак у Први заливски рат оправдан прије самог уласка разним врстама метафоре и уз помоћ сценарија према којем је Ирак непријатељ, Кувајт жртва у злочину отмице и силовања, док су Сједињене Државе херој који им нуди спас. Овај сценарij су прихватили медији, јавост и Конгрес као морално правдање за улазак у рат (Lakoff 1991). У свом одговору на дешавања 11. септембра Лејкоф је изразио забринутост због ратне реторике Бушове администрације и фокусирања на војно дјеловање. Такође, створена је представа у којој су зграде близанки метафорички приказане као главе (прозори су очи, а врата су уста), тако да слика авиона који се забија у јужни торањ призива слику метка који пролази кроз главу. У исто вријеме, високе зграде метафорички представљају усправан положај људи, док у нашој подсвијести, њихов пад упућује на тијело које пада (Lakoff 2001).

Премда је највише интересовања за проучавање метафоре пробудио политички дискурс, метафора се у оквиру когнитивне лингвистике и теорије појмовне метафоре, али и њене критике, проучава у разним дискурсима као што је књижевни (Lakoff & Turner 1989), медицински (Charteris-Black 2012, Potts & Semino 2019), економски (Koller 2004, 2005), научни (Henderson 1982, McCloskey 1985, Goatly 1995), образовни (Charteris-Black 2002, Littlemore & Low 2006, Deignan et al. 1997), итд.

Велики допринос у проучавању метафора у разним дискурсима дао је Чартерис-Блек у својој књизи *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis* у којој је развио теорију о критичкој анализи метафора (енг. *critical metaphor analysis*) и кроз бројне примјере из политичког, спортског, финансијског и религиозног дискурса показао на који начин избором метафора друштвена идеологија постиже своје циљеве, и уз помоћ прикривене, сублиминалне и несвесне функције метафоре утиче на емоције (Charteris-Black 2004).

2.3.2. Критичка анализа метафоре

Настала као синтеза двије значајне теорије, критичке анализе дискурса и когнитивне теорије, критичка анализа метафоре (даље у тексту: КАМ) окренута је

искључиво друштвеним идеологијама и реторичким циљевима који се постижу употребом одређених метафора. Потреба да се друштвена реалност анализира кроз дискурсни приступ уједно је била одговор на критике усмјерене према теорији појмовне метафоре које се тичу истраживања метафора изван контекста, а тиме и начин да се превазиђу недостаци теорије. Чартерис-Блекова истраживања превенствено политичких говора, али и других врста дискурса (Charteris-Black 2004, 2008, 2012), била су основа за настанак оваквог приступа. Истражујући говоре америчких предсједника приликом њихове инаугурације дошао је до сазнања да су се предсједници у метафорама које су користили ослањали на изворне домене из свакодневног живота како би на што јаснији начин убиједили слушаоце у вриједности апстрактних друштвених идеала као што су мир, просперитет и правда (Charteris-Black 2004: 109).

Својим критичким приступом језику људи на власти КАМ има за циљ да открије прикривене (и можда несвјесне) намјере говорника (Charteris-Black 2004: 34). Она тежи да објасни избор језичких средстава (укључујући и метафору), јер сваки избор носи у себи одређену идеологију (Charteris-Black 2012). У коначници, кроз употребу метафоре идеологије креирају поглед на свијет. Стога аутор сматра да боље разумијевање језика представља основу за настанак бољег друштва. Поред критичке анализе дискурсне и когнитивне лингвистике, КАМ се ослања и на корпусну анализу која подразумијева анализу великог број текстова природне језичке употребе. Интеграцијом прагматичке димензије метафоре у овај приступ добија се један свеобухватни оквир проучавања метафоре као средства за убјеђивање које се постиже комбинацијом доступних когнитивних и лингвистичких извора.

Критичка анализа дискурса на коју се једним дијелом ослања КАМ бави се првенствено друштвеним односима који се успостављају, одржавају и јачају кроз употребу језика да би се дошло до одређених промјена у друштву (Fairclough 1989: 1). Централна идеја ове теорије јесте да је језик „један облик друштвене праксе“, а не нешто што је изван друштва (Fairclough 1989: 22). Језик је моћ и зато теорија настоји да прикаже на који начин језик доприноси доминацији једне групе људи над другом. Моћ је веома важан концепт код критичке анализе дискурса јер се најчешће анализира језик оних који су на власти и који су одговорни за постојање неједнакости (Wodak & Meyer 2009). У том погледу истраживачи се баве начином на који дискурс ствара доминацију у друштвену,

односно начином на који доминантна група злоупотребљава моћ над другом, а друга, потлачена група настоји да се одупре доминацији (Wodak 2007, Fairclough 1992, van Dijk 1993).

Другу страну Чартерис-Блековог приступа чине поставке когнитивне теорије метафоре из које се преузима да је метафора начин размишљања једнако као и лингвистички феномен, али се иста важност даје и убјеђивачкој моћи метафоре јер се увијек користи у специфичном контексту комуникације који одређује њену улогу (Charteris-Black 2004). Она се и овдје схвата као однос између два појма повезана метафором, односно као резултат трансфера значења појмова (Charteris-Black 2008). Такође, преузет је и основни принцип когнитивног приступа према којем искуство одређује начин на који мислимо о свијету, као и тјелесна и културална условљеност тог искуства. У оквиру критичке анализе метафоре сматра се да метафора настаје када се ријеч употријеби у новом контексту са другачијим значењем. Међутим, с обзиром на то да претходно знање зависи од појединаца, људи на различите начине интерпретирају и процјењују метафоре, што ствара одређену сематичку тензију. Стога се наглашава да се метафора не налази у основи ријечи, него да произилази из начина на који се користи и природе контекста (Charteris-Black 2008). Метафора има симболичку улогу у посредовању између мишљења (начин на који се опажа свијет) и тијела (начин на који се доживљава свијет) и смањује јаз између њих.

Овај свеобухватни приступ проучавању метафоре у стварном дискурсу уз уважавање њене когнитивне, прагматичке и лигвистичке улоге дао је значајан допринос у истраживању политичког и медијског дискурса гдје преовладава схватање да је метафора инструмент којим се ствара реалност и да својом убјеђивачком улогом има моћ да утиче на друштвену реалност и доношење вриједоносних судова. Своју највећу примјену критичка анализа метафора нашла је у политичком дискурсу.

2.3.3. Политички дискурс

Реторичка употреба метафоре у јавном политичком дискурсу имала је великог значаја још у античком добу. У новије вријеме, когнитивна лингвистика и разни критички приступи језику дали су теријски оквир за проучавање метафоричких образаца који се

налазе у основи политичког дискурса. Посљедњих деценија дошло је до бројних превирања и политичких промјена које су захтијевале прилагођавање и у когнитивном и лингивстичком смислу (Šarić 2005). С обзиром на став појединих лингвиста (Charteris-Black 2008) да је метафора један од лингвистичких начина прилагођавања промјенама, јасно је зашто многи политичари користе метафору да би успоставили или вратили контролу. Истраживања метафора у политичком дискурсу показују широк спектар комуникационе природе, од готово непримјетног начина саопштавања политичких дешавања до експлицитне употребе метафора у сврху убјеђивања и свјесног обликовања политичких дебата. С друге стране, и сами грађани када говоре о политичким проблемима користе метафоре, премда са различитим степеном комуникативне функције (Perrez & Reuchamps 2014). Како је политика апстрактни домен искуства, метафора представља одличан инструмент за разумијевање и поједностављивање непознатих и апстрактних појмова. Тако је дошло до експанзије истраживања метафора у политичком дискурсу и бројних радова. Једни лингвисти су се бавили говорима америчких и британских политичара и убјеђивачком улогом метафоре (Charteris-Black 2004), други су истраживали улогу метафоре у формирању америчке политике (Lakoff 1991), трећи су истраживали начин на који се опажа и приказује концепт нове Европе (Musolff 2004a, 2012), четврти како се приказује имиграција и улога државе (Musolff 2016, Đurović & Silaški 2019) итд.

У оквиру критичке анализе метафора једна од тема интересовања су миграције и утицај имиграција на домаћу популацију, домен у којем Музолф примјећује да кроз употребу метафоре посебно долазе до изражаја национални стереотипи, ксенофобија, расизам и шовинистичке конструкције. У бројним истраживањима идентификовани су разни сценарији, од којих један приказује државу као садржатеља који има границе: границе разликују оне који су вани од оних који су унутра, односно мигранте као аутсајдере који желе да уђу у садржатељ. Уз помоћ својих врата и других отвора садржатељ може да се отворили или затвори јер има ограничен капацитет прихватања људи; уколико превише имиграната уђе, може доћи до притиска до тачке пуцања и потребе да се поново подигне заштитни зид (Musolff 2016: 313).

Истраживања начина на који аустралијски медији представљају проблем азиланата открила су неколико тема, међу којима су најчешће: азиланти су вода/водена катастрофа, Аустралија је садржатељ а азиланти су преступници садржатеља, азиланти су терет,

долазак бродом је рат и азиланти су болест (Nguyen & McCallum 2015). Концепт садржатеља је често представљен метафором *куће*. Основна импликација метафоре *куће*, како је представљена у аустралијским медијима, јесте да је Аустралија приватно власништво а да њени становници имају право да одлуче ко може да уђе а ко не. Други начин да се оправда негативан став према имигрантима јесте стварањем слика које стигматизују имигранте, на примјер слика *паразита* који преносе заразу (Musolff 2016: 313).

Европска унија се такође често у политичком дискурсу концептуализује као садржатељ кроз метафору *куће*. За Србију врата Европске уније су затворена или забрављена, а специфична је употреба метафоре *предсобља* која може имати двојако значење: да је Србија већ закорачила у кућу Европске уније, што у позитивној конотацији значи да се налази надомак јединственог европског простора, или у негативној да је Србија ипак појмовно изван граница садржатеља ЕУ (Silaški, Đurović & Radić-Bojanić 2009). Једна од горућих тема у медијима посљедњих неколико година била је процес изласка Велике Британије из Европске уније (Musolff 2017, Đurović & Silaški, Berberović & Mujagić 2017). Процес одвајања Велике Британије, популарно назван Брегзит (енг. *Brexit*), представљен је метафоричким сценаријем ВЈЕНЧАНИХ ПАРТНЕРА да би се на једноставан и близак начин објаснили компликовани односи Британије и Европске уније. Кроз веома живе слике и метафоре БРАКА и РАЗВОДА приказани су родни односи Британије као 'невјерне жене' и ЕУ као 'огорченог мужа'. Након готово пола вијека *уговореног брака* процес се завршио *плишаним разводом*[7] (Đurović & Silaški).

2.3.4. Метафоре спорта

Истражујући употребу метафора италијанског предсједника Силвија Берлусконија у политичке сврхе Семино и Маши су открилe да је метафора била значајно Берлусконијево средство којим је на врло једноставан начин, употребом популистичког политичког језика и избјегавањем апстрактних и нејасних појмова оправдао свој улазак у политику, створио имиџ политичара, обезбиједио гласове на изборима и подршку након

[7] Метафора *плишани развод* (енг. *velvet divorce*) настала је након „плишане револуције" која је претходила подјели Чехословачке на Чешку и Словачку да би означила ненасилно и планирано одвајање република (Silaški & Đurović 2014).

избора (Semino & Masci 1996). Његов избор су углавном биле устаљене метафоре, односно клишеји из домена фудбала и ратовања, али их је такође проширивао и мијешао на креативан начин када је било неоходно да се прикажу контроверзни догађаји и да би се ојачале везе и уланчале метафоре. Искориштавањем позитивних конотација најпопуларнијег спорта у Италији (на примјер алудирањем на национални тим) Берлускони је ујединио націју и уклонио баријере социјалне класе и регионалног поријекла. Као импликацију избора спортских метафора у политичком дискурсу Семино и Маши наводе поједностављивање. Наиме, употребом метафоре ПОЛИТКА ЈЕ ФУДБАЛ сва комплексност идеолошких и етичких проблема ставља се у други план, док се политика представља као једноставан домен са јасним учесницима (партијским „екипама“), непроблематичним циљевима (побјеђивањем) и недвосмисленим исходима (побједом или поразом) (Semino & Masci 1996: 250).

Приликом пресликавања понекад се дешава да циљни домен једне метафоре постане изворни домен друге. Ова појава „уланчавања“ изворних и циљних домена за Кевечеша има културалну основу (Kövecses 2010: 84-85). Тако, на примјер, Силашки објашњава повезане метафоре ПОЛИТИКА ЈЕ СПОРТ и СПОРТ ЈЕ РАТ. У оваквом уланчавању рат пресликава своје особине и елементе на спорт (противници, стратегија, борба, побједа, ферплеј и сл.), да би се исти појмови користили у политичком дискурсу (заузимање позиције, проналажење савезника и сл.) (Silaški et al. 2009). Крајњи исход оваквог прикривања праве природе политичког дискурса јесте представљање негативних елемената ратовања као позитивних елемената спорта.

Друга страна употребе спортских метафора у фудбалу упућује на сексистичке импликације. Премда фудбал буди интересовање оба пола, традиционално се сматра мушким спортом и доменом. Иако постоје женски фудбалски клубови у свијету, број жена које играју фудбал у односу на мушкарце је занемарив и њихово непознавање фудбалских термина који се користе у метафорама представља више „препреку него помоћно средство у разумијевању политичке стварности код жена“ (Silaški et al. 2009: 32). Аутори на крају закључују да је маскулизираност[8], односно родна обиљеженост политичког дискурса

[8] Термин „маскулизираност метафора“ увела је Колер у својим радовима у којима се највише бави пословним медијским дискурсом који, према њеној хипотези, карактеришу „кохерентни метафорички кластери груписани око метафоре рата, а метафора рата помаже ‘маскулинизацији’ дискурса и повезаних друштвених пракси“. Она објашњава да су кроз историју мушкарци доминирали у рату и пословним

Србије кроз употребу спортских метафора првенствено из домена фудбала један од разлога мањег броја учешћа жена на изборима.

2.3.5. Метафоре тијела

Према теорији појмовне метафоре тјелесно искуство представља универзалну основу нашег појмовног система које укључује и метафоричка пресликавања. Стога не треба да изненађује чињеница да је тијело један од честих изворних домена у метафорама, јер нам је оно најближе нашем искуству. Једна од лингистичких манифестација оваквог искуства јесте метафора *политичко тијело* (енг. *body politic*). Иако спада у клишеје истраживања су показала да ову метафору и данас доста користе политичари и британски и амерички медији када говоре о органима управљања и функцијама употребљавајући изразе као што су *head of state, head of government, long arm of the law, organ of a party, heart of Europe,* и сл. (Deignan у Musolff 2015). Метафора *политичко тијело* настала је у енглеском језику превођењем латинског израза *corpus politicum*, а користила се да би означила политичку улогу краља насупрот његовом физичком бивствовању (Musolff 2014). Данас се она користи у разним језицима, а у некима, на примјер, у њемачком језику попримила је више облика те се користи израз *politischer Körper* који је наприближнији енглеском *body politic,* затим *Staatskörper* у буквалном значењу државног тијела, *Nationalkörper* као национално тијело и контроверзни израз *Volkskörper* у значењу народног тијела. Премда овај посљедњи израз, *Volkskörper*, историјски гледано припада жаргону нациста и користио се да се оправда Холокауст приказујући Јевреје као паразите на њемачком народном тијелу, Музолфова истраживања су показала да се израз и данас користи у великом проценту у оквиру метафоре *body politic* (преко 50%).

Метафоризација државе као (људског) тијела у појмовним метафорама НАЦИЈА КАО ТИЈЕЛО и НАЦИЈА КАО ОСОБА има веома важну улогу у политичком дискурсу Запада. Она имплицира да у оквиру метафоре НАЦИЈА-ТИЈЕЛО постоји хијерархија појединих дијелова тијела (као у случају државних органа), да тијело може да буде здраво или болесно (када му је потребан медицински третман) и да НАЦИЈА-ОСОБА дјелује као унитарни и етички

активностима, те да се кроз метафору ова два домена настоје повезати у пословном медијском дискурсу, док заправо наглашавају представу која приказује пословне активности претежно као мушке (Koller 2004: 5).

одговоран агент (Musolff 2015). Концепт метафоре тијела је такође примијењен на Европску унију, која се као мултинационално политичко тијело посматра као једно тијело. Истраживања су показала да је у домену тијела најраспрострањенији концепт *срце Европе* и да се најчешће односи на градове, регионе или земље који се географски налазе у срцу, односно у центру Европе (Musolff 2004a). Али да срце има и значење емоционалног центра доказују примјери у којима пресликавање између срца и центра укључује и рат у бившој Југославији који се дешавао *у срцу Европе*. Чартерис-Блек је у својим истраживањима уочио велику учесталост метафора дијелова тијела у говорима америчких предсједника. Углавном се ради о метонимији и метафорама чију основу чини повезаност дијелова тијела са одређеним радњама. Тако се *рука* симболички повезује са свим физичким радњама, *срце* са осјећањима, *глава* са размишљањем, а *очи* са гледањем и метафорички са разумијевањем (Charteris-Black 2004: 105). Симболика српског израза „два ока у глави“ који је употријебио бивши предсједник Србије и Југославије, Слободан Милошевић, на нов и креативан начин говорећи о Србији и Црној Гори само двије године прије почетка рата, оваплотила се кроз разне форме и дискурсе у наредним деценијама наслутивши бројне промјене у земљи (Silaški et al. 2009).

2.3.6. Метафора у новинском дискурсу

Метафора у новинском дискурсу је врло честа тема истраживања јер су новински чланци доступни готово свуда у свијету и представљају дио модерне културе. Бројна истраживања су показала да новински чланци обилују метафорама јер су оне један од начина на који опажамо нова дешавања и прихватамо их (Lakoff & Johnson 2003 [1980], Goatly 2007, Musolff 2016). Новинари се посебно ослањају на метафоре којима настоје да привуку пажњу читалаца и то представља једну од главних функција метафоре, примјећује Колер. Стога је језик медијског дискурса веома експресиван, а стил жив и инвентиван. Друга особина новинског дискурса јесте експланаторна и она новинарима омогућава стварање дјелимично едукативних текстова (Koller 2004). С обзиром на то да метафоре имају значајну улогу у формирању јавног мишљења често се истражује начин на који утичу на мишљење и дјеловање. Овдје се ради о трећој функцији метафора, односно о „идеолошкој конструкцији стварности“ (*ibid*.: 3). Тако се, на примјер, метафорички начин

изражавања истражује у новинским чланцима са циљем да се открију идеологије и начин убјеђивања у политичком дискурсу (Musolff 2012, Zinken 2003, Charteris-Black 2004). Затим, истражује се и економски дискурс (Koller 2003, Boers 2000), религиозни дискурс (Charteris-Black 2004), и слично, али и поједини жанрови унутар разних врста дискурса, као што су истраживања везана за избјегличке кризе (Santa Ana 1999), пословни дискурс (Eubanks 2008), финансијско извјештавање (Charteris-Black 2004, Koller 2004), спортско извјештавање (Charteris-Black 2004).

Свим наведеним истраживањима заједничка је чињеница да медији нису никада неутрални. Они не преносе друштвена дешавања на рационалан и здраворазумски начин, него само понављају преформулисане идеологије (van Dijk 1988). Доказ за то је већ споменута избјегличка криза у којој су мигранти у медијима представљени као паразити и инсекти који преносе заразу (Musolff 2016), или као природна сила која уништава земљу у коју долазе путем метафоре ИМИГРАЦИЈА ЈЕ ОПАСНА ВОДА, па тако мигранти *преплављују земљу*, *преливају* се из једне земље у другу, праве *уско грло* или фаталну *поплаву* (Mujagić 2018). Посљедња финансијска криза до које је дошло због људског фактора у новинском дискурсу била је такође представљена као природна сила за чије катастрофалне посљедице нико није морао да одговара (Silaški & Đurović 2011).

За разлику од академских текстова у којима се метафора користи да би се увели нови појмови или објаснили метафорички технички термини који временом добијају специјализована значења и за стручњаке губе особину метафоричких израза (Semino 2011), новински чланци не захтијевају неко посебно знање (осим ако се ради о стручним чланцима), те је за њихово разумијевање довољно опште знање о свијету.

Анализа метафора у тексту може да се ради на два нивоа, на микро нивоу на којем се аналазирију ријечи, обрасци реченица и њихова значења, и на макро нивоу на којем се обрађује дискурс у цјелини (van Dijk 1988). Колер први ниво назива локалним нивоом јер одређује текстуалну функцију, док макро ниво назива глобалним нивоом на којем се одређује идеолошка функција (Koller 2003). У својим проучавањима расподјеле метафоричких израза у тексту Колер је дошла до сазнања да, иако преовладавају цијелим новинским текстом, метафорички изрази имају тенденцију да се групишу на почетку и на крају текста. Груписањем на овај начин, такозвани ланци метафора (енг. *metaphor chains*)

дају динамичку кохерентност тексту, и врше своју идеолошку и убјеђивачку функцију (Koller 2003: 120).

2.3.7. Појмовна метонимија

Иако метонимија није предмет проучавања овог рада, важно ју је споменути јер постоји значајна веза између метафоре и метонимије која се такође често се појављује у новинским чланцима. Метонимија је посљедњих деценија привукла значајну пажњу у студијама из области когнитивне лингвистике (Kövecses & Radden 1998, Barcelona 2003, Dirven & Pörings 2003, Deignan & Potter 2004), али много мању од метафоре, иако неки аутори сматрају да је базичнија у језику и спознаји од метафоре (Barcelona 2003). Њена функција је, прије свега, односна јер је у питању когнитивни процес у којем један појам упућује на други (Lakoff & Johnson 2003 [1980]: 35-40). За разлику од метафоре која подразумијева два домена, изворни и циљни, метонимија се заснива на пресликавању унутар једног домена. Метонимијски концепти су систематични по својој структури и дио су свакодневног размишљања и дјеловања. Метонимија обично има форму ДИО ЗА ЦЈЕЛИНУ, односно ЛИЦЕ ЗА ОСОБУ (She's just *a pretty face*), ПРОИЗВОЂАЧ ЗА ПРОИЗВОД (He bought *a Ford*), МЈЕСТО ЗА ИНСТИТУЦИЈУ (*Wall Street* is in a panic). Премда се сматра да су метафора и метонимија два потпуно различита процеса, поједини аутори истичу да метонимија има сличну или бар дјелимичну когнитивну функцију као и метафора јер врши концептуализацију циљног домена (Santa Ana 1999: 204).

Повезаност метафоре и метонимије огледа се и у становишту појединих лингвиста да у основи већине метафора лежи метонимија (Gibbs 1993, Grady 1999, Kövecses 2013). Наиме, сматра се да корелацијске метафоре (примарне метафоре) настају на основу метонимије. На примјер, примарна метафора ГОРЕ ЈЕ ВИШЕ која се заснива на корелацији висине и количине има метонимијску повезаност у свакодневном искуству стављањем предмета на гомилу чиме се висина повећава. Или примарна метафора ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД у којој се метонимијском везом глад пресликава на жељу и осјећај задовољства када се постигне обичан циљ (Grady 1999). С друге стране, метафоре које се заснивају на сличности немају утемељеност у метонимији. Примјери синестезије, која представља

пресликавање једног чулног домена на други, доказ су да се метонимија не налази у основи свих појмовних метафора, ма колико привлачна та теза била (Taylor 1995: 139).

Дакле, когнитивна лингвистика је дала полазну основу за проучавање метонимије која подразумијева првенствено њену когнитивну компоненту, па тек онда лингивистичку. Метонимија представља неку врсту „појмовне пречице“, док метонимијски концепти дају структуру мишљењу и дјеловању, а не само језику (Rasulić 2010: 52). Она је веома значајна у стварању значења, јер као механизам полисемије омогућава настанак нових значења у једној динамичкој интеракцији која је често ситуационо условљена. Као и метафора, она може да наметне значење својим менталним приступом циљном домену чиме утиче на поимање и расуђивање (Rasulić 2010).

2.4. Критике и изазови за теорију појмовне метафоре

Када се појавила теорија појмовне метафоре направила је велики преокрет у схватању метафоре као когнитивне, а не само лингвистичке одлике језика. Упркос великом успјеху и популарности, бројна истаживања лингивста и других истраживача која су услиједила указала су на одређене недостатке теорије. Једна од критика тиче се проблема методологије и начина идентификовања метафоре (Gibbs 2006). Многи критичари теорије примјећују да се већина анализа у оквиру појмовне теорије метафоре заснива на изолованим и измишљеним примјерима који су селективно изабрани да би подржали теорије њихових аутора. Други проблем се односи на принцип једносмјерности пресликавања који није довољан да би објаснио настанак нових и креативних метафора (Kövecses 2009). Такође, поборницима теорије појмовне метафоре пребацивало се да се превише фокусирају на конвенционалне и устаљене метафоре, а занемарују оне које настају у реалном времену (Fauconnier 2006). Један од великих недостатака теорије која се заснива на искуственој основи јесте немогућност да се објасни настанак одређеног броја метафора које немају директну физичку корелацију у искуству између два домена (Grady 2010). На крају, један од проблема са којим се сусрећу сви истраживачи јесте проблем категоризације (Cameron 2008). У наставку ћемо изложити сваки од ових проблема детаљније и понудити рјешење који ће надомјестити недостатке теорије.

2.4.1. Проблем пресликавања домена

Иако теорија појмовне метафоре сматра да метафора настаје процесом пресликавања домена, постоје бројни случајеви чија конструкција значења не може да се објасни на овај начин. У својим истраживањима фигуративног језика психолингвисти тврде да мора да постоји претходно познавање појмовне метафоре које утиче на начин на који људи схватају метафорични језик (Cacciari & Glucksberg 1994; Keysar, Barr, Balin & Brauneret 2000). Они сумњају да знање које имамо о изворном домену помаже да боље разумијемо циљни домен. Уз помоћ метафоре ЖИВОТ ЈЕ ПУТОВАЊЕ (а ми обични путници кроз апстрактни домен живота) Кађари и Глуксберг настоје да објасне да прво морамо да знамо нешто о животу (циљни домен), односно како се живи, да бисмо могли да га доведемо у везу са путовањем. Овакво знање о циљном домену представља претходно метафоричко знање (Cacciari & Glucksberg 1994).

Други лингисти тврде да настанак нових метафора не може да се објасни једносмјерним пресликавањем изворног домена на циљни јер не постоји систематична повезаност између домена. Да би одговорили овом изазову Фоконије и Тарнер су развили теорију појмовног обједињавања/стапања (енг. *conceptual integration theory/conceptual blending theory*) која се сматра значајним допуном теорији појмовне метафоре (Fauconnier & Turner 2002). Ова теорија настоји да ријеши проблем једносмјерности пресликавања и проблеме који се тичу сликовних шема појмовне метафоре, а које се не налазе у изворној и циљној домени. Теорија појмовног обједињавања је наслиједила од појмовне теорије метафоре њену когнитивну природу, систематичност и ограничења пресликавања, али не и њену једносмјерности и устаљене, појмовне односе. Она се првенствено бави настанком нових, често краткорочних метафора и посматра обједињавање као динамички процес (Grady, Oakley & Coulson 1999).

Основна јединица когнитивне организације у теорији обједињавања није домен него ментални простор (енг. *mental space*) који Фоконије и Тарнер дефинишу као „мале, појмовне структуре који настају док размишљамо и причамо у сврху локалног разумијевања и дјеловања“ (Fauconnier & Turner 2002: 40). Ментални простори нису еквивалентни доменима, они представљају одређење сценарије чију структуру чине домени. Они су међусобно повезани и могу се модификовати са развојем мисли и

дискурса. Да би објаснила настанак метафора теорија појмовног обједињавања користи модел који се састоји од четири ментална простора умјесто два домена појмовне теорије метафора. Четири ментална простора обухватају два улазна простора (енг. *input spaces*), генерички простор (енг. *generic space*) и простор појмовног амалгама (енг. *blended space*). Улазни простори 1 и 2 доводе се у везу са изворним и циљним доменима и представљају елементе искуства који се пресликавају и спајају у интеракцији. Новонастала, обједињена информација се налази у менталном простору 3 који се назива простором појмовног амалгама. Поред елемената из оба улазна простора, овај простор садржи и нове везе које се не могу пронаћи у улазним просторима. Генерички простор 4 садржи појмовне структуре, односно елементе који су заједнички за оба улазна простора.

Ако се као примјер узме метафора *Овај хирург је месар* видјећемо да се у основи овог израза налази неспособност хирурга. Према теорији појмовног обједињавања два су улазна простора који одговарају изворном домену (месар) и циљном домену (хирург), као и низ пресликавања: „месар“ се пресликава на „хирурга“, „животиња“ на „људско биће“, „роба“ на „пацијента“, „месарски нож“ на „скалпел“, „клаоница“ на „операциону салу“ и „сјечење меса“ на „резање тијела“, која нису довољна да објасне неспособност хирурга. Настанак метафоре теорија објашњава на сљедећи начин. Простор појмовног амалгама добија дио структуре од оба улазна простора. Од циљног улазног простора, домена хирурга, наслијеђује елементе који се тичу особе која оперише, особе која се оперише и можда унутрашњост операционе сале. Од изворног улазног домена, домена месара, простор појмовног амалгама наслијеђује улогу месара и све његове активности. Ова два улазна простора дијеле нешто заједничко од структуре које се налази у генеричком простору, а то је особа која држи оштар инструмент да би извела процедуру над другим живим бићем. Поред заједничких елемената, простор појмовног амалгама производи и нови садржај настао укрштањем елемената улазних простора. Код месара крајњи циљ процедуре јесте да се убије животиња и одвоји месо од костију, док је код хирурга да се излијечи пацијент. Неподударање начина рада и средства које месар користи са крајњим циљем хирурга доводи до главне интерференције и стварања нове структуре нестручности која не постоји у улазним просторима.

Грејди са својим сарадницима посматра метафору као фузију елемената из два улазна простора у којој се циљни појам искључује из представе у појмовном амалгаму у

корист изворног појма. Они наводе примјер из политичког дискурса *Ship-of-State* који приказује државу или друштво као брод у којој слика брода заузима мјесто народа у појмовном амалгаму (Grady, Oakley & Coulson 1999). Теорија појмовног обједињења се фокусира на метафоре које се свакодневно користе у говору и размишљању и које настају у тренутку када се о њима говори. Неке од њих су нове, а неке су устаљене мреже појмовних обједињавања на која се ријетко обраћа пажња управо због њихове свеприсутности. У оквиру ове теорије, обједињавање подразумјева три процеса: композицију, комплетирање и разраду. Композиција (енг. *composition*) представља преношење садржаја из оба улазна простора у простор појмовног амалгама. Комплетирање (енг. *completion*) јесте процес у којем простор појмовног амалгама спаја пројектовану појмовну структуру из улазних простора са знањем из дугорочне меморије. Посљедња фаза је разрада (енг. *elaboration*) која даље развија појмовни амалгам кроз имагинативне менталне стимулације. Ова три процеса доводе до настанка нових структура у просторном амалгаму које нису садржане у улазним просторима (Fauconnier & Turner 1998).

Поред ових процеса настанка когнитивних структура, Фоконије и Тарнер су поставили и пет принципа који ограничавају појмовно обједињавање, а то су: интеграција (добра интеграција сценарија у простору појмовног амалгама), мрежа (чврста повезаност појмовног амалгама и улазних простора), растављање (могућност да се реконструишу улазни простори и мрежа веза у односу на појмовни амалгам), типологија (елементи у простором амалгаму морају да одговарају везама у улазним просторима) и добар разлог (елемент који се појављује у појмовном амалгаму мора да има значење). Дакле, појмовно обједињавање дјелује у оквиру образложених принципа које сваки појмовни амалгам мора да задовољи у одређеном степену. Ово је динамички процес који у тренутку размишљања ствара устаљене појмовне структре, али и нове на основу већ постојећих структура улазних простора. Уз помоћ теорије појмовног обједињавања и њеног модела који се састоји од четири простора могуће је објаснити и мјешовите метафоре, о којима ће касније бити више ријечи (О детаљима теорије појмовног обједињавања видјети у Fauconnier & Turner 1998, 2002, 2003; Fauconnier 2006; Grady, Oakley & Coulson 1999; Grady 2010).

2.4.2. Проблем искуствене основе

Искуствена заснованост метафора је још један често спомињан проблем који теорија појмовне метафоре није могла да ријеши. Овим питањем се позабавио Грејди у свом чланку *THEORIES ARE BUILDINGS revisited* (Grady 1997). Проучавајући појмовну метафору ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ уочио је да не постоји искуствена корелација између домена грађевине и домена теорије, као што је то случај са метафором ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ. Грејди сматра да се у основи појмовне метафоре налази нешто слично шеми коју назива примарном метафором (енг. *primary metaphors*). Сходно томе, појмовна метафора ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ је заправо сложена метафора (енг. *complex metaphor*) која се састоји од двије примарне метафоре, а то су ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕ ФИЗИЧКА СТРУКТУРА и ОПСТАЈАТИ ЈЕ ОСТАТИ У УСПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ. Примарне метафоре су независне и могу да праве комбинације са другим примарним метафорама. У случају примарне метафоре ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕ ФИЗИЧКА СТРУКТУРА, апстрактна организација и физичка структура дијеле одређену комплексну структуру која се састоји од уређених дијелова, а теорије су доведене у везу са апстрактом организацијом. Друга примарна метафора ОПСТАЈАТИ ЈЕ ОСТАТИ У УСПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ садржи једну веома значајну карактеристику многих апстрактних ствари, па тако и теорија, а то је опстајање. Опстајање се често доводи у везу са усправним положајем који се опет повезује са физичким структурама, односно грађевинама. На овај начин двије примарне метафоре дају неоходну искуствену основу за настанак сложене метафоре ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ.

Према Грејдијевој теорији примарне метафоре врше пресликавање основних, опажајних појмова на исто тако основне појмове који се не могу директно опажати. Изворни појмови примарних метафора најчешће укључују ГОРЕ, ДОЛЕ, ТЕШКО и СВИЈЕТЛО и слично, док су циљни појмови основна ментална искуства као што су ТЕШКО, СРЕЋАН, ТУЖАН, УСПЈЕХ, ПРОШЛОСТ и сл. Примарне метафоре произилазе директно из искуства и несвјесно се усвајају. Веома јака корелација у свакодневном искуству доводи до низа примарни метафора, од којих ћемо само неке споменути: ОСЈЕЋАЊЕ ЈЕ ТОПЛИНА (због раног искуства физичке близине са топлотом и осјећајем сигурности и утјехе), ГОРЕ ЈЕ ВИШЕ (због корелације у висини и количини), ЖУДЊА ЈЕ ГЛАД (настала из нашег когнитивно-емоционалног стања) (Lakoff & Johnson 1999). Лејкоф и Џонсон наводе да

постоје стотине примарних метафора које произилазе из најранијих искустава у дјетињству. С обзиром на то да су тјелесна искуства углавном иста за све, ова двојица аутора сматрају да су примарне метафоре уједно и универзалне (Lakoff & Johnson 2003 [1980]). Оне су одлика свих језика и нису културално или генетски условљене. Грејди сматра да су примарне метафоре „природне или чак неизбјежне посљедице асоцијација које се свакодневно понављају у животу“ (Grady 2010: 194), оне произилазе из основних опажајно-моторних, емоционалних и когнитивних искустава који не зависе од неке културе (Grady1999). С друге стране, сложене метафоре се састоје од примарних метафора и имају културалну основу, због чега често долази до разликовања у језицима (Lakoff & Johnson 2003 [1980]).

У својим истраживањима Грејди је такође уочио још један проблем у теорији појмовне метафоре, а односи се на принцип непромјењивости који не може да објасни зашто не долази до пресликавања свих елемената изворног домена (енг. *poverty of mapping*) (Grady 1997: 278). У својој декомпозиционој анализи метафоре ТЕОРИЈЕ СУ ГРАЂЕВИНЕ Грејди је објаснио зашто се одређени елементи грађевине, као што су прозори, врата и зидови, не пресликавају на циљни домен теорије. До пресликавања не долази због ограничења два основна процеса пресликавања. У случају поменуте метафоре прозори, врата, зидови и остали елементи се не пресликавају зато што нису директно повезани са опстајањем. На овај начин теорија примарне метафоре рјешава и проблем пресликавања, јер у основи теорије стоји да до пресликавања долази само у случају оних елемената изворног домена који имају основу у примарним метафорама.

Искуствена основа примарних метафора доказана је у многим истраживањима и експериментима у оквиру психолингвистике. Гибс и Лима су користећи примарну метафору ЖЕЉА ЈЕ ГЛАД истраживали како људи разумију метафоричке изразе о људским жељама (*I am starved for his affection, I am hungry for power and fame*). Дошли су до закључка да људи пресликавају своја искуства глади на апстрактни домен људских жеља да би га разумјели (Gibbs & Lima 2004). У другом истраживању Гибса и сарадника у фокусу је била људска интуиција тјелесних искустава и познавање појмовних метафора, као што је БИЈЕС ЈЕ ВРЕЛА ТЕЧНОСТ У САДРЖАТЕЉУ, који утичу на разумијевање идиома (*blow your stack, flip your lid*) (Gibbs et al. 1997). Експериментална истраживања су се такође бавила везом између апстрактног начина размишљања и осјећаја моћи. У једном

таквом истраживању дошло се до сазнања да посједовање моћи води ка апстрактном начину размишљања јер је апстрактно размишљање мање ограничено од конкретног размишљања. Оно даје већи осјећај моћи и контролу над околином у односу на конкретно размишљање (Smith et al. 2008).

Да различита тјелесна искуства имају утицаја на стварање другачијих менталних представа доказала је и хипотеза о тјелесној специфичности (енг. *body-specificity hypothesis*). Експериментално истраживање рађено са циљем да се утврди веза између љеворуких, односно десноруких особа и апстрактног начина размишљања показало је да десноруке особе повезују десни простор са позитивним садржајем, а лијеви простор са негативним, за разлику од љеворуких особа које повезују лијеви простор са позитивним садржајем а десни са негативним. Узрок томе није лингвистичка природа енглеске ријечи десно и добро (енг. *right*), него позитивна конотација стране тијела која је доминантна (Casasanto 2009).

Истраживања примарних метафора су подстакла интензивнија проучавања метафора у мозгу. Резултат тих истраживања је настанак неуронске теорије метафоре (енг. *neural theory of metaphor*) коју је развио Лејкоф са својим сарадницима (Lakoff & Johnson 1999). Ова теорија се бави неуронским везама између изворних и циљних појмова и начином на који функционишу приликом пресликавања.

2.4.3. Неуронска теорија метафоре

Неуронска теорија метафоре је проистекла из намјере да се мишљење и језик повежу на основу неуронских мрежа и других сазнања из неурологије. Настала деведесетих година прошлог вијека своје упориште нашла је у Нарајановом моделу који метафоре посматра као неуронска пресликавања. Уз помоћ овог модела формулисане су метафоре из области политике и економије употребом језика изворних домена као што је физичко кретање (Narayanan у Grady 2010: 202). Нарајан је показао да се интерференције изворног домена физичког кретања и дјеловања пресликавају на циљни домен међународне економије и у заједничкој интеракцији доводе до метафоричких интерференција.

Према Лејкофовој и Џонсоновој хипотези о утјеловљености ума исте неуронске структуре које се користе у перцепцији имају централну улогу и у концепцији. У оквиру истраживања неуронског моделовања, поред Нарајановог модела развијена су и друга два модела опажајних механизама и моторних шема (Региров и Бејлијев) који се користе за концептуализацију приликом учења језика и расуђивања. Ови модели су доказ да неуронске структуре, као носилац чулно-моторних фунцкија у мозгу, могу у принципу да обављају обе функције у исто вријеме - функцију перцепције или моторне контроле и функцију концептуализације, категоризације и расуђивања (Lakoff & Johnson 1999). Премда се тренутно не може доказати да људи користе дијелове мозга који су укључени у перцепцију и моторну контролу да би расуђивали, тако нешто је у принципу могуће. За сада једино системи који користе неуронске моделе моторно-контролних шема могу да изврше задате задатке.

Сваки наш покрет и разумијевање спољашњих догађаја контролише мозак. Веза између мозга и тијела је централна тема истраживања неуронске теорије метафора. Један од неколико основних концепата који се спомињу у овој теорији јесу неурони огледала (енг. *mirror neurons*). Они повезују премоторни кортекс са паријеталним кортексом и покрећу се када изводимо неку радњу или видимо неког другог да је изводи (Lakoff 2008: 17-20). На тај начин они изражавају своју мултимодалности која се огледа не само у покретању неурона огледала када изводимо неку радњу или гледамо неког другог како је изводи, него и када замишљамо да вршимо неку радњу. Овај принцип семантичке симулације потврђен је и у истраживања Фелдмана: ако не можете да замислите некога како подиже чашу, онда не можете да схватите зачење радње којом је неко подигао чашу. Други важан концепт који се користи у неуронској теорији метафора јесте ширећа активација (енг. *spreading activation*). Она представља основни механизам који формира мозак путем искуства. Двије неуронске групе које се у исто вријеме активирају, заједно се и повезују. У процесу учења то значи да већа активација неурона доводи до јаче везе између њих („*Neurons that fire together wire together*“ [Lakoff 2008: 19]). Неуронско повезивање (енг. *neural binding*) одговорно је за повезивање два или више различитих појмовних или опажајних ентитета у један ентитет. Наша перцепција плавог квадрата, на примјер, изражена је једном цјелином, а не појединачним одликама четвороугла и плаве боје (*ibid.*).

Са становишта неуронске теорије, значења наших културних оквира потичу од метафоричког пресликавања утјеловљеног искуства које је представљено у примарним појмовним шемама (Feldman 2006: 194-212). Метафоричка пресликавања настају као посљедица јачања веза између нервних кола која подржавају различите модалитете. Врло је важно имати на уму да приликом повезивања субјективног и чулно-моторног искуства, које Фелдман поистовјећује са циљним и изворним доменима, оба домена остају активна. Метафоричка пресликавања не представљају процес који механички претвара изворни домен у циљни. Њих треба схватити као образац неуронских веза између домена који могу али и не морају да евоцирају структуру знања изворне домене.

Према неуронској теорији примарне метафоре настају као нормална посљедица асоцијативног учења. Субјективна искуства су у свакодневној корелацији са чулно-моторним искуствима због чега долази до њиховог неуронског повезивања. Примарне метафоре настају активацијом неуронских веза на основу којих чулно-моторно искуство даје структуру субјективном искуству (Lakoff & Johnson 1999). Оне су неуронска кола која пресликавају примитивне (примарне) неуронске шеме на друге примитивне неуронске шеме (Lakoff 2014). С друге стране, сложене метафоре (као што је метафора СТРУКТУРЕ ДОГАЂАЈА), које се према Грејдијевој теорији састоје од више примарних метафора, настају заједничком активацијом примарних метафора (Feldman 2006). Оне такође настају неуронским повезивањем, а њихова сложеност је условљена утјеловљењем у различитим дијеловима мозга. Не постоји један посебан дио мозга за разумијевање сложених идеја било које врсте. Стога се у закључку каже да нам је дозвољено да разумијемо само оно што нам неуронско коло у нашем мозгу омогућава да разумијемо (Lakoff 2014).

2.4.4. Проблем категоризације

Метафоре су један од основних начина проширивања значења ријечи, односно начин на који ријечи остварује своју „полисемичну структуру“ (Klikovac 2004: 30). Значење појмова и догађаја за људе дјелимично зависи од начина на који се категоришу, односно од природе појмовних категорија (Kövecses 2005). Један од проблема са којим се појмовна теорија метафоре сусрела јесте проблем категоризације изворних и циљних домена. У својим истраживањима многи лингивсти су наишли на проблем расплинутих

граница (енг. *fizzy boundaries*) између домена. Као што Литлмор примјећује, категорије су флексибилне и немају јасно одређене границе. Чланови категорија могу да буду мање или више 'прототипични' и често се преклапају, што доводи до нејасноћа у категоризацији (Littlemore 2009). На примјер, за Британце бакалар је типична јестива риба, а за Шпанце би то вјероватно био ослић или сардина. Када су у питању лингивстичке варијације у погледу нејасноћа граница као примјер Литлмор наводи врсту обуће која иде изнад чланка и спада у категорију 'чизме' у енглеском језику, док се у француском језику класификује као 'chaussure', односно као 'ципела'. Затим, у енглеском језику именице се дијеле на бројиве и небројиве. У јапанском језику таква подјела не постоји, него се дијеле према особинама, као што је кратко и равно, дугачко и танко, живо или неживо и тако даље.

Поред тога, недостатак критеријума за одређивање појмовне метафоре доводи до ослањања на интуицију приликом систематског анализирања лингвистичких израза и различити лингвисти могу имати различите категоризације за исту лингвистичку метафору. На примјер, када наиђу на термине као што су 'напасти', 'одбранити' или 'стратегија' једни лингивсти их сврставају у категорију расправе, други у ратовање, трећи у боксање или играње шаха. Разлог за то је чињеница да метафоричка значења нису фиксна (Gibbs 2009).

Други проблем који се тиче категоризације а произилази из претходног јесте формулација појмовне метафоре. Наиме, варијације у категоризацији доводе до варијација у класификацији лингвистичких метафора. Ако узмемо за примјер лексичке јединице 'раст', 'оживјети' и 'успорити' које се могу класификовати у различите категорије и домене као што су 'биљка', 'људско биће' или 'машина', често долази до конфузије у погледу пресликавања између два домена у појмовној метафори ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ/БИЉКА/МАШИНА због различите категоризације атрибута. Да би се ријешио овај проблем и смањила конфузија Чоу предлаже да се у одређеним ситуацијама појмовна метафора формулише уз помоћ глагола процеса, а не именице, као што је обичај у оквиру појмовне теорије метафоре. То значи да би горе наведена појмовна метафора требала да се формулише као ЕКОНОМИЈА ЖИВИ, ЕКОНОМИЈА РАСТЕ ИЛИ ЕКОНОМИЈА НАПРЕДУЈЕ да би се смањила ригидност категоризације приликом стварања значења и добило на флексибилности (Chow 2014).

Као што примјери показују појмовне метафоре нису статичне и фиксне, него их одликује „привремена стабилност“ која је друштвено условљена (Cameron et al. 2009: 64). Другим ријечима, настанак значења је динамичке природе и на њега утичи бројни фактори, како индивидуални тако и друштвени, те од њих зависи настанак и интерпретација појмовних метафора.

2.5. Дискурсни приступи метафори и методолошки проблеми

Савремена теорија метафоре фокусирала је своја истаживања на лингвистичку и когнитивну функцију метафоре коју првенствено посматра као систематично и конвенционално пресликавање домена. У својим истраживањима Стин је уочио да метафора има и комуникативну функцију која се често занемарује (Steen 2008). Њене различите комуникативне употребе огледају се у: информативној улози у вијестима и науци, убјеђивачкој улози у рекламирању, политици и науци, као и у инструктивној улози у образовању и скретању пажње у књижевности и разговору. Стинова истраживања довела су до настанка тродимензионалног модела проучавања метафоре (Steen 2008, 2011, 2013, 2014, 2017). Његова теорија нашла је упориште у истраживањима психолингвисте Глуксберга и његових сарадника који су у својим раним радовима закључили да метафоре не настају пресликавањем домена, односно поређењем, него процесом категоризације (Keysar & Glucksberg 1992).

Истраживања проблема пресликавања резултирала су теоријом каријере метафоре (енг. *career of metaphor theory*) која настоји да објасни када долази до поређења, а када до категоризације. На основу степена конвенционалности, аутори су закључили да конвенционалне метафоре настају категоризацијом или поређењем, док нове метафоре настају искључиво поређењем (Bowdle & Gentner 2005). Резултати ових истраживања у супротности су са основним поставкама савремене теорије метафоре која се базира на принципу пресликавања домена. Они су довели до нових истраживања која су се више фокусирала на дискурсну анализу приликом изучавања метафоре.

Стин, дакле, у својим радовима истиче да поред лингвистичке форме и појмовне структуре, метафора има и комуникативну улогу. Комуникативна димензија метафоре се остварује кроз намјерну и ненамјерну употребу метафоре у дискурсу, односно кроз

реторичке циљеве и намјере говорника. Намјерне метафоре[9] (енг. *deliberate metaphors*) су „релативно свјесна стратегија дискурса која има за циљ да изазове одређени реторички ефекат“ (Steen 2008: 223). Ова врста метафоре се употребљава када се настоји утицати на промјену перспективе примаоца поруке на начин да сагледа тему, односно циљ метафоре из другачијег угла који представља изворни појмовни домен. Она је намјерна јер подразумијева намјерну употребу метафоре у процесу пресликавања. Примјер намјерне метафоре Стин даје у опису Алцхајмерове болести: „Замислите свој мозак као кућу пуну свјетла. Сада замислите да неко гаси та свјетла, једно по једно. То ради Алцхајмерова болест“ (Steen 2013: 182). Због своје намјерне природе имају велику примјену у новинарству, рекламирању и политици. Када холандски политички званичник употријеби метафору „цунами исламизације“ који ће опрати цијелу Холандију, он на хиперболичан начин настоји да искористи страх људи и постигне максималан убјеђивачки ефекат (*ibid*.).

С друге стране, иако ненамјерне метафоре (енг. *nondeliberate metaphors*) не преусмјеравају пажњу примаоца поруке на изворни домен метафоричког израза и оне могу да буду употријебљене са намјером као што се и језик уопштено употребљава. Њихова комуникативна сврха јесте одржавање теме. Истраживања су показала да људи не користе често намјерне метафоре. Једно такво истраживање бавило се метафорама које Белгијанци користе када говоре о својој држави. Резултати су открили да је већина домена (грађевина, машина, путовање, као и персонификације) које људи користе када говоре о политичкој ситуацији у земљи представљена ненамјерним метафорама које одражавају конвенционалан поглед на дешавања. Једини изузетак је домен породице који обухвата више намјерних метафора него ненамјерних (Perrez & Reuchamps 2014)[10]. Стин објашњава да је вјероватно разлог за то чињеница да не можемо константно да мијењамо

[9] Прегледом литературе на српском језику нисмо наишли на термине *намјерне* и *ненамјерне метафоре*, те смо се одлучили за њихов дословaн превод са енглеског језика.

[10] Гледано у постоцима, истаживање Рајнирса и сарадника које се бавило учесталошћу и диструбуцијом намјерних и ненамјерних метафора у различитим регистрима показало је да је 4,36 посто свих метафоричних израза потенцијално намјерно. Другим ријечима, оно што се сматра метафорично у погледу језика и мишљења, не сматра се метафором у погледу комуникације. Значајне разлике постоје и између регистара. Намјерне метафоре су забиљежене у вијестима и белетристици много више од очекиваног, док је у академским текстовима и директној усменој комуникацији откривено мање намјерних метафора него што се очекивало. Разлог за различиту дистрибуцију потенцијално намјерних метафора произилази из њихове комуникативне функције, на примјер привлачења пажње у вијестима или појачавање осјећаја искуства читаоца белетристике (Reijnierse et al. 2019).

перспективу, нити можемо стално да вршимо поређења или пресликавања домена (Steen 2011).

Ако се вратимо на резултате експерименталних истраживања који су показали да већина метафора није предмет пресликавања домена онда долазимо до онога што Стин назива парадоксом метафора: много метафора (а односи се на конвенционалне метафоре које чине чак 99% свих метафора у академском дискурсу, вијестима, белетристици и разоговору) не настаје на метафоричан начин, односно активирањем два компарабилна или паралелна домена између којих долази до пресликавања (Steen 2008: 220). Овај парадокс се може ријешити тродимензионалним моделом проучавања метафоре који поред лингвистичке и појмовне функције треба да укључи и комуникативну. Лингвистичка функција метафоре огледа се у испуњавању лексичке празнине у језичком систему те је Стин назива именовање (енг. *naming*). Појмовна функција даје појмовни оквир за појмове који захтијевају бар дјелимично индиректно разумијевање и назива се уоквиривање (енг. *framing*). А с обзиром на то да комуникативна димензија метафоре треба да понуди другачију перспективу о одређеној теми, она се назива промјеном перспективе (енг. *perspective changing*).

Ова теорија је дала свој допринос истраживањима метафоре у стварном дискурсу указујући на свјесну употребу метафоре као реторичког средства. Велику примјену нашла је у политичком дискурсу гдје се метафоре на основу тродимензионалног модела анализирају на три нивоа: лингивистичком (гдје се прави разлика између директних, индиректних и имплицитних метафора), појмовном (гдје се разликују нове и конвенционалне метафоре) и комуникативном (који разликује намјерне и ненамјерне метафоре) (Steen 2008, 2011). На недостатке теорије намјерне метафоре указао је Гибс сматрајући да не постоји критериј који одређује шта једну метафору чини намјерном и да је врло тешко одредити свјесност намјере говорника (Gibbs 2015)[11].

Упркос недостацима теорије, комуникативни акспекат метафоре признат је у многим истраживањима лингвиста који су се окренули дискурсној улози метафоре и социјалним оквирима под којима настаје. Један од таквих истраживача јесте Лин Камерон која сматра да метафора, као емпиријско средство помоћу којег се могу открити људске

[11] Као одговор Гибсу и осталим критичарима теорије, Рајнирс је са својим сарадницима развио метод за идентификацију намјерних метафора (енг. Deliberate Metaphor Identification Procedure) у језичкој употреби са становишта семиотике који одређује њихову потенцијалну намјерност (в. Reijnierse et al. 2019).

мисли и осјећања, сву своју сложеност најбоље одражава у стварној језичкој употреби (Cameron 1999). Како Камерон истиче, поред појмовног аспекта неопходно је да се у анализу метафоре укључи и друштвени аспекат како би теорија и анализа биле потпуне. У својим истраживањима са сарадницима развила је посебан дискурснодинамички приступ метафори (енг. *discourse dynamics approach*) (Cameron & Deignan 2006, Cameron & Stelma 2004, Cameron et al. 2009). У овом приступу, језик у употреби се посматра као комплексни динамички систем у којем се сви језички ресурси користе у одређеном контексту како би се постигли циљеви интеракције (Cameron 1999). Однос између језика и мишљења се посматра као двосмјерна интеракција чија динамика доводи до настанка метафоре (Cameron & Deignan 2006). У таквом комплексном и динамичном окружењу метафора више није „статичко и фиксно пресликавање, него привремена стабилност која произилази из активности међусобно повезаних система језика смјештених у друштвени оквир и појмовне активности“ (Cameron et al. 2009: 64).

Заговорници овог приступа не одвајају лингивстичку форму од појмовне, односно од идеолошке компоненте метафоре, већ метафорички језик и метафорички начин размишљања виде као међусобно зависне процесе који утичу један на други у једном динамичком и дијалошком процесу говора и мишљења. Овакав приступ омогућава истраживање метафора у разним дискурсима, те су Камерон и њени сарадници истраживали првенствено метафоре у говорном дискурс, као и у великим и малим корпусима (Cameron & Deignan 2003, Cameron & Stelma 2004, Deignan & Potter 2004). Посебан нагласак се ставља на промјену и повезаност друштвеног и појмовног система. Сматра се да се метафора развија и мијења у динамици језичке употребе између појединаца и да управо то прилагођавање доводи до појаве одређених стабилности. На примјер, у говорном дискурсу који се односи на разговоре усмјерене на помирење између починиоца насиља и жртве, Камерон и Стелма показују како се кластери, односно групе метафора, користе у интензивној интеракцији између учесника када се настоји смањити другост (различитост, алтеритет) при чему се метафоре тестирају и постепено присвајају, и када се истражују алтернативна осјећања и дјеловања, што учесницима помаже при размишљању и одбацивању негативне алтернативе (Cameron & Stelma 2004). Дискурснодинамички приступ се највише користи у конверзацијском дискурсу и због своје ограничености још увијек није довољно присутан у истраживањима.

Други приступ метафори под називом дискурсне метафоре (енг. *discourse metaphors*) развио је Цинкен са својим сарадницима (Zinken et al. 2008, Zinken & Musolff 2009). Оне представљају значајну везу између аналогија које људи обично користе у размишљању и говору и њиховог вербалног израза (Zinken 2007). Овај дијалошки процес у којем настаје метафора наводи говорника/слушаоца да конструише аналогно значење у дискурсу. Дискурсне метафоре се дефинишу као релативно стабилне појмовне метафоре и дио су метафоричких оквира и сценарија у посебном диксурсу током одређеног периода времена (Zinken et al. 2008). За разлику од појмовних метафора које се сматрају углавном универзалним и независним од времена у којем настају, дискурсне метафоре се мијењају током времена и кроз разне дискурсе (в. Musolff 2004b). С обзиром на то да одражавају културна и друштвена догађања свог времена, оне само дјелују да су стабилне један дужи период, али се заправо развијају и прилагођавају у складу са промјењивим друштвено-политичким догађајима. Дискурсне метафоре су обично популарни изрази и фразе као што је *срце Европе* (Musolff 2004a) или *политичко тијело* (Musolff 2014), који имају могућност да се даље развијају у дискурсу и дају позитивне или негативне слике у медијима. Ова културна и историјска утемељеност дискурсних метафора управо је оно што их разликује од примарних метафора заснованим на унивезалном тјелесном искуству. У крајњем исходу током времена, дискурсне метафоре од нових, специфичних израза постају устаљене, конвенционалне фразе.

Радећи на употреби метафоре у политичком дискурсу Европе Андреас Музолф је дошао до сазнања да постоје уже структуре од појмовних домена које је објаснио путем сценарија. Метафорички сценарији (енг. *metaphoric scenarios*) су представљени као мининаративи који доминирају дискурсом и учествују у концептуализацији циљног домена (Musolff 2006). Њима се представљају друштвена питања на начин да изражавају ставове о одређеним политичким догађањима и дају преференце националних дискурсних заједница. Другим ријечима, употреба сценарија има за циљ да прикаже одређене аспекте метафоричког пресликавања који доминирају јавним дискурсом на неку тему. На примјеру дискурса Европске уније Мусолф је показао доминацију изворног домена ЉУБАВ-БРАК-ПОРОДИЦА који је поред устаљеног обрасца брака и брачних односа приказан и кроз посебне односе трију земаља у виду *ménage à trois* између Британије, Француске и Њемачке. Склад брачног пара Француске и Њемачке нарушен је упадом Британије

љубавнице која је користила сваку прилику да флертује са Француском. Сви остали чланови Уније су представљени као чланови породице, односно дјеца чији број може да се повећава доласком нових чланова, што овај сценарио чини врло флексибилним (Musolff 2006: 24-30).

Анализом метафоричких сценарија долазимо до реторичких циљева и намјера говорника који су често појачани стварањем сликовитих представа, попут слике паразита у представљању миграната у политичком дискурсу Европе (Musolff 2016). Јасно је да оваква слика дехуманизације миграната изазива негативне емоције и захтијева рјешавање проблема онако како доликује онима који нису прикладни дио друштва. Да би се такве слике „уоквирile“ неопходна нам је метафора, односно такозвани метафорички оквир. Метафорички оквир (енг. *metaphoric frame*) је појам који су још осамдесетих година прошлог вијека Лајкоф и Џонсон довели у везу са идеолошком функцијом метафоре сматрајући да метафоре представљају оквир за политичке и економске идеологије (Lakoff & Johnson 2003 [1980]).

На основу истраживања у разним областима, Семино је са сарадницима дефинисала оквир као дио позадинског знања који се тиче одређеног аспекта свијета, који производи одређена очекивања и закључке у комуникацији, и који се повезује са одређеним лексичким и граматичким изборима у језику (Semino et at. 2018: 627). Метафора, као структурни принцип мишљења који организује наше искуство путем пресликавања (Musolff 2019), представља један од најважнијих средстава уоквиравања. Истражујући употребу метафоре *Британија у срцу Европе* у периоду од тридесет године Музолф је показао како је овај слоган који је у почетку давао оптимистична обећања сарадње током времена изгубио своју позитивну конотацију кроз разне оквире домена тијела које су евроскептици користили да би представили болест, паразите, страна тијела и коначну смрт, алудирајући на одлуку Британије да изађе из Европске уније (Musolff 2019).

Ослањајући се на дискурсну анализу у својим студијама, поједини истраживачи почели су да се баве учесталошћу и различитим манифестацијама метафора у стварној језичкој употреби користећи методе корпусне лингивстике. Корпусна лингвистика представља истраживање велике дигиталне базе података аутентичних текстова уз употребу посебних софтвера (Semino 2017). Ова истраживања била су одговор на критике

упућене творцима теорије појмовне метафоре, а односиле су се на методологију њихових истраживања. Предност великих корпуса у анализи огледа се у могућности да се одреди учесталост, облици и функције метафоричких употреба. Корпусна анализа тако омогућава откривање многих лингвистичких карактеристика метафоре које не могу да се уоче обичном анализом текста. Можда највећи допринос у овој области дала је Елис Дајнан која је кроз разна истраживања настојала да докаже да је метафора текстуални и друштвени феномен, колико и когнитивни, чије значење одређују контекст и намјере говорника (Deignan 1999, 2007, 2008, 2015).

Поред истраживања општих корпуса поједини аутори бавили су се и специфичним корпусима, мањег или већег обима, настојећи да прикажу друштвену реалност употребе метафоре. Тако је, на примјер, Семино са својим сарадницима посветила велики дио истраживања начину на који људи обољели од рака говоре о својој болести (Semino et al. 2017) и како употреба ове метафоре може да оправда неке екстремне мјере (Potts & Semino 2019). Иако је корпусна лингвистика релативно млада дисциплина која се појавила прије двадесетак година, приступ корпусним базама и развој корпусних алатки омогућавају истраживачима шири увид у разумијевање метафоре и засигурно ће имати све већу примјену у будућности.

Сви горепоменути приступи имају појмовну метафору и когнитивнолингвистички приступ као заједничко полазиште. Својим дискурсним приступом они настоје да надомјесте недостатке савремене теорије и дају комплетнију слику метафоре. Како Потс и Семино истичу, избор метафоре је ријетко неутралан, без обзира на њену конвенционалност (Potts & Semino 2019). Исти догађаји могу да се представе различитим метафорама и да се на тај начин утиче на разумијевање и процјењивање. Поред тога, значење метафоре није никада једнострано. „Метафора је језичка имагинација“ и њена интерпретација зависи од оба учесника у комуникацији, при чему се разумијевање метафоре схвата једнако креативно као и њено стварање (Davidson 1978: 31).

III КУЛТУРА КОД ПОЈМОВНЕ МЕТАФОРЕ

3.1. Уопштено о култури

Посматрана у ширем антрополошком смислу, култура обухвата „материјална и духовна добра одређене језичке заједнице, њене институције и обрасце понашања, системе вриједности, као и њен свеукупан поглед на свијет и начин живота“ (Bugarski, 2007: 162). Поред своје материјалне компоненте, сматра се да култура претежно обитава у духовној сфери која подразумијева начин друштвеног живота, комуникацију, рад и стваралаштво. Појам културе није једноставно одредити и постоје многе дефиниције. Један од зачетника културолошких студија, Рајмонд Вилијамс, описао је културу као „једну од двије или три најкомпликованије ријечи у енглеском језику“ (Williams 2015: 49). Дефиницију културе дао је Герт Хофстед казавши да је култура „колективно програмирање ума које разликује чланове једне групе или категорије од чланова друге“ (Hofstede 2011: 3). Као колективни феномен овај термин се углавном односи на: племена или етничке групе (у антропологији), нације (у политичкој науци, социологији и менаџменту) и организације (у социологији и менаџменту).

Култура може да се испољава на различитим степенима, од локалне до регионалне, преко националне до интернационалне или свјетске културе, а познате су и подјеле на развијене и неразвијене културе, усмене и писмене, руралне и урбане, укључујући и субкултуре (Bugarski 2005). У новије вријеме, фактори који одређују културу су године, пол, друштвени статус, интереси, организациони ниво и слично, па тако настају нови термини попут пословне културе, поп културе, тинејџерске културе, културе на интернету итд.

Ослањајући се на дефиницију Хофстедеа и осталих истраживача, Хил посматра културу као „систем вриједности и норми одређене групе људи“. Под вриједностима се подразумијевају „апстрактне идеје које група има о добру, исправном и пожељном“, а норме су „друштвена правила и смјернице које одређују прикладно понашање у одређеним ситуацијама“ (Hill 2011: 89). Хил норме даље дијели на обичајне норме (енг. *folkways*) и моралне норме (енг. *mores*). Обичајне норме се тичу друштвених конвенција као што је одговарајући кодекс облачења, друштвени манири или однос према времену. Пословни људи у Сједињеним Државама и европским земљама попут Њемачке и Велике

Британије цијене своје вријеме и говоре о њему као о вриједности која може да се потроши, сачува и изгуби. С друге стране, у арапским, латинским и медитеранским културама однос према времену је флексибилан и поштовање распореда је мање важно од обављеног посла. Симболично и ритуално понашање је основна карактеристика обичајних норми. Тако у Јапану, приликом упознавања извршног директора из друге земље, Јапанац на истој позицији предаће своју визит картицу и поклонити се. На овај начин наклоном се исказује поштовање, а подаци на визит картици указују на статус особе који је веома важан у хијерархијском друштву Јапана. Много важније за Хила су моралне норме јер неке од њих штити закон у појединим земљама. На примјер, у многим земљама конзумирање алкохола је дозвољено, док се у Саудијској Арабији сматра кршењем важних друштвених норми и кажњиво је затвором.

Разлике у културама могу да се манифестују на више начина. Хофстеде је на веома сликовит начин у виду слојева лука подјелио људско искуство на симболе, хероје, ритуале и вриједности (Hofstede 1991, Hofstede et al. 2010). Симболи су посљедњи слој, односно најповршнији израз културе и укључују ријечи, гесте, слике и све објекте који имају неко значење у одређеној култури. Вриједности представљају језгро културе и одређују наше преференце у ситуацијама избора између добра и зла, опасног и сигурног, рационалног и ирационалног. Између ова два слоја налазе се хероји, односно особе које могу да буду живе или мртве, стварне или измишљене са особинама које су признате у култури и служе као модел понашања (Барби, Бетмен, Снупи), и ритуали, као колективне активности неопходне друштву које су саме себи циљ, на примјер поздрављање и изражавање поштовања или одржавање пословних састанака на којима предсједавајући потврђује своју улогу. Прва три слоја чине видљиве праксе чије културно значење зависи од интерпретације припадника културе. Само средиште културе за аутора, дакле, чине вриједности које управљају културним праксама и представљају стабилан елемент у култури.

С обзиром на чињеницу да ове манифестације културе могу да се разликују од културе до културе, било је неопходно да се одреди метод за мјерење културних варијација. У литератури се најчешће наводи Хофстедеова класификација варијација чији критериј представљају димензије културе. Хофстеде дефинише димензије као „аспекат културе који може да се мјери у односу на друге културе“ (Hofstede et al. 2010: 31).

Подјела која је у почетку имала четири димензије за поређење културних варијација у каснијим радовима проширена је са још двије димензије (Hofstede 1991, 2011).

1. Дистанца моћи (енг. *power distance*): повезана је са основним проблемом људске неједнакости.
2. Избјегавање неизвјесности (енг. *uncertainty avoidance*): односи се на ниво стреса у друштву пред непознатом будућношћу.
3. Индивидуализам наспрам колективизам (енг. *individualism versus collectivism*): обухвата интеграцију појединаца у примарне групе.
4. Мушкост наспрам женствености (енг. *masculinity versus femininity*): одређује подјелу емоционалних улога између жена и мушкараца.
5. Дугорочна наспрам краткорочне оријентације (енг. *long term versus short term orientation*): представља фокус избора људи: будућност или садашњост и прошлост.
6. Препуштање наспрам суздржаности (енг. *indulgence versus restraint*): односно задовољење наспрам контроле основних људских жеља.

Ова подјела је ограничена на компаније у којима је Хофстеде са својим сарадницима истраживао културне варијације, те се поставља питање да ли би резултати били другачији када би се истраживања спровела у другим контекстима. Једну такву студију спровела је Ву проширујући истраживање на запослене у високом образовању у Сједињеним Државама и Тајвану (Wu 2006). У својој студији базираној на Хофстедовој подјели димензија културе Ву је дошла до резултати који су показали да културне вриједности могу да се промијене током времена усљед промјене политичког, друштвеног и економског окружења.

У другој студији спроведеној на британском универзитету са полазницима курса из Бангладеша, Литлмор је настојала да укаже на важност културних вриједности и утицај који имају на интерпретацију метафора. Уз помоћ Хофстедеове класификација димензија које једну културу разликују од друге и метафора употребљених на предавањима дошла је до сазнања да полазници схватају метафоре на начин који подржава њихов систем вриједности. На примјер, у изразу *It doesn't matter if the cat is black or white, as long as it catches mice* полазници нису схватили смисао прагматичног посматрања ствари, што се

доводи у везу са друштвом у којем креатори политика имају пуну контролу и у којем се не толерише неизвјесност, а дјелимично и са традиционалним вриједностима искрености и извјесности, при чему се више пажње посвећује „бијелом“ него „црном“ (Littlemore 2003).

Поред Хофстедеа и његових сарадника и други лингивсти су се бавили културним варијацијама, начинима и методама њиховог мјерења, стога ћемо се у наредном дијелу више позабавити са тим.

3.2. Утицај културалних варијација на појмовну метафору

Као што многи аутори истичу, метафоре представљају културно обојене изразе чија интерпретација зависи од познавања културе и културних образаца (Littlemore 2003, Charteris-Black 2004). Свака култура учествује у стварању друштвених вриједност и једнако је самостална у настајању обичаја и вјеровања који је дефинишу. Неки од тих принципа, напомиње Кесић, дубоко су уврријежени у језику и комуникацији (Kesić 2018)[12]. Димензије по којима се разликују културе Кевечеш дијели на интеркултуралне (варијације између култура) и интракултуралне (варијације унутар једне културе) (Kövecses 2005, 2010). Оно што је најинтересантније и свакако релевантно за наш рад јесу варијације између култура. Оне се појављују у неколико облика, у зависности од степена подударања. Па тако разликујемо подударне, преференцијалне и јединствене метафоре. Под подударним метафорама Кевечеш подразумијева метафоре које користе различите изворне домене за одређени циљни домен, и обратно, одређени изворни домен се користи за концептуализацију више различитих циљних домена.

Један од најчешће истраживаних појмова у културним варијацијама јесу емоције. Истраживања су показала да се појмовна метафора БИЈЕСНА ОСОБА ЈЕ САДРЖАТЕЉ ПОД ПРИТИСКОМ појављује у многим језицима што је чини готово универзалном. Међутим, у појединим културама постоји нешто што је специфично само за те културе. Матсуки је

[12] Култура има велики значај и незаобилазни је елемент и приликом превођења метафоричких израза и фразеологизама. Кесић објашњава да све што људи раде и процедуре које користе представљају производ њихове културе. И поред доброг познавања неке културе преводилац ће се увијек сусрести са одређеним културним одступањима због додатних информација у позадини оригиналног текста (Kesić 2018). Начин на који ће преводилац да ријеши проблем не зависи само од језичког система циљног језика, него и од начина манипулације језичким системима, како писца изворног текста тако и преводиоца, између осталог (види у: Kesić 2015).

истраживала појам бијеса у јапанском језику и дошла до сазнања да је *hara* (стомак) мјесто које садржи емоције у јапанском језику, те је велики број метафора груписан око овог појма. Ова јединствена одлика јапанске културе доводи до настанка појмовне метафоре БИЈЕС ЈЕ *HARA* присутне само у јапанском језику (Matsuki 1995). Други примјер који смо већ раније навели односи се такође на истраживање појма бијеса у кинеском језику у оквиру појмовне метафоре БИЈЕС ЈЕ САДРЖАТЕЉ ПОД ПРИТИСКОМ. Кинеско *qi* које одговара појму бијеса представљено је као гас, а не као течност у енглеском језику, а разлог томе се налази у традицији кинеске филозофије и медицине (Yu 1995, 1998).

Тип метафора које Кевечеш разликује су и алтернативне метафоре. До разлике у метафорама разних култура може да дође због домета појмовне метафоре, односно домета циљног домена представљеног са више изворних домена. Према истраживању Ју у кинеском језику постоје метафоре које се у потпуности преклапају у доменима у енглескмм језику, као што је орјентациона метафора СРЕЋАН ЈЕ ГОРЕ. Међутим, појмовна метафора BEING HAPPY IS OFF THE GROUND која се појављује у енглеском језику није уобичајена у кинеском. С друге стране, појмовна метафора СРЕЋА ЈЕ ЦВИЈЕЋЕ У СРЦУ карактеристична је само за кинески језик. Ове двије метафоре представљају контраст култура, кинеске у којој метафора ЦВИЈЕЋА одражава интровертнији карактер и енглеске метафоре која приказује екстровертнији карактер (Yu 1995).

Друга разлика се огледа у опсегу метафоре при чему један изворни домен може да буде представљен са више циљних домена. Примјере метафора у којима је изворни домен ГРАЂЕВИНА представљен са више циљних домена као што су: ТЕОРИЈЕ, ВЕЗЕ, КАРИЈЕРА, КОМПАНИЈА, ЕКОНОМСКИ СИСТЕМИ, ДРУШТВЕНЕ ГРУПЕ И ЖИВОТ, Кевечеш је преузео из *Рјечника метафора* Елис Дајнан и упоредио их са јапанским, португалским (Бразил) и арапским (Тунис) (Kövecses 2005). Резултати су показали да, за разлику од јапанског и португалског језика који се у потпуности поклапају у појмовним метафорама изворног домена ГРАЂЕВИНА, у арапском језику није обичај да се поједини изворни домени попут домена ВЕЗА користе, јер се у тој култури ријетко говори о везама.

Друга врста метафора су преференцијалне метафоре које укључују случајеве када културе дијеле исте појмовне метафоре одређеног циљног домена, али постоји јасно опредјељење једне културе да употријеби другу појмовну метафору за исти циљни домен. У студији која се бавила појмом бијеса и појмовним метафорама у шпанском и енглеском

језику, показало се да оба језика садрже појмовну метафору БИЈЕС ЈЕ ЂАВО, с тим да у шпанском језику постоји много више језичких израза изворног домена ЂАВО када је у питању циљни домен БИЈЕС. Већа учесталост изворног домена ЂАВО објашњава се дугим историјским утицајем хришћанства у земљи (Soriano 2003). За јединствене метафоре, односно за оне које имају јединствени изворни и циљни домен у једној култури, тешко је рећи колико су заступљене у свијету, сматра Кевечеш, јер код већине метафора варијација доводи до настанка једног од три горе наведена типа.

Класификација културних варијација коју је поставила Дајнан са сарадницима дјелимично се поклапа се класификацијом Кевечеша (Deignan et al. 1997). Њена подјела обихвата четири типа метафора:

1. иста појмовна метафора и еквивалентни језички израз
2. иста појмовна метафора али различит језички израз
3. различите појмовне метафоре
4. ријечи и изрази са сличним дословним значењем али различитим метафоричним значењем.

С обзиром на то да први тип метафора не одражава културолошке разлике детаљније ћемо обрадити остале наведене типове.

3.2.1. Иста појмовна метафора али различит језички израз

Код појединих метафора у различитим културама често долази до преклапања концепата и настанка исте појмовне метафоре, али различитих језичких израза због утицаја културе на избор ријечи. Појмовна метафора БИЈЕСНА ОСОБА ЈЕ САДРЖАТЕЉ ПОД ПРИТИСКОМ показала се као готово универзална метафора која функционише на генеричком нивоу у многим језицима (Kövecses 2005). На специфичном нивоу, поједине културе уносе свој посебан садржај и доводе до настанка варијација у језичким изразима. У истраживању зулу језика Тејлор и Мбенс наводе да ова метафора садржи такође појам тијела као садржатеља за емоције, док се емоције налазе у срцу (Taylor & Mbense 1998). У енглеском језику метафоре срца изражавају емоције љубави, радости и снаге, док у зулу језику оне имају шири спектар емоција, укључујући бијес, (не)стрпљење и (не)толеранцију. Када се десе неке ствари које испуне срце емоцијама више него што оно

може да прими због ограниченог капацитета, особа изгуби контролу и побјесни. Дакле, појмовна метафора БИЈЕС ЈЕ У СРЦУ у зулу језику представља бијес чији је узрок притисак усљед нагомиланих емоција у садржајнику. У кинеском језику бијес је топли гас *qi*, а не топла течност као у енглеском (Yu 1995), док је у јапанском језику (Matsuki 1995) садржатељ за бијес *hara* (стомак).

Појам љутње у њемачком језику истраживали су Доброволски и Пирајнен открившн да у појмовној метафори БИЈЕС ЈЕ ТОПЛА ТЕЧНОСТ У САДРЖАТЕЉУ жуч представља садржајник за бијес (Dobrovol'skij & Piirainen 2005). Они објашњавају да су европски језици под утицајем античке хуморалне теорије о четири течности које регулишу виталне функције у организму: крв, слуз, црна жуч и жута жуч. Према овој теорији претјерано лучење једне од течности одређује тип темперамента – сангвиник, флегматик, меланхолик и колерик. Колерични темперамент одликују бијес и неиздрживост, односно претјерано лучење жуте жучи. Доброволски и Пирајнен су такође објаснили употребу појама *hara* као садржајника за бијес у јапанском језику. Она се сматра духовним мјестом, односно центром менталне енергије и емоција једне особе, њено унутрашње ја. Стога је за Јапанце важнија „мисао“ у концепту *hara* од „мисли“ у глави и *hara* представља садржајник за бијес (Dobrovol'skij & Piirainen 2005). Све ове варијације метафора, односно језичких израза имају упоришта у традиционалним медицинским теоријама и омогућавају разумијевање начина размишљања и открива вриједности и ставове припадника културе.

3.2.2. Различите појмовне метафоре

У истраживању културних варијација између енглеског језика и пољског Дајнан и сарадници су открили да умјесто појмовне метафоре РАЦИОНАЛНО ЈЕ ГОРЕ, лигвистички израженој у енглеском језику као *sweep off one's feet*, Пољаци радије употребљавају метафору ЉУБАВ ЈЕ МАГИЈА (Deignan et al. 1997). Други примјер из пољског језика долази од Миколајцука који је истраживао концептуализацију бијеса (Mikołajczuk 1998). Појмовна метафора БИЈЕС ЈЕ БОЛЕСТ наглашенија је у концептуализацији бијеса у пољском језику него у енглеском и многи примјери указују на негативну процјену бијеса. Метафора БИЈЕС ЈЕ ПРОТИВНИК (У БОРБИ) такође је веома важна у погледу разлика јер је у пољском језику трећа фаза сценарија бијеса (покушај контролисања, губитак контроле и

недостатак контроле) повезана са аспектом пасивности. Миколајцука наводи да су неке особине Пољака као што су одважност, срдачност, осјетљивост на нежељене догађају и друге у складу са њиховом склоношћу да се приликом концептуализације бијеса фокусирају на пасивност, недостатак контроле и негативну процјену, са нагласком на метафоре физичког бола и болести. С друге стране, Енглезима се приписују особине флегматика, смиреност, дистанца и дискреција које су у складу са настојањима у енглеском језику да се нагласи контролисање љутње и губитак контроле. До ових културалних варијација, како се наводи у истраживању, долази због различитог система вриједности и кодекса понашања.

Као што смо већ споменули, истражујући појам среће Ју је дошао до сазнања да је појмовна метафора СРЕЋА ЈЕ ЦВИЈЕЋЕ У СРЦУ јединствена за кинески језик. Разлог томе је њена утемељеност у кинеској култури у којој је цвијеће симбол среће, те се оно пресликава на појам среће, а „цвјетање“ (енг. *blooming/blossoming*) указује на појачање интензитета (Yu 1995). Анализом односа према животу говорника хмонг језика, распрострањеног у југоисточној Азији, Елизабет Ридл је открила да се њихов однос веома разликује у односу на европске народе. Путем метафоре ЖИВОТ ЈЕ НИТ говорници хмонг језика гледају на живот, *sia*, као на нит која може да се пресијече на дијелове. Друго значење глагола сјећи, *tu*, користи се у изразима „родити“, „умријети“ и „убити“. Ридл напомиње да се у бројним културама југоисточне Азије, као и код говорника хмонг језика, нити вежу око ручног зглоба у церемонијама у којима се призивају духови за добро здравље и срећу, те ова метафора утиче на друштвено понашање исто колико и на лингвистичко (Riddle 1999)[13].

Још један примјер који упућује на културну специфичност метафора које се као такве јављају само у кинеском језику јесу метафоре ЖУЧНА КЕСА ЈЕ САДРЖАТЕЉ ХРАБРОСТИ и ХРАБРОСТ ЈЕ *QI* У ЖУЧНОЈ КЕСИ. Према истраживањима Ју овај пар метафора указује на јединственост погледа у кинеској медицини према којем је жучна кеса у вези са менталним процесима и личностима људи (Yu 2003). Традиционално се сматра да жучна кеса управља процесом доношења одлука и судова, а такође повезана је и са храброшћу. Премда ове двије појмовне метафоре само дјелимично одражавају медицинску теорију

[13] Ридл такође напомиње да је метафора нити живота позната још из грчке митологије према којој три сестре суђаје испредају људске судбине. Једна испреда нит живота, друга одмјерава дужину сваке нити, а трећа пресијеца.

изражене су бројним лингивстичким метафорама. Иако је људско тијело потенцијално универзални изворни домен за разумијевање апстрактних појмова, оне су доказ да културални модели, на којима се заснивају, утичу на преференцу у избору дијелова тијела приликом разумјевања апстрактних концепата.

3.2.3. Ријечи и изрази са сличним дословним значењем али различитим метафоричним значењем

Дајнан и њени сарадници наводе да је енглеска ријеч *grill* у метафоричном значењу испитивања у пољском језику преведена као *maglować*, што заправо значи мучити некога како би се извукла информација (енг. *mangle*). Иако је израз *mangle* разумљив за некога ко говори енглески језик као матерњи, он не даје много језичких израза и његово уобичајено значење јесте нејасно говорити или писати (Deignan et al. 1997).

Ријечи и изрази могу такође да се употријебе тако да им се метафоричко значење прошири. Примјер проширења значења истраживао је Цинки у оквиру појмовне метафоре НАЦИЈА ЈЕ ПОРОДИЦА и Лејкофових когнитивних модела моралности (Lakoff у Cienki 2005). Два модела која Лејкоф предлаже путем представе идеалне породице у Сједињеним Државама одређују на метафоричан начин два различита политичка погледа на моралност. Један модел представља традиционалну породицу са „строгим оцем“ (енг. *strict father model*) која је хијерархијски структурисана. Главни ауторитет је отац, док остали у породици морају да га поштују и да му се повинују. У таквој породици гдје се свако ослања сам на себе особина која се највише цијени јесте снага, те је једна од метафора у овом моделу МОРАЛНОСТ ЈЕ СНАГА (*Having moral fibre to resist evil*). Други модел представља породицу са родитељем који је његоватељ (енг. *nurturant parent model*). То је породица са подијељеном одговорношћу између родитеља и тимским радом у којој је најважнија вриједност брига о другима, те се највише цијене метафоре о његовању, а много мање оне о снази. Примјер појмовне метафоре укључује метафоре МОРАЛ ЈЕ ЕМПАТИЈА, МОРАЛНА РАДЊА ЈЕ ЊЕГОВАЊЕ и МОРАЛНИ РАСТ ЈЕ ФИЗИЧКИ РАСТ (*A person with stunted moral growth requires further moral development*).

Питање универзалности и културалних варијација једно је од најкомпликованијих питања у појмовној теорији. Колико год примарне појмовне метафоре биле засноване на

универзалном људском искуству, постоје одређени „културни филтери сваког језика који пропуштају биолошке одлике до одређеног појмовног домена“ (Dobrovol’skij &Piirainen 2005: 16). На културне варијације у језику утичу бројни фактори о чему ће више бити ријечи у наредном дијелу.

3.3. Узроци културалних варијација

Кевечеш (2005) групише узроке културалних варијација у двије групе: диференцијално искуство (енг. *differential experience*) и диференцијалне когнитивне преференце или стил (енг. *differential cognitive preference or style*). Како се људско искуство разликују, тако се разликује и употреба метафоре, те диференцијално искуство обухвата физичко окружење, друштвени контекст, културални контекст, физичке околности, различита питања и интересе. Листа узрока није исцрпна и тешко је детаљно обрадити све факторе, стога ћемо навести само неколико примјера који одражавају најважније од њих. Примјер метафоре САДРЖАТЕЉ ПОД ПРИТИСКОМ за емоцију љутње, која се сматра потенцијално универзалном метафором на генеричном нивоу, доказ је како културне јединствености језика доприносе настанку различитих метафора (Kövecses 2005). Разноликост појма бијеса, у кинеском језику представљеног као *nu*, у јапанском као *ikari*, у мађарском као *düh*, а у енглеском као *anger*, објашњава се културно специфичним појмовима *qi*, *hara* и четири тјелесне течности, односно теоријама традиционалне кинеске и европске медицине чији утицај доводи до разлика на специфичном нивоу.

Други примјер који осликава утицај физичког окружења јесте примјер појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЗДРАВЉЕ. Френк Борз је истраживао изворни домен ЗДРАВЉЕ под претпоставком да се овај домен чешће користи под одређеним условима (Boers 1999). Његова претпоставка је била да људи у зимском периоду имају више здравствених проблема због лоших временских услова и да из тог разлога њихово тјелесно искуство постаје изворни домен за метафорична пресликавања у зимском периоду. Истражујући метафоре чији је циљни домен ЕКОНОМИЈА у часопису *The Economist* у периоду од 10 година дошао је да закључка да је учесталост метафора здравља највећа у периоду између децембра и марта. Примјера које наводи има доста, да споменемо само неке од њих: *healthy companies, economic revival, sickly firms, the market cure, the financial injection, the*

right economic remedy, arthritic markets, a chronic deficit, economic remedy, итд. Истраживање је потврдило његову хипотезу да се домен физичког здравља више користи у метафоричним пресликавањима зими када су људи свјеснији свог свакодневног физичког искуства. Да би искључио могућност сумње да до учесталије употребе домена здравља у зимском периду не долази због временских услова, него због генерално повећене употребе метафора, Борз је истражио и друге изворне домене који учествују у метафоричном пресликавању, као што су домен ратовања (*invading foreign markets*), трканьа (*legging behind in economic development*), машина (*the exchange rate mechanism*) и баштованства (*pruning costs*), и дошао до закључка да њихова употреба не варира током године као у случају домена здравља, односно да је релативно стабилна.

На варијације у употреби метафора могу такође да дјелују и разни историјски, односно друштвено-политички фактори. Истражујући метафоре у шпанским новинским чланицима прије и послије велике кризе која се појавила 2008. године аутори су дошли до сазнања да су се прије кризе више употребљавале метафоре у позитивном смислу, док су се током кризе више користиле негативне метафоре када се говорило о истим проблемима (Orts Llopis & Rojo López 2009). Тако је, на примјер, појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРИРОДНА СИЛА прије глобалне кризе садржавала велики број језичких израза у којима се економија поредила са људским бићем које се добро понаша или је бар толерантно, или са физичким објектом који мирује. Када је наступила криза појавили су се метафорички језички изрази у којима су изворни домени били зграда која се руши, биљка која више не расте, или машина која је покварена.

Други разлог културалне варијације у употреби метафора који Кевечеш наводи јесу диференцијалне когнитивне склоности или стил који учествују у процесу апстрактног размишљања (Kövacses 2005). Он их дијели на четири врсте: искуствени фокус, преференце становишта, прототипи и оквири, и преференце према метафорама или метонимијама. Диференцијалне искуствене фокусе Кевечеш објашњава чињеницом да се универзално људско искуство на основу којег могу настати универзалне метафоре не манифестује једнако у различитим језицима и варијатетима јер „различити народи могу бити прилагођени различитим аспектима свог тјелесног функционисања у односу на циљни домен или могу игнорисати одређене аспекте свог тјелесног функционисања“ (Kövacses 2005: 246). Из тог разлога, појмовна метафора БИЈЕС ЈЕ ТОПЛОТА базирана на

универзалном психолошком процесу бијеса који узрокује повећање температуре и притиска, у кинеском језику базирана је више на притиску, док су у енглеском језику метафоре бијеса базиране и на топлоти и на притиску. Када су преференце становишта у питању, Кевечеш сматра да различите културе бирају различите начине на које посматрају ствари. Као примјер наводи дрво и посматрача. С обзиром на то да дрво нема дату предњу или задњу страну посматрач може према сопственом нахођењу да их изабере. Стога, начин на који посматрамо ствари одређује и метафоре које користимо.

У процесу метафоричког пресликавања различите културе користе различите прототипе и оквире. Истраживања спортских метафора у политичком и економском дискурсу показала су да свака земља употребљава метафоре оног спорта који је најпопуларнији, односно који је прототипски за њу. Тако је фудбал најпопуларнији спорт у Србији (Radić-Bojanić & Silaški 2008) и Италији (Semino & Masci 1996), те у политичком дискурсу највише метафора долази из тог домена, док је у Шанији највише метафора из домена борбе бикова, а у Британији из домена крикета и коњичких трка (Boers & Stengers 2008). Оквири такође могу да доведу до варијација у метафорама у различитим културама. Појам сексуалне жеље или пожуде у енглеском језику концептуализује се кроз појмовну метафору ПОЖУДА ЈЕ ТОПЛОТА. Како Кевечеш примјећује, домен пожуде има другачији оквир у чага језику (афрички језик). Док се у енглеском језику пожуда концептуализује и код мушкараца и код жена, у чага језику она се веже само за мушкарце.

Као посљедњи узрок варијација у когнитивном стилу Кевечеш наводи чињеницу да је у неколико студија доказано да се у појединим културама више употребљавају метафоре него метонимија и обратно. Као најопсежнија студија новоди се Чартерис-Блеково истраживање фигуративне употребе одређених дијелова тијела (уста, језик и усне) у енглеском језику и малајском (Charteris-Black 2003). Резултати истраживања су показали да се у енглеском језику више користи метонимија за концептуализацију ових дијелова тијела, док је у малајском језику пронађено више метафоричних израза. Метафоричку опредјељеност малајске културе Чартерис-Блек објашњава прикривеном природом њених говорника којима употреба метафоре омогућава већу дистанцу и мање директан начин комуникације, односно даје могућност да се сачува лице слушаоца. С друге стране, склоност ка већој употреби метономије у енглеском језику открива отвореност и директности у комникацији.

Когнитивни стил као индивидуална склоност ка обради информација може да се проучава и кроз друге димензије. Једна од димензија која се често истражује јесте подјела на вербални и визуелни когнитивни стил (енг. *verbalizer/imager*), односно на оне који обрађују информацију вербалним путем и оне који су склонији сликовној обради информација (Littlemore 2008). Литлмор примјећује да су особе које имају већу склоност према сликовном изражавању боље у стварању нових метафора од особа које имају већи вербални капацитет. Психолошка истраживања се такође баве аналитичком и холистичком димензијом когнитивног стила у обради информација (Sadler-Smith & Riding 1999; Boers & Littlemore 2000; Riding & Cheema 1991). Ова подјела се односи на начин на који се организује садржај. Тако се приликом суочавања са проблемима аналитички типови окрећу структуралном приступу и фокусирају на појединачне дијелове проблема, док холистички типови сагледавају цјелокупну слику. Када је у питању обрада нових фигуративних израза истраживање је показало да су холистички типови склонији објашњавању појмовне метафоре путем појмовног обједињавања, односно путем интегрисаног ентитета. С друге стране, аналитички типови посматрају изворни и циљни домен као засебне дијелове. У случају визуелних и вербалних типова, визуелни типови су склонији обради појмовне метафоре употребом посебних, менталних слика који представљају метонимијске моделе (Boers & Littlemore 2000). О метонимијској заснованости појмовних метафора било је више ријечи у дијелу 2.3.7.

3.4. Учесталост појављивања појмовних метафора

Културалне варијације могу да се посматрају и из угла учесталости појављивања појмовних метафора и њихових лингвистичких израза у разним културама и заједницама. Различите културе могу да имају различите метафоре за исте апстрактне појмове, а поједини метафорички модели могу чешће да се употребљавају у дискурсу једне заједнице у односу на другу (Boers & Demecheleer 1997). Оно што је типично за једну заједницу заправо је дубоко усађено у конвенционални мисаони образац. Истраживањем учесталости појмовних метафора у разним културама могуће је доћи до културолошки разлика и културних пракси говорника. Кевечеш (2005: 11-12) сматра да узрок различитој учесталости појављивања појмовних метафора лежи у главним значењским фокусима или

жариштима (енг. *main meaning foci*). Он објашњава да свака појмовна метафора има један или више значењских фокуса, а да сваки изворни домен има једну главну тему (главно значењско жариште). На примјер, главна тема изворног домена ПУТОВАЊЕ јесте идеје напретка (било да је у питању циљни домен ЖИВОТ или ЉУБАВ), док се изворни домен ГРАЂЕВИНА најчешће веже за структуру, трајање и настајање.

Појам главног значењског фокуса или теме разликује се међу културама јер представља договор између говорника заједнице о идејама које се вежу за изворни домен. Истражујући однос према сексу и пожуди у чага језику Банту црнаца Танзаније, Еманатиан је открио да се у појмовној метафори СЕКСУАЛНА ЖЕЉА ЈЕ ТОПЛОТА појам топлоте не пресликава на интензитет сексуалне пожуде, него на пожељне квалитете партнерке (Emanatian 1995). Говорници хмонг језика на Тајланду и Лаосу посматрају живот као нит која може да се пресијече (Riddle 1999), док се у енглеском језику и мађарском циљни домен ЖИВОТ најчешће концептуализује као рат, игра или путовање (Kövacses 2005). Поредећи енглески, француски и холандски језик у свом истраживању метафора ПУТА, ЗДРАВЉА и РАТА у економском дискурсу, Борс и Демечелер примјећују различиту учесталост метафора у сва три језика. У метафори ПУТА чешће се користе наутички концепти у енглеском језику него у француском због, како аутори наводе, историјских разлога. С друге стране, за очекивати је да се због националних стереотипа метафоре баштованства чешћу употребљавају у енглеском језику, а метафора хране у француском (Boers & Demecheleer 1997).

Рат је такође честа метафоричка тема. Поредећи фразеологизме у америчком енглеском језику и српском једно истраживање је показало да се метафора РАТА много чешће појављује у енглеском језику. Фразеологизми у српском језику, с друге стране, имају већу мотивациону основу у храни и трговини (Kesić & Muhić 2014).

Једно веће истраживање Борса и Стенџера које је обухватило енглески, француски и холандски језик показало је да метафора СПОРТА одражава значајне разлике између језика. У енглеском језику велики проценат метафоричних израза долази из лова и коњичких трка, док у шпанском језику преовладавају метафоре борбе с биковима (Boers & Stengers 2008). Избор метафора различитих спортских активности доводи се у везу са типичним активностима које се разликују међу културама. Исто истраживање показало је и велики број религиозних идиома, што је потврдила и Дајнан у свом истраживању

наводећи да у шпанском језику постоји много религиозних идиома из католочких молитви које нису познате у енглеском језику јер већина говорника нису католици (Deignan 2003). Фусари је у свом истраживању метафора у италијанском језику и енглеском показала да иако оба језика дијеле већину изворних домена, постоји значајна разлика у њиховој дистрибуцији и учесталости језичких израза. Када је у питању домен СПОРТА И ИГАРА италијански корпус је открио много већу учесталост метафоричких израза него енглески, што је у складу са претходним истраживањима која су показала да метафоре спорта играју велику улогу у комуникацији Берлусконијеве владе (Fusari 2010).

На важност „метафора у спорту и спорта у метафорама“ указали су Кесић и Мухић контрастном анализом фразеологизама у енглеском језику и српском. Резултати истраживања су показали да постоји одређени број фразеологизама и идиома који су универзални (било да се ради о директном преузимању и превођењу или да имају заједничку искуствену основу), али да постоје и они који носе у себи локалне одлике (*Кружи као киша око Крагујевца*) (Kesić & Muhić 2013: 31). Шира и свеобухватнија студија ових аутора је открила да амерички фразеологизми у говору покривају све теме и да имају прагматичну функцију којом изражавају наредбе, осјећања узнемиреност и радости. С друге стране, у српском језику фразеологизмима недостаје прагматички аспекат који се надомјештава римом.

3.5. Идеолошка обојеност културе

Развијајући критичку анализу метафора Чартерис-Блек је уврстио и њихов прагматички аспекат сматрајући да се избором метафора постижу одређене реторичке намјере у одређеном контексту. Као једна од стилских фигура, метафора се обично користи као средство убјеђивања јер представља свијет на сасвим нов начин, а својом прикривеном функцијом у избору ријечи утиче на интерпретацију догађаја (Charteris-Black 2004).

Култура, такође, има идеолошку функцију јер њу чине „вриједности, вјеровања, језици, науке и умјетности, традиције, институције и начин живота којима се једна личност или група изражавају, остварују и развијају“ (Bugarski 2005: 15). Спенсер-Оути наводи да се култура веже за одређене групе, било да се ради о родним, етничким и

професионалним групама или о националним групама различитог етнолингвистичког идентитета. Она културу дефинише као „нејасан скуп основних претпоставки и вриједности, оријентације на живот, увјерења, политика, процедура и конвенција о понашању које дијели одређена група људи, и који утичу на понашање сваког члана и његову интерпретацију 'значења' понашања других људи" (Spencer-Oatey 2008: 3). Култура се на овај начин манифестује кроз заједничке регуларности једне друштвене групе које се у различитом степену појављују код њених чланова и које могу да утичу на понашање људи, као и на значења која им се приписују. Стога различите културе могу да имају различите конвенције о томе шта је прикладно понашање у одређеном контексту. На примјер, питање „Гдје идеш?" сматра се учтивим поздравом међу познаницима у кинеском језику, док се у енглеском језику сматра неприкладним и експлицитним у истом контексту (Spencer-Oatey 2008: 1-6). Прикладно облачење, односно поштовање кодекса облачења у пословном свијету, одаје припадност одређеној групи и начин је на који култура изражава свој систем вриједности и норми (Hill 2011).

Када се говори о идеологији, не може се заобићи схватање антрополога Хола који под идеологијом подразимјева „менталне оквире – језике, концепте, категорије, сликовитост мишљења и системе представљања – које различите класе и друштвене групе развијају како би пронашле смисао, дефинисале, схватиле и учиниле разумљивим начин на које друштво функционише" (Hall 1996a: 26). Хол даље објашњава да је проблем идеологије начин на који се разне идеје материјализују и привлаче пажњу маса. Анализом идеја могуће је доћи до сазнања на који начин доминирају размишљањем у друштву. Велики улогу у формирању и представљању идеја Хол приписује медијима и сматра да не постоји свијет извана, независан од дискурса представљања. Оно извана је дјелимично сачињено од начина на који се представља (Hall 1996b). Чак и умјетност, која за Хола представља највећу вриједност цивилизације, дио је општег процеса у којем настају конвенције и институције, и медиј путем којег се вриједности заједнице развијају и шире (Hall 1980).

Надовезујући се на Холово објашњење културе и идеологије, Стори наводи да је култура главно мјесто на којем се дешава неједнака етничка, родна, генерацијска и класна подјела. То је уједно и мјесто на којем се одвија „стална борба за значењем у којој потчињене групе настоје да се одупру наметању значења интереса доминантне групе"

(Storey 1996: 3). С обзиром на то да се разна значења могу приписати истом тексту или догађају, оно је увијек потенцијални извор сукоба. Култура као мјесто идеолошке борбе може бити политички означена кроз настојања одређених група да наметну своје праксе и доминацију у друштву. То је управо оно што културу чини идеолошком, закључује Стори.

Као закључак намеће се чињеница да култура има велику улогу у формирању друштвене свијести. Она не представља само начин живота, него и систем вриједности, норме и понашања која једну групу разликују од друге. Као медиј путем којег поједине групе остварују своју идеолошку доминацију, култура са свим својим специфичностима представља погодно тло за употребу метафора чији прагматички аспекат доприноси стварању вриједоносних судова и утиче на понашање других и доношење одлука.

Примарна функција метафора у разним дискурсима јесте структурисање и објашњавање апстрактног или мање познатог појма помоћу конкретног или познатијег појма. У медијима такво структурисање има за посљедицу утицај на схватање осјетљивих и контроверзних питања стварности (Semino & Masci 1996). Метафоре су постале свеприсутне и неопходне да врло често пролазе непримијећено и због тога им се приписује велики значај и моћ. Семино и Маши су у свом истраживању политичких говора показале како избор метафора утиче на прихватање политичког језика и стварање популизма којим се намеће поглед на свијет и смањује могућност преиспитивања метафора.

Избор метафора се доводи у везу и са врстом дискурса и публиком којој је намијењена. Истражујући употребу метафора у научном и популарном пословном дискурсу, Скорчијска и Дајнан су дошле до сазнања да метафоре у научном пословном дискурсу зависе од жанра, односно од врсте текста у којем се појављују, док су метафоре у пословном дискурсу часописа на енглеском језику више опште природе (Skorczynska & Deignan, 2006). Дакле, различити дискурси могу да произведу различите метафоре. С друге стране, иста метафора може временом да се појави у различитим дискурсима са различитим комуникативним циљевима. Истраживање Семино и сарадника показало је да метафора УЛАЗА (ради се о теорији о контроли улаза, енг. *gate control theory*) има експланаторну функцију у научном дискурсу, затим функцију оцјењивања и убјеђивања у политичком дискурсу, док у популистичком дискурсу има функцију емоционалног пражњења и подршке (Semino, Deignan & Littlemore 2013).

Кевечеш објашњава да је настанак метафора ограничен притиском утјеловљености (енг. *pressure of embodiment*) и притиском контекста (енг. *pressure of context*), односно кохерентности (Kövecses 2008). О искуственој и тјелесној заснованости метафора било је ријечи у првом дијелу. Када је у питању контекст, њега одређује локална култура, а карактеришу га физички, друштвени, културни, дискурсни и други аспекти који утичу на пресликавање изворног домена на циљни. Према Кевечешу, циљ употребе метафора јесте постизање склада између универзалног тјелесног искуства и културних специфичности. Понекад један од ова два аспекта има већу улогу.

Предмет овог рада су метафоре у српским и енглеским новинским чланцима које се појављују у економском дискурсу, стога ће циљ анализе бити да покаже шта је универзално, односно заједничко, а шта је културно специфично за ова два језика. Метафоре изражавају идеје, ставове и вриједоносне судове оних који их користе и економски дискурс пружа велике могућности њиховог истраживања и откривања.

IV МЕТАФОРА У ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ

4.1. Метафора у економији

Према ријечима познатог филозофа економске мисли Мировског метафора је контролисала економију током цијеле њене историје (Mirowski 1989). Ослањајући се на Борхесово запажање да је унивезална историја можда историја прегршт метафора аутор је показао да је метафора свеприсутна у економској мисли, али и у другим наукама попут физике, математике, квантне механике итд. Чак и код првих економиста метафора је била примарно реторичко средство којим се одређивао тон дискурса (Mirowski 1989: 9). Бројни аутори су мишљења да је метафора значајна одлика економског дискурса (McCloskey 1983, 2004; Henderson 2004; Boers 1997; Boers & Demecheleer 1995; Eubanks 1999; Jakel 2003; Charteris-Black 2004). За МекКлоског економија је веома метафорична област. „Сваки корак у економском расуђивању, па чак и расуђивање званичне реторике, је метафора“ (McCloskey 1983: 502). Највише се истичу оне метафоре које доносе нове мисли, при чему се нови појмови у економији пореде са неекономским појмовима. Међутим, некада нове метафоре преузете из других сфера, као што су *еластичност, депресија, равнотежа, крива, теорија игара, брзина новца* итд. временом постају мртве метафоре. МекКлоски сматра да је основна намјера економског дискурса да убиједи публику у исправност аргумената и да наметне своје вриједоносне судове (McCloskey 1983, 2004). Поред јасне дефиниције метафоре као техничког термина, она даје и научну тежину економском дискурсу.

Хендерсон наводи три главне функције метафоре у економском дискурсу (Henderson 1986 у Skorczynska & Deignan 2006: 95). Метафора може да се посматра као:

1. текстуална декорација или илустрација;
2. централни принцип организације језика; и
3. средство за истраживање посебних економских проблема и основа за проширење домена економских идеја.

Метафора такође има улогу у ширењу вокабулара. Њен генеративни аспекат подразумијева настанак нових термина, директно или индиректно преузетих из других области, којим се изражавају економске идеје. Из области хидраулике, на примјер, преузети су термини *ликвидност, ток, цурење, циркулација новца, пливајући девизни курс*

и слично (Henderson 2004: 358). Моћ које метафоре имају највише се одражава у њиховом избору. Када економисти или извјештачи желе да опишу економију као активног агента или себе као експерта који је у стању да предвиди економске процесе они се ослањају на анимиране метафоре (енг. *animate metaphors*). С друге стране, када не желе да се представе као експерти јер им недостаје знање о спољашњим утицајима или желе да представе дешавања на тржишту као природне силе које су изван контроле онда користе неживе метафоре (енг. *inanimate metaphors*).

Избор између ове двије врсте метафора има великог значаја за убјеђивање у економском дискурсу (Charteris-Black 2004). Елиминација активног агента из утицаја на тржишту постиже се одређеним временом и начином у енглеском језику, као и употребом персонификације. На тај начин се од активног агента укљученог у дешавања долази до неутралног посматрача и апстрактних сила које дјелују на тржиште (Henderson 2004). Скорзинска и Дајнан напомињу да на избор лингивстичких метафора утичу читаоци и сврха текста (Skorczynska & Deignan 2006). Језик уџбеника мора да представи тачне чињенице о предметном питању, док језик медија, посебно писаних, треба да узме у обзир реакције читалаца, тираж и конкуренцију (Smith 1995). Стога је стил у новинама много атрактивнији, пун обојених и драматичних ријечи којима се привлачи пажња публике. Велика употреба метафора у економском новинском дискурсу упућује на њихову важност. Смит дјелимично објашњава њихову употребу природом извјештавања у медијима која подразумијева приступачност, интересантност па чак и забаву.

4.2. Органске и механичке метафоре

Преглед литературе и истраживања економског дискурса у разним језицима показао је да је развој економске мисли и теорије највећим дијелом приказан уз помоћ двије врсте метафора, а то су органске и механичке метафоре (Charters-Black 2000, 2004; Charteris-Black & Ennis 2001; Boers 1997; White 1997, 2003; Cardini 2014; Sazdovska-Pigulovska 2017; Goscheler 2005; Bratož 2004; Soler 2008; Herteg 2019; Vukićevič-Đorđević 2014; Silaški 2012). Органска метафора се често користи да би се описали процеси економског раста и развоја (Charteris-Black & Ennis 2001). У оквиру ове метафоре економија се концептуализује као живи организам са својим карактеристикама при чему

настаје појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ОРГАНИЗАМ. Постоји седам животних активности према којима се жива бића разликују од неживих, а то су: исхрана, дисање, кретање, излучивање, раст, репродукција и осјетљивост[14]. Вајт сматра да језички изрази ове метафоре потичу од основног значеања ријечи *раст* која се доводи у везу са доменом живих бића (White 2003). Сценарио раста показује цикличну природу која подразумијева позитиван утицај одређених фактора на ефективан раст, али и негативан утицај фактора који га спрјечавају и умањују. Стога се цикличност економије описује кроз појмове *раста, опоравка, оживљавања* и сл.

Концептуализација економије у цјелини као организма представља главну метафору која се даље шири и дијели на низ подметафора. Проширивањем ове метафоре економија се најчешће приказује као пацијент. Чартерис-Блек наводи да се метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ доводи у везу са цикличним фазама здравља и болести, те се представља као *здрава економија* или *болесна економија* за коју је потребан *лијек*. Примјери указују на то да иза концептуализације економије као пацијента стоји схватање економије као пасивног ентитета чије стање зависи од правих одлука. На тај начин економисти себи додјељују улогу доктора или хирурга који својом активном улогом утичу на економске догађаје, што им даје илузију контроле (Charters-Black 2000). Други примјер проширивања укључује појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА. Изворни домен упућује на чињеницу да је висок ниво физичке активности симптом доброг здравља и виталности. Метафорички гледано, висок ниво економске активности се позитивно оцјењује (*thriving industry*), док се низак ниво активности сматра негативним (*economic paralisis*). Када је економија здрава нема потребе за државном интервенцијом, сматра Борс (Boers 1997).

У нашем истраживању економија је такође концептуализована као живи организам и као пацијент којем је неопходна терапија.

Ако **економија** опстане - и можда узме нову дозу подстицаја из Кине ... е/п (*The Economist,* 23/5)
(If the **economy** keeps surviving – and it may take a fresh dose of stimulus from China…)
Turkey's economy has just began to show signs of recovery. е/п (*The Economist,* 11/7)
(**Турска економија** је тек почела да показује знаке опоравка.)

[14] Резултате истраживања сваког од наведених аспеката види у: Vukićevič-Đorđević, Lj. (2014).

…тврди да је стање **економије**, запослености, предузетништва и стандарда Албанаца на прагу колапса… (*Политика,* 1/2)

У наведеним примјерима, као и у многим другим, ријеч *економу* преведена је као економија, иако је могла да се преведе и као привреда. Разлог томе јесте све учесталија употреба ријечи економија у односу на ријеч привреда која је довела готово до изједначавања ова два појма. Двојако превођење ријечи *економу* означили смо као е/п. Употреба и значење ова два термина детаљније су образложени у дијелу 5.2.

Силва Братож је истраживала појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ ОРГАНИЗАМ поредећи језичке изразе који се појављују у популарном економском дискурсу на енглеском језику са изразима у словеначком дискурсу (Bratož 2004). Поред метафора које описују опште стање економије као здравствено стање људи, Братож је запазила да се организације представљају као тијело у оквиру метафоре МРШАВ ЈЕ ЗДРАВ/ДЕБЕО ЈЕ НЕЗДРАВ. У позадини оваквог погледа на организацију налази се мишљење да најефикасније методе подразумијевају најмањи број запослених. Другим ријечима, отпуштање радника у организацијама доводи се у везу са ефикасношћу и повезивањем „мршавије“ структуре (енг. *lean*) са здравим функционисањем организације[15].

Истраживање Лопез-Местре је такође показало да се економија описује у погледу здравља, при чему се здравље оцјењује позитивно, а болест или повреда као негативни симптоми који поткопавају енергију пацијента (Lopez-Maestre 2000). Здравље се повезује и са животним вијеком и квалитетом живота, док болест асоцира на бол и смрт. Борзово и Демечелерово истраживање метафоре здравља открило је да метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ укључује хронични *дефицит буџета, финансијско крварење и пословну главобољу*. Висок ниво активности се сматра позитивним, док је непокретност или низак ниво активности негативан и може да доведе до *парализе у одлучивању* и *дестимулисане економије* (Boers & Demecheleer 1997). Резултати истраживања концептуализације економије у енглеском језику и кинеском показали су да се општа појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ реализује и путем метафора кретања које илуструју

[15] Силашки наводи да опсесивност компанија са здравом и танком структуром доводи до екстремног понашања које изазива поремећаје, те се у медијском дискурсу уводе термини *корпоративна анорексија* и *булимија*. Овакво понашање карактеришу масовни и неоправдани отказе који доводе до „изгладњивања“ компаније у првом случају, а у другом случају до појаве зачараног круга запошљавања и давања отказа (Silaški 2012).

учинак и флуктуације економије, као што су економија која *не заостаје*, *пропала* економија, економија која *скочила високо* и слично (Chow 2014).

Друга врста метафоре која се најчешће појављује у економском дискурсу јесте механичка метафора. Хендерсон објашњава да овај тип метафоре представља основу за изучавање равнотеже (Henderson 2004). Преузета из физике, теорија полуге често се користи приликом објашњавања теорије понуде и потражње. Када се потражња на тржишту изједначи са понудом каже се да је дошло до економске равнотеже.

Код механичких метафора, економија је најчешће представљена метафором ЕКОНОМИЈА ЈЕ МАШИНА. Економија која добро функционише је машина која ефикасно ради. Приказивањем економије као машине и наглашавањем само неких аспеката циљног домена добија се утисак да је економија под контролом и у потпуности предвидива (Velasco Sacristán 2004). На примјер:

... такође подвлачи у којој мјери је **кинеска економија** подстакнута домаћом потражњом. е/п (*The Economist,* 18/7)
(…it also underlines the extent to which **China's economy** in now fuelled by domestic demand.)
До сада је **економија** имала добре резултате... е/п (*The Economist,* 1/8)
(So far the **economy** has performed very well...)
…Немачка помаже у томе где смо ми најконкурентнији и колики је потенцијал **српске привреде**… (*Политика,* 18/9)
…препознајући интернет као информационо-комуникациону локомотиву „**нове дигиталне веб економије**"… (*Политика,* 12/2)

Инфлација се такође најчешће приказује као машина или као возило чија су кретања представљена метафором ИНФЛАЦИЈА ЈЕ МАШИНА (Hu & Chen 2015). Ова метафора сугерише да машину покрећу разни услови (*trigger inflation*), да може бректати при одређеној брзини (*chug along*), убрзати и успорити или у потпуности стати (*accelerating inflation, inflation decreased, inflation slowed*). Чак и машина која добро ради мора понекад да се поквари (*heat up*) или измакне контроли (*uncontrolled inflation*). У таквим случајевима владе и централне банке предузимају одређене мјере којима их поправљају (*cool inflation*), враћају у погон (*keep inflation on its downward track*) или под контролу (*keep inflation under control*).

Механичке метафоре су замијениле органске јер је развој индустрије условио настанак нових прилика у којима су се институције све више приказивале као машине које омогућавају несметану циркулацију новца (Charteris-Black 2004). Сваки напредак у технологији донио је и нове термине, премда се Адам Смитова метафора „невидљиве руке“ још увијек користи за описивање дешавања на тржишту. Хендерсон сматра да се моћ механичких метафора заснива на успјеху Њутонове механичке физике и развоју машина (Henderson 2004). Захваљујући свом успјеху, Њутнова физика је постала стандард за „научност“ у другим дисциплинама и отуда употреба механичких метафора као што су сила и равнотежа у економији и психологији (Charteris-Black & Ennis 2001). Други разлог који се наводи јесте појава техничких иновација, попут механичког сата са клатном који је у енглески језик увео израз „сатни механизам“. Механичка пресликавања допринијела су преласку на механичку слику свијета представљеног као механизам који беспријекорно ради (Davidko 2016).

Економски дискурс обилује још једном врстом метафора, а то су просторне метафоре. Ове метафоре приказују економију и њене процесе као разне врсте КРЕТАЊА. Јакел разликује двије врсте метафоричких модела кретања: ХОРИЗОНТАЛНА и ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА (Jäkel 2003). Појмовна метафора ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ЈЕ ХОРИЗОНТАЛНО КРЕТАЊЕ заснована је на шеми ПУТАЊЕ, те се процеси развоја описују као позитиван напредак метафором КРЕТАЊЕ НАПРИЈЕД (*move ahead*) или као негативан развој метафором КРЕТАЊЕ УНАЗАД (*eased back from its recent advance*). Борз и Демечелер су дошли до истог закључка у проширеној метафори НАПРЕДАК ЈЕ КРЕТАЊЕ НАПРИЈЕД (*an important step forward, a more advanced single market*) (Boers & Demecheleer 1997). У нашој анализи пронашли смо примјере који приказују економију као путника који се креће напријед и стварају појмовну метафору НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО.

Неки Јапан виде као образац: његов пут све нижих каматних стопа којим је суђено да иду друге богате, презадужене **економије** ... е/п (*The Economist,* 14/9)

(Some see Japan as template: its path of ever-lower interest rates one that other rich, debt-ridden **economies** have been destined to follow…)

…мењајући слику **српске привреде** која је од социјалистичког самоуправљања и друштвене својине, с тешком муком, корачала ка корпоративном управљању и доминацији приватне својине. (*Политика,* 16/1)

Метафора ВЕРТИКАЛНОГ КРЕТАЊА ослања се на сликовну шему ВЕРТИКАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ која подразумијева концепт ВИСИНЕ. У економском дискурсу вертикална мјерења се користе када се пореде количине новца и цијене, те се јавља у односу *high-higher-highest* (Jäkel 2003). Поред смјера кретања (*roundabout economy scheme*), кретање економије се описује начином (*free movement of goods and services, crawling inflation*) и брзином (*sharp fall of economic activity, fast money*) (Sazdovska-Pigulovska 2017). Вертикална кретања се концептуализују у погледу скале, па се трансакције крећу уз и низ вертикалну линију. Што је већи профит, већа је позиција на вертикалној скали и компанија успјешније послује. Насупрот томе, мањи профит значи нижу позицију компаније на скали (Lopez Maestre 2000). Овакво представљање економских процеса у складу је са просторним метафорама ГОРЕ ЈЕ ДОБРО и ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ које се заснивају на нашем искуству повећања количине новца када се додаје на гомилу или смањењу количине новца када се узима са гомиле. Оба корпуса која смо истраживали обилују метафорама које кретање надоле приказују као негативно, а кретање на горе као позитивно. На примјер:

... неки економисти очекују да ће се њена **економија** одскочити у другој половини ове године. е/п (*The Economist,* 4/4)
(…some economists expect its **economy** to rebound in the second half of this year.)
Али **економија** још двије године није пала у рецесију ... е/п (*The Economist,* 22/8)
(But the **economy** did not fall into recession for two more years…)
Зато што се Србија креће истом стрмом и узаном стазом, а морала би да избегне **економски суноврат** Грчке. (*Политика,* 30/7)

Анализирајући метафоре у доба економске кризе Кардини је примијетио честу употребу метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ КРЕТАЊЕ која изражава стање кризе увијек када кретање има правац надоле (*the new drachma would plummet*) (Cardini 2014). Приликом истраживања метафора којима се приказују промјене на финансијским тржиштима у Хонг Конгу Смит је уочио да се повећање или смањење вриједности повезује са успоном или падом физичких ентитета. Кретање према горе и кретање према доле аутор објашњава утицајем силе гравитације (Smith 1995).

Метафора кретања економије истражена је и са аспекта метафоре тјелесних покрета. Једну такву контрастивну студију између енглеског језика и кинеског урадила је Чау да би показала на који начин ове метафоре одражавају ставове и вриједности оних који их употребљавају (Chow 2014). Резултати истраживања су открили да метафоре тјелесних покрета приказују економију на један динамичан начин тако што дају позитиван опис (*leap forward, going from strength to strength, galloping away*), негативан опис (*economy has slipped down, sliding into deflation, a stumbling economy*), показују штету начињену економији (*crippled its economy, has paralyzed the economy*) и одражавају став економије (*stand ready to face the challenges, economy stand aside*).

Проширивањем метафоре кретања економије, кретање тржишта се често приказује појмовном метафором КРЕТАЊА ТРЖИШТА СУ ФИЗИЧКА КРЕТАЊА. Чартерис-Блек и Енис су у свом истраживању одредили три врсте физичког кретања: кретање на води (*plunge, floating, dive, anchor, flagship*), кретање на земљи (*tumble, jump, slide, stumble*) и кретање у ваздуху (*bounce, rebound, free fall*). Од ова три типа кретања наутичке метафоре имају највећу заступљеност у енглеском језику због морске доминације Британског царства (Charteris-Black & Ennis 2001). Такође, аутори су идентификовали метафору КРЕТАЊА ТРЖИШТА СУ ПРИРОДНЕ КАТАСТРОФЕ која негативно приказује понашање економије у доменима лоших временских услова, земљотреса, нуклеарне катастрофе и понашања гаса под притиском (*collapse, after-shock, meltdown, bubble burst*).

С обзиром на чињеницу да се у економском дискурсу врло често појављују бројеви, проценти и цијене представљени графиконима, приликом истраживања метафора аутори их сврставају у физичке ентитете који метафорички одражавају разне врсте кретања. Ове изразе Јакел назива ТОПОЛОГИЈОМ ПАДИНЕ ПЛАНИНЕ јер економски развој концептуализују као пењење или спуштање низ планину (*slidding down the slipper slope*, *going downhill, reached a new peak, rise to the same hights*) (Jäkel 2003).

4.3. Изворни домени појмовне метафоре у економском дискурсу

Метафоре које се најчешће појављују у економском дискурсу су метафоре РАТА, БОРБЕ, СПОРТА, БРОДОВА, ЉУБАВИ, БРАКА, ИГРЕ и ЗДРАВЉА (Koller 2004; Boers 2000; Alousque 2009, 2011; Fusari 2010; Bratož 2004, 2013; Guo 2013; Đurović 2006). У

истраживању економског новинског дискурса Колер је дошла до сазнања да се метафоре РАТА, СПОРТА и ИГАРА највише користе у области маркетинга, док медијско извјештавање о спајањима и аквизицијама обилује метафорама БОРБЕ, ХРАЊЕЊА и ПАРЕЊА (Koller 2004). У случају домена рата у регистру маркетинга и продаје главни термини који се употребљавају су блиц, кампања, немилосрдан, лансирати и ров (енг. *blitz, campaign, cut-throat, to launch, trench*). С друге стране, у дискурсу о спајањима и аквизицијама ови термини су замијењени терминима борбе као што су одбрана, непријатељство, напад, жртва и рањивост (енг. *defence, hostility, raid, victim, vulnerability*). Као алтернативна метафора у области маркетинга појављује се метафора РОМАНСЕ, док се у области спајања и аквизиција појављује метафора ПЛЕСА. Оно што је заједничко доменима РАТА, СПОРТА и ИГАРА јесте такмичарски дух. Алоск напомиње да разлика између ових активности лежи у чињеници да је такмичење у рату много агресивније него у случају спорта и игара који представљају институционализоване облике такмичења (Alousque 2009). Друга одлика ових активности које се доводи у везу са такмичењем јесте сврха побједа. Управо она повезује изворне домене РАТА, СПОРТА и ИГРЕ са циљним доменом ПОСЛОВАЊА, јер главни циљ компанија и савеза јесте успостављање контроле над другим компанијама или сектором.

Најзаступљенији од свих домена, домен РАТА, који према ријечима Колер осликава агресију и маскулинизацију економског дискурса, пресликава све елементе ратовања на економске догађаје у оквиру метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ РАТ (Hu & Xu 2017):

Табела 4.1 Елементи изворног домена РАТ и циљног домена ЕКОНОМИЈА

Изворни домен РАТ	Циљни домен ЕКОНОМИЈА
циљеви у рату	циљеви економских догађаја
оружје у рату	средства да се постигне предност
трупе у рату	радна снага у економским догађајима
бојно поље у рату	профитабилно тржиште и индустрија
почетак рата	почетак економских догађаја
маневри у рату	економска политика и стратегија
војна инвазија	улазак на ново тржиште
баријере у рату	препреке економске експанзије
одбрана у рату	економска заштита
резултати рата	резултати економских догађаја

Наш корпус такође приказује економију као једног од учесника у рату који има оружје, своје циљеве, побједе и губитке.

После ескалације **економског рата** две највеће привреде на планети, које чине 40 одсто свих произведених добара. (*Политика,* 11/5)
САД и Кина, две највеће светске **економије**, заглављене су у трговинском рату после америчких оптужби да Пекинг користи предаторску тактику. (*Политика,* 3/8)
Његова вриједност као **економско оружје** је сумњива ... (*The Economist,* 30/5)
(Its value as an **economic weapon** is dubious…)

Економске кризе и кризе валута су такође представљене ратним сценаријем у којем на једној страни трансакције смањују вриједност валуте, док на другој финансијске власти настоје да учине све да издрже тај процес (*had been fighting a desperate battle, had plenty of ammunition to fight, to deploy every available weapon*) (White 1997).

Домени ЉУБАВИ и БРАКА су такође веома присутни у економском дискурсу, нарочито када се извјештава о спајањима и аквизицијама. Уколико спајања и преузимања компанија имају позитивну конотацију онда се концептуализују кроз метафоре СПАЈАЊА СУ ЉУБАВНЕ ВЕЗЕ и ПРЕУЗИМАЊА СУ БРАКОВИ (Alousque 2004, 2009; Bratož 2004). У другом случају, ако се ради о непријатељским преузимањима и спајањима више се употребљавају метафоре РАТА (Đurović 2006). У метафорама БРАКА компанијама се додјељују родне улоге, при чему компанија која је под контролом добија женску улогу или улогу супруге, док се компанија која даје понуду или преузима другу компанију приказује као мушко, односно као супружник. Онтолошким пресликавањем компаније одговарају љубавницима, пословни однос је представљен као љубавна веза, а преговори као удварање које доводи до потписивања уговора, односно вјенчања чиме се закључује брак и долази до спајања компанија (Bratož 2004). Синергија која веже двоје људи и ствара нову вриједност пресликава се на синергију прихода и трошкова удружених компанија које на економским основама повећавају своју ефикасност (Đurović 2006). Употреба ове метафоре јасно указује на идеолшку и културалну обојеност која произилази из институције брака и традиционалне подјеле улога (Alousque 2011). Институција брака је такође заступљена у корпусу на српком језику у метафору која економију приказује као једног од брачних партнера.

За **економију**, како је објаснио, развод без договора значи да се „правила за извоз у Европу или увоз из Европе мењају из темеља”, преноси Рojтерс. (*Политика,* 2/8)

Концептуализација економије као БРОДА је веома честа у новинским чланцима на енглеском језику, али и на другим. Систематична структура метафоре углавном приказује предсједника централне банке као капетана, док су његови помагачи чланови посаде. Море представља друштвено-економско окружење, а разне препреке попут гребена и олуја указују на критичне ситуације у економији. Иако се чини да централни банкари знају куда иду уз помоћ разних директива и одредница, ипак остаје утисак да се крећу у свијету неизвјесности без мапа и компаса (Bratož 2004).

Кад су у питању просторне метафоре, хоризонтална кретања економије су најчешће представљена метафорама ПУТОВАЊА, док су вертикална кретања концептуализована метафорама ГРАЂЕВИНЕ и ЛЕТЕЊЕ. Метафора ПУТОВАЊА је веома продуктивна у економском дискурсу. Овај тип метафоре се базира на шеми пута и изворни домен има основну структуру ИЗВОР-ПУТ-ЦИЉ (Orts Lopis & Rojo López 2009). Другим ријечима, посао се схвата као путовање, односно кретање у времену и простору од тачке А до тачке Б. Лопез-Местре наводи да појмовна метафора ПОСАО ЈЕ ПУТОВАЊЕ подразумијева онтолошко пресликавање етинтета домена ПОСЛА на ентитете домена ПУТОВАЊА. Сходно томе, компанија и запослени су путници на путовању, а трансакције су кретања напријед и назад, финансијски проблеми представљају препреке на путу, док је профит коначни циљ путовања (López-Maestre 2000; Boers & Demecheleer 1997). Истражујући уводне чланке у часописима *The Economist* и *The Financial Times*, Борс и Демчелер су уочили да метафора ПУТОВАЊА ствара одређене импликације на основу којих се кретање напријед оцјењује позитивним (*an important step forward*), а кретање уназад негативним (*a setback for China's economy*) (Boers & Demecheleer 1997). Такође, посао се концептуализује као превозно средство. У примјеру преузимања ауто компаније *Volvo*, кинеска компанија *Geely* је представљена као брод, на челу са директором као капетаном или кормиларом од чијег управљања зависи развој компаније. Преузимање компаније је прекоокеански пут и уколико задатак не успије, брод ће потонути у плиткој води (Guo 2013).

Вертикална кретања економије су базирана на шеми вертикалности. Она подразумијева да су економски догађаји представљени као силе које повећавају или снижавају цијене, а тржиште илуструје средство које их диже или спушта (Orts Lopis & Rojo López 2009). Пословне трансакције се такође заснивају на шеми скале и крећу се уз и низ вертикалну линију. Лопез-Местре објашњава да већи профит значи вишу позицију на вертикалној скали што је у складу са појмовном метафором ДОБРО ЈЕ ГОРЕ (López-Maestre 2000). Метафора летења у оквиру појмовне метафоре КРЕТАЊА ТРЖИШТА СУ КРЕТАЊА У ВАЗДУХУ приказује позитивна и негативна кретања, односно успоне и падове економије (*expand*, *plummeted*) (Vaghi & Venuti 2003). Успјеси и неуспјеси економије или организације илуструју се и помоћу метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ГРАЂЕВИНА , која може бити чврста у својим темељима, те одражавати јаку економију или успјешну компанију (*to build a new foundation for lasting prosperity, the foundation and building blocks*) (Bobrova et al. 2019). Према Чартерис-Блеку метафоре изворног домена ГРАЂЕВИНЕ носе „снажну позитивну конотацију јер изражавају аспирацију према жељеном друштвеном циљу“ (Charteris-Black 2004: 70). Стога, ове метафоре одражавају идеју напретка на основу појмовних метафора ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ и ДОБРО ЈЕ ГОРЕ.

У медијском дискурсу економија се врло често концептуализује путем метафоре ЖИВОТИЊА (Charteris-Black 2000, Herteg 2015, Smith 1995, Silaški 2011). Силашки и Ђуровић су истраживале начин на који се инфлација представља у оквиру појмовне метафоре ИНФЛАЦИЈА ЈЕ СВИРЕПА ЖИВОТИЊА у којој се особине дивљих животиња као изворног домена пресликавају на апстрактни, циљни домен ИНФЛАЦИЈУ (Silaški & Đurović 2010). Бројна пресликавања до којих долази доводе до настанка онтолошких метафора које описују инфлацију као кретање животиње (*galloping, trotting*), изглед животиње (*the claws of inflation, the jaws of inflation*), звук који одаје (*roars, howling*), начин на који се храни (*gobbling up*), начин на који напада (*fall prey, ravages*), начин на који се контролише (*unleashed, to tame, in its cage*) итд. Поред инфлације, особине животиња попримају и људи (ИНВЕСТИТОРИ СУ ЖИВОТИЊЕ), институције, тржишта, компаније и производи (Silaški 2011). Тржишта су посебно карактеристична по појави метафоричких животиња, бика и медвједа. Ситуација када цијена акција пада карактеристична је за тржиште медвједа (енг. *bear market*), док тржиште бикова (енг. *bull market*) представља оптимистично предвиђање раста цијена (Smith 1995).

Након што смо објаснили појмовне метафоре у економском дискурсу и домене који се најчешће појављују, у наредном дијелу ћемо објаснити методологију и корпус који смо користили у нашем истраживању.

V ГРАЂА И МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

5.1 Грађа

С обзиром на то да је циљ истраживања овог рада поређење појмовних метафора које одређују ријеч *економија* у економском дискурсу на српском и енглеском језику, грађу чини корпус састављен од српских и британских новинских чланака. Када су у питању британске новине опредијелили смо се за часопис *The Economist*, док смо грађу за анализу метафора на српском језику пронашли у новинама *Политика*. У оба случаја ради се о претрагама новинских архива интернетског издања часописа за 2019. годину, чија је доступност била један од разлога за овај метод састављања корпуса.

The Economist је познати британски часопис који излази један пут седмично и фокусира се на међународну сцену у погледу политике, пословања, финансија, науке и технологије. Часопис је основан 1843. године, а његов оснивач, Шкотланђанин Џејмс Вилсон, био је велики поборник слободне трговине, интернационализама и минималног утицаја владе, нарочито на тржишту (https://www.economist.com/help/about-us). Премда је главни разлог оснивања била нека врста побуне против британског Закона о кукурузу који је опрозивањем и рестрикцијом увоза довео до високих цијена хљеба и појаве глади, часопис је израстао у међународни недељник чији се тираж данас процјењује на готово 1,7 милиона примјерака (https://www.economistgroup.com/what_we_do/our_brands/the_economist_brand_family/the_economist.html). Часопис припада компанији *The Economist Group* која се путем различитих издања часописа бави анализом међународног пословања и свјетских дешавања (*The Economist Intelligence Unit, The World In, Espresso, Economist Film, Economist Radio* и *1843*).

Од самог оснивања и кроз дугогодишњу историју уредништво часописа се изјашњавало као екстремни центар који подржава централистичке политике влада, попут конвервативаца Роналда Регана и Маргарет Тачер, али и нека либералне циљеве као што су казнене реформе и деколонизација, а у новије вријеме контрола оружја и хомосексуални бракови. На званичној страници часописа *The Economist* наводи се да је њихов главни циљ да „чествују у тешкој борби између интелигенције, која напредује, и недостојног, плашљивог незнања који омета њихов напредак“ (https://www.

economistgroup.com/what_we_do/our_brands/the_economist_brand_family/the_economist.html). Основна начела којим се часопис води су класични, социјални и економски либерализам који подразумијева слободну трговину и слободно тржиште. Стил писања часописа *The Economist* одражава свакодневни говор којим се настоји на најдиректнији и најсликовитији начин утицати на читаоце, стога се много пажње поклања строгој провјери чињеница и аргумената. Чланци у часопису су анонимни јер се колективно ставови и објективност стављају изнад личних идентитета. Како је и сам био предузетник, Џејмс Вилсон је сматрао да нам је „разум дат да судимо својим осјећањима“ и водећи се невидљивом руком Адама Смита настојао првенство да утиче на пословне људе (https://www.economist.com/help/about-us). Данас се *The Economist* сматра часописом намијењеним образованим људима, чија читалачка публика укључује и веома утицајне и истакнуте личности политичког и пословног свијета.

Због непостојања часописа на нашим просторима који би био пандан часопису *The Economist* одлучили смо се да у нашу анализу уврстимо чланке из новина *Политика* који се сматра најстаријим и најутицајнијим дневним листом у регији. Оснивач часописа је Владислав Рибникар, а први број је изашао 25. јаунара 1904. године у Београду (https://www.politika.rs/scc/stranica/4/O-nama). Ова утицајна „Стара дама“ како га називају други медији има веома богату традицију и велику читалачку публику коју највише чине високообразивани грађани, те се сматра једном од националних институција у Србији.

Приликом самог оснивања *Политике* Ринбикар је лист одредио као политички и независан, што се и данас сматра одликом ових „дневно-политичких новина које се држе високо-професионалних стандарда“ и „листа који негује културу дијалога и слободу изражавања“. Једна од карактеристика овог листа јесте да не излази у периодима окупације, тако да је *Политика* престајала са радом у периоду Првог и Другог свјетског рата. Поред политичких тема *Политика* се бави и анализом догађаја на домаћој и свјетској сцени, укљујучујући и економију. У погледу стила писања, чланке у овом листу одликује објективан и јасан језик који често обилује игром ријечи и израза разумљивих читалачкој публици и свакодневном говору. Посебан допринос листу представљају велика имена из књижевности, попут Иве Андрића, Јована Дучића, Бранислава Нушића и Милутина Ускоковића који су радили као новинари сарадници и критичари.

Сакупљање грађе за нашу анализу подразумијевало је претраживање архива часописа *The Economist* и *Политика* доступних на интернету. Приликом претраживања чланака, као критеријум узимали смо категорију „финансије и економија“ код часописа *The Economist*, а категорију „економија“ код листа *Политика.* Нисмо узимали у обзир категорију „пословање“ код часописа *The Economist* из разлога што у прелиминарној претрази чланака у овој категорији нисмо наишли на метафоре које појмовно одређују ријеч економија. С друге стране, код листа *Политика* укључили смо и друге категорије попут „свијет“ или „коментари“ у оној мјери у којој су се чланци односили на економска питања. Кључне ријечи у нашој претрази метафора биле су *економија*, *економије* и *економски* у српским новинским чланцима, односно *economy, economies* и *economic* у енглеским новинским чланцима.

Сва прикупљена грађа подијељена је у двије групе. Једну групу сачињавају чланци на енглеском језику, а другу сачињавају чланци на српском језику. Свака од ових група је даље подијељена на 12 подгрупа које представљају 12 мјесеци у години ради лакшег разврставања и могућности других анализа. Када се све сабере, корпус чланака на српском језику садржи 216 144 ријечи, док се корпус чланака из часописа *The Economist* састоји од 287 832 ријечи. Сходно извору из којег су преузети, примјери ће бити обиљежени као *The Economist,* дан/мјесец за примјере преузете из часописа *The Economist* и *Политика,* дан/мјесец за примјере из *Политике*. Приликом превођења стручних термина са енглеског језика на српски, поред двојезичних и једнојезичних рјечника, консултовани су предавачи на економским предметима као и стручњаци из економске области ради што прецизнијег превода.

5.2 Методолошки поступак и ток анализе

Будући да смо прикупили неопходну грађу, даљи ток анализе подразумијевао је избор методе за идентификацију метафоре, као и одређивање значења ријечи *економија*, односно *economy.* Према *Речнику српског језика* који је издала Матица српска (2011: 328-329) ријеч *економија* (укључујући и *економије*) има четири значења од којих смо у анализу на српском језику укључили само једно значење именица *економија* и *економије* и једно значење придјева *економски*:

- **економија** ж грч 1.б. привредни систем; привредна дјелатност, привреда, економика.
- **економски**, -а, -о који се односи на економију, економику, привредни.

С обзиром на чињеницу да је предмет нашег истраживања ријеч *економија* и појмовне метафоре које је ближе одређују у економском дискурсу српских и британских новинских чланака, у анализу смо укључили и ријеч *привреда* која се дефинише као „скуп дјелатности у вези са производњом, расподелом и прометом производа“ (Речник српског језика, 2011: 1019). Наиме, енглеска ријеч *economy* се раније у српском језику преводила као привреда, док се ријеч *economics* преводила као економија у значењу науке (Ekonomski rečnik 2006). Посљедњих двадесетак година дошло је до све учесталијег превођења ријечи *economy* као економија, па су тако и *economic growth*, *economic development* и слични термини превођени као економски раст и економски развој иако се заправо односе на привредни раст и привредни развој. На тај начин временом се у употреби изједначило значење ријечи економија и привреда, премда привреда са својим активностима представља само један сегмент економије.

С друге стране, рјечник *Collins CoBuild Dictionary* (https://www.collinsdictionary.com) наводи да ријеч *economy* (укључујући *economies* и *economic*) има осам значења. За потребе наше студије изабрали смо два значења ријечи *economy* и *economies* и једно значење придјева *economic*, а то су:

- **Економија** је систем према којем се организују новац, индустрија и трговина земље или региона (https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/economy).
- **Економија** земље је богаство које добија од пословања и индустрије.
- **Економски** значи онај који се бави организацијом новца, индустрије и трговине земље, регије или друштва (https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/economic).

Остала значења ријечи *економија* која се односе на употребу минималне количине новца, времена и ресурса, штедњу и слично нису уврштена у анализу, па тиме ни метафоре које је описују.

Сљедећи корак у анализи представљало је утврђивање метафоричности израза у дискурсу, односно разликовање метафоричних израза од неметафоричних. Опредијелили смо се за најразвијенији и најчешће кориштен метод MIPVU (Steen et al. 2010) који је развила група аутора под називом *Pragglejaz group*. Због великих разлика у емпиријским студијама разних истраживача, и проблема са којима су се сусретали приликом дефинисања метафора, група је одлучила да понуди процедуру за идентификацију метафора (MIP, Metaphor Identification Procedure) која је касније побољшана и детаљније разрађена као MIPVU (Metaphor Identification Procedure Vrije Universiteit). Основна процедура подразумијева да се прво треба одредити лексичка јединица анализе. Након тога одређује се значење лексичке јединице у контексту. Када се одреди контекстуално значење, треба провјерити да ли лексичка јединица има основније значење од значења које има у контексту. Основна значења се дефинишу као конкретнија, прецизнија, односе се на људске активности и историјски су старија. Уколико се покаже да језичка јединица има основније значење у другим контекстима, неопходно је да се провјери да ли се основно значење разликује у довољној мјери од контекстуалног значења и да ли се контекстуално значење наше језичке јединице може разумјети у поређењу са основним (стр. 32-38). Ако резултати анализе дају позитиван одговор на сва претходна питања онда се лексичка јединица може сматрати метафоричном.

Да бисмо избјегли интуитивно закључивање приликом двоумљења у одређивању основног значења лексичких јединица у српском језику, у нашем истраживању користили смо *Речник српског језика* у издању Матице српске из 2011. године, *Ekonomski rečnik* у издању Економског факултета у Београду (2006) и *Englesko-hrvatskosrpski rječnik* (Filipović 1970). За анализу корпуса на енглеском језику користили смо *Collins CoBuild Dictionary*, *Oxford Online Etimology Dictionary* и *Longman Dictionary of Contemporary English*[16]. Међутим, поред рјечника и других доступних извора, прије анализе било је неопходно ријешити одређена питања која је група *Pragglejaz* оставила истраживачима на одлуку у

[16] https://www.collinsdictionary.com, https://www.etymonline.com/, https://www.ldoceonline.com/

зависности од циљева истраживања и величине корпуса. Одлуке које смо морали донијети на почетку анализе, односно утврђивања метафоричности израза су сљедеће:

- **Одређивање лексичке јединице**. Као основну јединицу анализе аутори MIPVU узимају ријеч, односно лексичку јединицу која одговара једној ријечи. Међутим, у корпусима се јављају и изрази које се састоје из више ријечи и представљају проблем приликом одређивања броја јединица. Према препорукама MIPVU (Steen et al. 2010: 27-34) одлучили смо да: а) фразалне глаголе у енглеском језику (нпр. wean off) обиљежимо као једну лексичку јединицу, б) глаголе који су у комбинацији са приједлогом анализирамо као одвојене лексичке јединице, в) сложенице и идиоматске изразе такође означимо као једну језичку јединицу, г) изазе који се у енглеском језику обиљежавају као тзв. поли-јединице (енг. *polywords*) означимо као једну језичку јединицу (нпр. *at the expense of*), и д) све остале изразе анализирамо као одвојене језичке јединице.

- **Приједлози**. Иако аутори MIPVU не означавају приједлоге као метафоричне ријечи, те остављају истраживачима да донесу одлуку да ли желе да их укључе у анализу, приједлози су веома чести у употреби и у понекад ближе описују лексичку јединицу у енглеском језику. У таквим случајевима одлучили смо да их означимо као метафоричне јединице. На примјер, приједлог *towards* у енглеском језику одређује економију као локацију (дестинацију), а приједлог *in* приказује економију као садржатеља.

  Изузетно ниске каматне стопе још од финансијске кризе смањиле су зараде на Западу, гурајући их ка **економијама** са примамљивијим изгледима. е/п (*The Economist,* 22/6)
  (Ultra-low interest rates since the financial crisis have depressed returns in the West, nudging them towards **economies** with more alluring prospects.)
  У **глобализованој економији**, све је наставак свега осталог. е/п (*The Economist,* 8/8)
  (In a **globalised economy**, everything is a continuation of everything else.)

- **Имплицитне метафоре.** Ова врста метафора односи се на лексичке изрази који нису по природи метафорични, али се односе на претходне лексичке јединице које

јесу означене као метафоричне (Steen et al. 2010). Оне се базирају на супституцији или елипси. На примјер:

Сада, када се **економија** опоравила, планирала је поново смањити биланс стања. е/п (*The Economist,* 26/1)
(Now that the **economy** had recovered, **it** planned to shrink its balance-sheet again.)

Према препоруци аутора MIPVU, уврстили смо имплицитне метафоре у нашу анализу, али смо их посматрали засебно тамо гдје је то било неопходно.

- **Персонификација и метонимија**. Стин и сарадници наводе да се понекад контекстуално значење језичке јединице може одредити као метафорично или неметафорично (Steen et al. 2010: 34). У питању је проблем персонификације, а као примјер наводе израз *furious debate*. Овакав примјер се може анализирати као метафорична употреба ријечи *furious*, а може се објаснити и метонимијском интерпретацијом ријечи *debate*, при чему се лексичка јединица *furious* означава као неметафорична. Да се не би изгубила могућност метафоричне интерпретације препоручује се да се ријечи као што је *furious* означе као метафоричне са напоменом о персонификацији, односно могућем метонимијском односу.

- **Основна значења**. Резултати тестова које је спровела група аутора Pragglejaz (2007) показали су да су поједини глаголи у енглеском језику као што су *make*, *have* и *get* изгубили своје прецизно семантичко значење, те је тешко одредити њихово основно значење. Одлука је препуштена истраживачима у зависности од теоретског оквира и циљева истраживања. У нашем корусу глаголи који се на односе на тјелесне радње (нпр. *make, give, bring*) анализирани су у свом основном значењу.

- **Мртве и живе метафоре**. Иако одређене ријечи које су некада биле метафоричне временом изгубе ту своју основу у савременој употреби, те их поједини аутори (Lakoff & Johnson 2003) називају мртвим метафорама, оне су још увијек присутне и фреквентне у језику, чиме потврђују своју „живост“. Слиједећи препоруку групе

Pragglejaz да сваку ријеч која има активну метафоричну основу, као што су *emerge* и *depression,* означи као метафоричну, и ми смо изразе попут *развој* и *напредак* узели као метафоричне изразе који економију, као апстрактан појам, ближе одређују као особу. С друге стране, аутори MIPVU наводе да се нове метафоре ријетко појављују. У случају да контекстуално значење нове ријечи још увијек није ушло у рјечнике, процедура налаже да се конструише ad hoc или контекстуално значење специфичне ситуације и упореди са основним значењем постојеће ријечи у рјечнику (Steen et al. 2010: 6).

Метафоре издвојене овим методом сачуване су у бази и обрађене квалитатитвно и квантитативно. Као што је већ наведено, подијељене су у двије групе, група метафора на српском језику и група метафора на енглеском, док је свака група даље подијељена на 12 подгрупа које представљају дванаест мјесеци. Прелиминарна истраживања су потврдила наша очекивавања да ће поједине појмовне метафоре да се појаве у оба корпуса, као што је ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕВОЗНО СРЕДСТВО и слично. Разлог је дјелимично иста искуствена основа која се одражава у примарним метафорама, али и чињеница да су поједини чланци у српском језику преузимани из часописа са британског и америчког говорног подручја. С обзиром на то да аутори чланака долазе из различитих култура очекују се и одређене разлике. Употреба метафоричних израза је такође дубоко укорјењена у културу и ограничена конвенцијама језика (Deignan & Potter 2004). Према Дајнан и сарадницима културолошке разлике се одражавају на три нивоа: иста појмовна метафора али различит лингвистички израз, различите метафоре и различите метафоричке екстензије истог дословног израза (Deignan et al. 1997). Сходно томе, наше истраживање је обухватило ове култоролошке разлике.

Цјелокупан корпус обухвата 2237 метафора, од чега је 849 метафора на енглеском језику, а 1388 метафора на српском. Дужина чланака у *Политици* варири између 137 и 1312 ријечи, док се у часопису *The Economist* креће између 403 и 1891 ријеч. Иако корпус на енглеском језику садржи већи број ријечи и дуже текстове у просјеку, корпус на српском језику је показао већу учесталост метафора, а један од разлога је превод ријечи *economy* у српском језику као *економија* и *привреда* . Прегледањем чланака издвојене су све фразе које ближе одређују ријеч *економија*, односно *привреда* (укључујући *економије,*

економски, односно *привреде, привредни*), и *економу* (укључујући *economies* и *economic*), а уз помоћ MIPVU издвојене су метафоре од неметафоричних израза и састављен је списак у оба корпуса. На основу издвојених метафора, одређени су изворни домени и појмовне метафоре које ближе одређују ријеч *економија*. У нашој анализи смо такође обратили пажњу на учесталост изворних домена у оба корпуса и упоредили их. На крају су објашњене когнитивне, културалне и лингвистичке специфичности метафора у оба језика.

Због ограниченог простора у раду навешћемо неке од појмовних метафора и изворних домена, а детаљније обрадити четири најучесталија изворна домена.

VI РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

6.1. Категоризација изворних домена у оба корпуса

Преглед метафора у оба корпуса показао је да је у енглеском језику издвојено 849 метафоричних израза, док је у српском језику пронађено 1388 метафора. Ови изрази су категорисани према изворном домену којем припадају. Наше истраживање је показало да су изворни домени већином слични изворним доменима у другим истраживањима економског дискурса. Табела 6.1 приказује све изворне домене у оба корпуса, као и број метафора у сваком од њих (у Прилогу 1 дати су сви лингвистички изрази из енглеског и српског корпуса који чине доленаведене изворне домене).

Табела 6.1 Изворни домени у оба корпуса и број лингвистичких јединица

Изворни домени	*The Economist*	*Политика*
ЖИВИ ОРГАНИЗАМ	336	834
ПРЕДМЕТ	137	101
МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ	103	66
САДРЖАТЕЉ	85	67
ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА	32	20
ГРАЂЕВИНА	21	40
ПРЕДНОСТИ И МАНЕ	19	28
ТАКМИЧЕЊЕ	8	56
БРЗИНА	18	48
ЛОКАЦИЈА	17	9
ПРЕДВИЂАЊЕ	24	18
РАТ	12	20
ПОВЕЗИВАЊЕ	7	25
ОКРУЖЕЊЕ	0	14
ПРОЦЈЕНА	3	3
ПОЗОРИШТЕ	4	3
ХРАНА	1	1
ЈЕДРЕЊЕ	3	2
ЛЕТЕЊЕ	3	1
КАРТАЊЕ	1	0
ПРЕДЈЕЛИ	1	0
СИЛА	1	5
ЗВУК	2	2
ЧУДО	0	3
МУЗИКА	0	1
ПРИРОДНЕ КАТАСТРОФЕ	0	3
ПУТ	0	1
ВОДА	0	2

ДРУГО	11	14
Укупно	849	1388

Као што се види из Табеле 6.1 већина изворних домена у оба корпуса је иста. У корпусу метафора на енглеском језику додане су категорије КАРТАЊЕ и ПРЕДЈЕЛИ, док се метафоре у српском језику разликују у доменима ОКРУЖЕЊЕ, ЧУДО, МУЗИКА, ПРИРОДНЕ КАТАСТРОФЕ, ПУТ и ВОДА. Четири изворна домена која обухватају највећи број метафора у оба корпуса су ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ПРЕДМЕТ, МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ И САДРЖАТЕЉ, те ће у наредном дијелу бити детаљније обрађени.

У оба корпуса запажен је већи број метафора изворног домена ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА. Иако не спада у прва четири изворна домена, овај домен је веома значајан јер концептуализује кретања економије као вертикална кретања предмета. Ова врста просторних метафора се може такође пронаћи и у другим изворним доменима, као што су ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ГРАЂЕВИНА и ЛЕТЕЊЕ. Лингивистичке метафоре изворног домена ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА стварају појмовне метафоре КРЕТАЊА НАГОРЕ СУ ДОБАР УЧИНАК ЕКОНОМИЈЕ и КРЕТАЊА НАДОЛЕ СУ ЛОШ УЧИНАК ЕКОНОМИЈЕ. Другим ријечима, добро функционисање и напредовање економије изражено је глаголима и именицама које имају узлазну путању, док је лоше функционисање економије представљено лексемама које имају силазни путању. У складу са резултатима истраживања Чартерис-Блека и Ениса (2001) који су показали да се кретања одвијају у ваздуху, води и на тлу, и ми смо пронашли сличне примјере у оба коруса. Навешћемо неколико примјера.

Кретања надоле

Економски пад погоршава ствари... е/п (*The Economist,* 28/3)

(An **economic** downturn is making matters worse…)

Кина не би допустила да јој **економија** пропадне. е/п (*The Economist,* 23/5)

(China would not let its **economy** go down.)

...а неки економисти страхују да ће **немачка економија** наставити да тоне... (*Политика,* 7/2)

...али је **економија** доживела суноврат због, како кажу критичари, двије деценије корупције... (*Политика,* 26/10)

... не смије да се користи за подршку **економијама** у пропадању... е/п *(The Economist,* 5/12)

(…it must not be used to support **economies** in downturns…)

Кретања нагоре

Узлет **немачке економије** је завршен... (*Политика,* 6/4)

А цела прича о задуживању Грчке поучна за Србију у најављеном **економском** успону. (*Политика,* 30/7)

До сада је позитивна ствар била да је **домаћа економија** била у успону. е/п *(The Economist,* 26/9)

(The silver lining so far has been that the **domestic economy** was on an upswing.)

Ови потези су довели до **економског** скока. (*The Economist,* 23/5)

(These moves brought about an **economic** rebound.)

Лош учинак економије у енглеском корпусу метафора приказан је најчешће глаголима као што су *stumble, plunge, go down* и *fall*, затим именицама *downturn, fallout* и *slump*, али и придјевима попут *sagging* и *sluggish*. Начин на који економија доживљава пад сликовито је приказан, на примјер, кретањем живог организма:

Ови мјехурићи су пукли 1990. године, а **економија** се срушила, и никада више није повратила своје некадашње стање. е/п (*The Economist,* 23/5)

(In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo.)

...ниво који је типичнији након **економског** пада него у бољим условима. (*The Economist,* 16/5)

(…a level that is more typical after **economic** slumps than in the benign conditions.

или кретањем авиона при чему је погоршано стање економије представљено кретањем авиона који се руши. Ова лексичка јединица која означава кретање економије на доле твори појмовну метафору ПОГОРШАНО СТАЊЕ ЈЕ АВИОН КОЈИ СЕ РУШИ:

Замислите сада да **свјетска економија** крене да се руши. е/п (*The Economist,* 16/2)

(Now imagine the **world economy** goes into a tailspin.)

Према рјечнику *Collins Cobuild Online Dictionary* израз *goes into a tailspin* односи се на авион који у спиралном покрету пада веома брзо према земљи. Овакво кретање према доле упућује на веома лоше стање економије која великом брзином иде према својој пропасти.

Такође, забиљежен је и израз *whipsawing* у примјеру:

Глобално **економско расположење** почело је да се <u>креће</u> између суморности и оптимизма. е/п (*The Economist,* 27/6)
(The **global economic mood** has taken to <u>whipsawing</u> between gloom and optimism.)

Иако се израз *whipsawing* односи на хоризонтално кретање пиле која се користи за резање дрвета у смјеру напријед-назад, уврстили смо га у вертикална кретања јер према објашњењу странице *Investopedia* израз *whipsaw* означава и ситуацију у којој је раст цијене акција праћен драматичним падом који доводи до повратка цијене акција на пријашњи ниво, и обратно, ситуацију у којој након краћег пада цијене акција долази пораст цијене и повратак у стање прије пада. У складу са тим, стање суморности се физички одражава на држање тијела тако што се оно опушта и спушта према доле, док стање оптимизма подиже и усправља тијело. Дакле, наведена метафора базира се на основној метафори ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ/ГОРЕ ЈЕ БОЉЕ, те представља вертикална кретања економије.

Када је економија у паду, најчешће је приказана као активни агент, док пасивну улогу има када се одређеним мјерама настоји побољшати стање економије или ублажити посљедице пада.

... упозорио је да без фискалне подршке монетарно попуштање ризикује да споро <u>подстакне</u> **економију**. е/п (*The Economist,* 20/7)
(…he warned that without fiscal support monetary easing risked being slow to <u>boost</u> the **economy**…)

Кретање нагоре које представља напредак и побољшање економије изражено је фразама као што су *rebound, rise, boost, bounce back, emerging*, од којих термини *rebound* и *bounce back* долазе из свијета спорта, односно кошарке. Када кретања економије показују колебања између раста и пада онда се каже:

Економија флуктуира... е/п (*The Economist,* 20/4)
(The **economy** <u>fluctuates</u>…)
...недавни <u>успони и падови</u> **свјетске економије**. е/п (*The Economist,* 28/2)
(…the **world economy's** recent <u>ups and downs</u>.)

Поред наведеног, у корпусу су забиљежене и мјешовите метафоре које упућују на динамичку конструкцију значења (Прилог 2) . Тако на примјер, двије појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ (*знаке*) и ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА СУ ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА (*пада*) творе мјешовиту метафору која описује циљни домен економију.

Реална економија је такође показала неке знаке приближавања пада. е/п (*The Economist,* 28/2)
(The **real economy** had also shown some signs of an approaching downturn.)

Један од наведених недостатака теорије појмовне метафоре јесте немогућност да објасни на који начин различити изворни домени који дијеле различите представе са циљним доменом ЕКОНОМИЈА, могу заједно да појмовно одреде циљни домен. Проблем је ријешила теорија појмовног обједињавања која у случају ове мјешовите метафоре пажњу усмјерава на фигуративно значење израза *знаке* и *пада*. Њихово метафоричко значење упућује на проблеме код живог организма и негативно кретање објекта, односно на пад. Дакле, проблеми живих организама, негативна кретања и економија су обједињени у простору појмовног амалгама и на тај начин стварају мјешовиту метафору *Реална економија је такође показала неке знаке приближавања пада*.

У српском корпусу вертикална кретања економије су представљена механичким метафорама као што су *тоне*, *узлет*, *на низбрдици*:

…а неки економисти страхују да ће **немачка економија** наставити да тоне, што ће довести земљу у рецесију. (*Политика,* 7/2)
Узлет **немачке економије** је завршен… (*Политика,* 6/4)
Стање **глобалне економије** је на низбрдици… (*Политика,* 9/9)

али и радњама кретања живог организма, као што су: *пад, суноврат* и *уронити*:

То је, како оцењује Рojтерс, најновији сигнал да је највећа **европска економија** забележила пад у другом кварталу. (*Политика,* 7/8)
Зато што се Србија креће истом стрмом и узаном стазом, а морала би да избегне **економски суноврат** Грчке. (*Политика,* 30/7)

…али је **економија** доживела суноврат због, како кажу критичари, две деценије корупције и лошег управљања под социјалистичком влашћу. (*Политика,* 26/10)

Начин на који економија доживљава пад или успон описан је придјевима попут *суноврат*, *пропадање, узлет, полет* и слично. У својству пасивног агента циљни домен економија забиљежен је у мјешовитој метафори:

Бацање песка у точкове **кинеске привреде** путем тарифа и протеривање „Хуавеја" из САД сигурно ће спотаћи **економски успон** Кине. (*Политика,* 9/9)

Ова мјешовита метафора се састоји од појмовних метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕВОЗНО СРЕДСТВО, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА СУ ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА. Фраза *бацање пијеска у точкове* заправо представља дослован и лош превод енглеске фразе *throw/put sand in the wheels* која на српском језику треба да гласи *бацити клип у точкове*. Чином бацања клипа у точкове успорава се кретање возила и доводи до низа механичких проблема, те ова механичка метафора заједно са органском метафором (*спотаћи*) у којој је проблем економије представљен као проблем живог организма, обједињена у простору појмовног амалгама, приказује негативне посљедице по економију која је у успону и има добар учинак. Покушај спречавања економског напретка и развоја Кине увођењем тарифа на увоз робе из Кине и протјеривањем кинеских компанија из САД-а које се оптужују за шпијунирање и помоћ у агресивном ширењу кинеског утицаја у Америци довео је до трговинског рата између ове двије велике силе који и данас траје и у којем се свим средствима настоји онеспособити супарник.

Проблеми економије су представљени још једним примјером мјешовите метафоре у којој се вертикална кретања комбинују са друга два изворна домена, БРЗИНА и ТАКМИЧЕЊЕ, да би појмовно ближе одредила наш циљни домен.

…што су нови знаци да је успоравање друге највеће **светске економије** можда дотакло дно и да креће узлазном линијом. (*Политика,* 30/4)

Информација о проблему успоравања и кретања надоле, односно силаска до најниже тачке послије чега се може само горе, заједно са *економијом* пројектована је у заједничком простору да би створила ову мјешовиту метафору.

Интересантно је споменути да у изворном домену БРЗИНА у оба корпуса готово сви примјери указују на успоравање економије чиме стварају појмовну метафору ЕКОНОМИЈА КОЈА УСПОРАВА ИМА ЛОШ УЧИНАК, док само један примјер у српском корпусу говори о убрзавању економије при чему настаје појмовна метафора ЕКОНОМИЈА КОЈА УБРЗАВА ИМА ДОБАР УЧИНАК. Сходно томе, можемо да закључимо да су и домаћа и глобална економија у фази успоравања активности изазваног разним факторима.

Њемачка економија можда успорава, али њен финансијски капитал цвјета. е/п (*The Economist,* 2/3)
(**Germany's economy** may be slowing, but its financial capital is booming.)
…захваљујући превасходно убрзању **економске активности** у Србији… (*Политика,* 4/3)
Кук је слабије показатеље приписао углавном паду прихода у Кини, чија **економија** успорава… (*Политика,* 3/1)

У примјерима смо, такође, пронашли мјешовиту метафору коју чине изворни домени ГРАЂЕВИНА и БРЗИНА. Она указује на проблеме грађевине чије је основно својство стабилност и на проблеме економије чији развој почива на брзини активности.

…неуспех у решавању трговинских тензија могао додатно да дестабилизује успоравање **светске економије**. (*Политика,* 21/1)

Изворни домен ГРАЂЕВИНА је веома чест домен који ближе описује апстрактни циљни домен ЕКОНОМИЈА у погледу вертикалних кретања. Ови изрази су пронађени у оба корпуса, с тим да је у српском језику већа фреквентност израза.

Табела 6.2 Лингвистички изрази изворног домена ГРАЂЕВИНА

Изворни домен ГРАЂЕВИНА	Енглески корпус	Српски корпус
кретања горе – позитивна кретања	базиран на (*based on*), подржати (*support*), стабилисати (*stabilise*), подупирати (*bolster*)	почива на, заснована на, подржимо, стабилизоване

кретања доле – негативна кретања	поткопати (*undermine*)	подрива, дестабилизује, разарање

У метафори ГРАЂЕВИНЕ језички изрази који одражавају основну метафору ГОРЕ ЈЕ ДОБРО указују на значај чврстих темеља и стабилности грађевине, те се користе када описују јаку економију. Изрази попут *подупирати, стабилисати, подржати, заснова на* и слични чине појмовну метафору ЈАКА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ГРАЂЕВИНА СА ЧВРСТИМ ТЕМЕЉЕМ.

Напори да се стабилише **економија** често доводе до пораста цијена имовине... е/п (*The Economist,* 26/1)
(Efforts to stabilise an **economy** often lead to booms in asset prices…)
...користећи неконвенционалне мјере за подршку оштећеним **економијама**. е/п (*The Economist,* 13/3)
(…using unconventional measures to support damaged **economies**.)
Може проћи неко вријеме док фирме не виде користи од побољшане **економске** стабилности. е/п (*The Economist,* 5/12)
(It may take a while for firms to see the benefits of improved **economic** stability.)
…захваљујући томе што нам је **економија** тренутно много стабилнија… (*Политика,* 19/1)
…да се Србија трансформише и постане **економија заснована на** знању и иновацијама. (*Политика,* 5/3)
…како би се пружила подршка **економији**… (*Политика,* 5/7)

У складу са метафором ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ проблеми и неуспјеси економије пројектују се помоћу израза као што су климав (*shaky*), подрити (*undermine*), разарање и дестабилизује.

…неуспех у решавању трговинских тензија могао додатно да дестабилизује успоравање **светске економије**. (*Политика,* 21/1)
…изузетно опасно угрожава и подрива **економски развој**. (*Политика,* 26/3)
…уз истовремено спаљивање и разарање **економске куће** Србије… (*Политика,* 27/6)
Сукоб двије највеће свјетске економије није могао да не поткопа **глобално економско повјерење**. е/п (*The Economist,* 28/2)

(A clash between the world's two largest economies could not help but undermine **global economic confidence.**)

...суочава се са климавим **економским индикаторима**. е/п (*The Economist,* 4/7)

(…faces with shaky **economic indicators**…)

Метафоре изворног домена ГРАЂЕВИНА творе сложене метафоре и са изворним доменом ЖИВИ ОРГАНИЗАМ:

Мишљења је да здрава **економија** почива и на систему вредности који једну земљу чини „европском"… (*Политика,* 4/3)

Ова мјешовита метафора се састоји од појмовних метафора ЈАКА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ГРАЂЕВИНА СА ЧВРСТИМ ТЕМЕЉЕМ и ЈАКА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЗДРАВ ОРГАНИЗАМ. Иако су метафоричка пресликавања различита за ова два домена, фокус метафоре је на позитивним одликама организма чије добро здравље представља услов за опстанак и развој и на стабилним основама грађевине без којих не би могла да се одржи.

Изворни домен ПРЕДНОСТИ И МАНЕ који је забиљежен у оба корпуса садржи изразе као што су *трошак*, *корист*, *интерес* односно *cost, benefit* који се сматрају мртвим метафорама. Међутим, као што смо већ навели њихова употреба је честа, те су и даље веома живе. Ове фразе најчешће ближе описују економију као живо биће, односно као активног агента, који има одређене предности или мане или као пасивног агента који их прима. Такође, оне осликавају економију као неживо биће са својим предностима и манама.

Предности

Брзи раст глобалне трговине током 1990-их и 2000-их донио је велике **економске** користи. е/п (*The Economist,* 28/11)

(The rapid growth of global trade during the 1990s and 2000s brought wide **economic** benefits…)

... док супарничке мегабанке могу искористити **америчку робусну економију** да дају више. е/п (*The Economist,* 14/3)

(...while rival megabanks can take advantage of **America's robust economy** to lend more.)

…да ће подршка италијанске владе (тој иницијативи) донети било какву **економску** корист италијанском народу… (*Политика,* 10/3)
Корист нема само **немачка економија**… (*Политика,* 7/5)

Мане
... ти добици долазе на штету других дијелова **америчке економије**. е/п (*The Economist,* 27/4)
(…those gains come at the expense of other parts of **America's economy**.)
Прилагођавање је од суштинског значаја за смањење људских и **економских** трошкова климатских промјена. е/п (*The Economist,* 19/9)
(Adaptation is essential to reduce the human and **economic** costs of climate changes.)
Обарање прогнозе глобалног привредног раста „углавном је због чињенице да су царине нарасле и да коштају **глобалну економију**… (*Политика,* 16/10)
Понашање ових банака поткопало је интегритет сектора на уштрб **европске економије** и потрошача… (*Политика,* 16/5)

Метафорички изрази који се односе на процјењивање економије су такође забиљежени у оба корпуса и груписани под изворним доменом ПРОЦЈЕНА. Стање економије се процјењује као позитивно или негативно, а односи се на жива и нежива бића.

…негативна оцена **сиве економије** од стране привредних субјеката није се много променила од 2015. године. (*Политика,* 13/10)
Када је у јануару прошле године процијенио **свјетску економију**, ИМФ је поздравио „најшири синхронизовани узлет глобалног раста од 2010. године". е/п (*The Economist,* 28/2)
(When it assessed the **world economy** in January last year, the IMF hailed the "broadest synchronised global growth upsurge since 2010".)

У појединим колокацијама процјена економије је специфичнија и оне ближе одређује економију као живо биће које учествује на такмичењу и остварује мјесто на ранг листи. Такве примјере смо сврстали у изворни домен ТАКМИЧЕЊЕ.

... која је ове године такође најављена као једна од десет најреформисанијих **економија**. е/п (*The Economist,* 26/9)
(…which was also heralded this year as one of the ten most reformed **economies**.)

Четврти фактор представља улазак Италије, трећe **економије** у еврозони… (*Политика,* 21/2)

У српском језику изворни домен ТАКМИЧЕЊЕ има значајно већи број израза који описују економију као живо биће него у енглеском језику. Поред наведеног рангирања земаља, економија је углавном приказана као активни агент који постиже одређене *резултате*, повећава своју *конкурентност* и хвата се у коштац са *изазовима*. Тако добијамо појмовну метафору ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНТНОСТ ЈЕ ТАКМИЧЕЊЕ.

Добри **економски** резултати допринели су већем приливу девиза… (*Политика,* 18/5)
Пензије и плате биће веће како **српска економија** буде побољшавала своју конкурентност… (*Политика,* 20/2)
Узлет пословних резултата **српске привреде** у прошлој години заснива се на улагањима два страна инвеститора... (*Политика,* 13/5)
Глобална привреда пред највећим је изазовом од кризе из 2008. године… (*Политика,* 16/10)
…и кроз овакав вид регионалне сарадње чинимо наше **привреде** конкурентнима за наступ на све захтевнијем глобалном тржишту. (*Политика,* 14/11)

Анализом метафора спорта дошли смо до закључка да величина земље одређује њену позицију на свјетском тржишту као и снагу економије.

…у нерешеном трговинском спору између две највеће **светске економије**, САД и Кине. (*Политика,* 6/4)
Четврти фактор представља улазак Италије, трећe **економије** у еврозони… (*Политика,* 21/2)
Криза у САД се врло брзо прелије на цео свет будући да је то прва **економија** света… (*Политика,* 19/4)
После ескалације економског рата две највеће **привреде** на планети, које чине 40 одсто свих произведених добара (*Политика,* 11/5).

Метафоре такмичења се често односе на одређени спорт и описују економију као активног учесника. Тако смо у нашем истраживању пронашли метафоре које се односе на трчање:

Макрон је добро проценио да француска **економија** губи трку у односу на немачку… (*Политика,* 18/1)
Претходне екстраполације илуструју тужну садашњост Србије и њено велико заостајање и за **економијама** које се мало чиме могу похвалити. (*Политика,* 27/5)
Каквом се то економском алхемијом са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу **економије** које су Србији далеко одмакле? (*Политика,* 27/5)
За гасовод „Северни ток 2", који из Русије треба да транспортује гас до Немачке, нема више политичких ни **економских препрека** да буде завршен. (*Политика,* 17/11)

и на фудбал:

…и грађани су почели да трпе **економске промашаје** својих влада. (*Политика,* 30/7)
Нажалост, са таквом платом Србија неће ући у вишу **економску лигу** у односу на ову у којој је сада. (*Политика,* 19/8)

У српској традицији, фудбал је веома значајан спорт и има велику улогу код људи који га играју или само прате. Из тог разлога велики број метафора из домена фудбала користи се и у другим дискурсима, а нарочито у политичком (види у: Silaški, Đurović & Radić-Bojanić 2009).

С друге стране, у енглеском корпусу забиљежили смо неколико метафора спорта изворног домена ТАКМИЧЕЊЕ, међу којима нисмо пронашли метафоре које се односе на фудбал. Традиционалним спортом у Великој Британији сматра се крикет, премда је и фудбал веома популаран. Спортске метафоре које смо пронашли углавном се односе на трчање.

Глобална економија је имала неславан почетак 2019. године. е/п (*The Economist,* 28/2)
(The **global economy** had an inauspicious start to 2019.)
...и сумње да се влада надала да ће бити испред још лоших **економских вијести**. е/п (*The Economist,* 26/9)
(…and suspicions that the government hoped to get ahead of further bad **economic news**.)

Остале метафоре односе се на рангирање земаља, изазове са којима се сусрећу и на могућност повећања конкурентности, при чему настају појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЕНТИТЕТ КОЈИ СЕ ТАКМИЧИ и ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНТНОСТ ЈЕ ТАКМИЧЕЊЕ.

...добродошло ублажавање напетости између двије највеће **свјетске економије**. е/п (*The Economist,* 28/2)
(…a welcome easing of tension between the world's two biggest **economies**.)
Демографија је можда највећи изазов **кинеске економије**. е/п (*The Economist,* 31/10)
(Demography may the Chinese **economy's** biggest challenge.)

Истраживања Колер показала су да се метафоре рата веома често користе приликом концептуализације маркетинга и продаје (Koller 2004). У нашем истраживању метафоре рата су такође забиљежене у оба корпуса. Економија је приказана као ентитет који ратује, а глобална финансијска тржишта као мјесто борбе и ратовања. Изрази као што су *економска разарања, економско уништење, побједа у економском рату* у српском корпусу чине појмовну метафору ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНТНОСТ ЈЕ РАТОВАЊЕ. Навешћемо неколико примјера:

…недавно је изјавио да се његова земља сада суочава са **економским ратом.** (*Политика,* 24/3)
…директан плод плана за **економско уништење**… (*Политика,* 10/4)
…како би се убрзало успостављање нове генерације технологије коју администрација сматра кључном за победу у **економском рату** с Кином. (*Политика,* 16/4)
…али и пораза, **економског разарања** наше земље… (*Политика,* 27/6)
…има јасан програм са хитним мерама за „ослобађање **привреде** од њених окупатора"… (*Политика,* 1/2)

Изрази изворног домена РАТ приказују економију као ентитет који је под великим притиском као и конкуренцију из других сектора или држава. Економија је у тој беспоштедној борби озбиљно погођена и представљена као предмет уништења и разарања. Такође, забиљежено је доста метафора које се односе на борбу против сиве економије. У овим метафорама економија је на негативан начин приказана као велики проблем у Србији, док у корпусу британског часописа ови изрази нису пронађене. Као пасивни агент економија доживљава пријетње и разарања.

У 2019. години биће настављена одлучна борба против **сиве економије**… (*Политика,* 9/1)
Србија се здушно бори против **сиве економије**… (*Политика,* 2/5)
Додао је да је уз то неопходно предузети мере за борбу против **сиве економије**… (*Политика,* 22/7)
То јединство би могло бити важно због претње **глобалној економији**… (*Политика,* 26/8)
…и припреме јединствен одговор на најозбиљнију претњу **глобалној економији** још од времена финансијске кризе… (*Политика,* 8/10)

Мјешовите метафоре које осликавају економију као ентитет који ратује најчешће су у комбинацији са изворним доменом ТАКМИЧЕЊЕ. Овакво поимање конкурентских односа укључује двије највеће економске силе које се боре за доминацију на свјетском тржишту. У овом трговинском рату то су Сједињене Државе и Кина. Фокус ове мјешовите метафоре је на борби двије најјаче силе чији исход ће одредити побједника и доминантну силу у свијету.

САД и Кина, две највеће светске **економије**, заглављене су у трговинском рату после америчких оптужби да Пекинг користи предаторску тактику. (*Политика,* 3/8)

У корпусу метафора на енглеском језику наишли смо на сличну мјешовиту метафору:

...ако се двије највеће **свјетске економије** упусте у разбуктали трговински рат. е/п (*The Economist,* 16/5)
(…if the world's two biggest **economies** engage in a full-blown trade war.)

Наредна мјешовита метафора коју сачињавају појмовне метафоре ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНТНОСТ ЈЕ ТАКМИЧЕЊЕ и ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНТНОСТ ЈЕ РАТОВАЊЕ проширена је појмовном метафором ЈАКА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ГРАЂЕВИНА СА ЧВРСТИМ ТЕМЕЉЕМ, чиме је фокус метафоре помјерен на проблем дестабилизације коју проузрокује сукоб.

Сукоб двије највеће **свјетске економије** није могао да не поткопа глобално **економско повјерење**. е/п (*The Economist,* 28/2)

(A clash between the **world's two largest economies** could not help but undermine global economic confidence.)

Када су у питању метафоре рата, корпус на енглеском језику разликује врсте сукобљавање као што су *рат (war), покољ (carnage), конфликт (conflict), опасност (clobbering), сукоб (clash)*.

...**економија еврозоне** би могла бити у опасности. е/п (*The Economist,* 16/3)
(...**the euro area's economy** could be in for a clobbering.)
То је проузроковало **економски покољ** – али је дигиталним плаћањима такође дало галвански подстицај. е/п (*The Economist,* 8/6)
(That caused **economic carnage** – but also gave digital payments a galvanic boost.)
Појачани **економски сукоб** између Америке и Кине би могао значити да ће проток кинеске технологије и *know-how* преко граница пресушити, што би ометало напоре за ублажавање посљедица на другим мјестима. е/п (*The Economist,* 17/10)
(An intensifying **economic conflict** between America and China could mean the flow of Chinese technology and know-how across borders dries up, hampering mitigation efforts elsewhere.)
Усљед растуће економске ратоборности, посебно из Америке, богате свјетске компаније ће, наравно, добро размислити... е/п (*The Economist,* 1/8)
(Amid rising **economic belligerence**, in particular from America, rich-world companies will naturally think twice…)

Као у сваком рату земље користе разна оружја, организују се у блокове и траже заштиту тамо гдје могу да је добију, а то су банке са својим механизмима надокнаде штете.

Његова вриједност као **економског оружја** је сумњива... е/п (*The Economist,* 30/5)
(Its value as an **economic weapon** is dubious…)
...државе се могу организовати у супарничке **економске блокове**. е/п (*The Economist,* 15/8)
(…countries may organise themselves into rival **economic blocks**.)
Централне банке, додала је, неће бити у стању да своје **економије** у потпуности заштите од посљедица. е/п (*The Economist*, 22/8)
(Central banks, she added, would be unable to shield their **economies** fully from the consequences.)

Изворни домен ПРЕДВИЂАЊЕ је једнако заступљен у оба корпуса, а изрази из овог домена чине појмовну метафору ЕКОНОМСКА ПРЕДВИЂАЊА СУ ВРЕМЕНСКИ УСЛОВИ. Метафоре укључују изразе попут *прогноза, прогнозирати* и *прогнозери* (*economic forecast*, *forecast, forecasters*), и у оба корпуса углавном се предвиђају негативне економске ситуације.

OECD, који је 6. марта објавио суморну **економску** прогнозу за еврозону... е/п (*The Economist,* 16/3)
(The OECD, which on March 6th published gloomy **economic** forecast for the euro zone...)
...**економски** прогнозери мисле да ће кинески раст успорити сљедеће године... е/п (*The Economist,* 31/8)
(…**economic** forecasters think that Chinese growth next year will slow…)
Вреди указати да ни најбољи **економски прогнозери** … (*Политика,* 18/3)
Следеће недеље ћемо објавити прогнозе за **светску економију** које ће садржати наниже ревидиране пројекције за 2019. и 2020. годину… (*Политика,* 8/10)
Прогнозе будућих **привредних кретања** на глобалном нивоу све више се карактеришу песимистичним тоновима… (*Политика,* 5/3)
Суморне прогнозе за **немачку привреду**. (*Политика,* 15/7)

Изгледи за будућност економије су такође приказани помоћу метафора временских прилика, као што су:

Суморност над **свјетском економијом** ограничена је на производњу. е/п (*The Economist,* 4/4)
(The gloom hanging over the **world economy** is confined to manufacturing.)
Како се **економски** облаци сакупљају... е/п (*The Economist,* 29/8)
(As **economic** clouds gather…)
...модел још увијек није тестиран у лошим **економским** временским условима. е/п (*The Economist,* 18/12)
(…the model has not yet been tested by rough **economic** weather.)
Међутим, скупљање **економских облака** на хоризонту упућује на потребу да доносиоци политика ојачају конкурентност… (*Политика,* 9/10)
Сенку на **економију** бацају и косовске таксе… (*Политика,* 14/3)

Међутим, у енглеском корпусу економски изгледи описани су и на индиректан начин уз помоћ израза попут *uncertainities, anxiety, concerned about* и слично.

То ствара огромне неизвјесности за **глобалну економију**. е/п (*The Economist,* 9/5)
(This creates huge uncertainties for the **global economy**.)
Песимизам о **свјетској економији** растао је током 2019. е/п (*The Economist,* 4/4)
(Pessimism about the **world economy** has grown throughout 2019.)
Али таква је стријепња због **свјетске економије** коју шире. е/п (*The Economist,* 17/8)
(But such is the anxiety about the **world economy** that they are spreading.)

У оба корпуса наишли смо на примјер метафоре изворног домена ХРАНА. Према Силашки и Ђуровић, метафоре хране нису привукле довољно пажње у литератури, иако одражавају културолошке моделе (Silaški & Đurović 2013). У енглеском језику економија је приказана као пита, односно као колач који се распоређује у зависности од богатства. У Њемачкој је између 2000. и 2015. године дошло до пораста профита који је проузроковао већу неједнакост у дохотку.

Један од знакова да мање имућни добијају мањи дио **економског колача** јеста тај да је потрошња домаћинства пала током тог периода пала као удио у БДП-у. е/п (*The Economist,* 1/8)
(One sign that less well-off claim a smaller slice of the **economic pie** is that household spending fell over that period as a share of GDP.)

С друге стране, у српском корпусу метафора хране заједно са органском метафором и метафором такмичења чини мјешовиту метафору у којој је економија концептуализована као састојак који се додаје у главно јело и заједно са осталим састојцима чини нејестив оброк. Другим ријечима, различите ситуације у економијама у Европи не доприносе јединствености тржишта, него напротив општем незадовољству и лошем пословању. Тако лоша храна, односни услови тржишта, не може да се прогута и цијели организам пати, као што поједине економије трпе на заједничком тржишту због лошег стања у другим економијама.

Узмите као основни састојак недавни завршетак фискалне стимулације Европске централне банке (ЕЦБ), додајте историјски ниске камате и поспите по томе мало америчко-кинеског трговинског сукоба, као и **економског утицаја** Брегзита и италијанске **економске кризе**. Помешајте све то и зачините прогнозама о рецесији у Немачкој и отвореним питањем како ЕУ да реагује на све те глобалне **економске изазове**. Пеците на високој температури, покушајте да избегнете узлет десно-популистичких странака у Европи и на крају све то послужите на пладњу социјалног незадовољства. Тржишта се боре са залогајем тог специјалитета", наводи се у тексту. (*Политика,* 22/8)

Овакав сликовити приказ ситуације који није одлика устаљених метафора, већ представља њихову екстензију, карактеристичан је за поетски начин изражавања. Поетске метафоре или сликовне метафоре које Лакоф и Турнер називају још и *one-shot metaphors* (једнократне метафоре) углавном се проналазе у књижевном и пјесничком језику (Lakoff & Turner 1989). Међутим, њихова употреба забиљежена је и у новинском дискурсу чије околности и контекст дозвољавају настанак. Читалац нема проблема да разумије нову метафору јер користи своје ванјезичко знање да би одредио дио који се пресликава. Управо та одлика чини сликовне метафоре једнако појмовним колико и сликовним (Lakoff 1993 у Deignan 2007). Примјер једнократне, односно сликовне метафоре пронашли смо у оба корпуса. У српском корпусу у изворном домену МУЗИКА економија је представљена као музички инструмент који заједно са осталим економијама има заједнички циљ, а он се у пословању увијек односи на повећање добити.

Истовремено, квартет **највећих глобалних економија** (Кина, САД, еврозона и Јапан) у следећих пет година неће исказати побољшање привредног раста… (*Политика,* 16/10)

У енглеском корпусу изворни домен КАРТАЊЕ приказује економске активности као игру картања у којој једни добијају, а други губе.

Контекст америчког **економског** обрачуна са Кином је систем који је једном функционисао али више не функционише. е/п (*The Economist,* 15/8)
(The context for America's **economic** showdown with China is a system that worked once but no longer does.)

Према *Oxford Online Etymology Dictionary* израз *showdown* у енглеском језику појавио се 1873. године као сленг у картању, посебно у покеру, а представља чин полагања руку длановима према горе, односно на полагање карата да би се видјело ко има најјаче карте. Фигуративни смисао коначног обрачуна израз је добио касније. Примјер наведене метафоре упућује на америчку монетарну хегемонију која све више угрожава некадашњи равноправи положај јуана са доларом и евром.

Изворни домен ЧУДО који смо примјерима забиљежили само у корпусу на српском језику садржи изразе који чине појмовну метафору ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ НАТПРИРОДНЕ СИЛЕ. На примјер:

Каквом се то **економском алхемијом** са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу економије које су Србији далеко одмакле? (*Политика,* 27/5)
Није први пут да државни врх најављује **економска чудеса** која се такорећи догађају… (*Политика,* 27/5)
…надајући се да ће се у међувремену догодити некакво **економско чудо**. (*Политика,* 23/7)

Српски народ је веома подложан вјеровању у натприродне силе које имају посебно значење. Вјеровања, обреди и митске представе представљају остатак паганског духа који је био битан чинилац српског културног и духовног идентитета (Јовановић 2000:6). Стога не изненађују примјери у економском дискурсу у којима је економија представљена као наприродна појава која доноси спасоносна рјешења у друштву.

У првом дијелу поглавља настојали смо да прикажемо што већи број изворних домена и појмовне метафоре које настају том приликом. Објаснили смо настанак мјешовитих метафора које потврђују тезу о динамичности процеса настанка значења. Такође, указали смо на сличности и разлике у оба корпуса на когнитивном, лингвистичком и културалном нивоу. У другом дијелу овог поглавља детаљније ћемо обрадити четири најучесталија изворна домена у оба корпуса.

6.2. Најучесталији изворни домени у оба корпуса

У оба корпуса пронашли смо четири изворна домена која се најчешће појављују у економском дискурсу, а то су ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ПРЕДМЕТ, МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ и САДРЖАТЕЉ. Број лингвистичких метафора које чине ове домене приказан је на Графикону 6.1.

Графикон 6.1 Заступљеност лингвистичких метафора према изворним доменима у оба корпуса

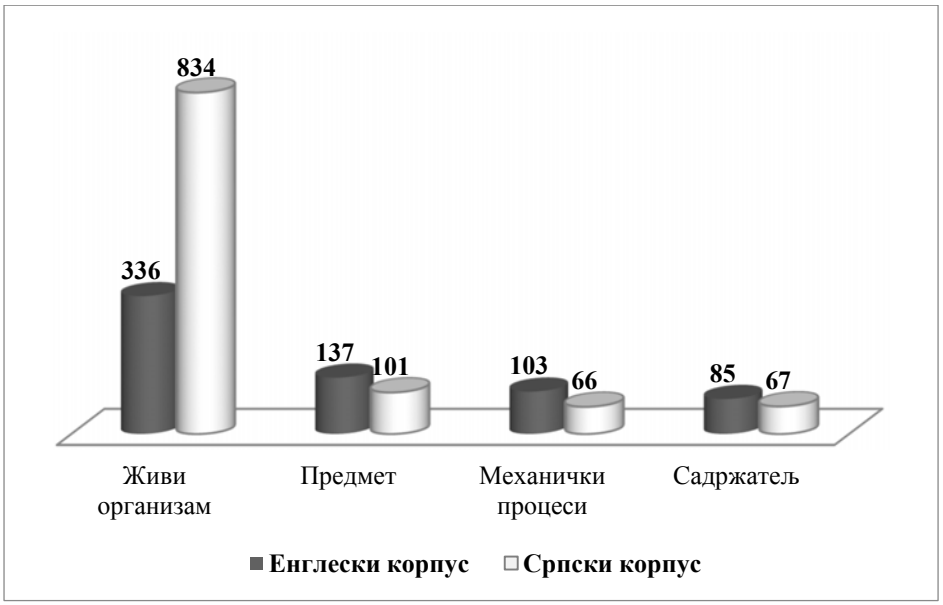

Извор: Креација аутора

Као што се може примијетити, учесталост метафора изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ много је већа у српском корпусу него у енглеском. Разлог за то је велика разлика у броју израза који се односе на раст (322 примјера у српском корпусу у односу на 56 примјера у енглеском корпусу) и развој (133 примјера у српском корпусу у односу на 57 примјера у енглеском корпусу) економије, што упућује на то да су раст и развој један од кључних проблема српске економије. Други разлога је превод енглеске ријечи *economy* која се у српском језику некада преводила искључиво као *привреда*, док се данас све чешће преводи као *економија*, те смо у нашу анализу уврстили оба термина. С друге стране, остали изворни домени, ПРЕДМЕТ, МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ и САДРЖАТЕЉ, слични су по својој учесталости у оба корпуса, с тим да у српском корпусу постоји већи број

метафора изворног домена САДРЖАТЕЉ у односу на МЕХАНИЧКЕ ПРОЦЕСЕ, па се самим тим поредак четири најучесталија изворна домена мало разликује у оба корпуса. Такође, постоје и одређене синтаксичке разлике у оба корпуса, као и разлике у избору колокација и опису садржатеља.

6.2.1. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у енглеском корпусу

Према горе наведеним најучесталијим изворним доменима, појмовне метафоре које се појављују у британском часопису су сљедеће:

а. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
б. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ
в. ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ
г. ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ

С обзиром на то да је уочена већа могућност поређења лингивистичких израза који чине појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса, одлучили смо да ову појмовну метафору детаљније обрадимо у посебном дијелу. У наставку ћемо анализирати остале три појмовне метафоре.

а. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ

Метафорички изрази који описују економију као предмет подијељени су у четири групе: облик, еластичност, погођени агент и остале одлике. Економија је приказана као предмет који има свој облик и величину којом конкурише на тржишту, а подијељена је на дијелове, односно на различите секторе.

...знатно другачија слика облика **кинеске економије**. е/п (*The Economist,* 7/3)
(....substantially different picture of the shape of **China's economy**.)
Економије су сјајни ланци зараде и потрошње... е/п (*The Economist,* 22/8)
(Economies are great chains of earning and spending…)

Али они чине само нешто више од 1% **економије** зоне. е/п (*The Economist,* 25/7)
(But these make up just over 1% of the zone's **economy**.)
Раст БДП-а је у просјеку био око 7%, бржи од било које друге велике **економије**... е/п (*The Economist,* 28/2)
(GDP growth has averaged about 7%, quicker than any other big **economy**…)
...јапанске велике компаније и синдикати расправљају о уговорима о платама који постављају мјерило за друге дијелове **економије**. е/п (*The Economist,* 28/3)
(...Japan's big companies and unions thrash out wage deals that set a benchmark for other parts of **economy**.)

Величина економије одређује снагу и њену позицију на свјетском тржишту. Дакле, што је економија већа, то је снажнија и утицајнија на тржишту.

Али за ширу економију, страна продаја је мање важна... е/п (*The Economist,* 24/1)
(But for the broader **economy**, foreign sales matter less…)
Али их нема много у Нигерији, њеној највећој **економији**... е/п (*The Economist,* 9/5)
(But not many are in Nigeria, its largest **economy** …)
... али у замјену за већи обим и **економију обима**. е/п (*The Economist,* 23/5)
(…but in return for greater volume and **economies of scale**.)
Порези који обесхрабрују улагања значе мање производње данас, а сутра мању **економију**. е/п (*The Economist,* 3/10)
(Taxes that discourage investment mean less output today and smaller **economy** tomorrow.)
То су мали проценти – али огромних **економија**. е/п (*The Economist,* 17/10)
(These are small percentages – but of vast **economies**.)

Друга особина економије као предмета јесте њена еластичност која такође упућује на величину економије. Промјене економије у овом погледу тичу се њеног повећања (*expansion, dispersion*), смањења (*contraction, shrinking*) и других одлика, као што су еластичности и ригидност (*resilience, rigidities*). Повећање се оцјењује као позитивно, јер чини економију већом и снажнијом, док се смањење сматра негативним јер се њиме умањује њена снага.

Америчка економија се снажно проширила. е/п (*The Economist,* 12/1)

(**America's economy** expanded robustly.)

Италијанска економија се смањила други квартал заредом... е/п (*The Economist,* 12/1)

(**Italy's economy** contracted for a second consecutive quarter…)

Штавише, нека недавна еластичност **економије** је можда била у очекивању смањења које долази. е/п (*The Economist,* 1/8)

(Moreover, some of the **economy's** recent resilience may have been in the expectation of the cut to come.)

Економисти су расправљали о томе колико је до јапанског пада дошло захваљујући слабој потражњи, а не **економској** ригидности. е/п (*The Economist,* 5/12)

(Economists debated how much Japan's slump owed to weak demand rather than **economic rigidities**.)

...овог љета **америчка економска** експанзија, ако се настави, постаће најдужа икада. е/п (*The Economist,* 4/4)

(…this summer **America's economic** expansion, if it continues, will become the longest ever.)

С друге стране, повећање не мора свима једнако да донесе позитивне резултате, јер велике и снажне економије, попут америчке у наредном примјеру, користе одређене механизме којима не допуштају мањим економијама да прате њихов раст.

Али овај подстицај глобалној потражњи био је у сијенци одговора Фед-а[17] на њу: повећања од четири стопе која су изазвала пустош над прецијењеним валутама и прекомјерно растегнутим **економијама** земаља у развоју. е/п (*The Economist,* 12/1)

(But this boost to global demand was overshadowed by the Fed's response to it: four rate increases that wreaked havoc on overvalued currencies and overstretched **economies** in the emerging world.)

Наше истраживање је показало да се економија у примјерима најчешће приказује као предмет који је погођен неком радњом, односно као пасивни агент. У том случају економија се реформише (*reform*), чини јој се штета (*damage*), обликује (*shape*), излаже шоковима (*subject to shocks*), погађа (*affect*), контролише (*control*) итд.

...„продужена неизвјеснот трговинске политике" штети **свјетској економији**... е/п (*The Economist,* 17/10)

(…"prolonged trade-policy uncertainty" are damaging the **world economy…**)

[17] FED (Federal Reserve) или Федералне резерве представљају систем централног банкарства САД-а.

Успоравање трговине кочи **економију еврозоне**. е/п (*The Economist,* 15/6)
(A trade slowdown is hammering the **euro area's economy**.)
Истраживач може такву **економију играчку** изложити спољном шоку. е/п (*The Economist,* 4/4)
(A researcher can subject such a **toy economy** to an external shock…)
Слично томе, Кина, а не Америка, била би највећи корисник ако крене брже да отвара своју **економију** страним фирмама. е/п (*The Economist,* 23/5)
(Similarly, it is China, not America, that would be the biggest beneficiary if it moves more quickly to open its **economy** to foreign firms.)
... жртвујући извјесну контролу над домаћом економијом. е/п (*The Economist,* 15/8)
(…sacrificing some control over the domestic **economy**.)

Индиректно, економија је представљена као предмет критике (*criticism*), бриге (*concerned about*), фокуса (*focus*) итд.

У ствари, критика **економског приступа** климатским промјенама ... е/п (*The Economist,* 7/2)
(In fact, the criticism of the **economic approach** to climate change ...)
Кинески лидери су се поново фокусирали на запањујуће резерве дефицита. е/п (*The Economist,* 28/2)
(China's leaders focused again on the **economy**'s dismaying reservoirs of red ink.)
Тежи ка порасту у односу на већину валута када се трговци нервирају због **свјетске економије**. е/п (*The Economist,* 28/3)
(It tends go up against most currencies when traders fret about the **world economy**.)
Не жели да их поквари гунђање о **економији**. е/п (*The Economist,* 17/4)
(It does not want them marred by grumbles about **economy**.)
Забринутост због трговинског рата и **домаће економије** такође игра улогу. е/п (*The Economist,* 20/7)
(Worries about a trade war and the **domestic economy** play a role too.)

У примјерима метафора предмета забиљежена је и мјешовита метафора коју чине појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ и ЕКОНОМСКИ ПРОЦЕСИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ.
... **кинеска економија** је мања, али боље уравнотежена и тиме, можда, еластичнија. е/п (*The Economist,* 7/3)

(....the **Chinese economy** is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient.)

Иако ове појмовне метафоре имају различита пресликавања, оно што им је заједничко јесте одлика равнотеже која је неопходна за добро функционисање економије и особина еластичности која економију враћа у првобитно стање. У наставку ћемо се бавити механичким метафора и детаљније објаснити теорију полуге.
Међу осталим одликама економије концептуализоване као предмета налазимо примјере који упућује на њену вриједност:

То је једва разлог за панику: за **економију** која сада вриједи скоро 14 билион долара. е/п (*The Economist,* 18/7)
(That is hardly cause for panic: for an **economy** now worth nearly $14trn.)

в. ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ

Енглески корпус метафора потврђује теорију према којој механичке метафоре заједно са органским метафорама доминирају економским дискурсом. Као што смо већ навели у претходном дијелу, разлог томе је Њутнова механичка физика која је постала основ за моделовање економских теорија и научност других дисциплина (Charteris-Black & Ennis 2001). Стога се механичке метафоре силе и теорија равнотеже често појављују у економском дискурсу, што је забиљежено и у нашим примјерима. Анализом примјера дошло смо до закључка да се економске активности поистовјећују са механичким процесима да би се апстрактни појам *економија* ближе одредио. Економија је приказана као машина која добро или лоше ради, те смо лингивстичке изразе подијелили у три групе: рад машине, ефикасност и проблеми. Економија као машина може самостално да ради, али исто тако неко други може да управља њом.

Страна потрошња би могла одржати рад **економског мотора** евро зоне. е/п (*The Economist,* 24/1)
(Foreign spending could keep **the euro-area economic engine** turning over.)
... заједнице нису толико извор трења да спречавају несметан рад **глобалне економије**... е/п (*The Economist,* 24/1)

(…communities are not so much a source of friction inhibiting the smooth operation of the **global economy**…)

... такође подвлачи у којој мјери је **кинеска економија** подстакнута домаћом потражњом. е/п (*The Economist,* 18/7)

(…it also underlines the extent to which **China's economy** in now fuelled by domestic demand.)

До сада је **економија** имала добре резултате... е/п (*The Economist,* 1/8)

(So far the **economy** has performed very well...)

... аустралијски економиста је видио да се **економија** непрекидно мијења, покренута иновацијама. е/п (*The Economist,* 4/4)

(…an Australian economist saw the **economy** as undergoing constant change, powered by innovation.)

У механичким метафорама рад машине се мјери учинком и резултатима (*output* и *outcomes*). На њену ефикасност утичу разни фактори, као што је снага тржишта или потрошња, а коначни резултат би требало да буде повећање бруто домаћег производа. У случају смањене ефикасности покрећу се одређени механизми помоћи. Дакле, функционална економија је приказана као машина која добро ради уколико поштује одређене процедуре и правила.

У саопштењу за штампу ЕУ је поздравила што ће европске компаније имати „важан почетак на тржишту са огромним **економским** потенцијалом". е/п (*The Economist,* 6/7)

(An EU press release gloated that European companies would gain an "important head start into a market with an enormous **economic** potential".)

... прије него што њихова потрошња исцрпи производни капацитет **економије**... е/п (*The Economist,* 17/1)

(…before their spending exhausts the **economy's** productive capacity…)

... **економија** још није у потпуности повратила производњу изгубљену током глобалне кризе... е/п (*The Economist,* 2/2)

(…the **economy** has yet to regain fully the output lost during the global crisis…)

Промјене треба мјерити **економским** резултатима Кине... е/п (*The Economist,* 16/2)

(Changes should be measured by **China's economic** outcomes…)

... али тржишна снага обично **економије** чини мање продуктивним у цјелини. е/п (*The Economist,* 4/4)

(…but market power usually makes **economies** less productive overall.)

... колективно преговарање може смањити кирију коју сакупљају доминантне фирме и повећати **економску** ефикасности. е/п (*The Economist,* 7/11)
(…collective bargaining can reduce the rents collected by dominant firms and increase **economic** efficiency.)
... и сразмјерно више могућности за јачање **економске** производње кроз специјализацију и трговину. е/п (*The Economist,* 17/4)
(...and comparatively more opportunity to boost **economic** output through specialisation and trade.)

Међу механичким метафорама које приказују економију као машину наишли смо на мјешовиту метафору која се састоји од изворних домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ.

Зашто су **старије економије** мање продуктивне? е/п (*The Economist,* 28/3)
(Why are older **economies** less productive?)

Ова мјешовита метафора се фокусира на везу између старих економија и њихове смањене продуктивности. Другим ријечима, њихов однос доводи се у везу са процесом старења људи који је директно пропорционалан смањењу њихове радне способности.
Проблеми економије као машине су приказани као спољашњи фактори који утичу и доводе до квара попут удара (*impact*), или као унутрашњи кварови машине настали током рада, на примјер прегријавање машине (*overheat*).

... **економија** се прегријава и инфлација расте. е/п (*The Economist,* 24/1)
(…the **economy** overheats and inflation rises.)
Протести су бацили клип у точкове **француске економије**. е/п (*The Economist,* 24/1)
(Protests threw a wrench in the gears of the **French economy**)
Ионако се очекивало да се **економија** мало охлади... е/п (*The Economist,* 4/5)
(The **economy** had been expected to cool a little anyway….)
Кинеска економија је губила замах. е/п (*The Economist,* 23/5)
(**China's economy** was losing momentum.)
С друге стране, **економији** недостаје динамика... е/п (*The Economist,* 29/6)
(On the other, the **economy** lacks dynamism…)
... да је толико хваљеном **економском моделу** потребан поправак. е/п (*The Economist,* 1/8)

(…that a much-vaunted **economic model** is in need of repair.)

... случајно узнемиравање које **економију** избацује из равнотеже. е/п (*The Economist,* 22/8)

(… a random perturbation which knocks an **economy** off kilter.)

... утицај његове трговинске политике на **глобалну економију**. е/п (*The Economist,* 22/8)

(…the impact of his trade policy on the **global economy**.)

Монетарна политика неће сама поправити **економију**... е/п (*The Economist,* 2/11)

(Monetary policy alone will not fix the **economy**…)

Упркос узаврелој **економији**, приходи у фискалној години 2018. износили су 200 милијарди долара. е/п (*The Economist,* 9/2)

(Despite a hotter-than-expected **economy**, revenues in the 2018 fiscal year were $200bn.)

Према објашњењу странице *Investopedia* метафорични израз *hotter-than-expected economy* односи се на „прегријану“ економију, односно на економију која расте један дужи период, али њен раст није одржив, те поред повећања богатства потрошача неминовано води ка високој инфлацији.

Када се економија концептуализује као превозно средство, она се приказује као аутомобил, воз, авион или брод који слиједи одређени курс.

Мексички предсједници углавном немају намјеру да покрену **економију**... е/п (*The Economist,* 7/11)

(Mexican presidents tend not to get the **economy** off to a flying start…)

Свако погрешно поступање г. Трампа или г. Кси оставља тако централне банке под великим притиском да одрже баланс **економија**. е/п (*The Economist,* 27/6)

(Any missteps by Mr Trump or Mr Xi thus leaves central banks hard-pressed to keep **economies** on an even keel.)

Рјечник *Oxford Online Etymology Dictionary* наводи да се енглеска ријеч *keel* у значењу кобилица у српском језику појављује још у 14. вијека а односи на најнижи и основни елемент бродске конструкције који одржава његов баланс. С друге стране, банке су један од најзначајнијих учесника на финансијском тржишту и у оквиру цјелокупног финансијског система представљају предуслов за раст економије и њено правилно фукнционисање.

Када не функционише добро економија је приказана као превозно средство које има проблема због својих кварова или утицаја спољашњих фактора. У првом примјеру негативна дешавања на тржишту настоје да избаце воз из колосјека, док се друга два примјера односе на проблеме аутомобила, при чему примјер под б. указује на судар аутомобила, а примјер под в. на квар због којег је нормално функционисање економије онемогућено. У примјеру под г. економија је приказана као брод којим нико не управља.

Дакле, у доле наведеним примјерима економија је представљена као активни агент или као пасивни који трпи посљедице.

а. Трговински рат Доналда Трампа није избацио из колосјека **глобалну економију**. е/п (*The Economist,* 9/5)
(Donald Trump's trade war has not derailed the **global economy**.)
б. Како је **америчка економија** падала 2019. ... е/п (*The Economist,* 6/7)
(As **America's economy** was crashing in 2009…)
в. ... људи су постали опрезни и **економија** је запела у прениској брзини да заустави пад цијена и каматних стопа. е/п (*The Economist,* 22/8)
(…people became cautious and the **economy** got stuck in too low a gear to stop prices and interest rates from falling.)
г. Јапан је стекао репутацију **економије** без кормилара… е/п (*The Economist,* 5/12)
(Japan earned its reputation as an **economy** adrift…)

Да би економија добро функционисала неопходна је помоћ других учесника у економским активностима. Тако је економија представљена као брод којем је потребан повољан вјетар да би пловио кроз немирно море и проблеме на путу, или као воз који мора да се врати на пругу.

Удари у **кинеску економију** би се такође могли прелити у Америку. е/п (*The Economist,* 15/8)
(Blows to **China's economy** could also spill back to America.)
А ту је и недавни преседан за потрошаче који помаже **америчкој економији** да плови кроз пад производње. е/п (*The Economist,* 10/10)
(And there is recent precedent for consumers helping **America's economy** to sail through a manufacturing downturn.)

Кратки налет подстицаја би могао да помогне **економији** кроз вјетрове који тренутно директно ударају. е/п (*The Economist,* 5/12)
(A short burst of stimulus could see the **economy** through the current headwinds.)
... постоје озбиљне сумње да централне банке имају моћ да врате **економију** на прави пут. е/п (*The Economist,* 22/8)
(…there are grave doubts that central banks have the power to get the **economy** back on track.)

Проблеми економије су приказани и сљедећом мјешовитом метафором:

А ту је и недавни преседан за потрошаче који помаже **америчкој економији** да плови кроз пад производње. е/п (*The Economist,* 10/10)
(And there is recent precedent for consumers helping **America's economy** to sail through a manufacturing downturn.)

Ова метафора се састоји од појмовних метафора ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ (*плови, производни*) и ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА СУ ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА (*пад*). Она се фокусира на проблем економије као брода који не може самостално да функционише и на проблем смањења производње, те заједно са циљним доменом *економија* чини наведену мјешовиту метафору.

У механичким метафорама економија је ближе одређена и у погледу равнотеже. Ови изрази заснивају се на теорији полуге која је преузета из физике. *Leverage theory* или теорија полуге примјењује се у готово свим областима економије да би се објасниле законитости које владају. На примјер, када се ради о понуди и потражњи Иванић наводи да се временом, под утицајем економских закона, понуда и потражња изједначавају и да долази до појаве која се назива тржишна равнотежа (Иванић 2002). Неопходан услов за настанак ове појаве јесте постојање равнотежне цијене која доводи до тога да количине понуђене робе одговарају количинама тражене робе. Уколико дође до промјене у односу понуде и потражње, сматра се да су цијене или тржиште у стању неравнотеже. У погледу пословања, на примјер, ова теорија о полузи (*business leverage*) дефинише се у контексту преломне тачке рентабилности, док се у финансијама (*financial leverage*) одређује, прије свега, као однос дуга и сопствених извора (Ivanišević 2016). Навешћемо неколико примјера:

... **кинеска економија** је мања, али боље уравнотежена и тиме, можда, отпорнија. е/п (*The Economist,* 7/3)
(....the **Chinese economy** is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient.)
Кинески лидери желе да уравнотеже своју **економију** од прекомјерних инвестиција... е/п (*The Economist,* 27/6)
(China's leaders want to rebalance their **economy** away from excessive investment…)
Заразни песимизам може преокренути **економију** из једне равнотеже у другу... е/п (*The Economist,* 22/8)
(Contagious pessimism can flip an **economy** from one equilibrium to another…)
... у оквиру чега могу да убрзају вријеме стотинама година унапријед како би гледали промјену равнотеже **економске моћи**. е/п (*The Economist,* 17/4)
(…within which they can run time forward by hundreds of years to watch the balance of **economic power** change.)

г. ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ

У корпусу британских новинских чланака економија је приказана као садржатељ уз помоћ приједлога *у* (*in, into, across*). При томе, метафорички изрази не дају пуно информација о томе какав је садржатељ, али могли бисмо да их подијелимо на неколико подгрупа сходно врсти метафоре са којом се мијешају:

- метафоре предмета:

Очекује се да ће демонстрације смањити производњу у другој највећој **економији еврозоне** за 0,1%. е/п (*The Economist,* 19/1)
(The demonstrations are expected to have lowered output in the **euro zone's second-largest economy** by 0.1%.)
Недавно владино преузимање банке Баошанг, несолвентног регионалног зајмодавца, подсјећало је на дубоку трулеж у одређеним дијеловима **економије**. е/п (*The Economist,* 6/7)
(The government's recent takeover of Baoshang Bank, an insolvent regional lender, was a reminder of a deep rot in certain corners of the **economy**.)
Свађа би се могла проширити на ширу **економију**. е/п (*The Economist,* 6/7)

(The row could ripple out into the wider **economy**.)
... да открију неопорезовани новац који су њихови грађани задржали у **највећој свјетској економији**. е/п (*The Economist,* 25/7)
(…to reveal untaxed money stashed by their own citizens in **the world's largest economy**.)

- биолошке метафоре:

Спорији раст **економија** које старе, није неизбјежан. е/п (*The Economist,* 28/3)
(Slower growth in **ageing economies** is not inevitable.)
… ефикасност програма против сиромаштва у **економијама у развоју**. е/п (*The Economist,* 21/11)
(…the effectiveness of anti-poverty programmes in **developing economies**.)
У растућој **економији** ... е/п (*The Economist,* 19/9)
(In a growing **economy**…)

- механичке метафоре:

… Чак и високи нивои дуга можда неће уплашити дужнике, барем у **напредним економијама** које се задужују у сопственој валути. е/п (*The Economist,* 17/1)
(…even high levels of debt may not scare away debtors, at least in **advanced economies** that borrow in their own currencies.)
... раст у еврозони заостаје за растом у другим **напредним економијама** ... е/п (*The Economist,* 24/1)
(…growth in the euro area has lagged behind that in other **advanced economies**…)

- просторне метафоре

Помаже да се обим трансакција, за које корисници наплаћују накнаду, повећава, потакнут прождрљивом потрошњом у **економијама у развоју**. е/п (*The Economist,* 23/3)
It helps that the volume of transactions, on which acquirers levy a fee, is rocketing, propelled by voracious spending in **emerging economies.**)
Процјене сугеришу ове године пад **европских економија у развоју** ... е/п (*The Economist,* 1/8)
(Estimates suggest decline this year in **emerging economies** of Europe…)

- остале метафоре

... активнији су у **неформалној економији на сјеверу** ... е/п (*The Economist,* 21/2)
(…they are more active in the **North's informal economy**…)
... постоји већи опсег користи од постојећег *know-how* него у **богатим економијама**. е/п (*The Economist,* 28/3)
(...there is greater scope to benefit from existing know-how than in **rich economies**.)
... у **економији знања** водеће фирме не могу прекинути своје везе ... е/п (*The Economist,* 13/6)
(… in a **knowledge economy** leading firms cannot break their connections…)
У **глобализованој економији** све је наставак свега осталог. е/п (*The Economist,* 8/8)
(In a **globalised economy**, everything is a continuation of everything else.)

Ове метафоре заправо описују економију као садржатеља у којем се дешавају разне активности. Сходно горе наведеном, те активности се углавном односе на биолошке и механичке процесе, као и на догађаје који утичу на економију дефинисану као садржатеља.

... и знаци убрзавања **економије евро-зоне.** е/п (*The Economist,* 10/1)
(…and signs of a pickup in the **euro-zone economy.**)
Очекује се да ће демонстрације смањити производњу у другој највећој **економији еврозоне** за 0,1%. е/п (*The Economist,* 19/1)
(The demonstrations are expected to have lowered output in the **euro zone's second-largest economy** by 0.1%.)
Несумњиво је имао учешћа у привременом **економском опоравку Јапана** ... е/п (*The Economist,* 17/4)
(He has undoubtedly had a hand in **Japan's tentative economic recovery**…)
А господин Трамп има још много начина да унесе страх у **економију**. е/п (*The Economist,* 15/8)
(And Mr Trump has plenty more ways of injecting fear into the **economy**.)
... Епле је упозорио да нагло успоравање **кинеске економије** и слаба продаја на осталим тржиштима у развоју значе да ће приходи у четвртом кварталу умањити очекивања и до 10%. е/п (*The Economist,* 5/1)
(…Apple warned that a sharp slowdown in **China's economy**, and weak sales in other emerging markets, meant revenues in the fourth quarter would undershoot expectations by up to 10%.)

Мјешовита метафора је такође забиљежена у метафорама садржатеља у енглеском корпусу. Ова метафора се састоји од појмовних метафора ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ и ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ.

Помаже што се обим трансакција, за које корисници наплаћују накнаду, повећава, потакнут прождрљивом потрошњом у **економијама у развоју**. е/п (*The Economist,* 23/3)
(It helps that the volume of transactions, on which acquirers levy a fee, is rocketing, propelled by voracious spending in **emerging economies.**)

Помоћу теорије појмовног обједињавања која рјешава проблем једносмјерности пресликавања, долазимо до заједничких елемената ова два изворна домена. Изрази, *потакнут* и *прождрљивом потрошњом*, указују на активности које се карактеришу као негативне. Потрошња је неопходан аспекат економских активности који омогућава нормалано одвијање процеса понуде и потражње. Међутим, прождрљивост се сматра лошом особином која доводи до проблема у организму и њеном модификацијом органска метафора је одређена на негативан начин. Као што је потрошња неопходна за функционисање економије као живог бића, тако је и погон неопходан за функционисање економије као машине. Сходно томе, механичка метафора заједно са органском метафором спаја се у простоном амалгаму и формира мјешовиту метафору *потакнут прождрљивом потрошњом у економијама у развоју***.**

6.2.2. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у српском корпусу

Изворни домени и њихове појмовне метафоре које ближе одређују економију у српском корпусу исти су као и у енглеском. Појмовне метафоре смо поредали према броју метафоричних израза:

а. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ

б. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ

в. ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ

г. ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ

Анализу најучесталијих изворних домена и појмовних метафора и у српском корпусу започећемо појмовном метафором ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ, јер нам метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ пружа већу могућност поређења, и стога ћемо је детаљније обрадити у наредном дијелу.

а. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ

Српски корпус метафора које економију одређују као предмет такође подразумијева изразе који подразумијевају облик, величину и дијелове. Фокус метафора је на величини економије која одређује њену снагу.

…што је најновије у низу смањења пројекција економске експанзије за највећу **европску економију**. (*Политика,* 19/3)

…оценом 11,92 Србија привлачи скоро 12 пута већи обим „гринфилд" страних директних инвестиција него што би могло да се очекује од **економије** њене величине"… (*Политика,* 3/9)

Србији, као највећој **економији**, регионална интеграција и те како одговара… (*Политика,* 14/11)

…створена највећа зона слободне трговине на свету која покрива око трећине **светске економије.** (*Политика,* 10/4)

Вест да је Србија у 2018. години привукла више страних директних инвестиција него било која друга **привреда** у свету те величине… (*Политика,* 17/9)

Економија је представљена и као предмет који се састоји из неколико дијелова. На примјер:

Што ово дуже потраје, то је већа вероватноћа да ће и други сектори **економије** бити увучени у то. (*Политика,* 7/8)

…сектор ИТ је најздравији сектор **српске привреде**. (*Политика,* 6 /3)

Новац из овог програма може се користити за кредитирање свих **привредних грана**… (*Политика,* 9/7)

Када је еластичност у питању, економија је концептуализована као предмет који мијења свој облик, било да се повећава или смањује. Повећање економије упућује на позитивне економске процесе, док смањење доводи до негативних посљедица.

Економија Венецуеле смањила се више од половине… (*Политика,* 7/3)
Од 1990. године, **економије** ЦИЕ повећане су за 75 одсто… (*Политика,* 14/4)
Грчка која се још бори с последицама дубоке и дуготрајне финансијске кризе због које се њена **економија** смањила за 25 посто… (*Политика,* 12/11)
Многи већ за следећу годину прогнозирају смањење **америчке привреде**". (*Политика,* 22/8)

У српском корпусу наилазимо на примјере метафора које се односе на сиву економију чија појава подразумијева недостатак контроле државе над редовним економским активностима, те закони смањења и повећавања не важе као у претходним примјерима.

…у претходне две године примећује се да се **сива економија** и даље не смањује. (*Политика,* 2/1)
…имају за циљ повећање нивоа инвестиција, даљи раст запослености у приватном сектору, смањење **сиве економије**… (*Политика,* 14/2)
…а континуирано се ради и на смањењу **сиве економије**. (*Политика,* 3/5)

Према синтаксичкој структури, економија је представљена као предмет над којим се врши одређена радња. Дакле, у економским процесима она представља погођеног агента. Навешћемо неколико примјера.

…изјавио је данас да је **српској економији** увођењем косовских такси нанета штета од више од 500 милиона евра… (*Политика,* 2/5)
…и даље имамо шансу да трансформишемо наше **економије** и наше земље. (*Политика,* 17/11)
Негативне **економске** последице претрпеће не само Србија и БиХ, већ и **косовска привреда** и **привреда** целог региона. (*Политика,* 3/4)
…високообразовни ланац информатичара, економиста и маркетинг-менаџера који треба да уклопе **привреду** Србије у глобалну мапу… (*Политика,* 22/9)

Од других одлика економије као предмета у корпусу се наводи да има одређену структуру и систем од чијег квалитета зависи њена ефикасност.

…што сигурно одудара од кретања у земљама квалитетног развоја и уређенијег **економског система**. (*Политика,* 23/9)
Доказ доброг **економског система** и праве политике био би пораст инвестиција… (*Политика,* 23/9)
Стожер **светског економског поретка** данас је амерички ФЕД… (*Политика,* 19/4)
Имамо веома неповољну структуру **привреде** и у функционалном и у власничком смислу. (*Политика,* 8/4)
Суштинске промене у структури **привреде** за сада нема… (*Политика,* 21/8)

в. ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ

У метафорама српског корпуса економија је ближе одређена као садржатељ такође уз помоћ приједлога *у*.

Иако се то може сматрати симболичним износом у **немачкој економији** вредној 3,4 билиона евра… (*Политика,* 12/11)
Смањење присуства државе у **економији**… (*Политика,* 19/12)
Оценио је да су се у последње четири године догодиле велике промене у **српској економији**… (*Политика,* 5/2)

Активности који се дешавају у економији као садржатељу углавном су биолошке природе и творе појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ БИОЛОШКИ ПРОЦЕСИ, али је забиљежена и појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ.

Осврнуо се и на стање у **америчкој економији**… (*Политика,* 6/2)
БДП Русије расте по стопи од 1,5 до два одсто што је најнижи раст у 38 **економија** у којима ЕБРД послује. (*Политика,* 20/2)

Додаје да ће се раст зарада значајније осетити у **економији**. (*Политика,* 27/3)
…јер Турска израста у регионалну **економску силу**… (*Политика,* 7/10)
…који би могао додатно да се аутоматски повећа ако би дошло до снажнијег застоја у **европским привредама** у наредној години. (*Политика,* 21/8)

Изрази коју се односе на економију као садржатеља често описују активности које се дешавају у рату или спорту, или се односе на брзину.

…како би се убрзало успостављање нове генерације технологије коју администрација сматра кључном за победу у **економском рату** с Кином. (*Политика,* 16/4)
…довео је до тога да се кирије сагледавају као највећа „социјална бомба" у **најјачој европској економији**. (*Политика,* 10/6)
Пирове победе у **економском рату** САД и Кине. (*Политика,* 9/9)
Нажалост, са таквом платом Србија неће ући у вишу **економску лигу** у односу на ову у којој је сада. (*Политика,* 19/8)
Евидентно је и успоравање у **глобалној економији**. (*Политика,* 14/4)

Изворни домен САДРЖАТЕЉ ближе одређује економију као *простор*, *подручје*, *зону* или *амбијент* који има своје границе, те се ове метафоре у којима је економија представљена као простор могу ставити и у изворни домен САДРЖАТЕЉ. Према Џонсону, метафоре садржатеља представљају одраз нашег свакодневног искуства са границама неког простора и физичког садржавања у њему (Johnson 1987). Изрази које смо пронашли у корпусу на српском језику чине појмовну метафору ЕКОНОМИЈЕ КОЈЕ ДОБРО ФУНКЦИОНИШУ ЧИНЕ ЈЕДИНСТВЕН ЕКОНОМСКИ ПРОСТОР.

У постојећем **економском амбијенту**, у којем ће стране директне инвестиције у овој години, судећи по досадашњем приливу, представљати половину иначе недовољних укупних инвестиција… (*Политика,* 21/8)
Ми смо ту да будемо помоћ у стварању архитектуре јединственог **економског регионалног подручја**… (*Политика,* 22/2)
…створена је једна од највећих **економских зона** у свету, слободна и прогресивна, која укључује више од 600 милиона људи… (*Политика,* 10/4)
Све ове реформе теже даљем унапређењу **економског окружења**… (*Политика,* 3/5)

…говори о стварању заједничког **економског простора**… (*Политика,* 1/7)

г. ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ

Корпус на српском језику посједује сличне механичке метафоре које смо пронашли у корпусу на енглеском језику. Економија је и овдје приказана као машина или превозно средство које добро функционише уколико се поштују правила. Некада је представљена активно као машина која самостално ради и постиже продуктивност, а некада пасивно када је потребо нешто да је покрене. Ефикасност машине приказује успјешност економије.

Анализа Вашингтон поста показује да су избеглице са Блиског истока један од кључних покретача **немачке економије** с обзиром на то да прихватају послове које нико не жели. (*Политика,* 7/5)
…и шта је лек за овај, како га зову, генераторе **сиве економије**? (*Политика,* 23/12)
…још више задужења према иностранству у условима када нам **привреда** функционише претежно на инвестирању страних компанија. (*Политика,* 9/11)
То зауздава **економске** потенцијале и сви плаћају цену трговинских сукоба. (*Политика,* 16/10)
…суфицит у буџету представља израз **економске** ефикасности. (*Политика,* 26/3)
…Немачка помаже у томе где смо ми најконкурентнији и колики је потенцијал **српске привреде**… (*Политика,* 18/9)
…препознајући интернет као информационо-комуникациону локомотиву „**нове дигиталне веб економије**"… (*Политика,* 12/2)
…као и да су средњерочна инфлациона очекивања финансијског сектора и **привреде** остала усидрена. (*Политика* ,31/7)

Проблеми економије су представљени као проблеми машине или превозног средства. У примјерима је економија понекад приказана као дио проблема (*кочи*), а често се спомињу и рјешења којима се могу ублажити или отклонити посљедице проблема (*амортизовали, реформе*).

Упркос обиљу штампаног новца, упркос апсурдно ниским каматама, инвестиције и продуктивност западних **економија** стагнирају, а с њима и привредни раст**.** (*Политика,* 23/7)

Корупција, неуједначена примена прописа, **сива економија**, али и споро правосуђе и недовољно развијен образовни систем, озбиљно коче инвеститоре. (*Политика,* 15/3)
Србија би морала да се више бави припремом и превентивним мерама како би се амортизовали могући негативни ефекти следећег **економског** удара. (*Политика,* 19/4)
Све ове реформе теже даљем унапређењу економског окружења као неопходног предуслова за бржи раст БДП и отпорности наше **економије**. (*Политика,* 3/5)
Немачка економија плови кроз проблематичне воде. (*Политика,* 25/7)

Главни проблеми са којима се економија суочава су проблеми споља, најчешће представљени као судар.

Наравно, таквом променом структуре и имовине и свега што се створи у току године смањује се отпорност **наше економије** на ударе по основу евентуалне стагнације или рецесије економске активности земаља главних спољнотрговинских партнера. (*Политика,* 21/8)
Премијерка је нагласила да је **привреда** Србије сада знатно отпорнија на могуће ударе споља… (*Политика,* 4/3)
…агенција је донела у условима потврђене отпорности српске **привреде** на спољне шокове и раста вођеног инвестицијама… (*Политика,* 13/12)

Метафоре силе и равнотеже су такође заступљене у корпусу на српском језику.

Северна Кореја би могла да постане једна од „великих **економских** сила"… (*Политика,* 25/2)
С обзиром на то да је Кина настојала да што пре постане главна **економска** сила у свету… (*Политика,* 3/10)
…јер је реч о држави која није **економска** суперсила… (*Политика,* 18/10)
…истакла да је Србија данас земља избалансиране **економије** и одрживе будућности. (*Политика,* 30/12)

Промјене које се дешавају у економији и указују на њену будућност приказане су кроз израз *економска интеграција* који није пронађен у корпусу на енглеском језику.

Регион западног Балкана посустао је у даљој **економској интеграцији**… (*Политика,* 12/3)
…па су потребне нове форме сарадње у правцу даљих **економских интеграција**. (*Политика,* 12/3)

Као један од главних разлога за наставак **економских интеграција**… (*Политика,* 12/3)
…систематски се крши ЦЕФТА споразум, споразум о стабилизацији и придруживању и угрожава **економска интеграција** западног Балкана. (*Политика,* 3/4)

6.3 Анализа најучесталијих изворних домена у оба корпуса

Анализом енглеског и српског корпуса метафора дошли смо до сазнања да оба корпуса садрже сљедеће појмовне метафоре и њихове подметафоре: ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ (ЈАКА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ КОЈИ СЕ ШИРИ, СЛАБА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ КОЈИ СЕ СМАЊУЈЕ), ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ (ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ БИОЛОШКИ ПРОЦЕСИ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ) И ЕКОНОМСКЕ АКТИВНОСТИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ (ЕКОНОМИЈА ЈЕ МАШИНА, УСПЈЕШНА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЕФИКАСНА МАШИНА). У основи ових метафора налази се исто тјелесно искуство које ближе описује економију. На примјер, када кажемо да се економија „прегријала“ онда знамо да не функционише добро јер машина, или неко превозно средство, када се прегрије не може даље да се креће. С друге стране, када описујемо економију као суперсилу онда знамо да се ради о економији која добро функционише.

Међутим, постоје одређене разлике које су уочене у ова два кропуса а тичу се сљедећег: i) различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре и ii) различите метафоре.

i) Различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре

Упоређивањем лингивистичких израза у оба корпуса уочено је да постоји разлика у избору колокација које описују економију као предмет, машину или садржатељ. Различитим избором лингвистичких израза откривају се различити аспекти економије. На примјер, у механичким метафорама у српском корпусу, промјене које се дешавају у економији и указују на нови модел функционисања у будућности приказане су изразом *економска интеграција* који није пронађен у корпусу на енглеском језику. Такође, у предметним метафорама у енглеском корпусу забиљежен много већи број израза који економију описују као предмет погођен неком радњом. Међутим, примјетно је да се међу

тим изразима ријетко појављује (само један примјер) израз *трансформација* који се исто тако односи на нови модел економије, а веома је фреквентан у предметним метафорама у српском корпусу.

У метафорама садржатеља, лингистички изрази у енглеском корпусу не дају пуно информација о садржатељу, али много детаљније описују активности које се дешавају у економији и углавном се односе на механичке и биолошке процесе. У српском језику, економија као садржатељ је такође описана са мало општих информација, али изази које се односе на активности су много разноврснији у односу на енглески корпус. Они укључују активности које се односе на спорт, ратовање, вертикална кретања, брзину, грађевину и слично. Метафоре садржатеља у оба корпуса се разликују и по синтаксичкој структури. У енглеском корпусу економија је представљена као садржатељ искључиво уз помоћ приједлога *in, into* и *across*. С друге стране, у српском корпусу, поред приједлога *у*, економију као садржатеља одређује и простор. Простор је посебан вид садржатеља који има своје границе и детаљније описује економију као *подручје*, *зону* и *окружење*. Ове метафоре усмјеравају пажњу на стварање јединственог економског простора који доприноси бољем функционисању економија.

ii) Различите метафоре

Када су у питању различите метафоре и њихове екстензије, пронашли смо неколико примјера у корпусу на енглеском језику. Као што је већ речено, метафоре садржатеља у енглеском корпусу описују економију у односу на активности који се дешавају у њој те творе појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ БИОЛОШКИ ПРОЦЕСИ и ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ У КОЈЕМ СЕ ДЕШАВАЈУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ. Међу биолошким метафорама уочен је израз *had a hand* који је метафорички проширен на помагање и учествовање, те тако ствара појмовну метафору ПОМАГАЊЕ И УЧЕСТВОВАЊЕ ЈЕ ДАВАЊЕ РУКЕ. Тјелесне метафоре се углавном појављују у изворном домену ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, али заједно са биолошком метафором описују економију и као садржатеља.

Несумљиво је имао учешћа у неизвјесном **економском опоравку Јапана**... (*The Economist,* 17/4)

(He has undoubtedly had a hand in **Japan's tentative economic recovery**…)

У другом примјеру метафора садржатеља у енглеском корпусу садржи израз *hold up*. Његово основно значење подизања руке или држања нечега у руци високо изнад метафорички је проширено и према рјечнику *Collins Cobuild Dictionary* израз *hold up* указује на релативно добро стање. Наиме, усправан положај тијела сматра се одликом здравог организма и у складу са тим овај израз чини појмовну метафору ГОРЕ ЈЕ БОЉЕ.

... одмак од сигурне или одбрамбене имовине која се држи у лошим **економским временима**... (*The Economist,* 14/11)
(…a move away from the safe or defensive assets that hold up in bad **economic times**…)

6.4 Поређење изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ

Анализом оба корпуса уочено је да изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ пружа већу могућност поређења унутар појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ. Метафоре се фокусирају на поједине аспекте економије који приказују карактеристике организма. На примјер, употребом метафоре здравља стање економије је приказано као здравствено стање људи, те се економија концептуализује као пацијент, док се њена повезаност са другим ентитетима описује као односи живих бића. Цикличне појаве у економији концептуализоване су помоћу метафора које описују животни циклус организама, нпр. биљака. Лингистички изрази у оквиру ових метафора показују одређене разлике у оба корпуса, а неке од њих се могу довести у везу са културолошким разликама. На основу истраживања културолошких варијација Кевечеша (Kövecaes 2005, 2010)**,** Борза (Boers 1997, 2000), Дајнан (Deignan 2005), Камерон и Дајнан (Cameron & Deignan 2006), и осталих аутора приликом анализирања настојали смо да утврдимо главне аспекте економије који се концептуализују, сличне и различите појмовне метафоре, разлику у лингвистичким изразима исте појмовне метафоре, метафоричке екстензије, синтаксичке структуре метафора и учесталост лингистичких израза у оба корпуса. Резултати анализе ће показати да ли се сличности и разлике у оба корпуса могу објаснити тјелесним искуством или културолошком условљеношћу.

6.4.1 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на енглеском језику

Лингвистички изрази који описују економију као живи организам подијељени су у осам група:

Табела 6.3 Врсте израза и лингивстички изрази који чије појмовне метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на енглеском језику

Врсте израза	Лингвистички изрази
а. Раст економије	раст (*growth*)
б. Животни циклус економије	стагнација (*stagnation*), економски циклус (*economic cycle*), стимулисати (*stimulate*), рецесија (*recession*), напредак (*progress*), криза (crisis), зрела (*mature*), напредује (*thriving*), криза (*upheaval*), оживјети (*revive*)
в. Снага и физички изглед економије	слаба (*weak*), погоршава (*worsen*), снага (*strength*), слабост (*weakness*), снажна (*robust*), јака (*strong*), слаби (*weakens*), у бољој форми (*in better shape*), снага (*vigour*), трома (*sluggish*)
г. Здравље економије	посустаје (*falters*), мучила (*plagued*), опоравила (*recovered*), пати (*suffering*), без крви (*bloodless*), погођена (*stricken*), пошаст (*scourge*), склероза (*sclerosis*)
д. Ментална стања и емоције економије	жалба (*grievance*), пожељан (*desired*), значајан (*important*), ослања се на (*reliant on*), искуство (*experience*), неизвјесност (*uncertainty*), проблем (*trouble*), несрећа (*misfortune*), осјећа (*feeling*)
ђ. Економија је активни агент	напредује (*doing well*), трза (*twitching*), ради (*labour*), бори се (*struggling*), спотиче се (*stumbles*), усмјерила (*chanelled*), пролази кроз (*going through*)
е. Економија је погођени агент	наноси штету (*harm*), утиче (*influence*), гура (*push*), доводи у опасност (*put in jeopardy*), подмлађује (*rejuvenate*)
ж. Односи економије са другим ентитетима	подударају (*match up*), веза (*relationship*)

Као што се може примијетити из наведеног, економија је описана као живо биће чији је напредак представљен метафорама раста и цикличних промјена. Економији се такође приписује физички изглед особе, као и способност да осјећа и мисли. Њени проблеми су концептуализовани метафорама болести и представљају економију као пацијента. Поред тога, економија је живо биће које може самостално да дјелује и да ствара

везе са другим ентитетима. У наредном дијелу објаснићемо лингивстичке изразе и појмовне метафоре наведених група.

а. Раст економије

Лингивистички изрази који описују напредак економије најчешће укључују ријеч *раст* и све њене облике. Појмовна метафора која настаје том приликом јесте ЕКОНОМИЈА РАСТЕ. У својој детаљној анализи Вајт наводи да се економски *раст* односи на повећање, док у појединим ситуацијама одређује и обим повећања (White 2003). У том случају метафора губи дио своје метафоричности и ствара изразе које укључују проценте, факторе и друге нумеричке вриједности. Органска метафора представља раст као вертикално кретање, при чему настају примарне метафоре ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ и ГОРЕ ЈЕ ДОБРО.

Али како **економски раст** поново пада према нули... е/п (*The Economist,* 5/12)
(But as **economic growth** once again sags towards zero…)
... и 2013. године **економски раст** је достигао респектабилних 2%. е/п (*The Economist,* 5/12)
(…and in 2013 **economic growth** hit a respectable 2%.)
За богату **економију** стопа раста која почиње са петицом била би разлог за екстазу. е/п (*The Economist,* 1/8)
(For a rich **economy**, a growth rate beginning with a five would be cause for ecstasy.)

Раст економије се описује као раст живих бића, што представља његово основно значење у оквиру надређене метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ.

Он жели да се банка усредсреди на промовисање **економског раста**... е/п (*The Economist,* 11/4)
(He wants the bank to focus on promoting **economic growth**…)
… и да вјерују да ће **економија** расти довољно брзо да доноси профит... е/п (*The Economist,* 4/5)
(…and to believe that the **economy** will grow fast enough to produce profits…)
... који укључује **економије** које брзо расту у Азији... е/п (*The Economist,* 25/5)
(…which include fast growing **economies** in Asia…)
Банке углавном добро послују када **економија** расте ... е/п (*The Economist,* 1/8)
(Banks generally do well when the **economy** is growing…)

Према Вајту, колокација раста може да се односи на раст људи, животиња или биљака, што у оквиру надређене метафоре доводи до настанка сљедећих појмовних метафора: ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА и ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ или ЖИВОТИЊА. Сва три поддомена имају сличности па се понекад лингивстички изрази могу подвести под два или сва три поддомена.

а. ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА

Вајт наводи да је основна одлика биљака да расту и да сценарио раста укључује цикличне ситуације у којима одређени фактори позитивно утичу на раст и доводе до бржег раста, док други фактори негативно утичу на раст умањујући га или ометајући. И у нашим примјерима раст економије је синтаксички приказан као субјекат или као објекат у ситуацијама када представља погођеног агента.

Раст као вршилац радње:

... чак и док **економија** биљежи брзи раст. е/п (*The Economist,* 6/4)
(…even as the **economy** has seen speedy growth.)
... спорији **економски раст** гура банке у спајања. (*The Economist,* 2/2)
(…banks are being pushed into merging by slower **economic growth.**)

Раст као погођени агент:

... кад год пријети да подрије **економски раст**. е/п (*The Economist,* 2/11)
(…whenever it threatens to undercut **economic growth**.)
... предвиђа се да ће савезни буџет смањити, а не повећати **економски раст**. е/п (*The Economist,* 10/10)
(…the federal budget is forecast to reduce, rather than add to, **economic growth**.)
Вјечно незадовољство може подстаћи **економски раст**... е/п (*The Economist,* 6/6)
(Perpetual dissatisfaction may well boost **economic growth**…)

Граматичком модификацијом ријечи *раст* могуће су екстензије метафоричких израза. Све ове метафоре описују раст економије који је у складу са растом биљке. Изрази које смо пронашли углавном се односе на брзину раста, али и на снагу и самоодрживост. На примјер:

... надмашујући (економију) Кине да би постала најбрже растућа велика **економија**. е/п (*The Economist,* 15/6)
(…outpacing China's to become the fastest-growing big **economy**.)
... он инсистира да снажан **економски раст** под лабуристичком владом не би значио потребу за контролом капитала. е/п (*The Economist,* 29/6)
(…he insists that strong **economic growth** under a Labour government would mean no need for capital controls.)
... појава самоодрживог **економског раста** била је скоро неизбјежна. е/п (*The Economist,* 25/7)
(…the emergence of self-sustaining **economic growth** was near-inevitable.)

б. ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ или ЖИВОТИЊА

Као што смо навели, понекад је тешко одредити да ли се раст односи на биљке или на људе и животиње, па се лингвистички израз може подвести под све три категорије. С друге стране, постоје одређене разлике које упућују на карактеристике људи или животиња на основу којих је могуће одредити којој групи израз припада.

... али економски раст већ трпи. е/п (*The Economist,* 19/1)
(…but **economic growth** is already suffering.)
... када темпо економског раста премаши каматну стопу. е/п (*The Economist,* 17/1)
(…when the pace of **economic growth** exceeds the rate of interest.)
Банка се надала да ће економски раст изнад тренда повећати зараде и на крају присилити компаније ... е/п (*The Economist*, 28/2)
(The bank had hoped that above-trend **economic growth** would drive up wages and eventually force companies …)
Кинески **економски раст** и одливи капитала су уско повезани. е/п (*The Economist,* 13/7)
(Chinese **economic growth** and capital outflows are closely correlated.)

Многи економисти ширење имовинских права сматрају кључним за подстицање савременог **економског раста**. е/п (*The Economist,* 5/9)
(Many economists see the spread of property rights as essential to kindling modern **economic growth**.)

Ови изрази откривају такође да ли је економски раст представљен семантички као активни или погођени агент, при чему се активности карактеришу као позитивне или негативне.

Сви наведени изрази који описују економију у погледу раста, изражавају његово основно значење које је веома активно у економском дискурсу. Поред тога, Вајт објашњава, они упућују на антропомофни центризам у западној култури, односо на потребу да се појаве у свијету схвате у односу на људска бића (White 2003).

Иако лингивстички изрази који се односе на раст економије представљају органске метафоре, често се појављују заједно са механичким активностима што доводи до настанка мјештовитих метафора. Изрази се углавном односе на превозно средство или рад машине:

Банка се надала да ће **економски раст** изнад тренда повећати зараде и на крају присилити компаније... е/п (*The Economist,* 28/2)
(The bank had hoped that above-trend **economic growth** would drive up wages and eventually force companies …)
Осим током финансијске кризе (и ниједна се не чини непосредном), **економски раст** је ријетко кад тако уравнотежен. е/п (*The Economist,* 27/6)
(Except during financial crisis (and none appears imminent), **economic growth** is rarely so balanced on a knife edge.)
Током већег дијела 20. вијека напредне **економије** прерасле су сиромашне. е/п (*The Economist,* 1/8)
(During most of the 20th century advanced **economies** outgrew poorer ones.)
Економски раст је разуман показатељ продуктивности... е/п (*The Economist,* 5/12)
(**Economic growth** is a reasonable proxy of productivity…)

Премда наведени лингистички изрази припадају различитим изворним доменима, ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ, они се фокусирају на позитивне одлике раста и механичких процеса (*повећати, напредне, уравнотежен, продуктивност*), као и на

динамику цикличности повећања и смањења раста и динамику механичких процеса, те у просторном амалгаму заједно доводе до настанка наведених мјешовитих метафора. У литератури се нуди неколико разлога за то. Први разлог је чињеница да механички и индустријски елементи доминирају у западној култури, а нарочито у економији. Затим, сматра се да се механички процеси налазе у самој основи економских активности као основни елементи процеса производње и дистрибуције. И као трећи разлог наводи се да су механика и њена лексика преовладале у свакодневном животу и говору (White 2003).

Раст економије одређен је и лингвистичким изразима попут *forecasts, projecting* и *expectations* којима се предвиђа повећање или смањење раста, али и изразима који на индиректан начин изражавају предвиђања (*optimistic*, *may tick up*), на примјер:

... смањила је прогнозе **економског раста**... е/п (*The Economist,* 19/1)
(…it trimmed its forecasts of **economic growth**…)
Прогнозирање **стопе економског раста** је изузетно тешко... е/п (*The Economist,* 17/4)
(Projecting economic growth rate is fantastically hard…)
Предвиђа се да ће **економски раст** успорити ове године. е/п (*The Economist,* 23/5)
(Economic growth is projected to slow this year.)
Економисти смањују очекивања за **економски раст**... е/п (*The Economist,* 26/9)
(Economists are downgrading expectations for **economic growth**…)
Буџет за сљедећу годину такође је оптимистичнији у погледу **економског раста**... е/п (*The Economist,* 7/11)
(Next year's budget is also more optimistic on **economic growth**…)
Сљедеће године **економски раст** би могао порасти. е/п (*The Economist,* 14/11)
(Next year **economic growth** may tick up.)

б. Животни циклус економије

Метафоре цикличних промјена економије такође представљају њен напредак. Оне приказују флуктуације које се дешавају повремено, а карактеришу се као поремећаји у функционисању савремених привреда (Иванић 2002). Сматра се да постоје четири фазе кризног циклуса: криза, депресија, оживљавање (успон) и просперитет (полет или економски бум). Према Иванићу, фаза кризе настаје нагло у доба највећег замаха

економије, а одликује се великим залихама непродане робе, падом цијена, престанком производње, банкротима итд. Након кризе, долази фаза депресије када привреда достиже најнижу тачку својих активности и присиљена је на модернизацију и привлачење нових инвестиција. Инвестиције доводе привреду до фазе оживљавања при чему расте ниво активности. На крају наступа фаза просперитета или економског бума и веома повољних услова пословања. Термини кризног циклуса метафорични су по својој природи и у корпусу на енглеском језику пронашли смо изразе који описују сваку од ових фаза.

Табела 6.4 Фазе економског циклуса и лингвистички изрази у корпусу на енглеском језику

Фазе економског циклуса	Лингистички изрази
криза	криза (*crisis*), криза (*upheaval*)
депресија	на ивици рецесије (*on the brink of recession*), стагнација (*stagnation*), пасти у рецесију (*fall into recession*), стагнација (*in a trough*), успорити (*depress*), пасти у рецесију (*falling into slumps*), стагнација (*in doldrums*), пасти у рецесију (*sink into recession*)
оживљавање (успон)	подстицали (*stimulated*), стимулисати (*pep up*), оживјети (*gin up*), оживјети (*perk up*), развој (*development*), оживјети (*revive*), оживјети (*juice up*)
просперитет (полет или економски бум)	зрела (*mature*), напредује (*prospers*), напредак (*progress*), који напредује (*thriving*), изузетан период (*an exceptional period*), према врхунцу (*towards the peak*), препород (*resurgence*), подвиг (*feat*), полетан (*buoyant*), напредује (*thrive*)

Лингвистички изрази који описује циклична кретања економија чине појмовну метафору ЕКОНОМСКА КОЛЕБАЊА СУ ФАЗЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА. Тако изрази као што су оживјети (*revive* и *juice up*) и стимулисати (*pep up*) приказују фазу успона, док изрази попут подвиг (*feat*) и полетан (*buoyant*) представљају фазу полета или економског бума. У наставку ћемо навести неколико примјера.

Фаза кризе

... сазвани ради прикупљања идеја за рјешавање најгоре **америчке економске кризе** ... е/п (*The Economist,* 15/6)

(... convened to gather ideas for addressing **America's** worst **economic crisis**…)

Становницима Де Моина у Ајови **економски преокрет** није стран. е/п (*The Economist,* 7/3)

(The people of Des Moines, Iowa, are no strangers to **economic upheaval**.)

Фаза депресије

То је изазвало страх од **глобалне економске стагнације**... е/п (*The Economist,* 12/1)

(That has raised fears of a **global economic stagnation**…)

... Фед би агресивније користио монетарну политику да стимулише **економију** у рецесији ... е/п (*The Economist,* 28/2)

(... Fed would use monetary policy more aggressively to stimulate the **economy** in a recession ...)

... **америчка економија** неће потонути у рецесију, нити ће повратити пуну снагу ... е/п (*The Economist,* 10/10)

(... **the American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour ...)

Фаза оживљавања

... политичари су премало стимулисали **економије**. е/п (*The Economist,* 17/1)

(... politicians have stimulated **economies** too little.)

... испробани начин за стимулисање **економије**. е/п (*The Economist,* 17/4)

(... a tried and tested way to pep up the **economy**.)

... они који добро послују када се **економија** захукта ... е/п (*The Economist,* 18/5)

(…those that do well when the **economy** is picking up stream…)

Ако се богате земље поново окрену фискалној политици као алату за стимулисање својих **економија** ... е/п (*The Economist,* 6/6)

(If rich countries turn once again to fiscal policy as a tool for ginning up their **economies**…)

Фаза просперитета

Изузетан период за **америчку економију** се ближи крају. е/п (*The Economist,* 10/1)

(An exceptional period for **America's economy** is coming to an end.)

... према врхунцу претходног **економског циклуса**. е/п (*The Economist,* 17/1)

(…towards the peak of the previous **economic cycle**.)

Али мало је вероватно да ће бити поражавајуће за зрелу **модерну економију**. е/п (*The Economist,* 17/1)

(But it is unlikely to be devastating for a mature **modern economy**.)

Циљ **економског напретка** је на крају крајева да помогне људима да воде задовољнији живот ... е/п (*The Economist,* 21/3)

(The goal of **economic progress** is after all to help people lead more stisfying lives...)

Као што се може видјети из Табеле 6.4 лингвистички изрази попут оживјети (*juice up*), зрела (*mature*) и напредује (*thriving*) указују на животни циклус биљке. Ријеч *juice* односи се на течности које долазе од биљке, *mature* на сазријевање плодова, док *thriving* приказује бујање биљке. У почетку, ови изрази су се користили да би се описао раст биљака, да би временом прерасли у стандардне економске термине који данас творе појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА.

Фед, на крају крајева, жели да створи услове за напредовање **америчке економије**. е/п (*The Economist,* 22/8)
(The Fed is, after all, seeking to create the conditions for **America's economy** to thrive.)
Британски политичари и регулатори, у очајничкој жељи да подстакну **економију** након Брегзита ... е/п (*The Economist,* 12/9)
British politicians and regulators, desperate to juice up the **economy** post-Brexit…)
По многим мерилима **америчка економија** и даље делује полетно. е/п (*The Economist,* 1/9)
(By many measures **America's economy** still seems buoyant.)
Ако се богате земље поново окрену фискалној политици као алату за стимулисање својих **економија** ... е/п (*The Economist,* 6/6)
(If rich countries turn once again to fiscal policy as a tool for ginning up their **economies**…)

Поред наведених израза, у корпусу на енглеском језику наишли смо и на друге лингвистичке изразе који описују економију као биљку, попут *дубоко укоријењена* (*deeper-rooted*) и *из корјена* (*root-and-branch*).

... подршка популизму је дубоко укоријењена карактеристика **западне економије**. е/п (*The Economist,* 28/11)
(…support for populism is a deeper-rooted feature of **Western economy**.)
Демократе су кренуле у напад милијардера како би скренуле пажњу на њихов аргумент за комплетну (из корјена) **економску реформу**. е/п (*The Economist,* 7/11)
(Democrats have taken to attacking billionaires to draw attention to their argument for root-and-branch **economic reform**.)

У нашем истраживању примјери животног циклуса економије приказују економију као активног агента који пролази кроз фазе кризе, али и као пасивног, односно погођеног агента на којег одређени фактори утичу позитивно или негативно.

Активни агент

... **економија** је само за длаку избегла рецесију прошле године. е/п (*The Economist,* 19/1)

(... the **economy** only narrowly avoided a recession last year.)

… банка је била спремна да додатно ублажи своју монетарну политику ако се **економија еврозоне** не поправи. е/п (*The Economist,* 22/6)

(... the bank stood ready to relax its monetary policy further if the **euro-zone economy** did not improve.)

Пасивни агент

Да кинеска влада није своју **економију** преплавила подстицајима ... е/п (*The Economist,* 24/1)

(Had China's government not flooded its **economy** with stimulus…)

Та лошија фискална позиција могла би, заузврат, отежати влади стимулисање **економије**. е/п (*The Economist,* 2/2)

(That worse fiscal position could, in turn, make it harder for government to stimulate **economy**.)

Финансијска превирања ширила су се према вани, претећи да велике дијелове **свјетске економије** одведу у рецесију. е/п (*The Economist,* 28/2)

(Financial turmoil radiated outwards, threatening to tip large swathes of the **world economy** into recession.)

… централне банке ће можда требати ревидирати свој оквир политике како би зауставиле пад **економије** у рецесију. е/п (*The Economist,* 13/4)

(…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps.)

Али биће потребно много више од одобрења једног великог пројекта да би се оживјела **грчка економија**. е/п (*The Economist,* 3/10)

(But it will take much more than the approval of one big project to revive **Greece's economy**.)

Циклична кретања економије често су приказана помоћу метафора кретања које укључују вертикално и хоризонтално кретање економије, попут *fall into slumps* (пасти у рецесију), *sink into recession* (потонути у рецесију), *teeters on the brink of recession* (балансирати се на ивици рецесије) и слично. Ова кретања се базирају на основним

појмовним метафорама ГОРЕ ЈЕ ДОБРО, ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ и подметафори РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА.

... према врхунцу претходног **економског циклуса**. е/п (*The Economist,* 17/1)
(…towards the peak of the previous **economic cycle**.)
… централне банке ће можда требати ревидирати свој оквир политике како би зауставиле пад **економије** у рецесију. е/п (*The Economist,* 13/4)
(…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps.) е/п (*The Economist,* 13/4)
Али **економија** још две године није пала у рецесију... е/п (*The Economist,* 22/9)
(But **the economy** did not fall into recession for two more years…)
... **америчка економија** неће потонути у рецесију, нити ће повратити пуну снагу ... е/п (*The Economist,* 10/10)
(... **the American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour ...)
Чини се да је посебно тако док се **немачка економија** колеба на ивици рецесије. е/п (*The Economist,* 22/8)
(It seems particularly so as **Germany's economy** teeters on the brink of recession.)

У корпусу на енглеском језику органска метафора цикличног кретања економије ствара мјешовите метафоре са механичком метафором, метафором грађевине и метафором такмичења. Настанак мјешовитих метафора потврђује динамичност језика.

Размишљање о томе шта учинити с онима који су заостали за **економским напретком** постаје опсесија... е/п (*The Economist,* 10/1)
(Working out what to do about those left behind by **economic progress** is becoming an obsession…)
Његов **економски циклус** био је углавном синхронизован са **америчким** све до 2001. е/п (*The Economist,* 26/1)
(Its **economic cycle** was broadly in sync with **America's** until 2001.)
Кратки налет подстицаја би могао погурати **економију** кроз тренутне супротне вјетрове. е/п (*The Economist,* 5/12)
(A short burst of stimulus could see the **economy** through the current headwinds.)
Ако тражите изложеност широко заснованом **економском развоју** ... е/п (*The Economist,* 25/5)
(If you are seeking exposure to broad-based **economic development**…)

Мјешовита метафора која се састоји од органске метафоре (*economic progress*) и метафоре такмичења (*those left behind*) усмјерава пажњу на чињеницу да се напредак економије доживљава као конкурентска активност у којој неке економије предводе док друге заостају за њима, као што је случај са такмичарима приликом такмичења. С друге стране, мјешовита метафора коју чине изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ (*economic development*) и ГРАЂЕВИНА (*broad-based*) фокусира се на заједничку особину грађевине и економије, а то је структура која подразумијева неопходност доброг темеља код грађевине, чинећи је стабилном и чврстом, и структура економије у чијој се основи налази економски развој као неопходна фаза напретка економије.

в. Снага и физички изглед економије

У оквиру појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, економији се приписује физички изглед живог организма на основу чега економија може бити снажна или слаба. Лингистички изрази овог поддомена чине појмовну метафору СТАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ ЈЕ ФИЗИЧКО СТАЊЕ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА при чему на основу стања економије настају појмовне метафоре ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ СНАЖАН ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ. На снажну економију указују изрази попут снажан (*strong*), снага (*strength*), енергичност (*vigour*) и снажан (*robust*), док слабо стање економије илуструју изрази као што су слаб (*weak*), знакови слабости (*signs of weakness*), слаб (feeble) и слабост (*frailty*). У наставку ћемо навести примјере за снажну и слабу економију.

ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ СНАЖАН ЖИВИ ОРГАНИЗАМ

Долар остаје јак јер Америка има високе каматне стопе, према стандардима богатог свијета, и јаку економију. е/п (*The Economist,* 22/6)

(The dollar stays strong because America has high interest rates, by rich-world standards, and a <u>strong</u> **economy**.)

То је дијелом било због тога што је **економија** била изненађујуће <u>јака</u>. е/п (*The Economist,* 0/7)

(This was in part because the **economy** was surprisingly <u>strong</u>.)

Могло би се очекивати да периоди **економске** <u>снаге</u> буду мирни ... е/п (*The Economist,* 7/11)

(One might expect periods of **economic** strength to be placid ones…)

... даје тржишту уверење да ће **економија** задржати снагу. е/п (*The Economist,* 22/8)

(…gives market confidence that the **economy** will keep up its strength.)

ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ

Влада такође не треба да брине због мало слабије **економије** која узрокује незапосленост. е/п (*The Economist,* 17/4)

(Nor need the government worry a slightly weaker **economy** causing unemployment.)

... свака од три највеће **светске економије** има финансијску слабост ... е/п (*The Economist,* 23/5)

(…each of the **world's** three biggest **economies** has a financial frailty…)

Инвеститор се брине што богати свет полако иде ка јапанском узору, са **економијама** које су сувише слабе да би створиле инфлацију. е/п (*The Economist,* 15/8)

(Investor fret that the rich world is slowly becoming Japanese, with **economies** that are too feeble to generate inflation.)

Структурално посматрано, економија је најчешће приказана као субјекат, односно као активни агент који се оснажује или губи снагу, а рјеђе као објекат на који утичу разни фактори који је чине јачом или слабијом.

Активни агент

Слаба **економија** компликује тешку фискалну позицију. е/п (*The Economist,* 2/2)

(The weak **economy** complicates a fraught fiscal position.)

Економска слабост погоршава фискалну позицију. е/п (*The Economist,* 2/2)

(**Economic weakness** worsens its fiscal position.)

А ако **свјетска економија** скупи снагу... е/п (*The Economist,* 14/11)

(And if the world **economy** gathers strength …)

Погођени агент

Сваки покушај смањења дуга и дефицита данас би могао ослабити **економију** ... е/п (*The Economist,* 16/5)

(Any attempt to cut debt and deficits today might weaken the **economy**…)

Ако вјерујете да трговина слаби **економије** ... е/п (*The Economist,* 8/6)

(If you believe that trade weakens **economies**…)

... они ће усмјерити капитал према заслужнијим фирмама, чинећи **економију** јачом. е/п (*The Economist,* 28/11)
(…they will steer capital towards more deserving firms, making for a stronger **economy**.)

Физички изглед економије је још један од начина на који се илуструју снага и слабост економије, као и њен напредак, па се економија описује као трома (*sluggish*), у бољој форми (*in better shape*) и снажна (*robust*).

Иако **америчка економија** изгледа прилично снажно, њена берза је скупа. е/п (*The Economist,* 7/3)
(Although **America's economy** looks fairly robust, its stockmarket is expensive.)
Ако би Кина слиједила сопствене планове, њена **економија** би била у бољем стању. е/п (*The Economist,* 19/9)
(If China followed its own plans, its **economy** would be in better shape.)
Америчка економија, иако трома по историјским мјерилима ... е/п (*The Economist,* 14/11)
(**America's economy**, though sluggish by historical standards…)

Поред наведеног, економија је приказана и као живи организам чији дијелови тијела указују на активности економије, на примјер уз помоћ глагола сварити (*stomach*). Према рјечнику *Collins CoBuild Dictionary* глагол *сварити* има исти облик као и именица, а користи се у ситуацијама када нешто не може да се поднесе, прихвати, односно „свари". Дакле, екстензијом ријечи *stomach* економија је приказана као живи организам који је превише слаб да би поднио додатна оптерећења.

... **економија** је и даље преслаба да би поднијела фискално пооштравање. е/п (*The Economist,* 5/12)
(…the **economy** remains too weak to stomach fiscal tightening.)

Примјери из оба корпуса показују да се и други дијелови тијела користе како би се економија концептуализовала као активни или погођени агент. Умјесто именица, а да би се освијетлио аспекат активности, често се користе глаголи покрета који подразумијевају одређени дио тијела. Употреба оваквих израза ће бити детаљније обрађена у наредном дијелу. На примјер:

Дисајни органи

… два пута је одгађао завршетак посла из страха да се не заустави (угуши) привремени **економски опоравак**. е/п (*The Economist,* 17/4)

(…he has twice put off finish the job for fear of choking off a tentative **economic recovery**.)

г. Здравље економије

У оквиру изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ метафоре здравља приказују стање економије као здравствено стање живих бића. Чартерис-Блек наводи да се метафоре здравља и болести често користе у комуникацији да би се изразили позитивни и негативни ставови, јер је домен здравља познат свим људима на основу искуства (Charteris-Black 2004). Једна од екстензија концептуализације економије као живог организма јесте појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ. Она указује на цикличност фаза здравља и болести које су карактеристичне за организам (Charteris-Black 2000). У нашем корпусу на енглеском језику економија је приказана као пацијент који пролази кроз четири фазе: стање економије, дијагноза, третман и опоравак. Здравље указује на активност, енергију, животни вијек и квалитет живота, те се оцјењује позитивно. С друге стране, знакови болести упућују на бол, пад активности и смрт, и дају негативну представу о економији.

... да га замијени нова брига, здравље **британске економије**. е/п (*The Economist,* 20/7)

(…to be replaced by a fresh concern, the health of **Britain's economy**.)

Када **америчка економија** посустане ... е/п (*The Economist,* 12/1)

(When **America's economy** falters …)

Британска економија пати од пада самопоуздања ... е/п (*The Economist,* 4/4)

(The **British economy** is suffering from falling confidence…)

Завађени синдикати знак су **економског здравља**. е/п (*The Economist,* 7/11)

(Belligerent unions are a sign of **economic** health.)

Владе растројене визијом **економске смртности** ... е/п (*The Economist,* 1/8)

(Governments unsettled by vision of **economic mortality**…)

Док год је економија у добром стању и нема никаквих симптома, није потребно ни да се лијечи. Међутим, када се погорша стање економије, неопходан је преглед на којем ће се одредити дијагноза.

... заснован на „апсурдној дијагнози данашњих **економских проблема**“. е/п (*The Economist,* 16/5)
(…based on an “absurd diagnosis of today’s **economic problems**”.)
У свом годишњем здравственом прегледу **економије Јужне Африке** 2018. године ... е/п (*The Economist,* 12/12)
(In its annual health-check of **South Africa’s economy** in 2018…)

Болест која представља проблеме економије може бити блажег облика (*sickness*), а може укључивати веома озбиљне облике обољења (*scourge*), или довести до дјелимичне парализе, односно веома ниског новоа активности (*sclerosis*). На основу тога можемо да закључимо да болест зависи од тежине ситуације у којој се економија налази. На примјер, нека обољења као што је пошаст (*scourge*) могу веома брзо да се рашире, те ове метафоре указују на велику брзину ширења болест и озбиљност ситуације у којој се економија налази. Сви ови изрази чине појмовну метафору СЛАБА ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТАН ОРГАНИЗАМ.

... који су непрестано мучили **економију еврозоне**. е/п (*The Economist,* 19/1)
(…that have continually plagued the **euro-zone economy.**)
... стално растући трошкови образовања и здравствене заштите се готово универзално осуђују као **економска пошаст** ... е/п (*The Economist,* 20/6)
(…the steadily rising expense of education and health care is almost universally deplored as an **economic scourge**…)
Ако се болест која је сада видљива у већини сектора изложених трговини прелије и на остатак **економије** ... е/п (*The Economist,* 15/8)
(If the sickness that is now visible in most trade-exposed sectors spills over to the rest of the **economy**…)
… или може одражавати **економску склерозу**… е/п (*The Economist,* 3/10)
(…or it could reflect **economic sclerosis**…)

Након успостављања дијагнозе болести, потребно је одредити медицински третман, односно донијети мјере којима би се побољшала ситуација економије. У неким тежим

случајевима болести, у складу са западњачком праксом над пацијентом се врши хируршки захват (Boers & Demecheleer 1997). Међутим, у нашем корпусу на енглеском језику третман подразимијева финансијску помоћ која долази у облику инјекције или рехабилитацију којом се настоји побољшати тешка ситуација и ријешити проблеми економије.

Напредним економијама би добро дошла доза јавних инвестиција финансираних дефицитом. е/п (*The Economist,* 28/2)
(**Advanced economies** could badly use a dose of deficit-financed public investment.)
Ако **економија** опстане - и можда узме нову дозу подстицаја из Кине ... е/п (*The Economist,* 23/5)
(If the **economy** keeps surviving – and it may take a fresh dose of stimulus from China…)
Подстицај је **кинеској и свјетској економији** дао охрабрење. е/п (*The Economist,* 27/6)
(The stimulus has given **China's economy,** and **the world's**, a shot in the arm.)
Економије у опоравку слиједе познати образац. е/п (*The Economist,* 5/12)
(Rehab **economies** follow a familiar pattern.)

Поред одређених болести, проблеми економије су представљени и као бол коју неко други наноси. Ове метафоре приказују економију као пасивног агента чије стање зависи од правих одлука. Према Чартери-Блеку, такво представљање ситуација омогућава економистима да себе виде као докторе који могу да утичу на догађаје (Charteris-Black 2000). Међутим, у питању је само илузија контроле која се одражава у метафорама здравља у корпусу на енглеском језику у којима је економија представљена као пацијент.

… наносећи још бола **кинеској економији** која успорава. е/п (*The Economist,* 16/2)
(…inflicting more pain on a slowing **Chinese economy**.)
... који су непрестано мучили **економију еврозоне**. е/п (*The Economist,* 19/1)
(…that have continually plagued the **euro-zone economy.**)
А господин Трамп има још много начина да убризга страх **економији**. е/п (*The Economist,* 15/8)
(And Mr Trump has plenty more ways of injecting fear into the **economy**.)

На крају, уколико тертман помогне и указана медицинска помоћ се покаже успјешном, пацијент се опоравља и поново постаје активан. Дакле, економија која добије

неопходну помоћ у стању је да настави нормално да функционише. Међутим, на путу оздрављења покенад се нађу проблеми или препреке које одлажу опоравак, а представљени су тјелесним метафорама, односно глаголима покрета који укључују неки дио тијела, на примјер гушење (*choking off*).

Изгледи за брзи **економски опоравак** делимично зависе од банака ... е/п (*The Economist,* 8/6)
(The prospects for a quick **economic recovery** depend partly on the banks…)
Turkey's economy has just began to show signs of recovery. е/п (*The Economist,* 11/7)
(**Турска економија** је тек почела да показује знаке опоравка.)
Како се **економија** опоравила од дужничке кризе ... е/п (*The Economist,* 21/2)
(As the **economy** has recovered from a debt crisis…)
… два пута је одгађао завршетак посла из страха да се не угуши неизвјесни **економски опоравак**. е/п (*The Economist,* 17/4)
(…he has twice put off finish the job for fear of choking off a tentative **economic recovery**.)

д. Ментална стања и емоције економије

У корпусу на енглеском језику економија је представљена као живо биће које мисли и осјећа да би се указало на добро и лоше функционисање економије. Ти изрази чине појмовну метафору СТАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ ЈЕ МЕНТАЛНО СТАЊЕ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА. У примјерима које смо пронашли највише се користе изрази који приказују негативна осјећања економије која имају лоше посљедице за економију. Економија се осјећа несигурно (*far from safety*), под стресом (*economics stress*) и у шоку (*economic shock*).

Какву год **притужбу** Америка има на Кину у погледу **економије** ... е/п (*The Economist,* 12/1)
(Whatever **economic grievance** America bears against China…)
Али годину дана касније, **аргентинска економија** је још увек далеко од сигурности. е/п (*The Economist,* 22/6)
(But a year later, **Argentina's economy** is still far from safety.)
... ако доживите економски шок, монетарна политика нема куд. е/п (*The Economist,* 22/8)
(… if you get an **economic shock**, monetary policy has nowhere to go.)
Економија је и даље осетљива на спољне шокове. е/п (*The Economist,* 22/8)
(The **economy** remains vulnerable to outside shocks.)

С друге стране, да би се приказали различити процеси кроз које економија пролази употребљавају се ментална стања живих бића, па се економија приказује као живо биће којој нешто недостаје (*lacks*), има озбиљне проблеме (*has been through serous problems*), ослања се (*reliant on*) и зависи (*depend on*).

Ако **економији** недостаје потражња, владе могу помоћи… е/п (*The Economist,* 22/8)
(If the **economy** lacks demand, governments can help…)
Јапанске економске невоље пружају поглед на отрежњујућу будућност. е/п (*The Economist,* 5/12)
(**Japan's economic troubles** offer a glimpse of a sobering future.)
... монетарна политика ће се пооштрити више него што **економија** може поднијети. е/п (*The Economist,* 5/1)
(…monetary policy will tighten beyond what the **economy** can bear.)
Трпиле су **економије** које се посебно ослањају на трговину, попут Њемачке и Јапана. е/п (*The Economist,* 22/2)
(**Economies** that are especially reliant on trade, such as Germany and Japan, have suffered.)

Примјери метафора у енглеском корпусу показују да економија има проблеме као што их жива бића имају и да зависи од других, због чега јој је неопходна помоћ да би могла добро да функционише и напредује. На примјер:

Ако економији недостаје потражња, владе могу помоћи… е/п (*The Economist,* 22/8)
(If the **economy** lacks demand, governments can help…)
... од америчких трговинских ратова до немогућности Европе да пронађе координирани фискални одговор на своје **економске недаће**. е/п (*The Economist,* 21/11)
(…from America's trade wars to Europe's inability to muster a coordinated fiscal response to its **economic woes**.)
... остављајући централним банкама мање простора да извуку **економије** из њиховог песимизма ... е/п (*The Economist,* 22/8)
(…leaving central banks less room to jolt **economies** out of their pessimism…)

У корпусу смо пронашли и мјештовиту метафору која се састоји од различитих изворних домена, а то су ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ.

Горким искуством, **економије у развоју** научиле су да заштита од ових бура подразумијева гомилање великих резерви долара... е/п (*The Economist,* 15/8)
(Through bitter experience, **emerging economies** learnt that protecting themselves against these gales meant accumulating large dollar reserves…)

Органска метафора (*горким искуством*) приказује проблеме економију као живог бића, док механичка метафора (*заштита од ових бура*) илуструје економију као брод који плови немирним водама. Иако имају различите представе, помоћу теорије појмовног обједињавања елементи искуства ове двије метафоре пресликавају се и спајају у простору појмовног амалгама фокусирајући се на проблеме економије у напредовању дајући ову мјешовиту метафору.

ж. Односи економије са другим ентитетима

У корпусу часописа *The Economist* односи економије са другим ентитетима су представљени као односи живих бића. Пронашли смо неколико примјера који илуструју проблеме економије у вези. У њима се наводи како се економија не подудара са другим партнером, како стрес утиче на јачину њихове повезаности и како проблеми на крају доводе до пуцања везе, односно до прекида односа. Ови примјери указују на интензитет односа економије са другим ентитетима који је приказан највјероватније као љубавни однос. Лингивстички изрази који приказују односе економије са другим ентитетима чине појмовну метафору ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ОДНОСИ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА.

Економије и берзе се не подударају увијек добро. е/п (*The Economist,* 25/5)
(**Economies** and stockmarkets do not always match up well.)
Скоро сваки аспект **економских односа** двије земље је претрпео ... е/п (*The Economist,* 30/5)
(Just about every facet of the two countries' **economic relationship** has suffered…)
Економски стрес и демографске промене слабе симбиотски однос. е/п (*The Economist,* 13/6)
(**Economic stress** and demographic change are weakening a symbiotic relationship.)
Амерички економски однос са Кином пуца. е/п (*The Economist,* 26/9)
(**America's economic relationship** with China is rupturing.)

Ове метафоре које описују економију као живи организам који ступа у односе са другим ентитетима веома су заступљене у оба корпуса. Оне приказују већ поменут антропоморфни карактер метафора (Charteris-Black 2000) којим се економија као апстрактни појам настоји приближити на основу нашег знања и искуства.

6.4.2 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на српском језику

У корпусу на српском језику лингвистички изрази који описују економију као живи организам подијељени су такође у осам група и већина израза је слична онима које смо пронашли у корпусу на енглеском језику. Примјери метафора су приказани у Табели 6.5:

Табела 6.5 Врсте колокација и ликсички изрази у корпусу на српском језику

Врсте колокација	Лексички изрази
а. Раст економије	раст
б. Животни циклус економије	полет, криза, напредак, развој, напредује, стагнира, експанзија, рецесија, процват, подстицај, циклус, оживљавање, подстицаји
в. Снага и физички изглед економије	слаби, посустала, снага, снажна, атрактивна, јачање, ојачала, слабљење, одмјеравање снага
г. Здравље економије	сузбијање, пред колапсом, здрава, опоравак, самоубиство, оживјети, лоша, анемичан, стање, оздравити, преживљава, крхка, у бољој кондицији, опорављала
д. Ментална стања и емоције економије	шокови, слобода, одговорност, ситуација, значај, проблем, битан, срећа, зависи, независност, разум, хлађење, слом, зависност, потреба, тиште, не рачуна на, очекивања, осјетити, осјећају, оптерећење
ђ. Економија је активни агент	суочава, гура, оријентише, приступа, нуди, рјешава, одмакле, удаљава, граби, доноси, допринијети, учинила, пунила, раде, давала руке, даје памет, корачала, плаћа, зарадила, завршила
е. Економија је погођени агент	спасили, погођена, води, гурнуо, задовољи, помогну, утицале, гуши, растеретимо, претрпеће, направи убиство
ж. Односи економије са другим ентитетима	сарадња, односи, развод, партнери, споне

На основу лингвистичких израза које смо издвојили, као и у корпусу часописа *The Economist*, у корпусу на српском језику економија је описана као живо биће помоћу сљедећих подметафора: ЕКОНОМИЈА РАСТЕ, ЕКОНОМСКА КОЛЕБАЊА СУ ФАЗЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА, СТАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ ЈЕ ФИЗИЧКО СТАЊЕ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА, СЛАБА ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТАН ОРГАНИЗАМ, СТАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ ЈЕ МЕНТАЛНО СТАЊЕ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА и ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ОДНОСИ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА. У корпусу *Политике* примјетан је већи број метафора које укључују дијелове тијела, попут *Ахилова пета* или *срце*, у односу на корпус на енглеском језику. Такође, пронађени су и глаголи који укључују одређене дијелове тијела, као што су руке, ноге, леђа и слично. Употреба ових глагола упућује на активности економије или на радње у којима је економијом представљена као погођени агент. Поред тога, у српском корпусу појављује се израз *сива економија* који није пронађен у енглеском корпусу. Колокација описује економију као болест коју треба излијечити и сузбити, и тако ствара појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТ. Такође, у корпусу *Политике* у оквиру израза који се илуструју односе економије са другим ентитетима, економија је концептуализована и у погледу породичних односа. Забиљежене су и друге сличности и разлике оба корпуса које ће бити објашњене након описа органских метафора у српском корпусу.

а. Раст економије

Лингвистички изрази који приказују напредак економије стварају појмовну метафору ЕКОНОМИЈА РАСТЕ. Они подразумијевају изразе попут *економски раст*, *економија расте*, *растуће економије*, а њихова заступљеност у српском корпусу је далеко већа него у енглеском. Један од разлога, као што смо већ навели, јесте тенденција превођења енглеског термина *economy* као *економија* и као *привреда*. Као и у енглеском корпусу, раст економије се приказује у облику вертикалних кретања и понекад укључује нумеричке вриједности.

Глобална економија ће, према најновијим проценама ММФ-а, порасти… (*Политика,* 21/1)
Чак и ако би **привредни раст** поскочио у 2020… (*Политика,* 16/10)
…али под условом да **економија** настави да расте… (*Политика,* 5/2)
…док је у том истом периоду **светска економија** забележила раст од 26,9 одсто. (*Политика,* 16/3)

Србија ће на крају године имати **привредни раст** од 3,7 или 3,8 одсто… (*Политика,* 27/6)

У корпусу *Политике* тешко је одредити да ли се раст економије односи на раст биљака, људи или животиња, те се сви изрази могу подвести под сва три поддомена. Међутим, на основу појединих карактеристика живих организама разврстаћемо их тамо гдје је то могуће.

ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА

Српска економија расте, али се не развија. (*Политика,* 21/8)
Стална унапређења услова за успешне инвестиције сигуран је пут за бржи и одрживи **привредни раст**. (*Политика*, 18/8)
…многе централне банке су недавно смањиле своје референтне каматне стопе како би подстакле **привредни раст**… (*Политика,* 21/8)
…привлачења нових инвестиција, стимулисања **привредног раста**… (*Политика,* 28/8)

ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ или ЖИВОТИЊА

Узроци пада дугорочних и базних КС, те узроци сужавања „спреда" између те две КС, ниске инфлације и анемичног **економског раста** доста су нејасни. (*Политика,* 12/5)
…да су се послодавци ослободили забринутости од слабијег **раста глобалне економије**… (*Политика,* 5/7)
Статистички подаци за прошлу годину илуструју да је **привреда** Србије на путу раста. (*Политика,* 4/1)

Раст економије је такође синтаксички приказан као вршилац радње или као предмет радње. Економија се описује као погођени агент онда када је неопходно одређеним мјерама утицати на убрзавање или наставак активности.

Раст као вршилац радње
Раст руске економије је успорио још пре 2014. године. (*Политика,* 20/2)
…могуће је и оштрије успоравање **раста светске економије**. (*Политика,* 5/3)
Глобални привредни раст такође је генерирао запошљавање… (*Политика,* 29/1)

Раст као погођени агент

…а како би се подстакао даљи **економски раст** у земљи. (*Политика,* 29/1)

…чиме се у пуној мери даје подршка **економском расту**. (*Политика,* 13/12)

…и изразио очекивање да ће те инвестиције подићи **привредни раст** земље… (*Политика,* 23/6)

Екстензијом метафоричких израза којима се детаљније описује раст економије у погледу снаге, брзине и одрживости економија се позитино или негативно одређује као биљка или као живо биће.

…који ће разматрати како постићи снажан **економски раст**… (*Политика,* 4/3)

Ирска, једна од најбрже **растућих економија** у Европи… (*Политика,* 26/2)

Упркос слабијем **расту економије**… (*Политика,* 6/4)

Њен задатак је да осигура стабилан и одржив **економски раст**… (*Политика,* 22/4)

У нашем корпусу на српском језику забиљежили смо и велики број мјешовитих метафора. Органска метафора раста најчешће се мијеша са механичком метафором, али је у мјешовитим метафорама присутан и знатан број метафора прогнозе и грађевине. Динамичност механичких процеса и раста је заједничка одлика која повезује ове двије различите метафоре. С друге стране, иако их одлукују различита пресликавања, органска метафора раста и метафора грађевине у просторном амалгаму дијеле заједничку особину добре основе неопходне за раст, односно за стабилност грађевине.

…док је за скоро сваку другу чланицу еврозоне та јединствена валута била озбиљна кочница по њихов **економски раст**… (*Политика,* 26/2)

Као кључне разлоге који коче убрзање **привредног раста** наше земље… (*Политика,* 4/3)

Чини се да би, јер управо су она мотор **привредног раста**. (*Политика,* 17/3)

Све ово повратно поткопава **раст привреде**… (*Политика,* 10/5)

Њен задатак је да осигура стабилан и одрживи **економски раст**… (*Политика,* 22/4)

Међународни монетарни фонд (ММФ) смањио је данас прогнозе **раста глобалне економије**… (*Политика,* 21/1)

б. Животни циклус економије

И у корпусу на српском језику напредак економије приказан је као цикличност кретања. Лингистички изрази којима се реализује појмовна метафора ЕКОНОМСКА КОЛЕБАЊА СУ ФАЗЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА укључују *развој, полет, напредује, криза, стагнира, рецесија* и слично. Већина ових израза се може наћи и у корпусу на енглеском језику, и они одражавају све четири фазе кризног циклуса. Корпус на српском језику одликује већа заступљеност лингистичких израза који ближе одређују економију кроз фазе животног циклуса. Фазу оживљавања најчешће илуструје израз *економски развој*. У наставку ћемо навести примјере за сваку фазу.

Фаза кризе

Глобална **економска криза** слична оној из 2008. је могућа… (*Политика,* 14/2)

Све негативне последице **економске кризе** са којима се последњих година суочио велики број земаља… (*Политика,* 12/4)

…веома је далеко од „нултог раста" забележеног 2009. године у јеку прве ововековне финансијске и **привредне кризе** огромних размера. (*Политика,* 16/10)

Фаза депресије

Срушио се у време када **економија** стагнира… (*Политика,* 6/3)

Иако су **економије еврозоне** поново на ивици рецесије… (*Политика,* 17/9)

…у време када берзе типују на следећи циклус **глобалне привредне** рецесије… (*Политика,* 25/11)

Фаза оживљавања

Можемо ли из тога закључити да Токио најпре у Европи види партнера за будући **економски развој**? (*Политика,* 10/4)

…који апелују на Берлин да повећа јавну потрошњу, што би пружило подстицај **економији** целе монетарне уније. (*Политика,* 16/8)

Те мере имају за циљ да „Грци што пре осете оживљавање **привреде**"… (*Политика,* 7/5)

Фаза просперитета

У доба **економског полета** у ЕУ и смањених тензија у свету… (*Политика,* 18/1)

…одговарајући онима који минимизују успех реформи, пуну државну касу и **економски напредак**. (*Политика,* 22/2)
…што је најновије у низу смањења пројекција **економске експанзије** за највећу европску економију. (*Политика,* 19/3)

Примјери метафора који се односе на цикличност промјена код живих бића одражавају и животни циклус биљака, а оваквих примјера је забиљежено више у српском корпусу него у енглеском. Примјере су наведени у Табели 6.6.

Табела 6.6 Примјери економских колебања као фазе животног циклуса биљака у корпусу на српском језику

Фазе кризног циклуса	Примјери из корпуса на српском језику
криза и депресија	Срушио се у време када **економија** стагнира… (*Политика,* 6/3) …и у њеном изостанку виде узрок **економског** заостајања или пропадања. (*Политика,* 11/3)
оживљавање (успон)	*…с притиском* од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (*Политика,* 6/7) Те мере имају за циљ да „Грци што пре осете оживљавање **привреде**”… (*Политика,* 7/5)
просперитет (полет)	Наша земља је жива, а наша **економија** цвета као никада пре! (*Политика,* 6/2) …да очувамо мир у земљи и да нам **економија** напредује… (*Политика,* 7/2) …што значи да би пензионери учествовали у плодовима **економског напретка**… (*Политика,* 4/4) Имајући у виду да је Кина у претходном периоду доживела **економски процват**… (*Политика,* 3/10)

Од осталих колокација које описују економију као биљку у корпусу смо издвојили изразе *искоренимо* и *пелцер* који осликавају проблеме економије и потребу да се помогне како би економија наставила да напредује.

Заједнички циљ је да искоренимо **сиву економију**… (*Политика,* 9/1)
Немачки пелцер за регионалну **привреду**... (*Политика,* 2/6)

Животни циклус економије представљен је такође уз помоћ метафора вертикалног и хоризонталног кретања које описују економију као активног агента. У њиховој основи налазе се примарне метафоре ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ, УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ, НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО и

подметафора РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА. Помоћу цикличности кретања економија је приказана и као пасивни агент при чему се указује на позитивне и негативне спољашње утицаје.

Активни агент

…**економска криза** и укључивање Грчке у механизме меморандума за зајмове пореметили су равнотежу… (*Политика,* 22/1)

Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (*Политика,* 23/7)

Колико лане, најјача **економија еврозоне** за длаку је избегла техничку рецесију... (*Политика,* 18/8)

Док већина водећих **европских економија** ове године балансира на рубу рецесије… (*Политика,* 14/10)

…али је **економија** те земље запала у такву кризу да се гориво сада плаћа с мало хране… (*Политика,* 26 /10)

Немачки статистичари ће у четвртак објавити да ли је највећа **европска економија** након пада БДП-а од 0,1 „заронила" у рецесију… (*Политика,* 12/11)

…што указује да **привреда** Њемачке клизи у рецесију почетком 2019… (*Политика,* 21/2)

Њемачка привреда успорава али не иде у рецесију. (*Политика,* 18/11)

Пасивни агент

...с притиском од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (*Политика,* 6/7)

У корпусу на српском језику пронашли смо неколико мјешовитих метафора од којих је највише оних које се састоје од органске метафоре и механичке метафоре. Поред њих, присутне су и метафоре предвиђања и грађевине. На примјер:

…како би се амортизовали могући негативни ефекти следеће велике **економске кризе**. (*Политика,* 19/4)

Наиме, берза у Србији још није постала део националне економске једначине у којој би могла и требало да буде локомотива **економског развоја**. (*Политика,* 29/12)

…изузетно опасно угрожава и подрива **економски развој**. (*Политика,* 26/3)

…што је најновије у низу смањења пројекција **економске експанзије** за највећу европску економију. (*Политика,* 19/3)

Мјешовита метафора која се састоји од појмовних метафора ЕКОНОМСКА КОЛЕБАЊА СУ ФАЗЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА (*економске кризе*) и ЕКОНОМСКИ ПРОЦЕСИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ (*амортизовали могући негативни ефекти*) усмјерава пажњу на негативне посљедице кризе на економију и потребу да се донесу мјере којима би се штета свела на најмању могућу мјеру.

в. Изглед и снага економије

У српском корпусу економија је приказана и као живи организам у погледу снаге и физичког изгледа, а појмовне метафоре које настају су ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ СНАЖАН ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ. Снага економије је описана помоћу израза као што су *снажна, ојачала* и *најјача,* док њену слабост описују изрази попут *слаби* и *слабљење*.

ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ СНАЖАН ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
САД имају снажну **економију** и релативно високу стопу раста БДП. (*Политика,* 9/9)
…таква политика донела је значајну корист једној од најјачих **светских економија.** (*Политика,* 7/5)
Америчка централна банка је, као што се и очекивало, снизила у среду референтну камату за 25 базичних поена како би ојачала **економију**. (*Политика,* 1/8)

ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
…да **светска економија** слаби брже него што се очекивало. (*Политика,* 23/1)
Постоје бројни сигнали слабљења **глобалне економије**… (*Политика,* 28/8)
Има ли посустала **економија** БиХ шансу без привлачења страних а и домаћих инвестиција… (*Политика,* 24/8)

Снага економије приказана је и уз помоћ метафора такмичења у којима се утицај и значај земље мјери снагом њене економије.

Данак царинског сукоба САД и Кине већ осећају њихове привреде, али и европска, нарочито најјача **економија еврозоне** – њемачка. (*Политика,* 18/8)
Другим речима, није више само остатак света – свакојако укључен у ланце снабдевања Америке и Кине – кандидат да постане „колатерална штета" одмеравања снаге две највеће **економије**. (*Политика,* 18/8)

У српском корпусу забиљежен је и лингвистички израз *атрактивна* који описује изглед економије. Добар физички изглед обично је знак доброг здравља и снаге тако да и ова метафора илуструје позитивне одлике економије.

…и направите **економију** која ће бити атрактивна за многе компаније… (*Политика,* 14/4)

Поред наведеног, као и у корпусу на енглеском језику, издвојили смо лингивистичке изразе који укључују дијелове тијела. Помоћу ових израза економија се приказује као активни агент, и они освјетљавају одређене аспекте активности. За разлику од корпуса на енглеском језиук, у српском корпусу метафоре које описују снагу економије садрже само именице, а не глаголе, као лингвистичке изразе. На примјер:

То се посебно осликава у недостатку иновација, што је 'Ахилова пета' **наше економије**", поручио је Си. (*Политика,* 16/5)

Према *Речнику српског језика Матице српске* израз 'Ахилова пета' односи се на најосјетљивије мјесто на тијелу. Другим ријечима, израз указује на најслабији сектор економије.

г. Здравље економије

Метафоре здравља су такође присутне у српском корпусу и творе појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ. Позитивни ставови о економији приказују економију као здрав и активан организам, док знакови болести указују на пад активности и проблеме.

ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЗДРАВ ОРГАНИЗАМ

Мишљења је да здрава **економија** почива и на систему вредности који једну земљу чини „европском”… (*Политика,* 4/3)

Да ли је **привреда** Србије данас у бољој „кондицији”… (*Политика,* 5/3)

…већ ствар здраве Србије, здраве **економије**, финансија… (*Политика,* 22/2)

ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ОРГАНИЗАМ

…тврди да је стање **економије**, запослености, предузетништва и стандарда Албанаца на прагу колапса… (*Политика,* 1/2)

…због лоше **глобалне економије**, трговинских сукоба и Брегзита. (*Политика,* 6/4)

Светска економија данас преживљава само на стероидима нових дугова са ниским каматама којима се одржава привид економске нормалности. (*Политика,* 23/7)

…**руска економија** је крхка и даља стагнација може ограничити светске амбиције Москве. (*Политика,* 18/10)

За разлику од енглеског корпуса у српском корпусу нема дијагнозе болести, али се користи поређење да би се описало лоше стање економије у којем се налази. Тако, на примјер, зависност, као најчешће болест корисника опојних средстава, ставља економију у подређени положај и лоше утиче на њено фунционисање. У другом примјеру, економија је упоређена са обољелим од тешке болести која захтијева лијечење, премда неизвјесног исхода. Најтежа болест од свих представљена је као самоубиство и концептуализује економију као живо биће које свјесно уништава властити живот. Другим ријечима, економија својим активностима доводи до све горих резултата и потпуног престанка функционисања.

…а **привреда** и грађани-дужници се попут наркомана навикавају на овај неодрживи каматни амбијент. (*Политика,* 17/9)

Српску економију у време кад је дошао на власт упоредио је са оболелим од рака на којем мора да се примени најтежа терапија. (*Политика,* 22/2)

Срби не желе да учествују у „**економском самоубиству**”… (*Политика,* 6/3)

Светска економија данас преживљава само на стероидима нових дугова са ниским каматама којима се одржава привид економске нормалности. (*Политика,* 23/7)

Побољшање стања економије могуће је само уз одговарајући третман, а у српском корпусу он укључује инјекцију или неку другу врсту третмана који илуструје финансијску помоћ. Економија тада оживљава и улази у фазу опоравка која је доводи до наставка активности.

Уловити доброг инвеститора, који ће дати финансијску инјекцију и оживети **привреду** малог места… (*Политика,* 2/6)
Уосталом, и да је готово немогуће оздравити **економију** без првенственог ослонца на сопствене ресурсе. (*Политика,* 17/5)
…и ово су показатељи да је Србија на добром путу **економског опоравка**… (*Политика,* 6/2),
…како би се контролисала инфлација која у правилу прати сваки озбиљнији **економски опоравак**. (*Политика,* 23/7)

За српски корпус лингистичких израза који описују економију у погледу здравља специфични су изрази који укључују *сиву економију*. Према *Ekonomskom rečniku* сива економија представља скуп економских активности које се обављају ван институционализованог привредног амбијента. У органским метафорама сива економија је представљена као болест коју је неопходно сузбити и спријечити. Ову појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТ нисмо забиљежили у корпусу на енглеском језику.

У 2019. години сузбијање **сиве економије** и даље ће остати као један од приоритета… (*Политика,* 26/2)
Посебан акценат државе је на спречавању **сиве економије**… (*Политика,* 16/5)
Очекује се да ће увођење „тајног купца" („мистери шопер") дати резултате не само у домену сузбијања **сиве економије**… (*Политика,* 1/8)

д. Ментална стања и емоције економије

Слично као у корпусу на енглеском језику, у српском корпусу економији се приписују особине живих бића да мисле и осјећају. Тако, на примјер, одговорност економије пресликава се на личну одговорност живог организма, а осјећај среће на стање задовољства живог бића. Поред тога, проблеми и потребе жива бића илуструју ситуације у

којима се економија налази. Ментална стања економије приказују њено функционисање и крећу се од *ненормалности*, преко *стања привидности* и *зачараног круга* до *слободе* и *независности*.

Светска економија данас преживљава само на стероидима нових дугова са ниским каматама којима се одржава привид **економске нормалности**. (*Политика,* 23/7)
…како укупна **економија** не би зависила од неколико великих гиганата у Србији. (*Политика* 17/9)
Овде је реч о ненормалном стању **светске економије** … (*Политика,* 23/7)
Која је тајна њиховог успеха: пука **економска срећа** или последица добре политике… (*Политика,* 12/4)
…која угрожава неопходну **економску независност** Србије. (*Политика,* 17/5)

Економија је такође приказана као живо биће чије су емоције веома снажне, што указује на озбиљност ситуације у којој се налази. То су изрази попут *економски шокови* и *економски слом* који представља тешко емоционално стање. Поред тога, емоције економије приказане су и метафоричком екстензијом израза *хлађење*. Овај израз нема значење тјелесног хлађења, него указује на емотивно удаљавање од ситуације.

…„уколико изостану **економски** и политички **шокови** из окружења". (*Политика,* 2/1)
…тада можемо да будемо сигурни да улагачи полазе од тога да ће ускоро да се догоди **економски слом**… (*Политика,* 22/8)
Далекосежно посматрано, **привреда** Србија тек ће осетити негативне последице… (*Политика,* 10/8)
„Хлађење" **економије** све више утиче на тржиште рада… (*Политика,* 29/7)

У корпусу на српском језику пронашли смо изразе који укључују дијелове тијела и на тај начин откривају менталну активност економије.

Из угла здравог **економског разума** ови потези су били суманути… (*Политика,* 24/6)

ж. Односи економије са другим ентитетима

У корпусу на српском језику изрази који описују однос економије са другим ентитетима су заступљенији и разноврснији у односу на корпус часописа *The Economist*. Економија је представљена као живи организам које ступа у различите односе са другим ентитетима. Метафоре ове врсте указују на значај развијања односа у српској култури и да је сарадња економије слична пријатељским односима људи. Сви ови изрази чине појмовну метафору ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ОДНОСИ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА.

Након посете, дошло је до унапређења **економских односа**. (*Политика,* 10/4)
Уз све то отворено је и преговарачко поглавље 30 које се односи на **економске односе** с иностранством… (*Политика,* 6/9)
…јачамо споне између **економија** на западном Балкану у корист свих грађана… (*Политика,* 17/11)

Као посебан вид односа наводи се економска сарадња која чини појмовну метафору ЕКОНОМИЈА САРАЂУЈЕ.

…да размотри могућности нововековне **економске сарадње** са „азијским тигром". (*Политика,* 10/3)
Након распада Југославије, Јапан је помагао развој ваше земље кроз **економску сарадњу**. (*Политика,* 15/8)
Протеклих година јача **економска сарадња** Србије и Турске. (*Политика,* 4/10)

Односи економије са другим ентитетима приказани су и као породични односи у којима је економија један од партнера. Изрази који се односе на брачну заједницу указују на проблеме економије и творе појмовну метафору ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ. У корпусу на енглеском језику нисмо наишли на такве метафоре које укључују изразе као што је, на примјер, *развод*.

Уз Италију и Немачку, које су најважнији наши **економски партнери**, и Француска полако постаје све важнији економски партнер Србије… (*Политика,* 4/5)

За **економију**, како је објаснио, развод без договора значи да се „правила за извоз у Европу или увоз из Европе мењају из темеља”, преноси Рojтерс. (*Политика,* 2/8)
Немачкој економији лађа окренуо највећи трговински партнер (*Политика,* 2/11)

Метафоре ове врсте нису продуктивне у погледу мјешовитих метафоре, али смо издвојили мјешовиту метафору која се састоји од појмовних метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ (*економској сарадњи*) и ЕКОНОМСКИ ПРОЦЕСИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ (*дала нов замајац*). Према *Речнику српског језика Матице српске* замајац је масивни точак који акумулира енергију и регулише кретање машине. У складу са тим, ова метафора се фокусира на позитиван аспекат сарадње и подстицаја који су неопходни за правилно функционисање и напредак економије.

…и дала нов замајац међународној **економској сарадњи**… (*Политика,* 16/1)

6.5 Анализа изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса

Анализом изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у енглеском и српском корпусу дошли смо до сазнања да оба корпуса садрже сљедеће појмовне метафоре и њихове подметафоре: ЕКОНОМИЈА РАСТЕ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЉУДСКО БИЋЕ, ЖИВОТИЊА или БИЉКА, ЕКОНОМСКА КОЛЕБАЊА СУ ФАЗЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА, ДОБРА ЕКОНОМИЈА ЈЕ СНАЖАН ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ЛОША ЕКОНОМИЈА ЈЕ СЛАБ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ, СТАЊЕ ЕКОНОМИЈЕ ЈЕ МЕНТАЛНО СТАЊЕ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА и ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ОДНОСИ ЖИВОГ ОРГАНИЗМА. Основу ових метафора чини тјелесно искуство, као на примјер пораст економске активности који се доводи у везу са растом живих бића, или успјешна економија која је приказана као снажан и здрав организам.

Упркос бројним сличностима пронађене су одређене разлике у српском и енглеском корпусу, а односе се на: i) учесталост и различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре и ii) различите метафоре.

i) Учесталост и различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре

Анализа изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса показала је, прије свега, велику разлику у заступљености појединих лингивистичких израза. Највећа разлика примјетна је у изразима који описују напредак економије, а односе се на раст и животни циклус (корпус на енглеском језику садржи 56 лингистичких израза који приказују раст економије, а корпус на српском језику садржи чак 322 лингивстичка израза). Разлику у метафорама раста у односу на остале метафоре изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ можемо приказати на сљедећи начин:

Графикон 6.2 Метафоре раста у корпусу на енглеском језику

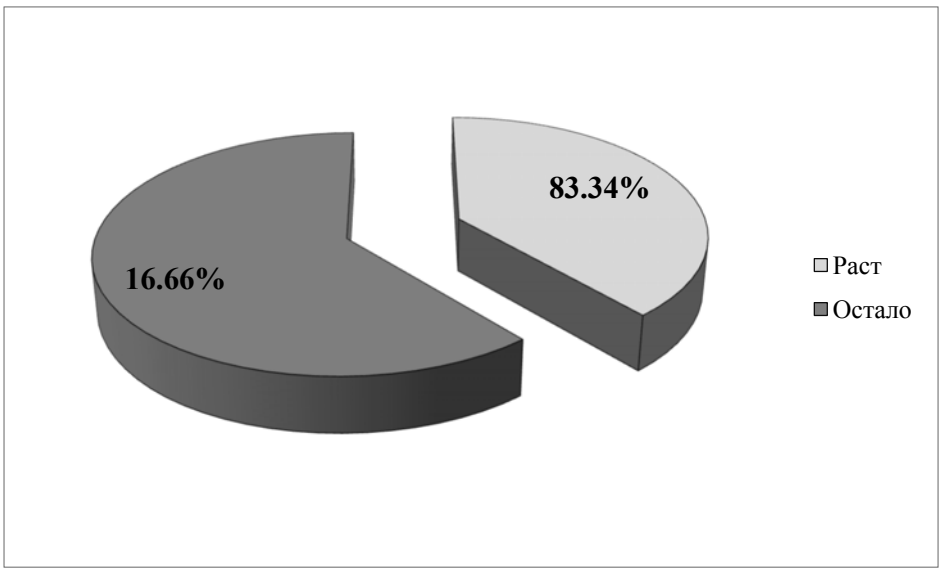

Извор: Креација аутора

Графикон 6.3 Метафоре раста у корпусу на српском језику

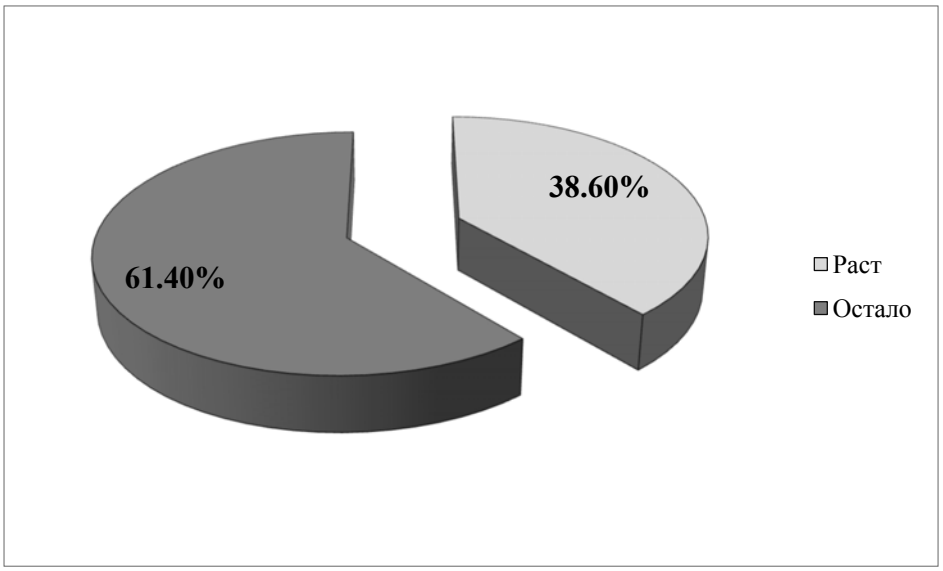

Извор: Креација аутора

У складу са тим, уочен је и већи број мјешовитих метафора раста у српском корпусу у којима се поред органске метафоре најчешће појављује механичка метафора. У појмовној метафори ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ корпус на српском језику такође приказује већи број лингивстичких израза који укључују дијелове тијела. У оба корпуса ови изрази илуструју аспекат активности економије. Док у енглеском корпусу ови изрази представљају глаголе радње који подразумијевају одређени дио тијела (*choking off, stomach*), у српском корпусу изрази су представљени искључиво именицама (*срце, глас*). Међу дијеловима тијела и изразима који упућују на њих, израз *бескрван* (*bloodless*) појављује се једино у корпусу на енглеском језику и може се окарактерисати као културално специфичан. Наиме, западна култура је још увијек под утицајем Хипократове хуморалне теорије о четири течности која одређује четири темперамента код човјека. Дисбаланс течности у тијелу који проузрокује присуство веће количине крви карактеристика је сангвиника. С друге стране, одсуство крви указује на престанак функционисања организма. Затим, лингвистички израз стимулусати (*stimulate*) који описује напредовање економије у корпусу на енглеском језику представља фазу животног циклуса (оживљавање), док се у српском корпусу појављује искључиво када се говори о расту економије.

ii) Различите метафоре

Различите појмовне метафоре су такође забиљежене у оба корпуса. У корпусу на српском језику веће присуство метафора које описују однос економије са другим ентитетима, као и већа разноврсност односа одају културалну специфичност. За разлику од западне културе у којој је акценат на добро обављеном послу, у српској култури велика пажња се поклања развијању односа. Различитост израза којима се описују односи економије са другим ентитетима открива различите вриједности и ставове према грађењу односа у српској и британској култури. На основу појмовне метафоре ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ која је забиљежена само у српском корпусу, може се закључити да у српској култури породица као основ заједнице има велику улогу у духовном и социјалном развоју личности. Она одражава вјеру, традицију и духовне и моралне вриједности које су вијековима његоване код српског народа.

Затим, у енглеском корпусу израз *seeing* не представља чуло вида него је метафорички проширен на искуство при чему настаје појмовна метафора ДОЖИВЈЕТИ ЈЕ ВИДЈЕТИ.

...чак и кад је **економија** доживјела брзи раст. (*The Economist,* 6/4)
(... even as **economy** has seen speedy growth.)

Поред тога, српски корпус обилује метафорама који укључују израз *сива економија* а које нисмо пронашли у корпусу на енглеском језику. У органским метафорама *сива економија* је представљена као болест коју је неопходно сузбити и спријечити и појмовна метафора коју израз чини јесте ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТ.

Дакле, употребом различитих лингвистичких израза у оквиру исте метафоре могуће је фокусирати се на различите аспекте економије. Различити изрази и метафоре указују на другачије погледе култура. Као што Камерон и Дајнан наводе, метафоре произилазе из двосмјерне интеракције језика и мисли при чему разни фактори попут увјерења, ставова, вриједности и емоција учесника имају главну улогу у настанку одређених врста метафора (Cameron & Deignan 2006). Динамику језика потврђује и

настанак мјешовитих метафора које су веома заступљене у оба корпуса. Култура је недјељива од језика, а метафоре, настале у разне дискурсне сврхе, поред идејног садржаја намећу ставове и емоције припадника друштвених и културних група. Из тог разлога метафоре нам помажу да схватимо начин на који друге културе размишљају, као и њихове ставове и вриједности.

Као што смо навели појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ нуди много веће могућности за поређење лингвистичких израза у српском и енглеском корпусу. Из тога разлога издвојили смо је од осталих појмовних метафора и изворних домена. У претходном дијелу бавили смо се напретком економије приказаним изразима који укључују раст и животни циклус, затим стањем економије које описује здравствено, емотивно и ментално стање живог организма, те односима које економија гради са другим ентитетима помоћу наведних и објашњених израза. Напредак економије и њене односе са другим енитетима могуће је приказати помоћу такозваних тјелесних метафоре. Оне се односе на изразе који укључују дијелове тијела. Из тог разлога у наредном дијелу бавићемо се појмовном метафором ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ на сљедећи начин. Показаћемо на који начин се економија концептуализује као путник и како се изрази који упућују на дијелове тијела употребљавају да би се приказали односи економије. На основу културалних варијација до којих се дошло у претходним истраживањима, настојаћемо објаснити учесталост и синтаксичку структуру метафора које укључују дијелове тијела, који аспекти економије се илуструју уз помоћ дијелова тијела, сличности и разлике у појмовним метафорама, као и постојање различитих лингвистичких израза и метафоричких екстензија. Сличности и разлике у метафорама ова два корпуса откриће нам у којој се мјери ради о тјелесном искуству а у којој о културалним разликама.

VII КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЕКОНОМИЈЕ УЗ ПОМОЋ ТЈЕЛЕСНИХ МЕТАФОРА

7.1 Концептуализација економије уз помоћ метафоре ПУТОВАЊА

У оквиру појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ метафоре кретања концептуализују економију као путника уз помоћ глагола кретања (Прилог 3). Ове метафоре приказују учинак и колебања економије, тржишта, дионица и слично (Chow 2014). Према Лејкофу и Тарнеру метафору ПУТОВАЊА чине два основна елемента, а то су путник и путовање (Lakoff & Turner 1989). У основи ове метафоре налази се наше сазнање о путовањима које се у нашој анализи пројектује на економију. Свако путовање се састоји од путника, почетне тачке, путање, препрека итд. Структуру нашег знања о путовањима чине сликовне шеме чији се елементи налазе у основи метафоре ПУТОВАЊА. У нашем корпусу ове сликовне шеме подразумијевају шему ПУТАЊЕ, ГОРЕ-ДОЛЕ, УНУТРА-ВАНИ, РАВНОТЕЖЕ и ЦИКЛУСА. Сликовним шемама бавио се Џонсон у свом дјелу *Body in the Mind* па ћемо у наредном дијелу да објаснимо сваку од ових шема.

7.1.1 Сликовне шеме метафоре ПУТОВАЊА

а. Шема ПУТАЊЕ

Према Џонсону шема ПУТАЊЕ се сматра једном од најчешћих структура која произилази из нашег тјелесног искуства. Она се увијек састоји од „извора или почетне тачке, циља или завршне тачке и низа локација које повезују извор са циљем“ (Johnson 1987:113). У нашој анализи у оба корпусу путовање приказује напредак економије. Извор представља тренутно стање економије, док је циљ успјех који се обично мјери профитом. Пролазак кроз низ локација које повезују почетну и крајњу тачку илуструје промјене стања економије.

б. Шема ГОРЕ-ДОЛЕ

Сликовна шема ГОРЕ-ДОЛЕ подразумијева велики број израза који се односе на количину. Она се такође заснива на нашем тјелесном искуству пораста или смањења

количине. На примјер, када ставимо нешто на хрпу ниво расте, а када скинемо са хрпе ниво се смањује. Дакле, на основу ових основних колерација структура у нашем искуству, количина се метафорички пројектује на вертикалност и на тај начин долази до настанка основних метафора ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ и МАЊЕ ЈЕ ДОЛЕ (Johnson 1987:121-124). Ове примарне метафоре Џонсон сврстава и у шему СКАЛЕ. У погледу економије, оне се метафорички проширују у појмовне мефоре ГОРЕ ЈЕ ДОБРО и ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ. Када се економија описује као живи организам који се креће према горе, онда ове метафоре указују на пораст активности и профита. С друге стране, када се економија креће према доле, онда долази до пада активности и профита.

в. Шема УНУТРА-ВАНИ (шема САДРЖАВАЊА)

Као што многи аутори наводе, сликовна шема УНУТРА-ВАНИ или шема САДРЖАВАЊА има основу у свакодневном људском искуству. Наше тијело се доживљава као садржатељ који има своје границе, унутрашњост и спољашњост. Ова просторна ограниченост доживљава се при сваком покрету који укључује физичко садржавање у окружењу. На примјер, улазимо у просторију и излазимо из просторије, објекте стављамо у неки садржатељ (кутију, посуду, торбу и слично), а свака од ових радњи заснива се на просторној организацији (Johnson 1987: 21). Шему УНУТРА-ВАНИ карактерише отпор или заштита од спољашњих сила, као и ограничење њиховог дјеловања унутар садржатеља. Ова шема илуструје стање економије, које може да буде добро или лоше у зависности од садржатеља.

г. Шема РАВНОТЕЖЕ

Шема РАВНОТЕЖЕ базира се на нашем најраније искуству приликом проходавања. Да би дијете проходало неопходно је да при свом гегању и љуљању успостави равнотежу. Џонсон наводи три посебна случаја шеме РАВНОТЕЖЕ: свакодневно искуство стајања и ходања без падања, ношење једнаког терета у свакој руци и хомеостаза. (Johnson 1987: 96). Овај посљедњи вид равнотеже односи се на равнотежу у нашим органима чији поремећај доводи до осјећаја нелагоде и болести. Тјелесно искуство равнотеже доводи до настанка појмовне метафоре РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА и НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША.

д. Шема ЦИКЛУСА

Најједноставнији начин да се представи шема ЦИКЛУСА јесте уз помоћ кружног кретања. Круг мора започети неким почетним стањем, наставити кроз низ догађаја и завршити гдје је почео да би могло ново кружно кретање да започне (Johnson 1987: 119). Посматрано из искуства, да би функционисало, наше тијело зависи од редовних кружних кретања као што су откуцаји срца, дисање, пробава, буђење и спавање, циркулација, емоционално нагомилавање и пражњење итд. Такође, постоје циклични процеси дана и ноћи, смјене годишњих доба, тока живота од рођења до смрти и слично које свакодневно доживљавамо. Ова циклична кретања се такође пресликавају на економију и илуструју животни циклус који приказује њен напредак.

7.1.2 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на енглеском језику

Појмовна метафора која концептуализује економију као путника приказује напредак и стање економије, утицај на економију или штету која је начињена економији, као и ставове економије. Изрази у оквиру ових метафора углавном укључују глаголе кретања који илуструју напредак економије, али и мањи број придјева и именица који указују на стање економије. Глаголи кретања приказују вертикална или хоризонтална кретања, а пажњу усмјеравају на начин кретања, на примјер посрнути (*falter*), срозати се (*slump*), спотаћи се (*flounder*), тетурати се (*teeter*), заронити (*plunge*), потонути (*sink*), спотаћи се (*stumble*) итд. На основу аспеката економије које ови изрази освјетљавају (стање, напредак, утицај, штета и ставови), настају примарне и остале појмовне метафоре НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО, НАЗАД ЈЕ ЛОШЕ, РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА, НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША, ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ, ГОРЕ ЈЕ ДОБРО, ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ОДНОСИ ЖИВИХ БИЋА, ПРОБЛЕМИ СУ ПРЕПРЕКЕ И НАПАДИ и СЈЕДЕЊЕ ЈЕ СТАВ. Свака од ових појмовних метафора ће бити у наставку објашњена.

а. НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО и НАЗАД ЈЕ ЛОШЕ

Наше позитивно искуство путовања нам говори да је добро кретати се напријед да би се дошло до одређеног циља, док је корак уназад кретање које нас све више удаљава од

циља. Изрази који се базирају на оваквом тјелесном искуству чине појмовне метафоре НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО и НАЗАД ЈЕ ЛОШЕ. Када лингвистички изрази приказују економију као путника који иде напријед они упућују на напредак економије. На примјер:

Дугорочно гледано, једини одговор је да се све **економије**, укључујући и оне са тешком производњом, окрену ка чистијим изворима енергије. е/п (*The Economist,* 17/10)
(In the long run the only answer is for all **economies**, including manufacturing-heavy ones, to shift towards cleaner sources of energy.)
Неки Јапан виде као образац: његов пут све нижих каматних стопа којим је суђено да иду друге богате, презадужене **економије** ... е/п (*The Economist,* 14/9)
(Some see Japan as template: its path of ever-lower interest rates one that other rich, debt-ridden **economies** have been destined to follow…)
... Фед би могао да се одупре пооштравању политике кад **економија** крене. е/п (*The Economist,* 28/2)
(…Fed would be able to resist tightening policy when the **economy** did get going.)

У појединим примјерима повратак економије се оцјењује позитивно, при чему се израз *вратила се у живот* (*has come back to life*) односи на цикличност кретања живота од рођења ка смрти.

… Ако се **економија** трза, то не значи да је поново заживела. е/п (*The Economist,* 19/1)
(…if the **economy** is twitching, it does not mean that it has come back to life.)

Напредак економије илуструју и изрази који упућују на способност економије да се избори са проблемима који се нађу на путањи. Израз *носити се са ударцима* (*roll with punches*) долази из бокса и представља покрете главом или тијелом којима се настоји ублажити јачина противничких удараца. Дакле, када економије на свом путу напретка наиђе на препреке и проблеме она мора да нађе начин да умањи посљедице које су неизбјежне. У другом примјеру израз *rough patch* односи се на проблеме.

Не воде сви шокови рецесији. Кад се то деси, то је често зато што нешто пође по злу са способношћу **економије** да се носи са ударцима: потрошња негдје пада, али се не компензује повећањем негдје другдје. е/п (*The Economist,* 22/8)

(Not all shocks lead to recession. When they do, it is often because something goes wrong with an **economy's** ability to roll with the punches: spending falls somewhere but is not offset by increases elsewhere.)

„Мислим да је то било неопходно“, рекао је предсједник Доналд Трамп о „тешком периоду“ кроз који **свјетска економија** пролази ... е/п (*The Economist,* 22/8)

(“I think it was necessary”, said President Donald Trump of the “rough patch” **the world economy** has been going through …)

б. ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ, ГОРЕ ЈЕ ДОБРО

У корпусу на енглеском језику пронађен је извјестан број глагола који приказују кретање економије према доле и глаголи који приказују кретање економије према горе. Кретање према доле указује на погоршање стања економије и на основу тога настаје појмовна метафора ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ. Изрази који описују лоше стање економије у енглеском језику су разновсрни и често приказују начин кретања: срозати се (*slump*), заронити (*plunge*), потонути (*sink*), пасти (*fall*), пасти (*go down*).

Економија је застала, а затим упала у рецесију. е/п (*The Economist,* 25/4)

(The **economy** stuttered, then plunged into recession.)

Ови мјехурићи су пукли 1990. године, а **економија** се срушила, и никада више није повратила своје некадашње стање. е/п (*The Economist,* 23/5)

(In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo.)

... Кина не би пустила да јој **економија** пропадне. е/п (*The Economist,* 23/5)

(…China would not let its **economy** go down.)

Али **економија** још двије године није пала у рецесију ... е/п (*The Economist,* 22/8)

(But the **economy** did not fall into recession for two more years…)

... **америчка економија** неће потонути у рецесију, нити ће повратити пуну снагу ... е/п (*The Economist,* 10/10)

(…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour…)

У првом примјеру израз *stuttered* односи се на проблеме у говору који изазивају муцање, те у овом примјеру указују на нестабилно кретање економије која је на крају пала у рецесију.

С друге стране, кретање према горе оцјењује се позитиво и илуструје напредак економије. Ови изрази чине појмовну метафору ГОРЕ ЈЕ ДОБРО. У наредном примјеру напредак економије је приказан изразом *живнути* (*buck up*) који се односи на ритање коња, односно скок у вис којим се настоји збацити јахач са леђа. Живост и снага животиње појачавају утисак неопходности оживљавања економије и ослобађање од стега да би могла даље да напредује.

Упркос томе, у јуну је Марио Драги, шеф банке, обећао додатни подстицај ако **економија** не живне. е/п (*The Economist,* 20/7)
(Even so, in June Mario Draghi, the bank's boss, promised further stimulus if the **economy** does not buck up.)

в. РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА, НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША

У корпусу су такође забиљежени глаголи који приказују нестабилно кретање економије и чине појмовну метафору РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА. То су глаголи који описују колебање економије и упућују на непосредну опасност од проблема у које економија може упасти. Настојање економије да одржи равнотежу је покушај да се одржи у што бољем стању. Према *Collins Cobuild Dictionary* израз *wobble* представља мале нестабилне покрете с једне стране на другу и мању вјероватноћу пада. За разлику од њега, глагол *teeter* описује тетурање особе за коју је готово је извјесно да ће пасти. У истој метафори озбиљност ситуације у којој се економија налази појачана је изразом *на ивици* (*on the brink*). Међутим, ови изрази који описују одређене промјене у економији указују на то да она још увијек има шансе да одржи свој статус.

Италијанска економија се климала док су се њени нови популистички лидери борили ... е/п (*The Economist,* 24/1)
(Italy's **economy** wobbled as its new populist leaders battled…)
Чини се посебно тако јер се **немачка економија** тетура на ивици рецесије. е/п (*The Economist,* 22/8)
(It seems particularly so as **Germany's economy** teeters on the brink of recession.)

У 2011. години, док се **економија зоне евра** тетурала на ивици двоструког пада ... е/п (*The Economist,* 10/10)
(In 2011, as the **euro zone's economy** teetered on the brink of a double-dip downturn…)

Као што Чоу наводи, начин на који се економија креће описује учинак економије и даје процјену њеног стања (Chow 2014). Глаголи који описују начин кретања фокусирају се на проблеме економије, а тежина и озбиљност проблема илуструју колико је економија у могућности да се избори са њима. Сходно томе, глаголи који описују кретање економије према доле често приказују недостатак равнотеже који може да проузрокује пад. Ови изрази чине појмовну метафору НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША. На примјер, глагол *falter* у значењу спотицања и посртања наглашава слаб, несигуран покрет, а глагол *stumble* који има исто значења описује неспретно спуштање ноге приликом ходања или трчања што узрокује готово сигурни пад. Израз *flounder* (*посртати, метурати*) такође наглашава неконтролисано кретање у покушају да се одржи ранвотежа.

Када **америчка економија** посрне, они често дијеле бол, јер је Америка незамјенљиво тржиште њихове робе. е/п (*The Economist,* 12/1)
(When **America's economy** falters, they often share the pain, because America is an indispensable market for their goods.)
Ако посрне њена једина функционална **економска институција**, посрнуће и зона евра. е/п (*The Economist,* 13/4)
(If its only functioning **economic institution** stumbles, so too will the euro zone.)
Али слабе тачке на које се **глобална економија** непрестано спотиче сугеришу ... е/п (*The Economist,* 27/6)
(But the soft spots into which the **global economy** keeps stumbling suggest…)
То ће му дати мање простора за дјеловање ако се **економија** спотакне из других разлога. е/п (*The Economist,* 8/8)
(That will give it less room to act if the **economy** flounders for other reasons.)

Примјери које смо горе навели описују економију као путника који не може да контролише своје покрете, али може и даље да се бори и да покуша да одржи равнотежу.

Другим ријечима, иако се налази у проблемима економија може на неки начин да напредује.

С друге стране, са падом економије (*slump, plunge, sink*) не постоји могућност да она одржи свој статус. На примјер, глагол *sink* илуструје споро кретање надоле. Насупрот томе, када се економија описује уз помоћ израза *slump* онда се указује на нагли пад за велику количину или вриједност нечега. Исто тако, глагол *plunge* приказује изненадан и брз пад неке количине.

Економија се спотакла, а затим упала у рецесију. е/п (*The Economist,* 25/4)
(The **economy** stuttered, then plunged into recession.)
... ниво који је типичнији након **економских падова** него у бенигним условима. е/п (*The Economist,* 16/5)
(…a level that is more typical after **economic slumps** than in the benign conditions.)
Ови мјехурићи су пукли 1990. године, а **економија** се срушила, и никада више није повратила своје некадашње стање. е/п (*The Economist,* 23/5)
(In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo.)
... **америчка економија** неће потонути у рецесију, нити ће повратити пуну снагу ... е/п (*The Economist,* 10/10)
(…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour…)

Када се описује нестабилно кретање економије или њен пад често се наводе негативни узроци који су довели до пада или посљедице истих. У таквим примјерима додатно се појачава негативни статус економије. На примјер:

Табела 7.1 Примјери метафора кретања са негативним посљедицама или узроцима

Примјер	Глагол кретања	Узрок или посљедица
... што се дуже наставило успоравање производње, већа је била вјероватноћа да ће и остатак **економије** слиједити. е/п (*The Economist,* 26/9) (…the longer the manufacturing slowdown continued, the more likely that the rest of the **economy** would follow.)	слиједити (follow)	узрок: што се дуже наставило успоравање производње (the longer the manufacturing slowdown continued)
Размишљање о томе шта учинити с онима који су	остали иза (left behind)	посљедица: шта учинити с онима који су остали иза (what

остали иза **економског напретк**а постаје опсесија политичата. е/п (*The Economist,* 19/1) (Working out what to do about those left behind by **economic progress** is becoming an obsession of policy wonks.)		to do about those left behind)
Можда то не би функционисало, наравно, када нико не би веровао да ће Фед моћи да се одупре пооштравању политике кад **економија** крене е/п (*The Economist,* 28/2) (It might not work, of course, if no one believed that the Fed would be able to resist tightening policy when the **economy** did get going.)	крене (get going)	посљедица: да ће Фед моћи да се одупре пооштравању политике (the Fed would be able to resist tightening policy)
Када **америчка економија** посрне, они често дијеле бол, јер је Америка незамјењиво тржиште њихове робе. е/п (*The Economist,* 12/1) (When **America's economy** falters, they often share the pain, because America is an indispensable market for their goods.)	посрне (falters)	посљедица: они често дијеле бол (they often share the pain)
Ови мјехурићи су пукли 1990. године, а **економија** се срушила, и никада више није повратила своје некадашње стање. е/п (*The Economist,* 23/5) In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo.)	срушила (slumped)	узрок: Ови мјехурићи су пукли (these bubbles burst)

г. ПРОБЛЕМИ СУ ПРЕПРЕКЕ И НАПАДИ

Проблеми и пријетње економији ометају њен напредак и представљени су на више начина. На примјер, израз *hamper* односи се на спријечавање напретка или слободног кретања. У првом примјеру економија је представљена као погођени агент чији положај

додатно погоршава *несташица основног увоза*. Сходно томе, економија није у стању да се одупре проблемима који се гомилају.

То доводи до несташице основног увоза, што додатно отежава **економији**. е/п (*The Economist,* 5/12)
(That leads to shortages of essential imports, which further hamper the **economy**.)

Проблеми које спољашњи фактори изазивају чине и појмовну метафору ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ. Глагол *tip* означава радњу којом се нешто помјера и доводи у нагнути положај. У метафори испод, *финансијска превирања* представљена су као проблем који утиче на равнотежу економије настојећи да је гурне према рецесији. У другом примјеру, утицаји споља задиру у односе економије са другим ентитетима те раздвајање економије (*move apart*) доводи до погошања цјелокупног стања.

Финансијска превирања су била усмјерена према вани, претећи да велике дијелове **свјетске економије** одведу у рецесију. е/п (*The Economist,* 28/2)
(Financial turmoil radiated outwards, threatening to tip large swathes of the **world economy** into recession.) Она се плаши да је Фед можда узрок раздвајања цијена имовине и шире **економије** ставрајући ризике по финансијску стабилност. е/п (*The Economist,* 1/8)
(She fears that the Fed may be causing asset prices and the broader **economy** to move apart generating risks to financial stability.)

Штета која је начињена економији приказана је уз помоћу израза који упућују на поремећену равнотежу економије као путника у оквиру појмовне метафоре НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША. Како неравнотежа указује на проблеме економије, неопходна је помоћ да би се економија вратила у првобитно стање и наставила своје путовање, односно напредовање.

Али такође је одложио реформе које би **економију** поставиле на чвршће темеље. е/п (*The Economist,* 17/4)
(But he has also delayed reforms that would have put the **economy** on a firmer footing.)

Остали примјери такође објашњавају начине на које може да се помогне економији да би заобишла проблеме и наставила своје путовање (*stop economies falling into slumps*) при чему настаје основна појмовна метафора ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ и појмовна метафора НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО (*had hauled the economy through the global financial crisis*). Израз *hauled* описује покрет помјерања уз много труда и метафора која настаје том приликом фокусира се на тежину проблема економије. Упркос великим подстицајима у облику финансијских средстава економија се и даље бори да настави свој напредак.

… централне банке ће можда требати ревидирати свој оквир политике како би зауставиле пад **економија**. е/п (*The Economist,* 13/4)
(…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps.)
Након што су прогурали **економију** кроз глобалну финансијску кризу 2007-08. године, захваљујући масовним подстицајима, кинески лидери су се окренули ка економским реформама 2015. е/п (*The Economist,* 28/2)
(Once they had hauled the **economy** through the global financial crisis of 2007-08, on the back of massive stimulus, China's leaders pivoted towards economic reform in 2015.)

Д. СЈЕДЕЊЕ ЈЕ СТАВ

У корпусу на енглеском језику пронашли смо израз који описује економију као путника који сједи. Међутим, израз *sits awkwardly* не представља физичку радњу сједења него метафоричку екстензију израза која указује на ментално стање економије. Другим ријечима, економија заузима став према ситуацији у којој се налази.

Кинески **економски систем** стога тешко се уклапа у међународно право. е/п (*The Economist,* 26/9)
(**China's economic system** therefore sits awkwardly alongside international law.)

Израз *sits awkwardly* представља физичку радњу сједења у неудобном и незграпном положају. Када се каже да *China's economic system sits awkwardly alongside international law* то значи да економски систем Кине није усклађен са одредбама међународног права. Прилог *awkwardly* указује на тежину ситуације и на то да кинеска економија треба да

направи промјене у систему уколико жели да буде равноправан члан на свјетском тржишту.

7.1.3 Синтаксичка структура метафора кретања у енглеском корпусу

Синтаксичка струткура наведених примјера појмовне метафоре ПРОБЛЕМИ СУ ПРЕПРЕКЕ И НАПАДИ указује на то да је економија представљена као објекат, односно као предмет радње и да поред ње у реченици постоји још један агент који представља вршиоца радње. Економија је описана као путник који на свом путу напретка наилази на препреке. У Табели 7.2 приказаћемо остале агенте који ометају напредак економије.

Табела 7.2 Учесници у опису економије као путника у енглеском корпусу

Примјери из енглеског корупуса	Активни агент	Погођени агент
То доводи до несташице основног увоза, што додатно отежава **економији**. е/п (*The Economist,* 5/12) (That leads to shortages of essential imports, which further hamper the **economy**.)	несташице основног увоза (shortages of essential imports)	економији (the **economy**)
Финансијска превирања су била усмјерена према вани, претећи да велике дијелове **свјетске економије** одведу у рецесију. е/п (*The Economist,* 28/2) (Financial turmoil radiated outwards, threatening to tip large swathes of the **world economy** into recession.)	Финансијска превирања (Financial turmoil)	велике дијелове свјетске **економије** (large swathes of the world economy)
Она се плаши да је Фед можда узрок раздвајања цијена имовине и шире **економије** ставрајући ризике по финансијску стабилност. е/п (*The Economist,* 1/8) (She fears that the Fed may be causing asset prices and the broader **economy** to move apart generating risks to financial stability.)	Фед (the Fed)	шире **економије** (the broader economy)
Али такође је одложио	реформе (reforms)	економију (the **economy)**

реформе које би **економију** поставиле на чвршће темеље. е/п (*The Economist,* 17/4) (But he has also delayed reforms that would have put **the economy** on a firmer footing.)		
… централне банке ће можда требати ревидирати свој оквир политике како би зауставиле пад **економија**. е/п (*The Economist,* 13/4) (…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps.)	централне банке (central banks)	економије (**economies**)
Након што су прогурали **економију** кроз глобалну финансијску кризу 2007-08. године, захваљујући масовним подстицајима, кинески лидери су се окренули ка економским реформама 2015. е/п (*The Economist,* 28/2) (Once they had hauled the **economy** through the global financial crisis of 2007-08, on the back of massive stimulus, China's leaders pivoted towards economic reform in 2015.)	кинески лидери (China's leaders)	економију (the **economy**)

7.1.4 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на српском језику

У корпусу на српском језику економија је такође описана као путник углавном уз помоћ глагола кретања. За разлику од корпуса на енглеском језику, ови глаголи описују само напредак и стање економије. Напредак економије представљен је глаголима вертикалног и хоризонталног кретања при чему се често наводи начин кретања: *избегла, срљала, уронити, балансира, запала, заронила* и слично. Глаголи који описују напредак економије чине основне појмовне метафоре НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО, УНУТРА ЈЕ ДОБРО, РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА, НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША, ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ, ГОРЕ ЈЕ ДОБРО и УНУТРА ЈЕ ДОБРО. У погледу ових метафора, корпус на српском језику сличан је корпусу на енглеском језику. У наставку слиједи објашњење сваке од ових појмовних метафора.

а. НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО

Као и у корпусу на енглеском језику, напредак економије описан је глаголима кретања при чему се кретање напријед описује као позитивно уз помоћ глагола као што су: *корачала, дошла до, напредује, приступа* итд.

…да очувамо мир у земљи и да нам **економија** напредује… (*Политика,* 7/2)
…мењајући слику **српске привреде** која је од социјалистичког самоуправљања и друштвене својине, с тешком муком, корачала ка корпоративном управљању и доминацији приватне својине. (*Политика,* 16/1)
…постоји опасност од новог масовног досељавања Албанаца у случају да нама крене **економија**… (*Политика,* 26/11)
Колико лане, **најјача економија еврозоне** за длаку је избегла техничку рецесију... (*Политика* 18/8)

У посљедњем примјеру, напредак економије приказан је изразом *избјегла*. Овај глагол упућује на кретање напријед на начин да се бијег од лоше ситуације карактерише као пут према бољем. Изазом *за длаку* појачава се озбиљност ситуације у којој се економија налазила.

У појединим примјерима напредак економије као путника приказан је и изразима које не укључују глаголе кретања али је из примјера јасно да се метафора односи на путника, на примјер:

Српска економија је на добром путу… (*Политика,* 27/6)

У корпусу на српском језику кретање напријед понекад не доноси напредак, него погошање ситуације. Такви изрази дио су појмовне метафоре НАПРИЈЕД ЈЕ ЛОШЕ. На примјер, према *Речнику српског језика Матице српске* када се каже да неко *срља* то значи да непромишљено јури у пропаст. Дакле, када се економија представља као путник који *срља,* иако иде напријед, она не напредује, него можда и несвјесно запада у лошу ситуацију. У другом примјеру у којем је економија представљена као животиња израз *граби* односи се на жустар ход, хитање и хрлење према нечему да би се дошло прије

других, те се ова метафора фокусира на незаустављивом напредовању економије. Међутим, напредовање на путу не мора нужно донијети добро, јер циљ који је постављен на крају путовања у обом примјеру представљају додатна задужења. Стога, метафора која описује јаку економију као животињу која граби ка свом циљу заправо приказује цијену коју напредовање економије има.

…**аргентинска економија** је срљала према банкроту. (*Политика,* 24/6)
„Ни повећање дуга са 700 милиона на 3,2 милијарде евра не може обесхрабрити **'економског тигра'** да, емитујући обвезнице, граби ка четвртој милијарди задужења. (*Политика,* 4/8)

б. УНУТРА ЈЕ ДОБРО

Лингивстички изрази који чине појмовну метафору УНУТРА ЈЕ ДОБРО забиљежени су само у корпусу на српском језику. Они такође приказују напредак економије као путника, што показују сљедећи примјери:

…а **економија** је ушла у фазу брзог развоја. (*Политика,* 25/8)
Значи **привреда** Србије која је пре четири године из минуса ушла у зону профитабилности и зарадила 500 милијарди динара и приказала добит… (*Политика,* 12/7)
Са развојем интернета створен је пут за прелазак „**старе економије** у „**нову дигиталну веб економију**". (*Политика,* 12/2)

У посљедњем примјеру напредак економије огледа се у мјешовитој метафори коју чине органска метафора (*старе економије, нову дигиталну економију*) и метафора кретања (*прелазак*). Ова мјешовита метофора се фокусира на животни циклус економије који подразумијева улагања и иновације економије како би могла да настави свој пут напретка. С друге стране, поједини примјери указују на то да кретање напријед подразуимјева наилазак на проблеме који ометају њен напредак и чине појмовну метафору УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ. На примјер:

Немачка привреда успорава али не иде у рецесију (*Политика,* 18/11)
Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (*Политика,* 23/7)

Највећа европска **економија** на прагу рецесије (*Политика,* 7/2)

в. РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА

У корпусу на српском језику забиљежени су изрази који чине појмовну метафору РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА, а приказују кретање економије. Глаголи попут *балансира* указују на то да поред губитка равнотеже економија још увијек има шансе да се врати у првобитно стању.

Док већина водећих **европских економија** ове године балансира на рубу рецесије… (*Политика,* 14/10)
Иако су **економије еврозоне** поново на ивици рецесије… (*Политика,* 17/9)

г. ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ

Кретање економије према доле илустровано је изразима попут *пала, запала, тоне, уронити* итд. који чине појмовну метафору ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ. Ови изрази описују лоше стање економије чије се прогресивно пропадање огледа у начину кретања према доле.

Колико у другом тромесечју ове године, **немачка привреда** пала је 0,1 одсто… (*Политика,* 18/8)

Као и у корпусу на енглеском језику, забиљежени су изрази који описују кретање економије према доле, при чему долази до губитка равнотеже који може да проузрокује пад. Ови изрази чине појмовну метафору НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША.

…што указује да **привреда** Немачке клизи у рецесију почетком 2019… (*Политика,* 21/2)

Када се у појмовној метафори економија приказује као путник који *клизи* онда се жели рећи да економија још увијек има времена да поврати равнотежу и избјегне пад, односно проблеме. Насупрот томе, економија која је *уронила* или *запала у рецесију* већ се налази у лошем стању.

…то би значило да би у идућих годину дана до две године **економија** могла уронити у рецесију. (*Политика,* 30/3)
…с притиском од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (*Политика,* 6/7)
Немачки статистичари ће у четвртак објавити да ли је највећа **европска економија** након пада БДП-а од 0,1 „заронила" у рецесију… (*Политика,* 2/11)

Поједини изрази показују начин на који се десио пад, као што израз *доживела суноврат* описује нагли и стрми пад економије. Такође, стање економије може додатно да се погорша на начин да економија настави још дубље да *тоне* у проблеме.

…али је **економија** доживела суноврат због, како кажу критичари, две деценије корупције и лошег управљања под социјалистичком влашћу. (*Политика,* 26/10)
…а неки економисти страхују да ће **немачка економија** наставити да тоне, што ће довести земљу у рецесију. (*Политика,* 7/2)

Лош статус економије која губи равнотежу приказан је и сљедећим изразима:

Албанска **економија** пред колапсом. (*Политика,* 1/2)
…тврди да је стање **економије**, запослености, предузетништва и стандарда Албанаца на прагу колапса… (*Политика,* 1/2)
Стање **глобалне економије** је на низбрдици… (*Политика,* 9/9)

Д. ЕКОНОМСКЕ МЈЕРЕ СУ КОРАЦИ

Премда изрази као што су *економске кораке* и *економски искорак* не представљају глаголе кретања, они укључују дијелове тијела и представљају екстензије ријечи *корак*. У примјерима које смо забиљежили ријеч *корак* представља активности економије и указује на напредак.

…а о томе какве **економске** и политичке **кораке** влада намерава да предузме… (*Политика,* 28/8)
Немамо претпоставке за отклањање ових дефеката и озбиљнији **економски искорак**. (*Политика,* 23/9)

7.1.5 Појам путовања у корпусу на енглеском језику

У корпусу на енглеском језику путовање економије укључује путању и локације које економија на свом путу пролази, при чему настају појмовне метафоре ЕКОНОМСКО ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА и СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ.

а. ЕКОНОМСКО ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА

Путовање економије у нашем корпусу представљено је као трка у којој је економија један од учесника. Остали учесници су сви други ентитети који заостају за економијом у напретку. Ова врста метафора указује на постојање конкуренције између економије и других ентитета.

Размишљање о томе шта учинити с онима који су заостали због **економског напретка** постаје опсесија ... е/п (*The Economist,* 10/1)
(Working out what to do about those left behind by **economic progress** is becoming an obsession…)

б. СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ

Као што смо навели, економија је приказана као путник који на свом путу пролази разне локације као што су тежак период (*rough patch*), ивица рецесије (*the brink of recession*), ковитлац (*tailspin*) и слично. Ове локације представљају стања у којима се економија налази. На примјер, израз *rough patch* указује на проблеме и препреке на путу. Готов сви изрази које смо пронашли у корпусу указују на проблеме и на кретања која приказују пад економије. Међутим, израз *shift towards cleaner sources of energy* описује напредак економије према бољим условима и чини појмовну метафору НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО.

„Мислим да је то било неопходно“, рекао је предсједник Доналд Трамп о „тешком периоду“ кроз који **свјетска економија** пролази ... е/п (*The Economist,* 22/8)
(“I think it was necessary”, said President Donald Trump of the “rough patch” **the world economy** has been going through …)

У 2011. години, док се **економија зоне евра** тетурала на ивици двоструког пада ... е/п (*The Economist,* 10/10)
(In 2011, as the **euro zone's economy** teetered on the brink of a double-dip downturn…)
Али **економија** још двије године није пала у рецесију ... е/п (*The Economist,* 22/8)
(But the **economy** did not fall into recession for two more years…)
... **америчка економија** неће потонути у рецесију, нити ће повратити пуну снагу ... е/п (*The Economist,* 10/10)
(…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour…)
Дугорочно гледано, једини одговор је да се све **економије**, укључујући и оне са тешком производњом, окрену ка чистијим изворима енергије. е/п (*The Economist,* 17/10)
(In the long run the only answer is for all **economies**, including manufacturing-heavy ones, to shift towards cleaner sources of energy.)

Сваки од ових наведених израза који описује пад економије укључује локацију. С обзиром на то да локације представљају стања економије, а да се сва стања односе на пад, ови изрази чине појмовну метафору ЛОША СТАЊА ЕКОНОМИЈЕ СУ ЛОКАЦИЈЕ. Дакле, у горе наведеним примјерима стања економије су најчешће представљена као *рецесија*, *пад* и *проблеми*, а на њих упућују приједлози *кроз*, *у* и *на*. Ови изрази приказују негативне услове садржатеља када се нађу уз глаголе кретања према доле и представљају један од начина да се прикажу негативне активности економије.

7.1.6 Појам путовања у корпусу на српском језику

Корпус на српском језику такође укључује путању и локације економије као путника. На основу тога и овдје су забиљежене појмовне метафоре ЕКОНОМСКО ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА и СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ.

а. ЕКОНОМСКО ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА

Путовање економије је у српском корпусу представљено као трка чиме се наглашава конкурентност економија. Економска конкурентност је илустрована изразима као што су *достигла друго место, губи трку, стижу и престижу*, *удаљава* и слично.

Иако је наша **економија** достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (*Политика,* 16/5)
Макрон је добро проценио да **француска економија** губи трку у односу на немачку… (*Политика,* 18/1)
Каквом се то економском алхемијом са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу **економије** које су Србији далеко одмакле? (*Политика,* 27/5)
Спекулативна финансијска **економија** тако се све брже удаљава од реалне. (*Политика,* 23/7)

б. СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ

Локације кроз које економија пролази као путник приказују стања економије. У српском корпусу примјетан је већи број израза који слиједе образац економија + глагол кретања + приједлог + локација. Приједлози који указују на локацију су *у, из, према* и *ка*. На примјер:

…то би значило да би у идућих годину дана до две године **економија** могла уронити у рецесију. (*Политика,* 30/3)
Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (*Политика,* 23/7)
…али је **економија** те земље запала у такву кризу да се гориво сада плаћа с мало хране… (*Политика,* 26/10)
…**аргентинска економија** је срљала према банкроту. (*Политика,* 24/6)

Готово све локације приказују лоша стања економије (*рецесија, криза*, *банкрот*) и представљају дио шеме УНУТРА-ВАНИ. Међутим, у српском корпусу пронашли смо и локације које упућују на позитивне услове економије и њен напредак.

…а **економија** је ушла у фазу брзог развоја. (*Политика,* 25/8)
Значи **привреда** Србије која је пре четири године из минуса ушла у зону профитабилности и зарадила 500 милијарди динара и приказала добит… (*Политика,* 12/7)

У првом примјеру *фаза брзог развоја* приказује ограничену локацију која се може окарактерисати као раст живих организама, док у другом примјеру *зона профитабилности* представља ограничену локацију као територију.

7.1.7 Сличности у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса

Наша анализа показује да оба корпуса приказују велику сличност појмовних метафора. Исте појмовне метафоре које се појављују у оба корпуса су углавном примарне. То су метафоре ГОРЕ ЈЕ ДОБРО, ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ, НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО, РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА, НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША. Ове појмовне метафоре имају основу у тјелесном искуству и стога се појављују у многим језицима. Поред примарних метафора, појмовне метафоре које се појављују у оба корпуса су ЕКОНОМСКО ТАКМИЧЕЊЕ ЈЕ ТРКА и СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ. Разлог њиховог присуства у оба корпуса може се објаснити сличним искуством када је у питању путовање или такмичење. Поред тога, на основу већег броја израза који приказују неповољне услове економије у односу на повољне, можемо закључити да оба корпуса дају негативну процјену активности и стања економије.

7.1.8 Разлике у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса

Разлике у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса се одражавају на два неколико начина: метафоричке екстензије које доводе до различитих појмовних метафора и разлика у заступљености метафора.

i. Метафоричке екстензије и различите појмовне метафоре

У корпусу на енглеском језику ријеч *сједити* у изразу *sits awkwardly* представља метафоричку екстензију која не приказује радњу него ментално стање и став економије према ситуацији у којој се налази. Ова метафоричка екстензија доводи до настанка појмовне метафоре СЈЕДЕЊЕ ЈЕ СТАВ која се не појављује у корпусу на српском језику нити се нуди алтернативна метафора.

Исто тако у енглеском корпусу забиљежени су изрази који илуструју проблеме економије а у којима је економија представљена као предмет радње. Ти изрази описују спријечавање напретка или слободног кретања економије као путника и чине појмовну метафору ПРОБЛЕМИ СУ ПРЕПРЕКЕ И НАПАДИ. Ова метафора није забиљежена у корпусу на српском језику. Лингивстички изрази u српском корпусу у којима је напредовање економије представљено уз помоћ глагола кретања не описују економију као погођеног агента, него само као активног агента. Избор активних глагола у односу на пасивне је избор који говорнику даје могућност да буде свјесно неразумљив. Јекел наводи да избором активних глагола говорник може да сакрије одговорност других учесника (Jäkel 2003).

С друге стране, за разлику од корпуса на енглеском језику, у српском корпусу се појављује метафоричка екстензија ријечи *кораци* која указује на активности економије и ствара појмовну метафору ЕКОНОМСКЕ МЈЕРЕ СУ КОРАЦИ.

Иако се не ради о глаголу кретања него о именици која ипак упућује на кретање, у српском корпусу уочили смо израз у којем је економија представљена као модел или локација при чему прелазак из једног облика у други указује на напредак. Термин стара економија подразумијева Кејнсов модел и економику понуде која се од нове економије разликује по моделу раста и изворима економског раста (Škuflić & Vlahinić-Dizdarević 2003). Другим ријечима, умјесто сировина, материјала, енергије, новца и економије обима у фокусу су знање и технолошке промјене које их замјењују. Овај израз чини појмовну метафору ПРОМЈЕНА ЛОКАЦИЈЕ ЈЕ ПРОМЈЕНА СТИЛА.

Са развојем интернета створен је пут за <u>прелазак</u> „**старе економије** у „**нову дигиталну веб економију**”. (*Политика,* 12/2)

У корпусу на српском језику забиљежане су појмовне метафоре које контрастирају једна другу. На примјер, поред појмовне метафоре НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО која приказује напредак економије уз помоћ израза као што су *напредује, крене* и слично, у корпусу су уочени изрази попут *срља* који илуструје погоршање ситуације и твори појмовну метафору НАПРИЈЕД ЈЕ ЛОШЕ. Исто тако, поред појмовне метафоре УНУТРА ЈЕ ДОБРО која

концептуализује економију као путника који напредује (*ушла у фазу развоја*), заступљена је и појмовна метафора УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ (*не иде у рецесију*).

Када се описује стање економије уз помоћ локација и приједлога ови изрази најчешће приказују негативна стања економије. Међутим, у српском корпусу пронашли смо изразе који приказују позитивне услове економије, а које нисмо пронашли у корпусу на енглеском језику. Они твоје појмовну метафору УНУТРА ЈЕ ДОБРО (*ушла у фазу брзог развоја*).

ii. Заступљеност метафора

Разлика у заступљености метафора у оба корпуса указује на разлику у концептуализацији економије у погледу метафоре ПУТОВАЊА као и на различите аспекте економије на које се изрази фокусирају. У корпусу на енглеском језику забиљежено је више израза који описују економију као путника него израза који описују путању. Од укупно 51 метафоре путовања, метафоре које приказују економију као путника обухватају чак 41 израз (80,39%), док метафоре које описују локације на путовању укључују много мање израза, а то је 10 израза (19,61%).

Графикон 7.1 Описи економије као путника и описи локација и путање у корпусу на енглеском језику

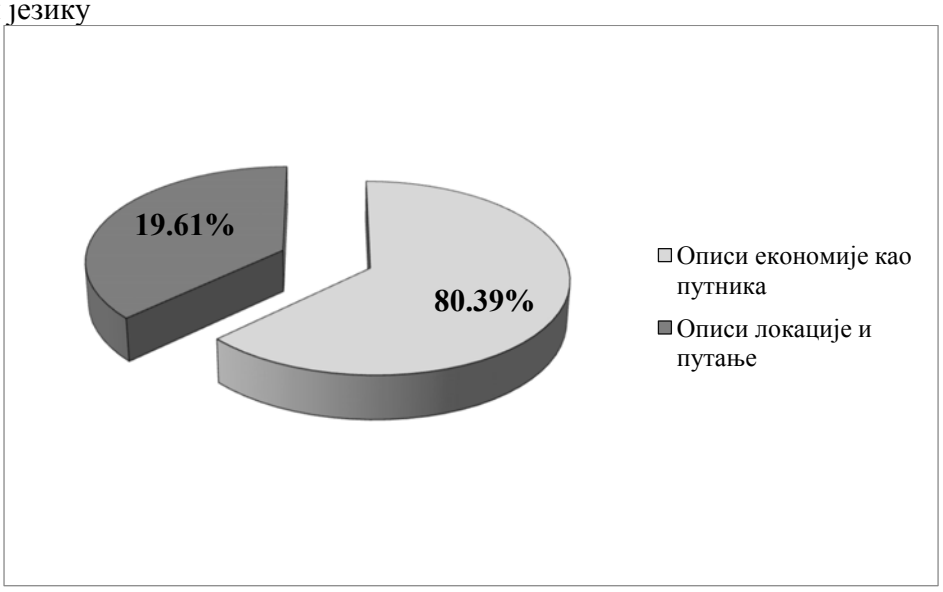

Извор: Креација аутора

У корпусу на српском језику пронађена су 57 примјера метафоре ПУТОВАЊА. Разлика између метафора које описују економију као путника и метафора путање је мања него у корпусу на енглеском језику, али је и даље значајна. Метафоре у којима је економија приказана као путник укључују 36 израза (63,15%), док метафоре путовања покривају 21 израза (36,85%).

Графикон 7.2 Описи економије као путника и описи локација и путање у корпусу на српском језику

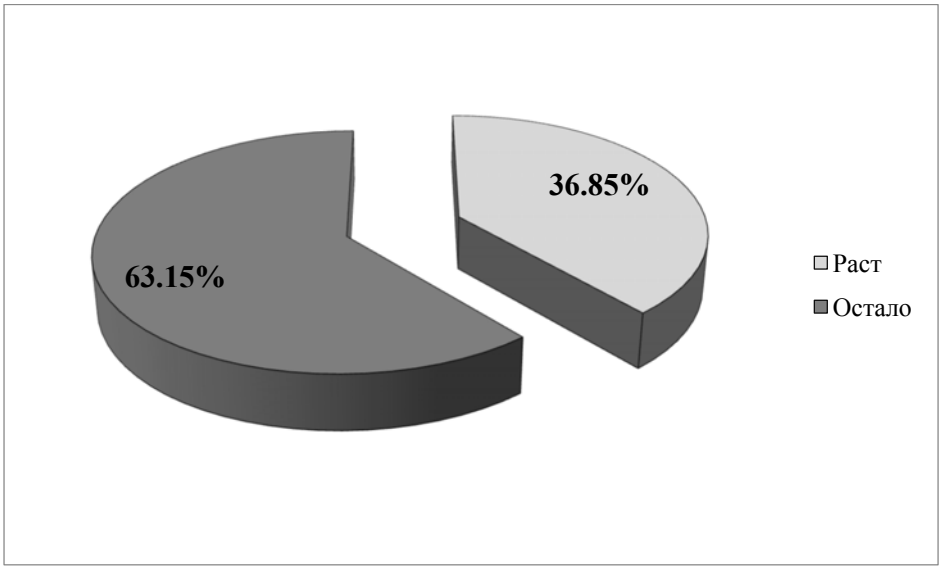

Извор: креација аутора

Учесталост глагола кретања у оба корпуса проказује разлике између корпуса. Разлика се огледа у различитом броју израза који укључују елементе метафоре ПУТОВАЊА, односно путника и путању. У корпсу на енглеском језику забиљежен је већи број израза који описују економију као путника него у корпусу на српском језику, док је у српском корпусу већи број израза који приказују економију у погледу путање у односу на енглески корпус. Ова разлика у учесталости нам говори да је фокус метафоре ПУТОВАЊА различит у оба корпуса. Метафоре у корпусу на енглеском језику се више фокусирају на економију приказану као путника, а метафоре у српском корпусу своју пажњу усмјеравају на путању и локацију. То нас доводи до закључка да је економија у енглеском језику

описана на динамичан начин. С друге стране, већа употреба израза који садрже путању и локацију указује и на статичку представу економију у корпусу на српском језику, поред динамичког оквира који је приказан метафорама економије као путника. Дакле, разлика у броју метафора које описују економију као путника и метафора које описују економију у погледу пута и путање у српском корпусу далеко је мања, што указује на двојак начин описивања економије, динамички и статички.

7.1.9 Културалне импликације резултата анализе метафоре ПУТОВАЊА

Као што смо већ навели, у метафорама ПУТОВАЊА постоје разлике у глаголима кретања који описују економију као путника и у односу на путању и локацију. Ова разлика се може довести у везу са Слобиновом подјелом језика на два типа: језици са глаголским ситуативним оквиром (*verb-framed languages* или *V-languages*) и језици са сателитским ситуативним оквиром (*satellite-framed languages* или *S-languages*). У језицима са глаголским ситуативним оквиром путања се изражава уз помоћ главног глагола, на примјер *enter*, а у језицима са сателитским ситуативним оквиром путања је представљена елементом повезаним са глаголом, на примјер *go in* (Slobin 2004). Према овој подјели енглески језик и српски спадају у језике са сателитским ситуативним оквиром, премда поједина истраживања показују да унутар групе постоје одређене варијације (Fagard, Cerruti & Stosic 2017). Тако на примјер, по својој структури српски језик спада у језике са сателитским оквиром, али када су у питању изрази који илуструју начин кретања и путању, ближи је језицима са глаголским оквиром, из разлога што је у српском језику начин кретања често изостављен.

Слобин даље објашњава да се језици са сателитским ситуативним оквиром фокусирају на начин кретања, што резултати наше анализе и потврђују. У енглеском корпусу заступљени су сљедећи глаголи који приказују начин кретања: *slump, stumble, falter, plunge, wobble, flounder* итд. У српском корпусу начин кретања економије је представљен глаголима: *уронити, заронити, запасти, срљати, клизити* итд. Међутим, већи број локација у српском корпусу указују на то да су путања и локације значајан елемент. С друге стране, мањи број локација у енглеском корпусу може се објаснити чињеницом да поједини глаголи не захтијевају приједлог да би указали на локацију или да

локација није наведена иза глагола кретања. Стога је у корпусу на енглеском језику фокус метафоре ПУТОВАЊА на изразима који описују економију као путника. На примјер:

Италијанска економија се климала док су се њени нови популистички лидери борили ... е/п (*The Economist,* 24/1)
(Italy's **economy** wobbled as its new populist leaders battled…)
То ће му дати мање простора за дјеловање ако се **економија** спотакне из других разлога. е/п (*The Economist,* 8/8)
(That will give it less room to act if the **economy** flounders for other reasons.)

Поред лингвистичког нивоа, извјесне разлике између корпуса постоје и на когнитивном нивоу. У корпусу на енглеском језику метафоре кретања најчешће приказују економију као путника. Такође, у појединим изразима појављују се два агента, при чему је економија приказана као агент који је погођени разним неповољним условима. Сви ови изрази дати су у активном облику да би се створила живости и добило на изражајности. На тај начин постигнута је динамичка концептуализација економије. С друге стране, у корпусу на српском језику непостојање другог агента и већа учесталост израза који укључују локацију и пут указују на статичку слику економије, премда није занемарив број израза који описују економију као путника. Из свега наведеног, на основу Талмијеве подјеле на динамичке и статичке когнитивне процесе (Talmy 2000) може се закључити да у енглеском корпусу преовладава динамичка представа економије у чијој основи се налазе динамички когнитивни процеси. У корпусу на српском језику изрази који описују кретање економије указују и на динамичку и на статичку концептуализацију економије, при чему, на основу заступљености израза, динамичка слика ипак преовладава.

У овом дијелу бавили смо се метафорама које приказују економију уз помоћ глагола кретања. У оба корпуса економија је концептуализована као путник и у погледу путање и локација на путу. Резултати анализе су показали да оба корпуса дијеле исте појмовне метафоре базиране на сличном тјелесном искуство, као и негативно одређење економије. Затим, објашњене су разлике између корпуса које су изражене на лингивстичком и когнитивном нивоу. На лингвистичком нивоу објашњене су различите екстензије израза и појмовне метафоре које настају. На когнитивном нивоу, указано је на

разлику између динамичких и статичких когнитивних процеса. Корпус на енглеском језику даје динамичку слику економије која се базира на већој употреби глагола кретања у којима је економија приказана као путник. С друге стране, у корпсу на српском језику, поред динамичке слике, економија је приказана већи бројем израза који укључују путању и локације него у енглеском корпусу, те они указују и на статички приказ економије.

У наредном дијелу бавићемо се метафорама које укључују дијелове тијела у оба корпуса и на тај начин показати на шта се ове метафоре фокусирају када је у питању економија. Сличности и разлике између корпуса ће такође бити објашњене и смјештене у културални контекст.

7.2 Концептуализација економије уз помоћ метафоре СИЛЕ

У овом дијелу бавићемо се концептуализацијом економије уз помоћ глагола покрета који се односе на горњи дио тијела (руке и тијело) (Прилог 4). Један од начина на који се ови глаголи могу да анализирати јесте примјеном шеме *силе*. На основу примарне појмовне метафоре УЗРОЦИ СУ СИЛЕ економија се описује у погледу својих односа са другим ентитетима. Појмовна метафора која настаје том приликом и коју ћемо даље анализирати јесте ЕКОНОМИЈА ЈЕ СИЛА.

7.2.1 Шема *силе*

Шемом *силе* бавио се Џонсон који објашњава да наша свакодневна интеракција са околином подразумијева вршење одређене силе, било да ми дјелујемо на друге предмете или да неко други дјелује на нас (Johnson 1987: 44-48). Он је истраживао начин на који тјелесна искуства настала под утицајем силе доводе до настанка сликовних шема које се могу проширити и на друге домене. У свом истраживању подијелио је силе на седам врста, односно седам најчешћих структура које свакодневно дјелују: компулзивна сила (c*ompulsion*), сила блокаде (*blockage*), контрасилна сила (*counterforce*), сила скретања (*diversion*), сила уклањања ограничења (*removal of restraint*), сила оспособљавања (*enamblement*) и сила привлачења (*attraction*). Форсвил и Џулинк наводе примјер путника који може бити гурнут напријед (*комулзивна сила*); може бити ометен неком препреком

(*сила блокаде*); може наићи на силу која покушава да га одгурне (*контрасилна сила*); може да крене заобилазним путем да би наставио свој напредак (*сила скретања*); може да добије помоћ или да сам помогне да се уклони препрека (*уклањања ограничења*); може имати користи од помоћи неког спољашњег агента у наставку путовања (*сила оспособљавања*) или може бити привучен свом циљу (*сила привлачења*) (Forceville & Jeulink 2011). Свака од ових сила биће у наставку објашњена уз примјере метафора.

Интеракцију тијела у односу на силу Талми је назвао динамиком силе (*force dynamics*) и сматрао је важном семантичком категоријом (Talmy 1988: 49-53). Он је динамику силе дефинисао као кинестетичку шему у којој се разликују два ентитета која врше силу. Један ентитет се објашњава кроз своју способност да манифестује тенденцију силе и назива се агонист, док се други ентитет карактерише кроз посљедице који има на први ентитет и Талми га назива антагонист. Ова семантичка категорија карактеристична је за разне граматичке категорије као што су модални глаголи, приједлози, везници итд. Као илустрацију утицаја динамике силе на језик често се наводи примјер модалних глагола због сликовних шема које су присутне у свакодневним ситуацијама (Johnson 1987). Модални глагол *моћи* (*can*) изражава нашу способност да дјелујемо на одређени начин и у његовој основи налази се сила оспособљавања, нпр. „Сели може доћи до рибе за вас“. *Морати* (*must*) изражава приморaност да се уради нешто, нпр. у реченици „Пол мора наћи посао“, што упућује на компулзивну силу. Сила уклањања ограничења огледа се у примјеру „Можете пољубити младу“, у којем модални глагол *моћи* (*may*) изражава непостојање ограничења.

Кевечеш наводи да примарна појмовна метафора УЗРОЦИ СУ СИЛЕ има јаку искуствену основу (Kövecses 2020) из разлога што свака примјена силе на неки предмет изазива посљедице. Другим ријечима, физичке силе дјелују као узроци. На основу тога, може се закључити да се сликовна шема *силе* састоји од силе, предмета и узрока.

У нашој студији, примијенићемо шему *силе* на глаголе кретање који укључују руке и горњи дио тијела, а описују економију као живи организам. Ови изрази приказују односе економије са другим ентитетима који подразумијевају утицај економије на друге ентитете и утицај ентитета на економију, повезивање економије са другим ентитетима и менталне и емотивне радње економије.

7.2.2 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у корпусу на енглеском језику

Као што смо већ навели изрази који укључују дијелове тијела описују напредак економије. Резултати анализе су показали да се ове метафоре могу објаснити дјеловањем различитих сила. Примјеном шеме *силе* на изразе илустровани су односи економија са другим ентитетима. У тим односима економија је приказана као активни или пасивни агент, а односи као повољни или неповољни за економију.

На основу Талмијевог објашњења о постојању два ентитета и посљедицама до којих долази усљед дјеловања сила, у Табели 7.3 навели смо примјере метафора из корпуса на енглеском језику, силе које дјелују и посљедице које настају.

Табела 7.3 Силе и посљедице код метафора које укључују руке и горњи дио тијела

Примјери метафора	Силе	Посљедице
Подстицај је **кинеској економији** и свјетској дао охрабрење. е/п (*The Economist,* 27/6) (The stimulus has given **China's economy,** and the **world's**, a shot in the arm.)	сила оспособљавања	повећани приходи, избалансирана економија
Цијене акција су скочиле, а **економски раст** је 2013. године достигао значајних 2%. е/п (*The Economist,* 5/12) (Stock prices soared, and in 2013 **economic growth** hit a respectable 2%.)	сила оспособљавања	раст економије
Доста је било искусних периода урбанизације и **економских реформи** који су помогли да се повуку радници у фабрике и канцеларије, на виши ниво продуктивности. е/п (*The Economist,* 1/8) (Quite a few experienced periods of urbanisation and **economic reform** that helped pull workers into factory and office employment, at higher productivity levels.)	сила оспособљавања	виши ниво продуктивности
Како је **економију** прво погодила глобална финансијска криза, а затим криза државног дуга, незапосленост је порасла на 17% у 2013. години. е/п (*The Economist,* 1/8) (As the **economy** was struck first by the global financial crisis and then by a sovereign-debt crisis, unemployment soared, to 17% in 2013.)	сила оспособљавања	незапосленост је порасла
Али нерадо подстиче тржиште некретнина, које је помогло извлачењу **економије** из претходних успоравања, истиче Ендру Батсон из Гавекал, истраживачке фирме. е/п (*The Economist,* 8/8) (But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the **economy** out of previous slowdowns,	сила оспособљавања	убрзавање активности

points out Andrew Batson of Gavekal, a research firm.)		
Супротно томе, ако је расположење на тржиштима и у финансијским центрима довољно лоше, чак и скроман нагон може гурнути **економију** у кризу. е/п (*The Economist,* 22/8) (Controversely, if the mood in markets and on Main Street is sour enough, even a modest nudge may push an **economy** into a slump.)	сила оспособљавања	рецесија
Будући да су људи могли да одлуче да штеде уместо да троше вишак готовине, то **економију** подиже мање од јавних инвестиција, што такође доноси корист од повећаног економског потенцијала. е/п (*The Economist,* 16/3) (Because people could choose to save rather than spend the extra cash, that lifts the **economy** less than public investment, which also brings the benefit of increased economic potential.)	сила оспособљавања	повећан економски потенцијал
Повећање је пало теже него што се очекивало, а штети малопродаји и истискује **економију** која је већ погођена успоравањем глобалне трговине. е/п (*The Economist,* 5/12) (The increase landed harder than expected and, hurting retails sales and squeezing an **economy** already battered by a slowdown in global trade.)	сила оспособљавања	ослабљена економија
Ново ублажавање ЕЦБ-а, ако се догоди, углавном ће помоћи економији потискивањем вриједности евра и подстицањем европских извозника, а на штету фирми из других земаља. е/п (*The Economist,* 27/6) (New ECB easing, if it occurs, will mostly help the **economy** by pushing down the value of the euro and boosting European exporterers, at the expense of firms elsewhere.)	сила оспособљавања и сила блокаде	избалансирано тржиште
Чак и тада, рачунају, било је очигледно да Кина никада неће прихватити западни **економски модел**. е/п (*The Economist,* 26/9) (Even then, they reckon, it was obvious China would never embrace the **Western economic model**.)	сила привлачења	економска сарадња
Ђиада Ђиани из Citigroup, другог зајмодавца, тврди да је судбина **италијанске економије** везана за **њемачку**, дијелом због интегрисаних производних ланаца снабдијевања. е/п (*The Economist,* 2/2) (Giada Giani of Citigroup, another lender, argues that the fate of **Italy's economy** is tied to that of Germany's, in part because of integrated manufacturing supply chains.)	сила привлачења	економска сарадња
Током преокрета, **глобални економски услови** су се окренули; каматне стопе су порасле, а цијене ресурса пале. е/п (*The Economist,* 31/1) (During the ensuring upheaval, **global economic conditions** turned; interest rates soared and resource prices tumbled.)	сила скретања	каматне стопе су порасле и цијене ресурса пале

Чини се да није пад продуктивности старијих радника оно што кочи **економију**, већ њихов утицај на оне око њих. е/п (*The Economist,* 28/3) (It is not older workers' falling productivity that seems to hold back the **economy**, but their influence on those around them.)	сила компулзије	економија не може напредовати
Реалисти кажу да ствари шире перспективе коче **економију**. е/п (*The Economist,* 29/6) (Realists say it is the big-picture stuff that holds the **economy** back.)	сила компулзије	економија не може напредовати
Локалне приватне осигуравајуће куће имале су дозволу за рад тек када је земља извршила транзицију ка демократији, а влада је попустила стисак око **економију**. е/п (*The Economist,* 5/12) (Not until the country made the transition to democracy, and the government loosened its grip on the **economy**, were local private insurers allowed to operate.)	сила уклањања ограничења	локалне приватне осигуравајуће су почеле са радом

а. Сила оспособљавања

- Економија као активни и пасивни агент

Сила оспособљавања је присутна када се кретање или неко друго дјеловање одвија без препрека. Употребом глагола који укључују руке и горњи дио тијела економија је у овим изразима приказана као активни агент који позитивно дјелује на друге ентитете. На примјер:

... да јака економија помаже владајућим, а слаба опозицији. е/п (*The Economist,* 28/11)

(... that a strong **economy** helps the incumbent and a weak **one** helps the challenger.)

Као што се у примјеру наводи, и јака и слаба економија имају утицај на друге енитете. Израз *incumbent* односи се на носиоца званичне функције, те горенаведени израз *that a strong economy helps the incumbent* указује на то да јака економија помаже онима који подржавају владајуће структуре и доносиоце одлука. С друге стране, израз *challenger* у значење супарника у изразу *weak one helps the challenger* приказује слабије економије које помажу онима који нису на страни власти.

У наредној метафори приказано је такође благотворно дејство економије на друге ентитете, при чему настаје појмовна метафора УНУТРА ЈЕ ДОБРО. На основу ове примарне појмовне метафоре, економске реформе су под утицајем силе оспособљавања довеле до

повећања производње, на тај начин што су повећале број раднике у фабрикама и на канцеларијским пословима. Благотворно дејство је приказано физичком радњом (привлачења) економије као живог организма која представља уједно и силу оспособљавања.

Доста је било искусних периода урбанизације и **економских реформи** који су помогли да се повуку радници у фабрике и канцеларије, на виши ниво продуктивности. е/п (*The Economist,* 1/8)
(Quite a few experienced periods of urbanisation and **economic reform** that helped pull workers into factory and office employment, at higher productivity levels.)

Метафоре кретања које укључују дијелове тијела понекад приказују конкурентску особину односа економије са другим ентитетима. Тако на примјер у изразу *економија је побиједила очекивања* економија је приказана као активни агент и један од учесника у конкурентском односу, док друге учеснике представљају очекивања других ентитета. Дјелотворност учинка економије илустрована је у *неочекиваном повећању пореских прихода*.

Грешке у предвиђању дјелимично одражавају чињеницу да је **економија** победила очекивања током протекле деценије, што је резултирало неочекивано високим пореским приходима. е/п (*The Economist,* 23/5)
(In part, forecasting errors reflect the fact that the **economy** has beaten expectations over the past decade, resulting in unexpectedly high tax revenues.)

Економија је такође приказана као пасивни агент уз помоћ глагола кретања који укључују дијелове тијела. Силе оспособљавања које дјелују на економију чешће приказују неповољне услове економије, а рјеђе оне које имају позитиван утицај на економију. Навешћемо два примјера која приказују благотворно дејство других ентитета на економију помоћу силе оспособљавања.

Подстицај је **кинеској економији** и **свјетској** дао охрабрење. е/п (*The Economist,* 27/6)
(The stimulus has given **China's economy,** and the world's, a shot in the arm.)

Али нерадо подстиче тржиште некретнина, које је помогло извлачењу **економије** из претходних успоравања, истиче Ендру Батсон из Гавекал, истраживачке фирме. е/п (*The Economist,* 8/8)
(But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the **economy** out of previous slowdowns, points out Andrew Batson of Gavekal, a research firm.)

У првом примјеру кинеска и свјетска економија су представљене као погођени агенти који су у лошем стању. Израз *a shot in the arm* приказује радњу убризгавања лијека пацијенту путем инфузије или инјекције у руку. Дакле, кинеској и свјетској економији је била неопходна нека врста подстицаја да би оживјеле и наставиле са активностима. Подстицај је метафорички представљен као сила оспособљавања која има позитивно дејство на кинеску и свјетску економију.

Други примјер приказује такође лоше стање економије или успоравање њених активности. С обзиром на ослањање економије на учинак тржишта некретнина, дјелотворност радњи приказана је силом оспособљавања која има ланчани слијед. Како се израз *извући из* заснива на примарној метафори УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ, тако радња извлачења економије из одређене ситуације представља побољшање њеног стања. Дакле, уколико се подстакну активности на тржишту некретнина то ће довести до убрзавања економских активности.

Као што смо навели, када се употребљавају израза који подразумијевају горњи дио тијела сила оспособљавања чешће дјелује негативно на економију. На примјер:

Како је **економију** прво погодила глобална финансијска криза, а затим криза државног дуга, незапосленост је порасла на 17% у 2013. години. е/п (*The Economist,* 1/8)
(As the **economy** was struck first by the global financial crisis and then by a sovereign-debt crisis, unemployment soared, to 17% in 2013.)
Супротно томе, ако је расположење на тржиштима и у финансијским центрима довољно лоше, чак и скроман нагон може гурнути **економију** у кризу. е/п (*The Economist,* 22/8)
(Controversely, if the mood in markets and on Main Street is sour enough, even a modest nudge may push an **economy** into a slump.)

Први примјер нам такође приказује ланчани слијед догађаја при чему два ентитета, један за другим, дјелују на економију. Дјеловање силе оспособљавања је приказано

физичким покретом *погодила,* а ентитет који први дјелује негативно на економију јесте глобална финансијска криза. Након тога долази до поновног дјеловања силе оспособљавања у виду другог ентитета, односно кризе државног дуга, што за резултат има нагло повећање незапослености. Манифестација силе оспособљавања у другом примјеру приказана је изразом *гурнути,* а дјеловање силе на економију има за резултат погоршање стања економије и рецесију.

У наредном примјеру приказано је погоршање економског стања и напретка уз помоћ покрета који се односи на руке (истиснути). Економија је описана као агент који је прво погођен силом оспособљавања метафорички израженом успоравањем глобалне трговине, да би на њу поново дјеловала иста сила представљена као повећање пореза на потрошњу. Дакле, низом догађаја приказано је постепено деградирање економије.

Повећање је пало теже него што се очекивало, а штети малопродаји и истискује **економију** која је већ погођена успоравањем глобалне трговине. е/п (*The Economist,* 5/12)
(The increase landed harder than expected and, hurting retails sales and squeezing an **economy** already battered by a slowdown in global trade.)

- Менталне активности економије

Поједине метафоре које укључују покрете руку и горњег дијела тијела често изражавају ментална и емотивна стања економије. То су изрази попут *gin up, pep up, pick up* и *hold up* који описују економију као активног или пасивног агента, при чему се физичке радње приказују као менталне. Ове метафоре приказују напредак економије и чине појмовну метафору МЕНТАЛНЕ РАДЊЕ СУ ФИЗИЧКИ ПОКРЕТИ. На примјер:

Годину дана након почетка трговинских препуцавања између Америке и Кине, **америчка економија** - и **свјетска** - изгледа да се држи. е/п (*The Economist,* 9/5)
A year after the start of trade skirmishes between America and China, **America's economy** - and the **world's** – seems to be holding up.

Наведена метафора укључује израз *holding up* који се односи на покрет руку које нешто придржавају. Покрет према горе оцјењује се као позитивно кретање, па је и стање

економије описано као добро. Дакле, економија је приказана као агент који примјењује силу оспособљавања на себи како би задржала добру позицију упркос лошим условима (трговинска препуцавања).

У наредном примјеру економија је описана уз помоћ глагола *покупити* (*pick up*) који приказује физичку радњу подизања предмета са пода. С обзиром на то да се усправан положај сматра знаком доброг стања организма, пресликана на ментални ниво она метафора илуструје побољшање економије. Она се заснива на шеми ГОРЕ-ДОЛЕ, те се у њеној основи се налази примарна метафора ГОРЕ ЈЕ ДОБРО.

У прошлости су то могле бити цикличне акције, оне којима добро иде кад **економија** напредује, али које буду погођене кад падају. е/п (*The Economist,* 18/5)
(In the past they might have been cyclical stocks, those that do well when the **economy** is picking up stream, but which suffer in downturns.)

Поред менталних стања, покрети руку и других дијелова тијела могу да прикажу и емотивно стање економије. На примјер, јака економије се обично приказује као здрав организам који стоји усправно. С друге стране, слаба економија је болестан организам који има опуштено држање тијела, што је приказано у наредним примјерима. Израз *depress* указује на спуштена рамена и руке које висе према доле па се пројектује на слабу економију, док изрази *pep up* и *perking up* приказују весело и живахно стање које захтијева усправан став, те је употребом ових израза приказано добро стање економије.

Узроци су и домаћи и спољни. Чини се да ће вероватно и ове године притиснути **економију** и погоршати ионако крхку фискалну позицију. е/п (*The Economist,* 2/2)
(Causes are bith domestic and external. They seem likely to depress the **economy** this year, too, and to worsen an already fraught fiscal position.)
Кинеска влада је, према речима државних медија, притиснула „дугме за брзо премотавање унапријед" на потрошњу на инфраструктуру, испробани начин да се подстакне **економија**. е/п (*The Economist,* 17/4)
(The Chinese government has, in the words of state media, hit the "fast-forwarding button" on infrastructure spending, a tried and tested way to pep up the **economy**.)

Оживљавање њихове **економије** могло би значити смањивање тих дивова. е/п (*The Economist,* 12/12)
(Perking up their **economy** might mean cutting those giants down to size.)

б. Сила блокаде

Приликом интеракције са околином могуће су препреке које ометају напредовање или се опиру сили. Превазилажење препрека подразумијева радње предузете у неком другом правцу. У примјеру доле наведеном сила блокаде је метафорички приказана као дјеловање са одређеним циљем, а то је смањење вриједности евра и подстицај европским извозницима да би се помогло економији.

Ново ублажавање ЕЦБ-а, ако се догоди, углавном ће помоћи **економији** смањивањем вредности евра и подстицањем европских извозника, а на штету фирми из других земаља. е/п (*The Economist,* 27/6)
(New ECB easing, if it occurs, will mostly help the **economy** by pushing down the value of the euro and boosting European exporterers, at the expense of firms elsewhere.)

в. Компулзивна сила

Компулзивна сила се може дефинисати као дјеловање силе у супротном правцу у односу на жељени правац, често изазвано дјеловањем спољашњих сила (Johnson 1987). Дакле, компулзивна сила подразумијева супростављено дјеловање једног агента на други.

Чини се да није пад продуктивности старијих радника оно што кочи **економију**, већ њихов утицај на оне око њих. е/п (*The Economist,* 28/3)
(It is not older workers' falling productivity that seems to hold back the **economy**, but their influence on those around them.)

Овај примјер показује да утицај пада продуктивности на околину има лоше посљедице за напредовање економије. Оно је заустављено или успорено због негативног утицаја и економија не може да настави једнаким темпо у жељеном правцу. Тај негативан

утицај представља компулзивну силу метафорички изражену као радња кочења или задржавања.

г. Сила уклањања ограничења

У нашем свакодневном искуству понекад долази до уклањања одређених препрека што нам омогућава отворену путању и дјеловање сила (Johnson 1987). Сила уклањања ограничења такође подразумијева конфликтну особину односа економије са другим ентитетима. На примјер:

Локалне приватне осигуравајуће куће имале су дозволу за рад тек када је земља извршила транзицију ка демократији, а влада је попустила стисак око **економију**. е/п (*The Economist,* 5/12)
(Not until the country made the transition to democracy, and the government loosened its grip on the **economy**, were local private insurers allowed to operate.)

У наведеном примјеру стисак владе и незавршен процес транзиције земље окарактерисани су као препреке које имају негативне посљедице. Уклањање тих препрека примјеном силе уклањања представљено је изразом *попустила стисак* (*loosened its grip*). Као резултат, економија може да слободно да дјелује, а поједини ентитети у економији могу нормално да раде (*локалне приватне осигуравајуће куће*).

д. Сила скретања

Када дође до преусмјеравања дјеловања једне силе под дејством утицајем друге онда се каже да промјену узрокује сила скретања. Сходно томе, свака конфликтна интеракција економије и других ентитета резултира неким промјенама. У примјеру који наводимо промјена је илустрована изразом *промијенили* (*turned*), а односи се на стање у Боливији 70-тих година прошлог вијека. Док су се у земљи дешавала превирања и војна власт губила позицију, активности на међународној сцени проузроковале су промјену каматних стопа и цијене ресурса на глобалном нивоу. Дакле, сила скретања долази од глобалних економских услова који су промијенили правац свог дјеловања. То је у

коначници довело до огромних камата које је наслиједила нова, љевичарски опредијељена власт, као и смањену економију и губитак страних кредитора.

Током преокрета, **глобални економски услови** су се окренули; каматне стопе су порасле, а цијене ресурса пале. е/п (*The Economist,* 31/1)
(During the ensuring upheaval, **global economic conditions** turned; interest rates soared and resource prices tumbled.)

ђ. Сила привлачења

Када магнет привлачи метал или земља нас привлачи док скачемо ова искуства дијеле исту шему привлачења. Када се економија стави у контекст шеме *силе* онда се може рећи да економски односи са другим ентитетима представљају силу привлачења. Ова сила повезује економију са другим ентитетима и доводи до стварања блиских пријатељских односа и економске сарадње. У првом примјеру израз *embrace* (*прихватити, пригрлити*) указује на физички покрет којим се изражава пријатељство или емоција прихватања друге особе, а у другом примјеру израз *tied to* (*везана за*) представља присне односе економија.

Чак и тада, рачунају, било је очигледно да Кина никада неће прихватити западни **економски модел**. е/п (*The Economist,* 26/9)
(Even then, they reckon, it was obvious China would never embrace the **Western economic model**.)
Ђиада Ђиани из Citigroup, другог зајмодавца, тврди да је судбина **италијанске економије** везана за **њемачку**, дијелом због интегрисаних производних ланаца снабдијевања. е/п (*The Economist,* 2/2)
(Giada Giani of Citigroup, another lender, argues that the fate of **Italy's economy** is tied to that of Germany's, in part because of integrated manufacturing supply chains.)

7.2.3 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тјела у корпусу на српском језику

Резултати анализе глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела показали су сличност са изразима из корпуса на енглеском језику. И у овом случају они приказују односе економије са другим ентитетима који могу бити благотворни за економију или не, могу бити конкурентни, а могу указивати на сарадњу и повезивање. Примјери метафора заједно са силама и посљедицама приказани су у Табели 7.4.

Табела 7.4 Силе и посљедице код метафора које укључују руке и горњи дио тијела

Примјери метафора	Силе	Посљедице
Српска **економија** гура регион, али треба јачи раст. (*Политика,* 4/3)	сила оспособљавања	побољшање у региону
Доналд Трамп прети знатно повећаним учешћем у плаћању расхода НАТО и истиче амерички интерес изнад сваког другог, уз повремено увођење такса на неке производе из Европе, то ће још више погодити **економије** земаља Европске уније. (*Политика,* 16/3)	сила оспособљавања	смањено учешће у БДП-у
…америчко-кинески трговински рат гурнуо је **глобалну економију** у „несигурну" ситуацију… (*Политика,* 16/10)	сила оспособљавања	несигурна ситуација за економију
Како су и **руска и иранска економија** погођене санкцијама, али и тиме што су, појединачно, овај сукоб платиле скоро четири милијарде долара (Русија), односно између шест и 35 милијарди (Иран), Кина је једина сила у позицији да предводи овај подухват. (*Политика,* 24/3)	сила оспособљавања	смањена добит
То зауздава **економске потенцијале** и сви плаћају цену трговинских сукоба. (*Политика,* 16/10)	сила блокаде	смањен економски потенцијал
Немачкој економији леђа окренуо највећи трговински партнер. (*Политика,* 2/11)	сила скретања	економска сарадња
Осим позитивног искорака сектора ИТ (информационе технологије), већи део **привреде** одбацује низак учинак, мерен износом и растом БДП-а, у односу на ангажоване ресурсе. У таквој ситуацији власт често чини потезе и доноси одлуке које, на дужу стазу, нису у интересу ни грађана, па ни саме власти. (*Политика,* 18/11)	контрасилна сила	власт чини потезе и доноси одлуке које, нису у интересу ни грађана
Морамо да растеретимо **привреду** 20-30 одсто да би нормално радила … (*Политика,* 15/3)	контрасилна сила	нормалан рад привреде
Сматрам да је крајње време да се усредсредимо да	сила привлачења	економска

боље повежемо људе и **економије**, стављамо акценат на стварне потребе људи, јачамо споне између **економија** на западном Балкану у корист свих грађана … (*Политика,* 17/11)		сарадња

а. Сила оспособљавања

У погледу силе оспособљавања у српском корпусу економија је приказана као активни агент који посредством силе позитивно или негативно дјелује на околину.

Српска **економија** гура регион, али треба јачи раст. (*Политика,* 4/3)

Физички покрет *гурања* приказује силу оспособљавања којом економија настоји да донесе побољшање у региону. Израз се базира на примарној појмовној метафори НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО и напредак се види у кретању напријед. Он такође илуструје јаку економију која може да помогне другим ентитетима да не заостају за њом у развоју.

У наредном примјеру изрази *давала руке* и *даје памет* представљају екстензију глагола дати. Покрет давања у изразу *давала руке* на метафорички начин проширен је на слику радне снаге земље, док је у изразу *даје памет* проширен на стручан кадар. Другим ријечима, Србија, као земља чија се економија базира на услужној дјелатности, индустрији и пољопривреди, имала је репутацију земље која нуди јефтину радну снагу. Привлачењем и повећањем страних инвестиција посебно у области иновација, настоји се промијенити слика Србије и понудити стручни кадар, прије свега, у области иновација и информационих система, што би у коначници довело до побољшања стандарда живота у Србији. Позивитивно дејство економије приказано је силом оспособљавања која настаје у физичком покрету давања економије.

„Ми смо били **економија** која је давала руке, а сада већ постајемо **економија** која даје памет. (*Политика,* 15/12)

Поред позитивног утицаја, економија може и лоше да утиче силом оспособљавања на друге ентитете изазивајући негативне посљедице. На примјер:

Њемачке компаније из сектора индустрије ће у наредна три мјесеца скратити радно вријеме како би избјегле масовно отпуштање радника, јер **економско успоравање** „узима данак” на тржишту рада… (*Политика,* 4/7)
Економско успоравање постепено оставља траг на тржишту рада… (*Политика,* 4/7)

У наведеним примјерима фокус метафоре је на ланчаном слиједу догађаја који указује на то да нечим проузроковало успоравање економије даље доводи до посљедица на тржишту. Оба израза, *узима данак* и *оставља траг*, представљају екстензију физичких покрета *узети* и *оставити* са истим метафорички значењем. Према *Речнику српског језика Матице српске* данак је врста пореза који је вазал плаћао свом сизерену. Стога, у овом изразу економије је постављена у доминанту позицију некога ко наноси штету другима. Екстензијом глагола оставити у изразу *оставља траг*, који може бити и позитиван и негативан у свом значењу, економија је такође представљена као активни агент који негативно утиче на друге ентитете. Дакле, обе екстензије имају исто значење и поклапају у својим метафоричким представама економије која употребом силе оспособљавања доводи до негативних посљедица на тржишту рада.

Структурално посматрано, економија је представљена и као погођени агент на који дјелују силе оспособљавања, чешће на негативан начин него на позитиван. Оба глагола, погодити и гурнути, укључују покрет руку који илуструје негативну радњу. У првом примјеру *увођење такса* је метафорички начин да се прикаже сила оспобољавања чији је циљ ослабити европске економије и успорити њихов напредак. Други примјер указује на илустрацију примарне појмовне метафоре УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ, при чему је *америчко-кинески трговински рат* представљен као ентитет који је дјеловањем силе оспособљавања ослабио економију и створио неповољне услове за њен напредак.

Доналд Трамп прети знатно повећаним учешћем у плаћању расхода НАТО и истиче да је амерички интерес изнад сваког другог, уз повремено увођење такса на неке производе из Европсе, то ће још више погодити **економије** земаља Европске уније. (*Политика,* 16/3)
... америчко-кинески трговински рат гурнуо је **глобалну економију** у „несигурну” ситуацију… (*Политика,* 16/10)

У корпусу на српском језику забиљежени су изрази који не садрже глаголе, али укључују горње дијелове тијела. На примјер, израз грбача представља леђа на која је стављен терет, те се тијело под теретом савија. С обзиром на то да је усправан положај одлика здраве и позитивне особе, свако савијање према доле представља лоше стање, те чини примарну метафору ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ. Сходно томе, израз *преко грбаче* указује на напор и обавезе које привреда треба да преузме умјесто неког другог. Сила оспособљавања је тиме представљена као терет који дјелује на привреду.

Може већа цена, али не преко грбаче **привреде** која због мањка радне снаге има веће трошкове рада. (*Политика,* 25/5)

Слично примјеру у корпусу на енглеском језику, сила оспособљавања може позитивно да дјелује на привреду путем финансијског подстицаја. Привреда је, дакле, приказана као живи организам који је слаб и болестан те јој је потребна терапија која у овом случаку представља инјекцију, односно финансијски подстицај.

Уловити доброг инвеститора, који ће дати финансијску инјекцију и оживети **привреду** малог места… (*Политика,* 2/6)

б. Сила блокаде

Као и сила оспособљавања, тако је и сила блокаде приказана радњама које имају одређену сврху. У нашем корпусу на српском језику, примјер силе блокаде илуструје мјешовита метафора која се састоји од два изворна домена, ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ.

То зауздава **економске потенцијале** и сви плаћају цену трговинских сукоба. (*Политика,* 16/10)

Глагол *зауздава* представља радњу која укључује руке и односи се на стављање узде коњу, те је на овај начин економија описана као животиња. С друге стране, економски потенцијал упућује на рад економије као машине и њену ефикасност. С обзиром на то да теорија појмовне метафоре не може да објасни како изворни домени који

имају различите импликације могу заједно да чине једну метафору, недостатке теорије надомјестила је теорија појмовног обједињавања. На основу ове теорије, може се одредити на шта је усмјерена пажња у овој метафори. Живи организам и машина имају своју снагу, при чему је животињи природно дата, а машини конструкцијом. Из њихове снаге произилази њихова ефикасност и продуктивност рада. Обуздавањем и потчињавањем животиње може се ограничити њена снага, као и контролисањем машине њен потенцијал. Ова два елемента која се тичи снаге живог организма и машине спајају се у простору појмовног амалгама и пресликавају потребу да се економија ослободи од онога што спријечава њен напредак.

в. Сила скретања

Сила скретања приказује конфликтне односе економије и других ентитета који могу утицати на околину . У примјеру који наводимо сила скретања је приказана уз помоћ израза *окренуо леђа*:

Немачкој економији леђа окренуо највећи трговински партнер. (*Политика,* 12/11)

Ова метафора приказује партнерски однос економије и другог ентитета који је сличан љубавном односу живих бића. Покретом окретања леђа приказано је одбијање партнера које може довести до потпуног захлађења односа. Падом њемачке привреде у рецесију њен најважнији трговински партенер, Кина, одлучила је да смањи увоз робе из Њемачке што ће резултирати падом БДП-а.

г. Контрасилна сила

Према Џонсону, када двије силе дјелују једна наспрам друге, дешава се да ниједна од њих не може да напредује (Johnson 1987). Ситуација због које је привреда у неповољним условима и не може даље да напредује наводи је на реакцију. Да би ријешила проблем она мора да *одбаци* нежељени терет.

Осим позитивног искорака сектора ИТ (информационе технологије), већи део **привреде** одбацује низак учинак, мерен износом и растоп БДП-а у односу на ангажоване ресурсе. (*Политика,* 18/11)

Низак учинак привреде намеће се као неповољна посљедица слабијег рада привреде. У овој метафори низак учинак се може схватити као терет који је стављен на леђа привреди. У тако неповољним условима привреда настоји да збаци терет са себе примјеном констрасилне силе да би могла даље да напредује.

д. Сила привлачења

У складу са примјерима из корпуса на енглеском језику, тако и у српском корпусу физички покрети који укључују горњи дио тијела и руке осликавају пријатељске односе економије и других ентитета.

Сматрам да је крајње време да се усредсредимо да боље повежемо људе и **економије**, стављамо акценат на стварне потребе људи, јачамо споне између **економија** на западном Балкану у корист свих грађана … (*Политика,* 17/11)

У овом примјеру глагол покрета *повезати* користи се да би се описао блиски однос економије и других људи који је веома сличан односима између људи. У погледу силе привлачења, добар однос који указује на предности сарадње економије и других ентитета представља силу привлачења која приближава економију и људе.

7.2.4 Сличности глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса

Резултати наше анализе показују да оба корпуса садрже глаголе покрета који укључују руке и горњи дио тијела, као што су гурнути, дати, погодити и слично. Сви ти изрази чине појмовну метафору ЕКОНОМИЈА ЈЕ СИЛА. На основу наведених израза приказани су односи економије са другим ентитетима при чему дјеловањем различитих сила односи могу да буду благотворни и обострано корисни или да изазову негативне посљедице. Такође, економија и други ентитети могу да развију конкурентски однос или

да сарађују међусобно, при чему је однос сарадње илустрован пријатељским односом људи. Ове сличности у оба корпуса могу се приписати чињеници да у свакој култури постоји неко тјелесно искуство које је једнако искуству у другој заједници или култури. На примјер покрет гурања особе напријед или давања нечега рукама. Сви покрети који су наведени у оба корпуса једнаки су у свим културама и чине примарне појмовне метафоре као што су ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ и НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО. Такође уочено је да метафоре које описују сарадњу економије са другим ентитетима приказују људске односе који могу бити блиски. Та блискост односа се огледа у повезивању економије и других ентитета или у покрету грљења што доводи до развијања осјећања и осјећаја топлине. Из тога слиједи да заједничко тјелесно искуство у оба корпуса приказује појмовну метафору НАКЛОНОСТ ЈЕ ТОПЛИНА.

7.2.5 Разлике глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса

У претходном дијелу навели смо да у оба корпуса постоји доста сличних метафора које укључују глаголе покрета горњег дијела тијела и руку. Међутим, постоје и одређене разлике које се тичу учесталости и екстензија ријечи.

i. Учесталост глагола покрета

Једна од разлика коју смо уочили анализирајући ова два корпуса јесте разлика у броју врста глагола покрета. Оба корпуса садрже велики број глагола у чијем вршењу радње учествују руке или неки други горњи дио тијела. Међутим, у енглеском корпусу забиљежен је већи број глагола покрета у односу на српски корпус. Дакле, у енглеском корпусу забиљежене су 23 врсте глагола покрета, а то су глаголи *turn* (окренути), *give* (дати), *push* (гурнути), *pull* (повући), *lift* (подићи), *put* (ставити), *squeeze* (стиснути), *loosen* (попустити), *hold up* (држати), *pick up* (подићи), *haul* (вући), *tie* (везати), *depress* (притиснути) и остали. У српском корпусу пронађено је 14 различитих глагола покрета од којих издвајамо глаголе *гурати*, *дати, узети, носити, привући, зауздати, вратити, окренути* и други. Већина ових глагола подразумијева употребу руку у оба корпуса. Покрети при којима се користе руке представљају активне радње живог организма. У

погледу економије, ови глаголи покрета који укључују руке указују такође на активност економије или неког другог ентитета. Употребом оваквих израза постиже се динамичка слика економије, која је у складу са наведеним у претходном дијелу. С обзиром на то да је у енглеском корпусу економија представљена као путник знатно већим бројем метафора и глагола који описују начин кретања економије, ово сазнање одговара динамичкој слици економије чији покрети или покрети неког другог ентитета према економији укључују углавном руке. С друге стране, у корпусу на српском језику економија је такође представљена већим бројем метафора које се односе на путника, али је забиљежен и велики број израза у којима је представљена у погледу на пут и путању, што указује на наизмјеничност динамичке и статичке слике економије. Динамичка слика економије представљене као путника у српском корпусу одговара динамичности покрета који укључују руке.

Када је у питању синтаксичка структура, она нам открива да само 9 израза у енглеском корпусу и 8 израза у корпусу на српском језику приказује економију као активног агента. Насупрот томе, много је већи број покрета који укључују руке и горњи дио тијела (25 у енглеском корпусу и 22 у српском корпусу) који представљају економију као погођеног агента. Овакав начин представљања одаје статичку слику економије у оба корпуса.

Анализа покрета у оба корпуса такође је показала да је у енглеском корпусу дупло више физичких покрета који илуструју менталне активности и емоције економије него што је у српском корпусу. У енглеском корпусу ови покрети су разноврснији и представљени глаголима *pick up* (покупити), *perk up* (дићи), *pep up* (подстаћи), *gin up* (подићи), док су у српском корпусу илустровани само глаголом *подстаћи*.

ii. Метафоричке екстензије

Друга разлика коју смо уочили у анализи односи се на метафоричке екстензије глагола покрета. У корпусу на енглеском језику глаголи покрета који укључују руке и горњи дио тијела илуструју радње економије са позитивним или негативним посљедицама, напредак, проблеме, ментална и емотивна стања, те односе са другим ентитетима. Премда у мањем обиму, покрети тијела су такође забиљежени у корпусу на

српском језику, с тим да је фокус метафора углавном на радњама економије, напретку и проблемима. Међутим, различите сликовне шеме приказане су у метафоричким екстензијама глагола *дати* у српском корпусу и *give* у енглеском корпусу. У енглеском корпусу метафоричка екстензија овог израза у метафори *The stimulus has given China's economy, and the world's, a shot in the arm* значи побољшање здравља економија са фокусом на физички покрет давања који се сматра позитивним. Том приликом дјелује сила оспособљавања која представља сликовну шему илустровану покретом давања. У корпусу на српском језику, метафоричка екстензија израза *дати* у метафори *Ми смо били економија која је давала руке, а сада већ постајемо економија која даје памет* такође указује на напредак економије, с тим да се он не односи на побољшање здравља економије, него на напредак у смислу њених активности. Иако ове двије метафоричке екстензије имају различите сликовне шеме, обе илуструју побољшање економије.

Дакле, српски корпус приказује више екстензија израза него енглески корпус. На примјер, као што смо већ објаснили екстензијом глагола *узети* (који није ни забиљежен у енглеском корпусу) у метафори *економско успоравање „узима данак" на тржишту рада* економија је приказана као агент који наноси штету другим ентитетима. Сликовна шема у овом изразу је заправо сила оспособљавања јер наведени израз представља физичку радњу *узимања* нечега.

На крају можемо да закључимо да на когнитивном нивоу различите метафоричке екстензије физичког покрета *дати* указују на чињеницу да различите екстензије и различите сликовне шеме истог покрета приказују различите аспекте економије и промјену фокуса у оквиру исте сликовне шеме.

У овом дијелу бавили смо се глаголима покрета који укључују руке и горњи дио тијела, а описују кретање економије, напредак, односе са другим ентитетима и ментална и емотивна стања. Метафорички изрази су објашњени путем различитих сила које дјелује позитивно или негативно на економију и којим економија дјелује на друге ентитете. Сликовне шеме су приказале пријатељске, али и конкурентне односе економије са другим ентитетима. Анализом је уочено да постоји велики број сличних израза у оба корпуса. Разлика у корпусима се очитује у различитој учесталост израза и различитој врсти глагола покрета, те у различитим екстензијама израза.

У наредном дијелу анализираћемо метафоричке екстензије покрета који укључују уста и органе дисања. Показаћемо како се и у овим изразима уз помоћ различитих екстензија могу открити различити аспекти односа економије са другим ентитетима.

7.3 Концептуализација економије уз помоћ органа за дисање и уста

У овом дијелу бавићемо се покретима који укључују органе дисања и уста. У првом дијелу анализираћемо покрете који се односе на органе дисања (Прилог 5). Објаснићемо на који начин се ови изрази могу метафорички проширити да би се приказали проблеми економије у економским процесима. Други дио биће посвећен покретима који укључују уста. Ови изрази се односе на храну, говор и звукове које смо пронашли у корпусу на енглеском језику. Српски корпус биљежи само изразе који упућују на уста и говор. Изрази који описују економију као храну или као живи организам који се храни углавном илуструју пробелем економије. С друге стране, изрази у којима је економија представљена као живи организам који говори или испушта звукове приказују добро стање економије.

7.3.1 Покрети који се односе на органе за дисања у корпусу на енглеском језику

Изрази који укључују покрете органа за дисање представљају метафоричке екстензије и приказују проблеме економије у разним економским процесима. Они стварају појмовну метафору ЕКОНОМСКИ ПРОБЛЕМИ СУ ПРОБЛЕМИ ДИСАЊА. У примјерима које наводимо различити су узроци који доводе до проблема дисања економије.

Али, прешавши пола пута, до 8%, 2014. године, два пута је одложио завршетак посла из страха да се не угуши привремени **економски опоравак**. е/п (*The Economist,* 17/4)
(But having gone part-way, to 8%, in 2014, he has twice put off finish the job for fear of choking off a tentative **economic recovery**.)
Али потребно пооштравање обично је толико екстремно да би угушило **домаћу економију.** е/п (*The Economist,* 22/8)
(But the tightening required tends to be so extreme that it would throttle the **domestic economy**.)

У првом примјеру економија је приказана као живи организам који је слаб јер се налази у процесу опоравка. Изразом *привремени* (*tentative*) наглашена је неизвјесност тока опоравка па је и страх од погоршања ситуације оправдан. Узрок који би довео до гушења економије приказан је као *завршетак посла*. Из ширег контекста може се видјети да се узрок односи на повећање стопе пореза на промет. Уколико би се повећала стопа пореза економија би била повријеђена и не би могла даље да функционише. Њен опоравак би се прекинуо и још више би ослабила.

Други примјер такође приказује покрет гушења економије. И у овом примјеру економија је приказана као живи организам, а узрок који би довео до гушења јесте пооштравање мјера. Узрок представља непријатеља који не допушта даљи напредак економије. Дакле, пооштравање мјера довело би до ситуације у којој би економија била у потпуности спријечена да даље функционише.

Дакле, метафоре дисања у енглеском корпусу описују само проблеме економије. При томе, нису приказана могућа рјешења проблема. У овим метафора постоје два агента. Један од њих је економија концептуализована као погођени агент, а други агент представља непријатеља економије који спријечања њено напредовање. Приказивањем два агента у метафорама дисања постиже се већа изражајност при опису економије.

7.3.2 Покрети који се односе на органе за дисање у корпусу на српском језику

У корпусу на српском језику економија је такође приказана као живи организам, а покрети који укључују органе дисања представљају проблеме економије. Узроци проблема представљају непријатеље економије који стоје на путу њеног напретка. На примјер:

Мањак страних улагања <u>гуши</u> **привреду** БиХ. (*Политика,* 24/1)

У наведеном примјеру непријатељ економије је приказан као мањак страних улагања. Иако се налази под пријетњом гушења, она може још увијек да преживљава и дјелимично функционише. Уколико би тако неповољна ситуација потрајала, економија би

на крају престала у потпуности да дише, што би довело да престанка рада свих органа. Дакле, у овој метафори у којој израз гушења илуструје проблем економије постоји шанса да се услови побољшају и да економија настави да напредује.

У наредној метафори дисања не наводи се узорк проблема економије који је такође представљен покретом гушења. Међутим, наводи се циљ дјеловања који има ланчани карактер. Када би се остварио циљ да се *венецуеланска економија угуши*, односно да се ослаби толико да не може више да напредује то би довело до социјалних нереда. Нереди становништва изазвани незадовољством због смањеног стандарда живота били би изговор за војно дјеловање, што заправо представља основни разлог за уништавање економије.

Монкада је навео да је циљ да се **венецуеланска економија** угуши да би се изавала „социјална имплозија коју могу да искористе као повод за војну интервенцију“. (*Политика,* 10/4)

Метафоричке екстензије покрета који укључују органе дисања понекад могу двојако да се схвате. Примјер који доле наводимо приказује економију као живи организам који је под пријетњом пригушивања. Узроци проблема економије, односно њени непријатељи представљени су као *Трампове тарифе и већи буџетски дефицит.* Према *Речнику српског језика Матице српске* глагол *пригушити* има два значења: 1. усмртити дављењем, 2. ублажити, ослабити. Дакле, непријатељ економије може да дјелује на економију тако да смањи њен раст, а може и потпуно да га заустави.

Они су и раније изражавали страховање да би Трампове тарифе и већи буџетски дефицит на крају могли да пригуше **привредни раст**. (*Политика,* 19/8)

Корпус на српском језику садржи и мјешовиту метафору у којој је економија представљена као живи организам и као ентитет који се такмичи. Као што смо навели више пута, ова врста метафора може да се разумије уз помоћ теорије појмовног обједињавања која усмјерава пажњу на оно што је заједничко различитим изворним доменима. Метафора коју наводимо као примјер састоји се из изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и ТАКМИЧЕЊЕ.

Иако је наша **економија** достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (*Политика,* 16/5)

У првом дијелу метафоре економија је приказана као ентитет који се такмичи уз помоћ израза *достигла друго место у свету*. У другом дијелу метафоре наглашене су особине економије као живог организма при чему је она описана као велика, не јака, пренадувана и крхка. Као што се види из примјера, величина земље није увијек услов успјеха, нарочито ако постоје одређени проблеми који утичу на њен напредак. Израз *пренадуваност* има значење давања превеликог значаја нечему или преувеличавања. Његовом метафоричком екстензијом жели се указати на проблеме економије. Дакле, помоћу теорије појмовног обједињавања, сликовне представе економије као такмичара који је постигао друго мјесто у свијету и представе економије која је није јака, веће пренадувана и крхка, мијешају се у простору појмовног амалгама дајући нову информацију о економији. Уз помоћ нове информације економија се коцептуализује у погледу ограничења њеног напретка и прикривања правог стања привидним и привременим успјехом.

7.3.3 Резултати анализе покрета који се односе на органе за дисање у оба корпуса

Анализа израза који се односе на органе за дисање показала је да се у оба корпуса економија концептуализује као живи организам који има проблема са дисањем. Проблеми економије су илустровани покретом гушења, до којег долази из различитих разлога. У свим примјерима које смо забиљежили економија је представљена као погођени агент, док узроци представљају агенте који *гуше* економију. Употребом два агента у метафори процеси економије се настоје приказати на динамичан начин што је у складу са наведеним у претходном дијелу у којем је разматрано дјеловање сила. У погледу шеме силе, проблеми који настају гушењем изазвани су дјеловањем силе блокаде која спријечава функционисање економије. У енглеском корпусу забиљежена су два покрета гушења, *choke* и *throttle*, с тим да *throttle* има и механичко одређење уређаја који контролише проток горива у машини. У српском корпус забиљежен је само глагол *гушити* и његова варијанта *пригушити*. Такође, српски корпус приказује одређену градацију покрета

гушења (гуши, пригуши и угуши) која указује на различите аспекте проблема економије. Дакле, и на синтаксичком и на когнитивном нивоу између ова два корпуса нема велике разлике. Проблеми који ометају напредак економије настоје се приказати на динамички начин.

7.3.4 Концептуализација економије уз помоћ покрета који укључују уста

Као што смо навели, економија је представљена као живи организам који се храни, говори и одаје звукове. Метафоре које описују економију у контексту хране приказују слабу економију, док изрази у којима економија говори или прави звукове приказују добро стање економије. У наставку ћемо анализирати ове изразе у оба корпуса.

7.3.5 Покрети који укључују уста у корпусу на енглеском језику

У корпусу на енглеском језику забиљежени су покрети који укључују храну, говор и звукове. Ови изрази приказују добро стање економије, али и негативне ситуације у економском процеси напретка.

а. Покрети који се односе на храњење

У метафорама које укључују уста економија је представљена као храна и као живи организам који има потребу за храном. У наредном примјеру економија је приказана као храна коју дијеле богати и сиромашни. Што је профит већи то је удио у расподјели економског богатства већи. Присвајајући већи дио прихода себи, богати на тај начин повећавају свој профит, што на крају доводи до све веће неједнакости у висини прихода. Смањење економске моћи мање имућних приказано је смањењем куповне моћи.

Један од знакова да мање имућни добијају мањи део **економског колача** јесте тај да је потрошња домаћинстава током тог периода пала као удео у БДП-у. е/п (*The Economist,* 1/8)

(One sign that less well-off claim a smaller slice of the **economic pie** is that household spending fell over that period as a share of GDP.)

Наредни примјер приказује економију као живи организам који својим напретком утиче на окружење. Примјер нам не даје пуно информација, али када се узме у обзир цијели чланак онда је ситуација јаснија. Дакле, ради се фондовима који откупљују велике дугове од фирми које нису у стању да их врате. На основу разлике у цијени откупљеног и наплаћеног дуга, фондови могу да остваре велику зараду. Такође, фондови могу да профитирају и када се компанија чији је дуг откупљен опорави. Уколико не дође до опоравка компаније, фондови ће опет да зараде јер обично имају предност приликом проглашавања банкрота фирме. Због таквог начина профитирања, ове фондове често називају лешинарима. Када се све наведено узме у обзир, јасно је да напредовање економије и ниске камате негативно утичу на пословање лешинарских фондова, односно да је мање фирми које имају проблема да врате дуг. У овој метафори економија је представљена као живи организам који изгладњује друге ентитете и умањује њихову способност нормалног функционисања.

Економска експанзија и ниске каматне стопе смањују (изгладњују) им посао. е/п (*The Economist,* 7/11)
(The **economic expansion** and low interest rates starve them of deals.)

Међутим, понекад је економија представљена као живи организам који има дигестивних проблема. Када организам не може да свари храну ствара се додатни притисак. У наредној метафори храна представља проблеме економије са којима не може да се избори јер је превише слаба што додатно утиче на лоше стање економије.

Ипак, чак и сада, након пет година, економија је и даље преслаба да би поднијела (сварила) фискално пооштравање. е/п (*The Economist,* 5/12)
(Yet even now, five years on, the **economy** remains too weak to stomach fiscal tightening.)

Такође, економија може да се представи као дијете, а њен напредак да се поистовјети са одрастањем дјеце.

Супротно томе, политички капитализам није либералан. Појављује се када се ауторитарне владе за своју легитимност ослањају на своју способност да поспешују (његују) **економски раст**, што заузврат даје мотив за реформе слободног тржишта. е/п (*The Economist,* 2/11)
(Political capitalism, in contrast, is illiberal. It emerges when authoritarian governments rely for legitimacy on their ability to foster **economic growth**, which in turn provides the motive for free-market reforms.)

У наведеном примјеру раст економије је описан као раст дјетета којем је неопходна помоћ одраслих људи. Израз *foster* односи се на одгајање дјеце које укључује бригу, храњење, васпитање и слично. Да би дијете израсло у здраву одраслу особу неопходно је да родитељи и други буду укључени у његов развој. Дакле, економија је представљена као дијете којем је неопходна помоћ да би могла даље да напредује.
Такође, постоје и други начини да се прикаже зависност економије од других ентитета. На примјер:

Настојали су да одвикну **економију** од кредита, који су расли запањујућим стопама 2009/14. е/п (*The Economist,* 28/2)
(They sought to wean the **economy** off credit, which had grown at mind-boggling rates in 2009/14.)

Ова метафора описује економију као бебу која се још увијек храни мајчиним млијеком. Уз помоћ израза *wean off* (одвикнути) који означава одвикавање дјетета од сисања економија је приказана као беба која зависи од одраслих у погледу основних животних потреба, као што је храњење, јер не може сама да се брине о себи. С обзиром на то да се зависност у било ком погледу не сматра позитивном, ова метафора приказује лоше услове и проблеме економије. Као што дијете мора да се одвикне од сисања да би могло да пређе на чврсту храну и касније одрасте у одраслу особу, тако и економија мора да се ослони на сопствене изворе да би могла даље да се развија и напредује.

Описивањем економије као бебе или малог дјетете које не може да води рачуна о себи настоји се указати на њену зависност и рањивост. Међутим, такво понашање није прихватљиво за одраслу особу, те ови описи економије илуструју неповољне услове и

проблеме. Од економије се очекује да се развија и напредује у складу са развојем дјетета у одраслу, независну особу.

У корпусу на енглеском језику забиљежили смо метафоричку екстензију глагола *хранити* (*feed*). Израз *feed into* има значење убацити нешто у нешто, што може да илуструје покрет стављања хране у уста, односно храњење друге особе. Међутим, када се метафорички прошири овај израз више не упућује на покрет храњења, него на убацивање података у неку машину или у модел, као у овом случају. Овај израз се често користи када су у питању подаци, те се може сматрати мртвом метафором која је изгубила своје основно значење. Као и многе мртве метафоре, због своје учесталости појављивања и ова метафора се може сматрати прилично „живом“.

Они користе јавне податке о клими, обично изражене метеоролошком терминологијом - да ће одређена копнена маса, рецимо, постати просечно топлија за 1°C у наредних десет година. То се уклапа (убацује) у **економске моделе**, које компаније користе да би процијениле ризике које климатске промене представљају за некретнине и предузећа, обично током наредних пет или десет година. е/п (*The Economist,* 23/11)
(They use public climate data, usually couched in meteorological terms - that a certain land mass, say, will become on average 1°C hotter over the next ten years. That is fed into **economic models**, which the firms use to put a dollar value on the risks climate change poses to properties and businesses, usually over the coming five or ten years.)

б. Покрети који се односе на говор и звукове

Метафоре које укључују покрете говора приказују економију као живи организам који прави одређене звукове. На примјер:

Али то није понашање које се очекује од **економије** која добро напредује (лијепо пјевуши). е/п (*The Economist,* 4/5)
(But that is not behavior expected of an **economy** that is humming along nicely.)
У своју одбрану, централни банкари кажу да су поставили каматне стопе да би **економија** даље могла да напредује (преде). е/п (*The Economist,* 6/6)

(In their defence, central bankers say they set interest rates to keep the **economy** purring.)

Обе метафоре илуструју повољне услове и напредовање економије помоћу израза *humming* и *purring*. У првом примјеру изразом *humming* економија је представљена као живи организам који је задовољан, те своје задовољство изражава пјевањем. Задовољан живи организам указује на јаку економију која је у добром стању и која напредује у добрим условима. Други израз *purring*, који такође носи позитивну конотацију, односи се на мачку која преде када је задовољна. Дакле, економија је приказана у добром стању и расположењу, а одређивање каматних стопа приказано је као услов за наставак њеног напретка.

У мјешовитој метафори коју смо принашли у корпусу на енглеском језику економија је приказана као слаб живи организам помоћу израза *stuttered* и *plunged*.

Економија је застала (замуцала), а затим упала у рецесију. е/п (*The Economist,* 25/4)
(The **economy** stuttered, then plunged into recession.)

Ову мјешовиту метафору чине два изворна домена, ЖИВИ ОРГАНИЗАМ и ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА која садрже различита пресликавања. У првом дијелу метафоре проблеми економије су илустровани као проблеми говора. Када особа замуцкује (*stutter*) она не може да се вербално изрази и пренесе поруку на разумљив начин. Сходно томе, економија која је описана као особа која замуцкује осјећа се слабо и не може да фунцкионише у лошим условима. У другом дијелу метафоре, пад економије приказан је изразом *plunged* који указује на нагло кретање према доле. Дакле, оба израза су слична и указују на лоше стање економије. Они илуструју слику лоших услова и стања економије која је за тренутак застала (замуцала) прије него што је коначно пала у рецесију.

Метафоричка екстензија глагола *tell* (рећи) забиљежена је такође у корпусу на енглеском језику. Као што смо навели, када се израз метафорички прошири он више нема своје основно значење. Тако и у доле наведеном примјеру, економски подаци не говоре, него приказују одређену ситуацију. У овом случају они приказују обуздавање инфлације.

Уколико **економски подаци** дају праву слику, инфлација је под контролом. е/п (*The Economist,* 13/6)
(Yet to the extent that **economic data** are telling a clear story, it is that inflation is contained.)

7.3.6 Покрети који укључују уста у корпусу на српском језику

У корпусу на српском језику нисмо забиљежили покрете који укључују храњење и говор, али смо пронашли изразе коју описују економију као живи организам у погледу храњења и говора. На примјер:

По њему, **америчка економија** је „у раљама" монетарне политике централне банке, а јак долар штети домаћим произвођачима и зато би ФЕД морао да смањи каматне стопе. (*Политика,* 13/8)

У наведеној метафори помоћу израза *„у раљама"* даје се опис животиње која је уграбила свој плијен. Када ухвати другу животињу, она је не пушта док се не нахрани њом. На овај начин економија је приказана као животиња која се нашла у устима друге, обично веће и јаче животње. Ова појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПЛИЈЕН на сликовит начин илуструје проблеме економије. Сходно томе, економија је концептуализована као слаб живи организам који се налази у веома лошој ситуацији. Узрок проблема се налази у монетарним политикама централних банака које су описане као предатори, а лоше стање економије додатно погоршава и јак долар. Ова метафора настоји да прикаже лоше политике централних банака које нису увијек у интересу напретка економије.

Наредни примјери метафора приказују привреду као живи организам који посједује глас и моћ говора. У првом примјеру привреда је концептуализована као живи организам који има своје потребе и зна да их искаже. Израз *ослушкујемо глас привреде* указује на то да је привреда јака и да напредује уз помоћ других ентитета. Други примјер такође приказује здраву привреду која је спремна на сарадњу да би могла даље да се развија и напредује.

Ослушкујемо глас **привреде** и прилагођавамо их њиховим потребама, зато је и интересовање за ове програме из године у годину све веће... (*Политика,* 17/7)

Црногорска министарка економије Драгица Секулић [...], очекује да ће владе у дијалогу са **привредом** пронаћи боља решења, повећати конкурентност привреда и унапредити инвестиционо окружење региона. (*Политика,* 22/2)

7.3.7 Резултати анализе покрета који се односе на уста у оба корпуса

Анализа оба корпуса показала је да се покрети који се односе на уста појављују у корпусу на енглеском језику, док у српском корпусу нису забиљежени у том облику. У корпусу на енглеском језику покрети који укључују уста односе се на храњење, говор и звукове. Економија је приказана као храна или као живи организам који има своје потребе. Добро стање економије илустровано је позитивним утицајем на окружење, док су проблеми економије приказани као дигестивни проблеми. Метафоричке екстензије покрета који се односе на храњење приказују економију као бебу која зависи од одраслих, што указује на слабост и рањивост економије као живог бића које мора да се развије у одраслу, независну особу каква се прихвата у друштву. Јака економија је такође приказана изразима који се односе на говор, пјевање и брујање, који представљају знакове задовољног живог организма. С друге стране, у српском корпусу нису забиљежени покрети који се односе на уста, али су пронађени изрази који описују слабу економију као жртву погрешних политика и јаку економију која је спремна да сарађује. Изрази које смо пронашли у оба корпуса и који се односе на храњење, говор и пјевање засновани су на тјелесном искуству, док разумијевање њихових екстензија захтијева когнитивну и културалну основу која објашњава прихватљива понашања у друштву.

У овом дијелу бавили смо се покретима који укључују органе дисања и уста. Многе метафоре које смо навели и објаснили приказују два учесника, активног и погођеног, што указује на динамичку слику економије. Динамичност је такође постигнута употребом мјешовитих метафора које смо објаснили на основу теорије појмовног обједињавања. Ова теорија надомјешта недостатке теорије појмовне метафоре која не може да објасни различите импликације изворних домена и тиме доказује да се настанак нових значења не може фиксно одредити. Као што нам когнитивни ниво приказује динамичност настанка значења, тако културални ниво открива начин размишљања и различите вриједности које

се приписују истим појмовима. Након пола вијека комунизма током којег се економија заснивала на колективној свијести и стварању заједничког добра, српска економија је морала самостално поћи путем транзиције ка новом економском моделу слободног тржишта које је преузет из западних земаља. Постојање другачијих метафоричких екстензија доказ је да се српски економски систем још увијек ослања на претходни начин размишљања.

Прагматички ново је показао сличност у избору аспеката који се наглашавају у метафорама дисања у оба корпуса. Ови изрази илуструју проблеме економије које изазива други агент свјесно указујући на одговорност других у процесу заустављања напретка економије и потпуног престанка функционисања. Техника скривања и наглашавања појединих аспеката економије омогућава њеним корисницима да изразе своје ставове и вриједности о економији и на тај начин постигну своје циљеве. Премда су процеси размишљања често несвјесни, они су увијек под утицајем културе у којој настају.

VIII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

8.1 Закључак

Наше истраживање се бавило концептуализацијом ријечи економија у српском и енглеском језику на основу метафора које смо сакупили у два корпуса из новинских чланака економског дискурса. Анализа корпуса је омогућила да се потврде наведене хипотезе о постојању сличности и разлика у лингвистичким изразима и њиховим појмовним метафорама које описују економију као живи организам. Истраживање је изведено анализом лингвистичких израза у оба корпуса са фокусом на: 1. одређивање појмовних метафора које су појављују у оба корпуса, 2. одређивање различитих лингвистичких израза у оквиру исте појмовне метафоре, 3. одређивање различитих појмовних метафора, 4. одређивање метафоричких екстензија у оба корпуса, 5. утврђивање учесталости појављивања лингвистички израза и 6. одређивање синтаксичке структуре лингвистичких израза. Резултати анализе објашњени су на три нивоа, когнитивном, културално-когнитивном и прагматичком тамо гдје је постојала могућност.

Когнитивни ниво је доказао поставке изнесене на почетку рада да је настанак значења динамичан процес и да значења нису тако фиксно одређена као што теорија појмовних метафора настоји да прикаже. Теорија појмовних метафора објашњава настанак метафора процесом пресликавања домена. Међутим, настанак мјешовитих метафора које се састоје из различитих домена и различитих пресликавања не може да се одреди тако фиксном структуром, те је било неопходно у анализу уврстити теорију примарних метафора и теорију појмовног обједињавања. Уз помоћ теорије примарних метафора објаснили смо настанак истих појмовних метафора у оба корпуса које се заснивају на универзалном тјелесном искуству. Теорија појмовног обједињавања надомјестила је недостатак теорије појмовних метафора која није могла да објасни настанак мјешовитих метафора. Резултати анализе су показали који елементи ових мјешовитих метафора се спајају у простору појмовног амалгама и дају заједничку информацију. У неким мјешовитим метафорама елементи метафоре су своја значења формирали на основу пренесеног значења лингвистичког израза, док су се у другим мјешовитим метафорама значења елемената заснивала на дословном значењу израза. Дакле, проналаском

мјешовитих метафора у оба корпуса показали смо да процес настанка значења нема увијек задату структуру као што то тврди теорија појмовне метафоре. Такође, настанак једнократних и креативних метафора још је један доказ који поткрепљује динамичност и спонтаност при стварању значења појединих метафора.

Културално-когнитивни ниво нам је показао да постоји одређена повезаност културе и спознаје. Као што већ објаснили, примарне метафоре настају на основу универзалног тјелесног искуства и наша анализа је потврдила да оба корпуса дијеле исте или сличне примарне појмовне метафоре које се налазе у основи процеса конструисања значења. Међутим, у оба корпуса забиљежени су различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре, затим примјери различитих метафора и различите екстензије лингивстичких израза, што представља одраз културалних варијација и показује да је култура ипак недјељива од когнитивног нивоа и да учествује у процесу конструисања значења ријечи.

На примјер, у оба корпуса забиљежена је појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПАЦИЈЕНТ, али само у српском корпусу пронађени су лингистички изрази који се односе на *сиву економију*. У овој органској метафори сива економија је представљена као болест коју је неопходно сузбити и спријечити, те у процесу настанка значења долази до стварања појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ БОЛЕСТ. Појава ове појмовне метафоре у српском корпусу може се објаснити утицајем социјалног окружења на настанак тјелесног искуства и формирање појмовне метафоре која укључује појам *сиве економије*.

Такође, у оквиру појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ постоји разлика у заступљености лингивстичких израза који укључују дијелове тијела. У оба корпуса ови изрази илуструју аспекат активности економије. Док у енглеском корпусу они представљају глаголе радње, у српском корпусу изрази представљају именице. Међу тим изразима, у корпусу на енглеском језику израз појављује се *бескрван* (*bloodless*), што би се могло окарактерисати као културално специфично. Овај израз се може довести у везу са утицајем хуморалне теорије о четири течности у западој култури. Дакле, начин на који се описују исти концепти могу се разликовати од културе до културе због различитих теорија и друштвених вриједности.

Још један примјер структуралних модела условљених културом представља разлика у односима економије са другим ентитетима. У корпусу на српском језику

забиљежен је већи број метафора које описују однос економије са другим ентитетима, као и већа разноврсност односа. За разлику од западне културе у којој је акценат на добро обављеном послу, у српској култури велика пажња поклања се развијању односа. Различитост израза којима се описују односи економије са другим ентитетима открива различите вриједности и ставове према грађењу односа у српској и британској култури. На основу појмовне метафоре ОДНОСИ ЕКОНОМИЈЕ СУ ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ која је забиљежена само у српском корпусу, може се закључити да у српској култури породица има велику улогу у социјалном развоју личности и да се односи у породици могу могу схватити само директно из социјалног окружења.

Поред тога, културалне варијације огледају се и у учесталости метафора. На примјер, разлика у учесталости израза који укључују елементе метафоре ПУТОВАЊА, односно путника и путању нам говори да је фокус метафоре ПУТОВАЊА различит у оба корпуса.

У корпсу на енглеском језику забиљежен је већи број израза који описују економију као путника него у српском, док је у корпусу на српском језику већи број израза који приказују економију у погледу путање у односу на енглески. Из тога слиједи да је економија у енглеском језику описана на динамичнији и експресивнији начин. Поред тога што се разлика у учесталости израза може довести у везу са Слобиновом подјелом језика према различитим ситуативним оквирима, постоји и наклоност говорника у српској и британској култури према различитим аспектима економије на које утичу њихови когнитивни процеси.

Дакле, из свега наведеног може се закључити да тјелесно искуство чини основу за настанак појмовних метафора, чиме је доказана наша прва хипотеза у којој смо изнијели претпоставку да ћемо пронаћи велики број сличних примарних метафора у оба корпуса управо због универзалности тјелесног искуства као основе процеса конструисања значења. С друге стране, постоје и одређена когнитивно-културална ограничења која утичу на процес настанка значења и појаву различитих појмовних метафора. Примјери различитих лингвистичких израза, појмовних метафора и метафоричких екстензија које смо пронашли у оба корпуса потврда су наше друге хипотезе да ће утицај културе и различити ставови говорника довести до појаве варијација због чињенице да је култура значајан дио процеса конструисања значења.

Поред тога, фокус на различите аспекте економије нам омогућава да откријемо увјерења, ставове, вриједности и начин размишљања учесника у настанку одређених метафора.

Прагматички ниво такође потврђује да је култура недјељива од језика, и да метафоре, настале у разне дискурсне сврхе, поред идејног садржаја намећу ставове и емоције припадника друштвених и културних група. У претходном пасусу смо већ навели како односи у породици приказују односе економије са другим ентитетима у корпусу на српском језику. Уз то, прагматички ново је показао и сличност у избору аспеката који се наглашавају, на примјер у метафорама дисања у оба корпуса. Ови изрази илуструју проблеме економије које изазива други агент свјесно указујући на одговорност других у процесу заустављања напретка економије и потпуног престанка функционисања. Уз помоћ технике сакривања и наглашавања појединих аспеката економије могуће је изразити ставове о економији и на тај начин постићи одређене циљеве. Премда су процеси размишљања често несвјесни, они су увијек под утицајем културе у којој настају.

Синтаксичка структура метафора које укључују кретање и дијелове тијела указује на динамичку представу економије у корпусу на енглеском језику. Она је постигнута већом употребом израза који укључују глаголе покрета и глаголе који описују начин кретања економије као путника. У односу на наведено, у корпусу на српском језику економија је такође представљена као путник, али је забиљежен и велики број израза у којима је економија описана у односу на пут и путању, што указује на наизмјеничност динамичке и статичке слике економије у корпусу на српском језику. Према Чоу, примарна употреба глаголских конструкција указује на отворени начин изражавања мишљења, док употреба локација и метафора пута приказује прикривени начин изражавања концепата који се односе на економију (Chow 2014). Дакле, енглески језик отворено одаје динамичку и изражајну слику економије, док се у српском језику мијешају динамичка и статичка представа економије, као и различит степен отворености. Један од разлога би могао да буде циљ који говорник жели да постигне употребом метафора, а други разлог би могао да буде утицај комунизма који је говото педест година био владајућа идеологија на овим просторима, а током којег изражавање супротног мишљења није било пожељно. Да би се избјегли конфликти, избјегавао се директан начин изражавања другачијих ставова.

Прелазак са комунистичког система управљања на капиталистички систем у економији донио је већу могућност изражавања мишљења што се и одразило у метафорама у српском корпусу.

Дакле, економски дискурс у новинским чланцима на енглеском језику на отворен и експресиван начин приказује напредак и проблеме економије, а под утицајем западне традиције која подразумијева научност и убјеђивачку моћ метафора. С друге стране, економски дискурс у српским новинским чланцима још увијек је под утицајем заостатака комунистичког система управљања и традиционалних породичних односа, те се описи економије често дају на прикривени начин.

Наша анализа је показала недјељивост лингвистички, културалних и социјалних фактора који учествују у процесу настанка значења. Као што Раден и остали наводе (Radden et al. 2007: 10):

> „Настанак значења је инференцијални процес. Потенцијални опсег инференција ограничен је језичким изразима који служе као подстицаји, ситуационим и дискурсним контекстом, енциклопедијским знањем корисника језика, њиховим личним ставовима и многим другим факторима. То су врло специфичне одреднице и оне објашњавају специфичне аспекте значења.“

Наше истраживање је настојало да докаже поставке когнитивне лингвистике да значење није ограничено језичким изразом него да настаје прије свега у уму самих говорника. Конструкција значења може да се одвија на свјесном и несвјесном нивоу, што доводи до настанка другачијих и културално условљених метафора. С обзиром на реторичку функцију метафоре, наведену још на почетку рада, и њену моћ убјеђивања, затим на могућност скривања и наглашавања појединих аспеката концепата, прагматичка улога метафоре је неупитна и дубоко укорјењена у културу из које потиче.

8.2 Могући правци даљег истраживања

У нашем раду истраживање је ограничено на опис ријечи економија у економском дискурсу новинских чланака на енглеском и српском језику. У анализи смо настојали да прикажемо процес конструисања значења који је когнитивно и културално условљен. Корпус на основу којег смо вршили анализу састоји се од новинских чланака часописа чију смо архиву ручно претраживали и након тога издвајали метафоричне изразе. Овај начин претраге представљао је велико ограничење у смислу величине корпуса и учесталости метафора. Премда је немогуће направити корпус који би садржавао све лингвистичке изразе, већа база података и употреба софтверских алата омогућили би више сазнања о културолошким разликама у употреби метафора у ова два језика. Томе би, такође, допринијело и уврштавање других часописа у корпус. Поред часописа, анализа би могла да обухвати и друге изворе, као што су стручне и научне публикације у којима се посебна пажња поклања научности, те се очекују другачија сазнања о лингвистичким изразима и врстама метафора у академском дискурсу.

С обзиром на ограниченост простора, наше истраживање се детаљно бавило само појмовном метафором ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ. Настојали смо да што више пажње посветимо и осталим, најучесталијим појмовним метафорама, ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПРЕДМЕТ, ЕКОНОМИЈА ЈЕ САДРЖАТЕЉ и ЕКОНОМСКИ ПРОЦЕСИ СУ МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ, али њихова детаљнија анализа ипак остаје за неко друго истраживање. Ништа мању пажњу не заслужују и други изворни домени попут ВЕРТИКАЛНИХ КРЕТАЊА, РАТА, ТАКМИЧЕЊА и СПОРТА. Такође, у оквиру ових истраживања могле би се анализирати мјешовите метафоре, чије смо примјере навели и објаснили тамо гдје је то било неопходно.

Већи корпус података понудио би већу могућност истраживања метафоричких екстензија исте ријечи на лингвистичком и когнитивном нивоу. У нашем истраживању кроз примјере настојали смо да покажемо како промјена значења у процесу метафоричког проширивања израза који укључују покрете и дијелове тијела доводи до промјене сликовних шема (нпр. *sit awkwardly*). Таквих примјера генерално нема много у корпусу зато је неопходно да корпус буде што већи. Овакво истраживање би показало на који начин културолошке разлике утичу на говорнике приликом настанка и разумијевања

различитих израза и метафора. Стога сматрамо да је у оквиру лингвистичких и културолошких студија неопходно више истраживања која би се бавила метафоричким екстензијама истих ријечи и промјенама сликовних шема до којих долази.

У трећем поглављу нашег рада навели смо истраживање Френка Борза који је своју пажњу посветио анализи изворног домена ЗДРАВЉЕ под претпоставком да се овај домен чешће користи под одређеним условима (Boers 1999). Његово истраживање је доказало да је учесталост метафора здравља највећа у периоду између децембра и марта када су људи свјеснији својих здравствених проблема због лоших временских услова. Једна таква студија иворног домена ЗДРАВЉЕ и циљног домена ЕКОНОМИЈА која би показала како тјелесно искуство постаје основа за метафорична пресликавања у зимском периоду могла би да се споведе у српском језику и резултати анализе упореде са резултатима истраживања у енглеском језику.

На крају, могли би се истражити и други аспекти циљног домена ЕКОНОМИЈЕ попут емоција и менталних стања, јер се наше истраживање првенствено бавило физичким излгедом и радњама економије. Кевечеш је истраживао емоције у односу на шему силе и дошао до сазнања да се емоције могу концептуализовати уз помоћ појмовне метафоре ЕМОЦИЈЕ СУ СИЛЕ (Kövecses 2020). Једно такво истраживање у оквиру Талмијеве предложене динамике силе (Talmy 1988), могло би да обухвати емоције економије на које би се примјенила шеме силе.

Постоје и друге могућности даљих истраживања економског дискурса, што указује на потребу за повезивање когнитивних и културолошких студија у јединствен простор лингвистичке науке.

IX ЛИТЕРАТУРА

Alousque, I.N. (2009). The figurative language of corporate alliances. *Cuad. Invest. Filol., 35-36*, 49-61.

Alousque, I. N. (2011). Metaphor and ideology in the business press: the case of the Endesa takeover. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*, 73-86.

Ana, O.S. (1999). 'Like an Animal I was Treated': Anti-Immigrant Metaphor in US Public Discourse. *Discourse & Society, 10*, 191 - 224.

Aristotel (1997). *Retorika 1/2/3.* Novi Sad: Svetovi.

Aristotel (2008). *O pesničkoj umetnosti*. Beograd: Dereta.

Barcelona, A. (2003). Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within cognitive linguistics: An update. In: R. Dirven, & R. Pörings (eds.), *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*, 207-278. Berlin and New York: Mount de Gruyter.

Berberović, S., & Mujagić, M. (2017). A marriage of convenience or an amicable divorce: Metaphorical blends in the debates on Brexit. *Explorations in English Language and Linguistics, 5(1),* 1-24.

Black, M. (1955). XII- Metaphor. *Proceedings of the Aristotelian Society*, *55(1),* 273–294.

Bobrova, T. O., Kuznetsova, E. N., Pavlenko, V. G., & Bogdanova, O. G. (2019). The Cognitive Scenario of the Concept "Economy". In: E. G. Popkova, & V. N. Ostrovskaya (eds.), *Perspectives on the Use of New Information and Communication Technology (ICT) in the Modern Economy*, 141–150.

Boers, F. (1997). "No Pain, No Gain" in a Free Market Rhetoric: A Test for Cognitive Semantics? *Metaphor and Symbol, 12(4)*, 231-241.

Boers, F. (1999). When a bodily source domain becomes prominent: The joy of counting metaphors in the socio-economic domain. In: R. Gibbs, & G. Steen (eds.), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, 47-56. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Boers, F. (2000). Enhancing metaphoric awareness in specialised reading. *English for Specific Purposes 19*, 137-147.

Boers, F., & Demecheleer, M. (1995). Travellers, patients and warriors in English, Dutch and French economic discourse. *Revue belge de Philologie et d'Histoire*, *73(3),* 673-691.

Boers, F., & Demecheleer, M. (1997). A few metaphorical models in (western) economic discourse. In: W. A. Liebert (ed.), *Discourse and perspective in Cognitive Linguistics*, 115-130. Amsterdam: John Benjamins.

Boers, F., & Littlemore, J. (2000). Cognitive Style Variables in Participants' Expectations of Conceptual Metaphors. *Metaphor and Symbol*, *15(3)*, 177-187.

Boers, F., & Stengers, H. (2008). Adding sound to the picture. Motivating the lexical composition of metaphorical idioms in English, Dutch, and Spanish. In: M. S. Zanotto, L. Cameron, & M. C. Cavalcanti (eds.), *Confronting Metaphor in Use. An applied linguistic approach*, 63-78. Amsterdam: John Benjamins.

Bowdle, F. B., & Gentner, D. (2005). The Career of Metaphor. *Psychological Review, 112(1),* 193-216.

Bratož, S. (2004). A Comparative Study of Metaphor in English and Slovene Popular Economic Discourse. *Managing global transitions, 2*, 179-196.

Bratož, S. (2013). Perceptions of metaphors across cultures. *ESP Today 1(1),* 45–64.

Bugarski, R. (2005). *Jezik i kultura*. Beograd: Biblioteka XX vek.

Bugarski, R. (2007). *Lingvistika u primeni*. Beograd: Čigoja štampa.

Cacciari, C., & Glucksberg, S. (1994). Understanding figurative language. In: M. A. Gernsbacher (ed.), *Handbook of psycholinguistics*, 447–477. San Diego, CA: Academic Press.

Cameron, L. (1999). Operationalising 'metaphor' for applied linguistic research. In: L. Cameron, & G. Low (eds.), *Researching and Applying Metaphor*, 3-28. Cambridge: Cambridge University Press.

Cameron, L. (2003). *Metaphor in educational discourse*. London: Continuum.

Cameron, L. (2006). The Emergence of Metaphor in Discourse. *Applied Linguistics 27(4)*, 671-690.

Cameron, L. (2008). Metaphor shifting in the dynamics of talk. In: S. M. Zanott, L. Cameron, & C. M. Cavalcanti (eds), *Confronting Metaphor in Use: An applied linguistic approach*. Pragmatics & Beyond. 45-62. Amsterdam: John Benjamins.

Cameron, L., & Low G. (1999). Metaphor. *Language Teaching, 32(2),* 77-96.

Cameron, L., Deignan, A. (2003). Combining Large and Small Corpora to Investigate Tuning Devices around Metaphor in Spoken Discourse. *Metaphor and Symbol, 18(3),* 149-160.

Cameron, L., & Stelma, H. J. (2004). Metaphor clusters in discourse. *Journal of Applied Linguistics*, *1(2),* 107-136.

Cameron. L., & Low G. (2004). Figurative Variation in Episodes of Educational Talk and Text. *European Journal of English Studies 8(3),* 355-373.

Cameron, L., & Deignan, A. (2006). The Emergence of Metaphor in Discourse. *Applied Linguistics, 27*, 671-690.

Cameron, L., & Deignan, A. (2013). Metaphor, genre and recontextualization. *Metaphor and Symbol, 28(1),* 41-59.

Cameron, L., Maslen, R., Todd, Z., Maule, J., Stratton, P., & Stanley, N. (2009). The Discourse Dynamics Approach to Metaphor and Metaphor-Led Discourse Analysis. *Metaphor and Symbol, 24*, 63 - 89.

Cardini, F. (2014). Analysing English metaphors of the economic crisis. *Lingue e Linguaggi, 11*, 59-76.

Casasanto, D. (2009). Embodiment of Abstract Concepts: Good and Bad in Right- and Left-Handers. *Journal of Experimental Psychology: General, 138(3),* 351–367.

Charteris-Black, J. (2000). Metaphor and Vocabulary Teaching in ESP Economics. *English for Specific Purposes, 19*, 149-165.

Charteris-Black, J. (2002). Second Language Figurative Proficiency: A Comparative Study of Malay and English. *Applied Linguistics 23(1),* 104-133.

Charteris-Black, J. (2003). Speaking With Forked Tongue: A Comparative Study of Metaphor and Metonymy in English and Malay Phraseology. *Metaphor and Symbol, 18(4),* 289-310.

Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. London: Palgrave MacMillan.

Charteris-Black, J. (2008). Metaphors as models in political leadership. [Professor Jonathan Charteris Black [University of West of England] in dialogue with Professor Andreas Musolff, Dept. of German, Durham University as part of the interdisciplinary dialogue series Metaphors as Models.], Durham: University of Durham.

Charteris-Black, J. (2012). Shattering the bell jar: Metaphor, gender and depression. *Metaphor and Symbol, 27(3),* 199-216.

Charteris-Black, J., & Ennis, T. (2001). A comparative study of metaphor in Spanish and English financial reporting. *English for Specific Purposes, 20*, 249-266.

Chow, M.Y. (2014). The movements of the economy: Conceptualizing the economy via bodily movement metaphors. *Metaphor and the Social World, 4(1)*, 3-26.

Cienki, A. (2005). Metaphor in the "Strict Father" and "Nurturant Parent" cognitive models: Theoretical issues raised in an empirical study. *Cognitive Linguistics, 16*(2), 279–312.

Coates, J. (2004). *Women, men and language*. London: Longman.

Davidko, N. (2016). "Mechanical" Metaphors and Theory Formation: a Cognitive-Historical Analysis of Economic Discourse. *Studies About Languages*, 53-68.

Davidson, D. (1978). What Metaphors Mean. *Critical Inquiry, 5*, 31-47.

Deignan, A. (1999). Linguistic Metaphors and Collocation in Nonliterary Corpus Data. *Metaphor and Symbol. 14(1),* 19-36.

Deignan, A. (2003). Metaphorical Expressions and Culture: An Indirect Link. *Metaphor and Symbol, 18(4),* 255-271.

Deignan, A. (2005). *Metaphor and Corpus Linguistics*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Deignan, A. (2007). Linguistic and figurative patterns in natural Language data. *Ilha do Desterro, 53*, 95-107.

Deignan, A. (2008). Corpus linguistics and metaphor. In: R.W. Gibbs (ed.), *The Cambridge handbook of metaphor and thought,* 280-294. Cambridge: Cambridge University Press.

Deignan, A. (2015). MIP, the corpus and dictionaries: what makes for the best metaphor analysis? *Metaphor and the Social World, 5(1),* 145-154.

Deignan, A., Gabrys, D., & Solska, A. (1997). Teaching English metaphors using cross-linguistic awareness-raising activities. *Elt Journal, 51*, 352-360.

Deignan, A., & Potter, L. (2004). A corpus study of metaphors and metonyms in English and Italian. *Journal of Pragmatics 36(7),* 1231-1252.

Deignan, A., Littlemore, J. & Semino, E. (2013). *Figurative Language, Genre and Register*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dirven, R., & Pörings, R. (2003). *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin and New York: Mount de Gruyter.

Dobrovol'skij, D., & Piirainen, E. (2005). Cognitive theory of metaphor and idiom analysis. *Jezikoslovlje 6(1)*, 7-35.

Đurović, T. (2006). War and marriage metaphors in business English. In: K. Rasulić, & I. Trbojević (eds.), *ELLSII75 Proceedings: English Language and Literature Studies: Interfaces and Integrations: International Conference to Mark the 75th Anniversary of the English Department, Faculty of Philology, University of Belgrade*, 1, 285-296. Belgrade: Faculty of Philology.

Đurović, T., & Silaški, N. (2016). Is your money mad, barren or smart? – Metaphorical and metonymical expressions with money in English. U: S. Gudurić, & M. Stefanović (eds.), *Jezici i kulture u vremenu i prostoru V*, 37-47. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Đurović, T., & Silaški, N. (2018). The end of a long and fraught marriage: Metaphorical images structuring the Brexit discourse. *Metaphor and the Social World 8(1),* 25-39.

Đurović, T., & Silaški, N. (2019). Barbed wired around Serbia: Migrant metaphors as a means of constructing national identity. In: Lj. Šarić, & M. M. Stanojević (eds.), *Metaphor, nation and discourse*, 59-74. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Emanatian, M. (1995). Metaphor and the expression of emotion: the value of cross-cultural perspectives. *Metaphor and Symbolic Activity 10(3),* 163–182.

Eubanks, P. (1999). The Story of Conceptual Metaphor: What Motivates Metaphoric Mappings? *Poetics Today. 20(3)*. 419-442.

Eubanks, P. (2008). An Analysis of Corporate Rule in Globalization Discourse: Why We Need Rhetoric to Explain Conceptual Figures. *Rhetoric Review, 27(3)*, 236-258.

Fagard, B., Stosic, D., & Cerruti, M. (2017). Within-type variation in Satellite-framed languages: The case of Serbian. *STUF - Language Typology and Universals, 70*, 637 - 660.

Fairclough, N. (1989), *Language and power*. London: Longman.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.

Fauconnier, G. (2006). Cognitive Linguistics. In: L. Nadel (ed.), *Encyclopedia of Cognitive Science*, 1-14. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Fauconnier, G., & Turner, M. (1998). Conceptual Integration Networks. *Cognitive Science 22*, 133-187.

Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities.* New York: Basic Books.

Fauconnier, G., & Turner, M. (2003). Conceptual Blending, Form and Meaning. *Recherches en communication, 19,* 57-86.

Feldman. A. J. (2006). From Molecule to Metaphor: A Neural Theory of Language. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology Press.

Forceville, C., & Jeulink, M. (2011). The flesh and blood of embodied understanding: the source-path-goal schema in animation film. *Pragmatics and Cognition 19(1),* 37-59.

Fuko, M. (2007). Poredak diskursa - pristupno predavanje na Kolež de Fransu. Loznica: Karpos.

Fusari, S. (2010). Sweetheart Deals, Wildcat Strikes and Other Dangerous Things – Metaphorical Representations of Alitalia's Bailout and Privatization in the British, US American and Italian Press. *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature 8(2),* 91-104.

Gibbs, R. W., Jr. (1993). Process and products in making sense of tropes. In A. Ortony (ed.), *Metaphor and thought*, 252-276. Cambridge: Cambridge University Press.

Gibbs, R. W., Jr. (1997). Taking metaphor out of our heads and putting it into the cultural world. In: R. W. Gibbs, Jr., & G. J. Steen, (eds.), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, 145-167. Amsterdam: John Benjamins.

Gibbs, R. W., Jr. (1999). Researching metaphors. In: L. Cameron, & G. D. Low (eds.), *Researching and Applying Metaphor*, 29-47.

Gibbs, R. W., Jr. (2006). Cognitive linguistics and metaphor research: past success, skeptical questions, future challenges. *DELTA Documentação de Estudos em Lingüística Teórica e Aplicada 22*, 1-20.

Gibbs, R. W., Jr. (2009). Why do some people dislike conceptual metaphor theory? *Cognitive Semiotics, 5(1-2),* 14-36.

Gibbs, R. W., Jr. (2015). Does deliberate metaphor theory have a future. *Journal of Pragmatics, 90*, 73-76.

Gibbs, R. W., Jr., & Steen, G. J. (eds.), (1997). Metaphor in Cognitive Linguistics. Amsterdam: John Benjamins.

Gibbs, R. W., Jr., Lima, P. L., & Françozo, E. (2004). Metaphor is grounded in embodied experience. *Journal of Pragmatics, 36*, 1189-1210.

Gibbs, R. W., Bogdonovich, J., Sykes, J., & Barr, D. (1997). Metaphor in idiom comprehension. *Journal of Memory and Language 37*, 141–154.

Goatly, A. (1995). Green grammar and grammatical metaphor, or language and the myth of power, or metaphors we die by. *Journal of Pragmatics (25),* 537-560.

Goatly, A. (2007). *Washing the Brain - Metaphor and Hidden Ideology*. Amsterdam: John Benjamins.

Goschler, J. (2005). Embodiment and body metaphors. *Metaphorik.de*, *9,* 33-52.

Grady, J. (1997). THEORIES ARE BUILDINGS revisited. *Cognitive Linguistics 8(4),* 267-290.

Grady, J. (1999). A Typology of motivation for conceptual metaphor: Correlation vs resemblance. In: R. W. Jr. Gibbs, & G. J. Steen (eds), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, 79-100. Amsterdam: John Benjamins.

Grady, J. (2010). Metaphor. In: D. Geeraerts, & H. Cuyckens (eds.), *Oxford Handbook of Cognitive Linguistics,* 189-211. Oxford: Oxford University Press.

Grady, J., Oakley, T., & Coulson, S. (1999). Blending and metaphor. In: R.W., Jr. Gibbs and G. Steen (eds.), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, 101-124. Amsterdam: John Benjamins Press.

Guo, S. (2013). Metaphor Studies from the Perspective of Critical Discourse Analysis: A Case Study of Business Acquisition. *Theory and Practice in Language Studies, 3*, 475-481.

Hall, S. (1980). Cultural studies: two paradigms. *Media, Culture and Society*, 57-72.

Hall, S. (1996a). The Problem of Ideology: Marxism without Guarantees. In: D. Morley, & K. H. Chen (eds.), *Critical Dialogues in Cultural Studies*. 25-46. New York: Routledge.

Hall, S. (1996b). Race, culture, and communications: Looking backward and forward at cultural studies. In: J. Storey (ed.), *What is Cultural Studies? A Reader.* 336-343. London: Arnold.

Henderson, W. (1982). Metaphor in Economics. *Economies, 18,* 147-153.

Henderson, W. (2004). Metaphor and economics. In: R. E. Backhouse (ed.), *New directions in economic methodology*, 318–342. London: Routledge.

Herțeg, C. (2015). A corpus-based approach to business English metaphors. *Annales Universitatis Apulensis, Series Philologica,16(2),* 289-302

Hill, C.W.L. (2011). *International business competing in the global marketplace: global edition*. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Hofstede, G. (1991). *Cultures and Organizations: Software of the Mind.* London: McGraw-Hill.

Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture, 2(1).* Преузето 14. 05. 2019. са https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind. Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw-Hill.

Hu, C., & Chen, Z. (2015). Inflation Metaphor in Contemporary American English. *Higher Education Studies, 5*, 21-35.

Hu, C., & Xu, Y. (2017). WAR Metaphor in the Chinese Economic Media Discourse. *Higher Education Studies, 7*, 94-106.

Imre, A. (2010). Metaphors in Cognitive Linguistics. *Eger Journal of English Studies X*, 71–81.

Ivanišević, M. (2016). *Poslovne finansije*. Beograd: Ekonomski fakultet.

Jäkel, O. (2003). Motion metaphorized in the economic domain. In: H. Cuyckens, T. Berg, R. Dirven & K. U. Panther (eds.), *Motivation in Language: Studies in honor of Günter Radden*, 297-318.

Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: the Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Kesić, D. (2015). Translation intricacies - The Simpler the Approach, the More Complicated the Outcome. *Филолог VI,* 263-271.

Kesić, D. (2018). Illusiveness of Linguistic Signs in Culturally Incongruent Contexts – Translatorial Ramifications. *Филолог IX*, 351-364.

Kesić, D., & Muhić, E. (2013). Sports in metaphor and metaphor in sports. *SportLogia 9(1),* 28-33

Kesić, D., & Muhić, E. (2014). War in metaphor. In: P. Penda, Ž. Babić, & T. Bijelić (ed.), *Going against the grain*. 233-242. Banja Luka: Filološki fakultet.

Keysar, B., Glucksberg, S. (1992). Aspects of Metaphor Comprehension. *Poetics Today, 13(4),* 633-658.

Keysar, B., Barr, D., Balin, J.A., & Brauner, J. (2000). Taking Perspective in Conversation: The Role of Mutual Knowledge in Comprehension. *Psychological Science, 11*, 32-38.

Klikovac, D. (2003). O metaforama u srpskom jeziku čiji je izvorni domen odnos SADRŽAVANJA. У: D. *Klikovac, & K. Rasulić (ур.), Jezik, društvo, saznanje: profesoru Ranku Bugarskom od njegovih studenata*, 215-238. Beograd: Filološki fakultet.

Klikovac, D. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek.

Koller, V. (2003). Metaphor Clusters, Metaphor Chains: Analyzing the Multifunctionality of Metaphor in Text. *Metaphorik.de 5*, 115-134.

Koller, V. (2004). *Metaphor and gender in business media discourse: a critical cognitive study*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Koller, V. (2005). Critical discourse analysis and social cognition: Evidence from business media discourse. *Discourse and Society 16(2),* 199-224.

Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kövecses, Z. (2006). *Language, Mind and Culture: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Kövecses, Z. (2008). Conceptual metaphor theory: Some criticisms and alternative proposals. *Annual Review of Cognitive Linguistics 6(1),* 168-184.

Kövecses, Z. (2009). Aspects of Metaphor in Discourse. *Belgrade English Language and Literature Studies*, *1,* 81-95.

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Kövecses, Z. (2013). The Metaphor-Metonymy Relationship: Correlation Metaphors are Based on Metonymy. *Metaphor and Symbol*, *28(2),* 75-88.

Kövecses, Z. (2017). Conceptual metaphor theory. In: E. Semino, & Z. Demjén (eds), *Routledge Handbook of Metaphor*, 13-27. London and New York: Routledge.

Kövecses, Z. (2020). Force dynamics, conceptual metaphor theory, emotion concepts. Рад у припреми. Доступно на: https://www.researchgate.net/publication/347437903_Force_dynamics_conceptual_metaphor_theory_emotion_concepts.

Kövecses, Z., & Radden, G. (1998). Metonymy: Developing a Cognitive Linguistic View. *Cognitive Linguistics*, *9(1),* 37-78.

Lakoff, G. (1991). Metaphor and war: The metaphor system used to justify war in the Gulf. *Peace Research*, *6*, 25-32.

Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In: A. Ortony (ed.), *Metaphor and thought*, 202-251. Cambridge: Cambridge University Press.

Lakoff, G. (2001). Metaphors of terror. *InTheseTimes.com [On-line]*. Преузето 23. марта 2020. са http://inthesetimes.com/issue/25/24/lakoff2524.html.

Lakoff, G. (2006). The contemporary theory of metaphor. In: D. Geeraerts (ed.), *Cognitive linguistics: Basic readings*, 185-238. Berlin: Mouton de Gruyter.

Lakoff, G. (2008). The Neural Theory of Metaphor. In: R. W., Jr. Gibbs (ed.), *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lakoff, G. (2014). Mapping the brain's metaphor circuitry: Metaphorical thought in everyday reason. *Frontiers in Human Neuroscience*, *8(958)*, 1-14.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980 [2003]). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.

Leezenberg, M. (2007). Metaphor and Metalanguage. *Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication 3,* 1-24.

Littlemore, J. (2003). The Effect of Cultural Background on Metaphor Interpretation. *Metaphor and Symbol, 18(4),* 273-288.

Littlemore, J. (2008). The relationship between associative thinking, analogical reasoning, image formation and metaphoric extension strategies. In: M.S. Zanotto, L. Cameron, & M. Cavalcanti (eds.), *Confronting Metaphor in Use: An applied linguistic approach*. 199-222. Amsterdam: John Benjamins.

Littlemore, J. (2009). *Applying Cognitive Linguistics to Second Language Learning and Teaching*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Littlemore, J., & Low, G. D. (2006). Metaphoric Competence, Second Language Learning, and Communicative Language Ability. *Applied Linguistics, 27*, 268-294.

Llopis, M.A., & López, A.M. (2009). Metaphor framing in Spanish economic discourse: a corpus-based approach to metaphor analysis in the Global Systemic Crisis. *Journal of Pragmatics 42(12),* 3300-3313.

López Maestre, M. D. (2000). The business of cognitive stylistics: a survey of conceptual metaphors in business English. *Atlantis 22(1)*, 47-69.

Matsuki, K. (1995). Metaphor of anger in Japanese. In: J. R. Taylor, & R.E. MacLaury (eds.), *Language and the Cognitive Construal of the World*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

McCloskey, D. N. (1983). The Rhetoric of Economics. *Journal of Economic Literature, 21(2),* 481-517.

McCloskey, D. N. (1985). Economical writing. *Economic Inquiry, 23(2),* 187-222.

McCloskey, D. N. (2004). How to do a rhetorical analysis, and why. In: R. E. Backhouse (ed.), *New directions in economic methodology,* 318-342. London: Routledge.

Mikołajczuk, A. (1998). The metonymic and metaphorical conceptualisation of *anger* in Polish. In: A. Athanasiadou, & E. Tabakowska (eds.), *Speaking of emotions*, 153-190.

Mirowski, P. (1989). *More Heat Than Light: Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mujagić, M. (2018). Dangerous Waters Metaphor in News Discourse on Refugee Crisis. *Metaphoric.de, 28,* 99-131.

Musolff, A. (2004a). *Metaphor and Political Discourse. Analogical Reasoning in Debates about Europe.* New York: Palgrave Macmillan.

Musolff, A. (2004b). Metaphor and conceptual evolution. *Metaphorik.de 07*, 55-75.

Musolff, A. (2006). Metaphor Scenarios in Public Discourse. *Metaphor and Symbol, 21(1),* 23-38.

Musolff, A. (2012). The Study of Metaphor as a part of critical discourse analysis. *Critical Discourse Studies, 9(3),* 301-310.

Musolff, A. (2014). Metaphor in the Discourse-Historical Approach. In: C. Hart & P. Cap (eds.), *Contemporary Critical Discourse Studies*, 45-66. London: Bloomsbury.

Musolff, A. (2015). Metaphor Interpretation and Cultural Linguistics. *Language and Semiotic Studies, 1(3),* 35-51.

Musolff, A. (2016). Metaphor and persuasion in politics. In: E. Semino, & Z. Demjén (eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language,* 309-322. London: Routledge.

Musolff, A. (2017). Truths, lies and figurative scenarios: Metaphors at the heart of Brexit. *Journal of Language and Politics 16(5),* 641-657.

Musolff, A. (2019). Metaphor Framing in Political Discourse. *Mythos-Magazin: Politisches Framing 1,* 1-10.

Ng, C. J. W. (2018). Metaphor. In: J. Flowerdew, & J. Richardson (eds.), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, 215 - 227. London: Routledge.

Nguyen, L., & McCallum, K. (2015). Critical Metaphor Analysis from a Communication perspective: A case study of Australian news media discourse on Immigration and Asylum Seekers. In D. D. Paterno, D. M. Bourk, & D. D. Matheson (eds.), *ANZCA 2015: Rethinking Communication, Space and Identity,* 1, 1-11.

Oakley, T. (2007). Image Schemas. In: D. Geeraerts, & H. Cuyckens (eds.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics,* 214-235. Oxford: Oxford University Press.

Ortony, A. (1975). Why Metaphors Are Necessary and Not Just Nice. *Educational Theory, 25*, 45-53.

Ortony, A. (ed.) (1993). *Metaphor and thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ortony, A., Reynolds, R. E., & Arter, J. A. (1978). Metaphor: Theoretical and empirical research. *Psychological Bulletin, 85(5),* 919–943.

Orts Llopis, M. A., & Rojo López, A. M. (2009). Metaphor framing in Spanish economic discourse: a corpus-based approach to metaphor analysis in the Global Systemic Crisis. Paper Delivered at the First International Conference of AELINCO (Corpus Linguistics Spanish Association). University of Murcia, 7–9 May. Преузето 20. септембра 2019. са http://www.um.es/lacell/aelinco/contenido/pdf/13.pdf.

Perrez, J., & Reuchamps, M. (2014). Deliberate metaphors in political discourse: the case of citizen discourse. *Metaphorik.de 25*, 7-41.

Platon (2005). *Država*. Beograd: Dereta.

Potts, A., & Semino, E. (2019). Cancer as a Metaphor. *Metaphor and Symbol, 34(2),* 81-95.

Radden, G., Köpcke, K., Berg, T., & Siemund, P. (2007). Introduction. The construction of meaning in language. In: G. Radden, K. M. Köpcke, T. Berg, & P. Siemund (eds.), *Aspects of Meaning Construction*, 1-15. Amsterdam: John Benjamins.

Radić-Bojanić, B., & Silaški, N. (2008). Sportizacija političkog diskursa – kako metafore prikrivaju političku stvarnost Srbije. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku, 51(1-2),* 139-155.

Radić-Bojanić, B., & Silaški, N. (2012). Metaphoric and metonymic conceptualizations of the head – a dictionary-based contrastive analysis of English and Serbian. *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature, 10(1),* 29 – 39.

Rasulić, K. (2010). Aspekti metonimije u jeziku i mišljenju. *Theoria 3*, 49-70.

Rasulić, K., & Klikovac, D. (2014). *Jezik i saznanje: Hrestomatija iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Filološki fakultet.

Reijnierse, W.G., Burgers, C., Krennmayr, T., & Steen, G. (2019). Metaphor in communication: The distribution of potentially deliberate metaphor across register and word class. *Corpora, 14*, 301-326.

Richards, I.A. (1936). *The Philosophy of Rhetoric.* London: Oxford University Press.

Riddle, E. (1999). Metaphorically speaking in White Hmong. In: G. Thurgood (ed.), *Papers from the Ninth Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society*, 377-392.

Riding, R., & Cheema, I. (1991). Cognitive Styles - an overview and integration. *Educational Psychology, 11(3-4),* 193-215.

Sacristán, M. S. (2005). Metaphor and ESP: metaphor as a useful device for teaching L2 Business English learners. *Iberica, 10*, 115-131.

Sadler-Smith, E., & Riding, R. (1999). Cognitive style and instructional preferences. *Instructional Science 27*, 355–371.

Šarić, Lj. (2005). Metaphorical models in EU discourse in the Croatian media. *Jezikoslovlje 6(2),* 133-158.

Šarić, Lj. (2014). Metafora, diskurs i društvo. U: M. M. Stanojević (ur.), *Metafore koje istražujemo: suvremeni uvidi u konceptualnu metaforu*, 169–202. Zagreb: Srednja Europa.

Savić, S. (1993). *Diskurs analiza*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.

Sazdovska-Pigulovska, M. (2017). Use of metaphors and metonymy in economic discourse. *Horizons, 21*, 123-131.

Semino, E. (2011). The adaptation of metaphors across genres. *Review of Cognitive Linguistics 9(1),* 130-152.

Semino, E. (2017). Corpus linguistics and metaphor. In: B. Dancygier (ed.), *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*, 463-76. Cambridge: Cambridge University Press.

Semino, E., & Masci, M. (1996). Politics is Football: Metaphor in the Discourse of Silvio Berlusconi in Italy. *Discourse & Society, 7*, 243 - 269.

Semino, E., Deignan, A., & Littlemore, J. (2013). Metaphor, Genre, and Recontextualization. *Metaphor and Symbol, 28*, 41 - 59.

Semino, E., Demjen Z., & Demmen, J. (2018). An Integrated Approach to Metaphor and Framing in Cognition, Discourse, and Practice, with an Application to Metaphors for Cancer. *Applied Linguistics, 39(5),* 625–645.

Semino, E., Demjén, Z., Hardie, A., Payne, S., & Rayson, P. (2017). *Metaphor, Cancer and the End of Life: A Corpus-Based Study*. New York: Routledge.

Shelestiuk, V. H. (2006). Approaches to metaphor: Structure, classifications, cognate phenomena. *Semiotica 161(1-4),* 333–343.

Silaški, N. (2011). Animal metaphors in some business-related terms in English. *Radovi Filozofskog fakulteta u Istočnom Sarajevu, 13(1),* 565-576.

Silaški, N. (2012). Metaphors and Ideology – Gendered Metaphors in Economic Discourse. *Gender Studies*, *12(2),* 207–219.

Silaški, N., & Đurović, T. (2010). CATCHING INFLATION BY THE TAIL – Animal metaphoric imagery in the conceptualisation of INFLATION in English. *Iberica, 20*, 57-80.

Silaški, N., & Đurović, T. (2011). The NATURAL FORCE metaphor in the conceptualisation of the global financial crisis in English and Serbian. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku 54(1),* 227-245.

Silaški, N., & Đurović, T. (2013). The FOOD metaphor in structuring the global financial crisis in Serbian - Magazine covers as multimodal discourse. In: A. Soares da Silva, J. Cândido Martins, L. Magalhães, M. Gonçalves (eds.), *Comunicação Política e Económica. Dimensões Cognitivas e Discursivas*, 507-520.

Silaški, N., & Đurović, T. (2014). And now – A velvet divorce! Or, how metaphors communicate values. In: V. Lopičić, & B. Mišić-Ilić (eds.), *Values across Cultures and Times*, 37-50. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Silaški, N., & Đurović, T. (2017). Saving the euro – a multimodal analysis of metaphors depicting the Eurozone crisis. *Ibérica, 33*, 125-146.

Silaški, N., Đurović, T., & Radić-Bojanić, B. (2009). *Javni diskurs Srbije: kognitivističko-kritička studija*. Beograd: CID Ekonomskog fakulteta.

Skorczynska, H. & Deignan, A. (2006). Readership and Purpose in the Choice of Economics Metaphors. *Metaphor and Symbol 21(2),* 87-104.

Škuflić, L., & Vlahinić-Dizdarević, N. (2003). Koncept nove ekonomije i značaj informacijsko-komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski pregled, 54(5-6),* 460-479.

Slobin, D. I. (2004). The Many Ways to Search for a Frog: Linguistic Typology and the Expression of Motion Events. In: S. Strömqvist, & L. Verhoeven (eds.), *Relating events in narrative, 2. Typological and contextual perspectives*, 219–257. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Smith, G. P. (1995). How High Can a Dead Cat Bounce?: Metaphor and the Hong Kong Stock Market. *Hong Kong Papers in Linguistics and Language Teaching*, *18,* 43-57

Smith, P. K., Wigboldus, D. H. J., & Dijksterhuis, A. (2008). Abstract thinking increases one's sense of power. *Journal of Experimental Social Psychology 44(2),* 378–385.

Soler, H. H. (2008). A metaphor corpus in business press headlines. *Iberica, 15*, 51-69.

Soriano, C. (2003). Some Anger Metaphors in Spanish and English. A Contrastive Review. *IJES, 3(2)*, 107-122.

Spencer-Oatey, H. (ed.) (2008). *Culturally Speaking. Culture, Communication and Politeness Theory*. London, New York: Continuum.

Steen, G. J. (2008). The Paradox of Metaphor: Why We Need a Three-Dimensional Model of Metaphor. *Metaphor and Symbol, 23(4),* 213-241.

Steen, G. J. (2011). The contemporary theory of metaphor – now new and improved! *Review of Cognitive Linguistics 9(1),* 26-64.

Steen, G. J. (2013). Deliberate metaphor affords conscious metaphorical cognition. *Journal of Cognitive Semiotics*, *5(1-2),* 179-197.

Steen, G. J. (2014). The cognitive-linguistic revolution in metaphor studies. In: J. Littlemore, & J. Taylor (eds.), *Companion to Cognitive Linguistics*, 117-142. London: Continuum.

Steen, G. J. (2017). Deliberate Metaphor Theory: Basic assumptions, main tenets, urgent issues. *Intercultural Pragmatics 14(1),* 1-24.

Steen, G. J., Dorst, A., Herrmann, J.B., Kaal, A., Krennmayr, T., & Pasma, T. (2019). *A Method for Linguistic Metaphor Identification: From MIP to MIPVU.* Amsterdam: John Benjamins.

Storey, J. (ed.) (1996). *What is Cultural Studies?: A Reader*. London: Bloomsbury Publishing.

Talmy, L. (1988). Force Dynamics in Language and Cognition. *Cognitive Science, 12*, 49-100.

Talmy, L. (2000). *Toward a cognitive semantics, Vol 1: Concept structuring systems*. The MIT Press.

Taylor, J. R. (1995). *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford: Oxford University Press.

Taylor, J. R., & Mbense, T. G. (1998). Red dogs and rotten mealies: How Zulus talk about anger. In: A. Angeliki & E. Tabakowska (eds.), *Speaking of Emotions, Conceptualization and Expression,* 191-226. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

Terić, M. (2017). Metafora dijaloga: Prilog filozofiji jezika. *MATICA, 69,* 287-316.

Vaghi, F., & Venuti, M. (2003). The Economist and The Financial Times. A study of movement metaphors. Преузето 23. марта 2020. са https://www.um.es/lacell/aelinco/contenido/pdf/13.pdf.

van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse.* Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

van Dijk, T.V. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society, 4*, 249-283.

Vukićevič-Đorđević, Lj. (2014). On biological metaphors in economic discourse. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes, 2(3),* 429-443.

White, M. (1997). The Use of Metaphor in Reporting Financial Market Transactions. *Cuadernos de FilologíaInglesa*, *612*, 233-245.

White, M. (2003). Metaphor and economics: The case of growth. *English for Specific Purposes 22(2),* 131-151.

Williams, R. (2015). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. New York, NY: Oxford University Press.

Wodak, R. (2007). Pragmatics and Critical Discourse Analysis: A cross-disciplinary inquiry. *Pragmatics and Cognition 15(1),* 203-225.

Wodak, R., & Meyer, M. (2009). Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory, and Methodology. In: R. Wodak, & M. Meyer (eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis*, 1-33. London: Sage.

Wu, M. Y. (2006). Hofstede's Cultural Dimensions 30 Years Later: A Study of Taiwan and the United States. *Intercultural Communication Studies XV(1)*, 33-42.

Yu, N. (1995). Metaphorical Expression of Anger and Happiness in English and Chinese. *Metaphor and Symbolic Activity 10(2),* 59-92.

Yu, N. (1998). *The contemporary theory of metaphor*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Yu, N. (2003). Metaphor, Body, and Culture: The Chinese Understanding of Gallbladder and Courage. *Metaphor and Symbol, 18(1),* 13-31.

Zinken, J. (2003). Ideological Imagination: Intertextual and Correlational Metaphors in Political Discourse. *Discourse & Society, 14*, 507 - 523.

Zinken, J. (2007) Discourse metaphors: The link between figurative language and habitual analogies. *Cognitive Linguistics 18(3),* 445-466.

Zinken, J., & Musolff, A. (eds.) (2009). *Metaphor and discourse*. New York: Palgrave Macmillan.

Zinken, J., Hellsten, I., & Nerlich, B. (2008). Discourse metaphors. In: R. Dirven, R. Frank, T. Ziemke, J. Zlatev (eds.), *Body, language and mind*, *2*, 363-385. Berlin: Mouton de Gruyter.

Иванић, М. (2002). *Принципи економије*. Бања Лука: Економски факултет.

Кликовац, Д. (2000). *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Ковачевић, М. (2000). *Стилистика и граматика стилских фигура*. Крагујевац: Кантакузин.

Петровић, С. (1990). *Српска митологија. Систем српске митологије*. Ниш: Просвета.

Рјечници

Collins CoBuild Dictionary. Доступан на: https://www.collinsdictionary.com.

Ekonomski rečnik (2006). Beograd: Ekonomski fakultet.

Filipović, R. (1970). *Englesko-hrvatskosrpski rječnik*, Zagreb: Zora.

Longman Dictionary of Contemporary English. Доступан на: https://www.ldoceonline.com/.

Oxford Online Etimology Dictionary. Доступан на: https://www.etymonline.com/.

Речник српског језика (2011). Нови Сад: Матица српска.

Корпуси

The Economist. Доступан на: https://www.economist.com/

Политика. Доступан на: https://www.politika.rs/scc

X ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1

The Economist

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Раст економије
…but **economic** growth is already suffering. (19. јан.)
…when the pace of **economic** growth exceeds the rate of interest. (17. јан.)
…it trimmed its forecasts of **economic** growth… (19. јан)
Constraints such as bad roads and rain-dependent farms limit **economic** growth to around 6%... (24. јан.)
…banks are being pushed into merging by slower **economic** growth**.** (2. феб.)
…that extra spending would help the **economy** grow. (2. феб.)
…the chairman of President Donald Trump's council of economic advisers, argues that **economic** growth since the tax cuts compares favourable to the trend from 2009-16. (9. феб.)
The bank had hoped that above-trend **economic** growth would drive up wages and eventually force companies … (28. феб.)
Economic growth was robust in 2017… (28. феб.)
Slower growth in ageing **economies** is not inevitable. (30. мар.)
…even as the **economy** has seen speedy growth. (6. апр.)
He wants the bank to focus on promoting **economic** growth… (11. апр.)
People are the raw material of **economic** growth… (17. апр.)
Projecting **economic** growth rate is fantastically hard… (17. апр.)
USMCA will boost **economic** growth … (27. апр.)
…and to believe that the **economy** will grow fast enough to produce profits… (4. мај)
…rates are lower than the nominal growth rate of the **economy**… (16. мај)
If the **economy** grows faster than interest builds up… (16. мај)
…which include fast growing **economies** in Asia… (25. мај)
Economic growth is projected to slow this year. (23 мај)
…fastest-growing bits of the **world economy**. (25. мај)
Perpetual dissatisfaction may well boost **economic** growth… (6. јун)
…outpacing China's to become the fastest-growing big **economy**. (15. јун)
Middle-class households thus recon that **economic** growth is likely to benefit them and their children. (13. јун)
…he insists that **strong economic** growth under a Labour government would mean no need for capital controls. (29. јун)
...and the ability to project power abroad depend on **economic** growth. (27. јун)
Except during financial crisis (and none appears imminent), **economic** growth is rarely so balanced on a knife edge. (27. јун)
Chinese **economic** growth and capital outflows are closely correlated. (13. јул)
…because the prospects of Brexit has led economist to cut their forecast for **economic** growth. (20. јул)
…the effect of a trade war between America and China on global **economic** growth. (20. јул)
…Britain registered no **economic** growth… (20. јул)
…the emergence of self-sustaining **economic** growth was near-inevitable. (25. јул)
…budget deficits or inflation are constraints on **economic** growth. (27. јул)
…if it is not married to policies to promote **economic** growth. (27. јул)
For a rich **economy**, a growth rate beginning with a five would be cause for ecstasy. (1. авг.)
During most of the 20th century advanced **economies** outgrew poorer ones. (1. авг.)
…about 60% of **emerging economies** have grown faster than America. (1. авг.)
Banks generally do well when the **economy** is growing… (1. авг.)
Many economists see the spread of property rights as essential to kindling modern **economic** growth. (5. сеп.)
Economists are downgrading expectations for **economic** growth… (26. сеп.)
Can Kyriakos Mitsotakis ensure the Greek **economy** starts growing again? (3 окт)
As the **economy** grows… (3. окт.)

…the federal budget is forecast to reduce, rather than add to, **economic** growth. (10. окт.)
Russia lacks a convincing **economic-**growth story. (26. окт.)
It emerges when authoritarian governments rely for legitimacy on their ability to foster **economic** growth… (2. нов.)
…whenever it threatens to undercut **economic** growth. (2. нов.)
Demand for cash grows with the **economy**. (2. нов.)
Next year's budget is also more optimistic on **economic** growth… (7. нов.)
It is also because **economic** growth has slowed… (14. нов.)
Next year **economic** growth may tick up. (14. нов.)
Advanced **economies** grew rich… (21. нов.)
Economic growth is a reasonable proxy of productivity… (5. дец.)
But as **economic** growth once again sags towards zero… (5. дец.)
…and in 2013 **economic** growth hit a respectable 2%. (5. дец.)
The **economy** has grown every year… (5. дец.)
…climate-related disruption could affect productivity and long-term **economic** growth… (14. дец.)

Снага и физички изглед економије
China's economy is weaker… (5. јан.)
The weak **economy** complicates a fraught fiscal position. (2. феб.)
Economic weakness worsens its fiscal position. (2. феб.)
…the economy minister, warns that **Germany's economic** strengths are not "God-given" and must be earned… (9. феб.)
Although **America's economy** looks fairly robust, its stock market is expensive. (7. мар.)
…because **economic** weakness has been contained mostly to manufacturing… (4. апр.)
…he needed a strong **economy** at his back… (13. апр.)
Nor need the government worry a slightly weaker **economy** causing unemployment. (17. апр.)
New fresh signs of **economic** weakness are leading to fears of a repetition. (17. апр.)
If the **economy** is weak enough to require a negative interest rate… (17. апр.)
Robust **economy**. (4. мај)
Any attempt to cut debt and deficits today might weaken the **economy**… (16. мај)
The **economy** is strong… (23. мај)
By September a wave of optimism about the strength of **America's economy**, buoyed by tax cuts, had taken the S&P 500 index of leading stocks to a fresh peak. (23. мај)
…each of the world's three biggest **economies** has a financial frailty… (23. мај)
If you believe that trade weakens **economies**… (8. јун)
The dollar stays strong because America has high interest rates, by rich-world standards, and a strong **economy**. (22. јун)
…how weak the **economy** gets… (11. јул)
This was in part because the **economy** was surprisingly strong. (20. јул)
Investor fret that the rich world is slowly becoming Japanese, with **economies** that are too feeble to generate inflation. (15. авг.)
…gives market confidence that the **economy** will keep up its strength. (22. авг.)
If China followed its own plans, its **economy** would be in better shape. (19. сеп.)
…but as the **global economy** weakens…. (3. окт.)
One might expect periods of **economic** strength to be placid ones… (7. нов.)
America's economy, though sluggish by historical standards… (14. нов.)
And if the world **economy** gathers strength … (14. нов.)
…the **world economy** is lacking vigour. (14. нов.)
…they will steer capital towards more deserving firms, making for a stronger **economy**. (28. нов.)
…that a strong **economy** helps the incumbent and a weak **one** helps the challenger. (28. нов.)
…the **economy** too weak to stomach fiscal tightening. (5. дец.)
…with its huge public debt and sluggish **economy**… (5. дец.)
…lest doing so weaken the **economy's** most vibrant parts. (12. дец.)

Здравље економије
When **America's economy** falters … (12. јан.)
…that have continually plagued the **euro-zone economy.** (19. јан.)

Now that the **economy** had recovered… (26. јан.)
…inflicting more pain on a slowing **Chinese economy**. (16. феб.)
As the **economy** has recovered from a debt crisis… (21. феб.)
Advanced **economies** could badly use a dose of deficit-financed public investment. (28. феб.)
Now gloomy **economic news** risks further delaying their recovery. (28. феб.)
The struggle to restore **Turkey's** stricken **economy.** (14. мар.)
Instead the **economy** suffered something closer to a system crash. (14. мар.)
...and that the **economy** is suffering as a result. (21. мар.)
The **British economy** is suffering from falling confidence… (4. апр.)
…he has twice put off finish the job for fear of choking off a tentative **economic** recovery. (17. апр.)
…even as currency problems have eased and the **economy** has recovered. (27. апр.)
Economic reasoning can feel bloodless. (2. мај)
The American economy would, he thinks, suffer enough damage… (9. мај)
…based on an "absurd diagnosis of today's **economic problems**". (16. мај)
If the **economy** keeps surviving – and it may take a fresh dose of stimulus from China… (23. мај)
With the **economy** going flat, the government finally dropped the pretence of parity, devaluing the official exchange rate by 60% in February. (23. мај)
In March the **economy** suffered from Cyclone Idai… (23. мај)
The prospects for a quick **economic** recovery depend partly on the banks… (8. јун)
…the steadily rising expense of education and health care is almost universally deplored as an **economic** scourge… (20. јун)
The stimulus has given **China's economy,** and the world's, a shot in the arm. (27. јун)
Turkey's economy has just began to show signs of recovery. (11. јул)
…to be replaced by a fresh concern, the health of **Britain's economy**. (20. јул)
Governments unsettled by vision of **economic** mortality… (1. авг.)
And Mr Trump has plenty more ways of injecting fear into the **economy**. (15. авг.)
If the sickness that is now visible in most trade-exposed sectors spills over to the rest of the **economy**… (15. авг.)
…or it could reflect **economic** sclerosis… (3. окт.)
Belligerent unions are a sign of **economic** health. (7. нов.)
As other rich countries age, their **economies** too will suffer from sluggish demand. (5. дец.)
Abenomics showed that **Japan's economy** was indeed suffering from weak demand. (5. дец.)
The perils and rewards of **economy** in rehab. (5. дец.)
A rehab **economy** such as Pakistan offers a rare opportunity. (5. дец.)
Rehab **economies** follow a familiar pattern. (5. дец.)
But investors are not betting that a rehab **economy** will become a paragon, only that it will improve… (5. дец.)
In its annual health-check of **South Africa's economy** in 2018… (12. дец.)
…companies that are not especially sensitive to struggles of the **local economy**… (12 дец)
"Affluent" clients, with between $300,000 and $1m in assets, get **premium-economy** treatment. (18. дец.)

Ментална стања и емоције економије
…monetary policy will tighten beyond what the **economy** can bear. (5. јан.)
Whatever **economic** grievance America bears against China… (12. јан.)
Germany's knack for producing goods desired by emerging **economies**... (9. феб.)
The regulator cited Wirecard's "importance for the **economy**"… (21. феб.)
America's economy as a whole may not depend on exporting to China. (21. феб.)
The downturn bears a striking resemblance to the bout of **economic** trouble that began in 2015. (28. феб.)
Economies that are especially reliant on trade, such as Germany and Japan, have suffered. (28. феб.)
...he argued that political repression, rather than a dearth of **economic** opportunity .... (21. мар.)
...rather than splashing out on the higher wages or dividends a rich **economy** can afford. (28. мар.)
There are two types of countries in the world: developed, underdeveloped – and **economies** in each of those two categories who think they are in the order. (28. мар.)
They argue that **economic activity** is becoming concentrated in the best firms… (4. апр.)
…a source of fiscal stimulus unrelated to **economic** misfortune… (2. мај)
…and the housing market, so often a leading indicator of **economic** trouble**,** had sagged. (4. мај)
…some sectors of **India's economy** that have been through serious problems… (9. мај)
The always-healthy appetite for American debt grows in times of **economic** uncertainty… (30. мај)

But the envy such spots induce serves an **economic** purpose… (6. јун)
Suppose the Fed and the market make the same judgment about the risk of an **economic** shock such as a trade war. (13. јун)
…when the **economy** was reeling from high inflation… (15. јун)
But a year later, **Argentina's economy** is still far from safety. (22. јун)
The **global economy** is on a knife-edge. (27. јун)
Though highly integrated, the **global economy** lacks a centralized, stabilizing hand, like a national Treasury or central bank. (27. јун)
A society's values and beliefs matter for its **economy**. (25. јул)
Undiversified **economies** that are reliant on agriculture are particularly susceptible… (15. авг.)
Through bitter experience, **emerging economies** learnt that protecting themselves against these gales meant accumulating large dollar reserves… (15. авг.)
… if you get an **economic** shock, monetary policy has nowhere to go. (22. авг.)
…leaving central banks less room to jolt **economies** out of their pessimism… (22. авг.)
If the **economy** lacks demand, governments can help… (22. авг.)
The worst is that some fail and that swathes of the **global economy** become uninsurable. (19. сеп.)
Swathes of the **economy** are likely to become uninsurable, leaving a growing number of people, firms and states exposed to catastrophic losses. (19. сеп.)
Economic sentiment is at a 12-year high. (3. окт.)
…**India's** broader **economy** is feeling the effects. (10. окт.)
The **economy** remains vulnerable to outside shocks. (2. нов.)
…in times of **economic** stress… (7. нов.)
…from America's trade wars to Europe's inability to muster a coordinated fiscal response to its **economic** woes. (21. нов.)
The state of the **economy** must still matter in extremis… (28. нов.)
Japan's economic troubles offer a glimpse of a sobering future. (5. дец.)

Животни циклус економије
But when **America's economy** prospers… (12. јан.)
That has raised fears of a global **economic** stagnation… (12. јан.)
An exceptional period for **America's economy** is coming to an end. (10. јан.)
Working out what to do about those left behind by **economic** progress is becoming an obsession… (10. јан.)
…towards the peak of the previous **economic cycle**. (17. јан.)
But it is unlikely to be devastating for a mature modern **economy**. (17. јан.)
…politicians have stimulated **economies** too little. (17. јан.)
…the **economy** only narrowly avoided a recession last year. (19. јан.)
Its **economic** cycle was broadly in sync with America's until 2001. (26. јан.)
…when the **economy** is in a trough. (24. јан.)
Had China's government not flooded its **economy** with stimulus… (24. јан.)
They seem likely to depress the **economy** this year… (2. феб.)
That worse fiscal position could, in turn, make it harder for government to stimulate **economy**. (2. феб.)
Economic progress has often meant the replacement of personal, community interactions with efficient but more impersonal one. (21. феб.)
Disruptions to that world created the conditions for the maturation of the state, and for **economic** progress. (21. феб.)
…with no room to cut them when the **economy** needs stimulating. (28. феб.)
…Fed would use monetary policy more aggressively to stimulate the **economy** in a recession… (28. феб.)
The government's proudest **economic** feat was to implement… (28. феб.)
Financial turmoil radiated outwards, threatening to tip large swathes of the **world economy** into recession. (28. феб.)
And a host of tax cuts and other measures are pep up **China's** slowing **economy**. (7. мар.)
The people of Des Moines, Iowa, are no strangers to **economic** upheaval. (7. мар.)
Rate cuts stimulate **economy** by encouraging firms... (14. мар.)
The goal of **economic** progress is after all to help people lead more stisfying lives... (21. мар.)
…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps. (13. апр.)
…when the **American economy** was on the brink of a deep recession… (13. апр.)

…a tried and tested way to pep up the **economy**. (17. апр.)
…those that do well when the **economy** is picking up stream… (18. мај)
…if GDP per person is above certain threshold, an **economy** counts as developed. (25. мај)
If you are seeking exposure to broad-based **economic** development… (25. мај)
If rich countries turn once again to fiscal policy as a tool for ginning up their **economies**… (6. јун)
…convened to gather ideas for addressing America's worst **economic** crisis… (15. јун)
…the bank stood ready to relax its monetary policy further if the **euro-zone economy** did not improve. (22. јун)
A cheaper currency is one of the ways left to gin up **economy**. (22. јун)
…how Russia could become a thriving market **economy**. (29. јун)
…its success reflects and **economic** resurgence in Madrid… (25. јул)
The emerging world found itself swept along by the most astonishing experience of **economic** development… (1. авг.)
And it was only a matter of time before rich **economies** perked up… (1. авг.)
By many measures **America's economy** still seems buoyant. (1. авг.)
But as **economies** perked up, central banks changed course. (8. авг.)
It is the fear that policymakers have lost for good their ability to gin up the **economy**. (22. авг.)
But the **economy** did not fall into recession for two more years… (22. авг.)
…and noted that countries could not all pep up their **economies** with currency depreciation… (22. авг.)
The Fed is, after all, seeking to create the conditions for **America's economy** to thrive. (22. авг.)
It seems particularly so as **Germany's economy** teeters on the brink of recession. (22. авг.)
India's government is scrambling to revive the **economy**. (31. авг.)
…the government has unveiled a plethora of measures intended to revive the **economy**. (31. авг.)
British politicians and regulators, desperate to juice up the **economy** post-Brexit… (12. сеп.)
But it will take much more than the approval of one big project to revive **Greece's economy**. (3. окт.)
…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour… (10. окт.)
…thus avoiding a squeeze on their margins and providing an **economic** stimulus. (10. окт.)
…which the president hopes will "reactivate" the **economy**. (7. нов.)
The old straightforward relationship between the **economic** cycle and elections… (28. нов.)
Through such **economic** and political cycles … (5. дец.)
A short burst of stimulus could see the **economy** through the current headwinds. (5. дец.)
Since the **economy** is in the doldrums… (12. дец.)
Perking up their **economy** might mean cutting those giants down to size. (12. дец.)
…program under which it had brought Treasury bonds to simulate the **economy**… (18. дец.)

Економија је активни агент
…**America's economy** appears to be doing well. (5. јан.)
…if the **economy** is twitching, it does not mean that it has come back to life. (19. јан.)
Italy's **economy** wobbled as its new populist leaders battled… (24. јан.)
Euro zone's economies labour under plenty of structural hindrances to growth. (24. јан.)
During the ensuring upheaval, **global economic conditions** turned… (24. јан.)
…but the direction is towards better alignment of where tax is levied with where **economic activity** takes place. (21. феб.)
…Fed would be able to resist tightening policy when the **economy** did get going. (28. феб.)
The **economy** is struggling again... (16. мар.)
But the two countries' **economic paths** went on to cross decisively. (28. мар.)
If the evidence suggested that ageing **economies** struggle primarily because of slow-growing labour forces... (28. мар.)
An **economic slowdown** kiboshed rate rises this year… (13. апр.)
If its only functioning **economic institution** stumbles, so too will the euro zone. (13. апр.)
Is the **world economy** still slowbalising? (17. апр.)
Japan's economy has long channelled too much cash into the corporate sector… (17. апр.)
But developed **economies** will meet their climate goals… (27. апр.)
But that is not behavior expected of an **economy** that is humming along nicely. (4. мај)
…**America's economy** - and the world's – seems to be holding up. (9. мај)
…what the **economy** actually gains from additional private investment… (16. мај)
…last year the IMF said ambitious **economic reforms** could enable Indonesia to grow… (30. мај)

But their finding may illustrate an aspect of the **economy** that has puzzled some economists… (6. јун)
…central bankers say they set interest rates to keep the **economy** purring. (6. јун)
…forming a political block that shares in the prosperity created by a capitalist **economy**. (13. јун)
Or should it consider only backward-looking **economic data**, which move slowly? (13. јун)
Yet to the extent that **economic data** are telling a clear story… (13. јун)
But they have been accompanied by very real **economic** wobbles. (27. јун)
But the soft spots into which the **global economy** keeps stumbling suggest… (27. јун)
…if the **economy** does not buck up. (20. јул)
The **world economy** managed twice that. (20. јул)
…to see how well the **economy** could absorb each raise. (1. авг.)
But revenues are harmed by **economic uncertainty**… (1. авг.)
…as rapidly growing **emerging economies** started to buy its high-value added manufacturing goods in bulk. (1. авг.)
Quite a few experienced periods of urbanisation and **economic reform** that helped pull workers into factory… (1. авг.)
That will give it less room to act if the **economy** flounders for other reasons. (8. авг.)
This is in large part because the currencies of **economies** that do a lot of trade… (8. авг.)
In its strongest form Japanification is a pure tragedy, in which rich, debt-ridden **economies** are destined to follow the path set by Japan. (22. авг.)
…the **American economy** added 164,000 jobs… (22. авг.)
…it is often because something goes wrong with an **economy's** ability to roll with punches… (22. авг.)
"I think it was necessary", said President Donald Trump of the "rough patch" **the world economy** has been going through … (22. авг.)
Some see Japan as template: its path of ever-lower interest rates one that other rich, debt-ridden **economies** have been destined to follow… (14. сеп.)
…a group convened by 20 advanced and emerging **economies**… (12. сеп.)
…the longer the manufacturing slowdown continued, the more likely that the rest of the **economy** would follow. (26 сеп)
China's economic system therefore sits awkwardly alongside international law. (26. сеп.)
In 2011, as the **euro zone's economy** teetered on the brink of a double-dip downturn… (10. окт.)
In the long run the only answer is for all **economies**, including manufacturing-heavy ones, to shift towards cleaner sources of energy. (17. окт.)
…before its **economic prospects** vanished in a cloud of tear-gas. (17. окт.)
The **economic expansion** and low interest rates starve them of deals. (7. нов.)
…an **economic system** that enables crony capitalists … (7. нов.)
The **global economy** faces numerous threats. (7. нов.)
Of the 60 **economies** monitored by the Bank for International Settlement, a club of central banks,..., only **16** have seen their real effective exchange rate rise … (21. нов.)
Does the **economy** affect elections any more? (28. нов.)
Has the **economy** stopped mattering to voters? (28. нов.)
Instead, **economic factors** that shape people's sense of identity matter more… (28. нов.)
But they care more than ever about how the **economy** shapes their identity… (28. нов.)
The **economy** quickly responded. (5. дец.)
…and in 2013 **economic growth** hit a respectable 2%. (5. дец.)
Most large **economies** – including America – accept that the treaty-based international corporate-tax system… (5. дец.)
A rehab **economy** such as Pakistan offers a rare opportunity. (5. дец.)
Rehab **economies** follow a familiar pattern. (5. дец.)
If neither the **economy** nor economists seem to demand an end to negative interest rates… (12. дец.)

Економија је пасивни агент
Predictions of recession based on markets and financial indicators could influence **economic behaviour** … (5. јан.)
That stirs other **Asian economies.** (10. јан.)
Green New Dealers recon the secret lies in making the **economy** both greener and more equitable. (7. феб.)
It is a miracle the stunt did little lasting harm to the **economy**… (28. феб.)
If the **economy** were a squash, monetary policy makers want advice on how to carve it. (28. феб.)

The first official answer is that **economic conditions** are ripe for some chin-stroking… (28. феб.)
America's economy, which is less trade-dependent, has been relatively less harmed… (28. феб.)
Once they had hauled the **economy** through the global financial crisis of 2007-08, on the back of massive stimulus… (28. феб.)
They sought to wean the **economy** off credit… (28 феб.)
Yet the **euro area's economy** has been repeatedly asked to do just that. (16. мар.)
Because people could choose to save rather than spend the extra cash, that lifts the **economy** less than public investment... (16 мар.)
It is not older workers' falling productivity that seems to hold back the **economy**... (28. мар.)
…won elections in 2012 on a promise to rejuvenate the **economy**… (13. апр.)
…how far China will go to juice the **economy**. (17. апр.)
But he has also delayed reforms that would have put the **economy** on a firmer footing. (17. апр.)
…more than they have harmed the **economy** at large. (9. мај)
A shaky relationship with the EU would put Switzerland's financial services-driven **economy** in jeopardy. (9. мај)
…if rising yields threatened **America's economy**. (30. мај)
Realists say it is the big-picture stuff that holds the **economy** back. (29. јун)
New ECB easing, if it occurs, will mostly help the **economy** by pushing down the value of the euro… (27. јун)
…when the governments of Argentina and Brazil were both in favour of **economic** liberalisation. (16. јул)
America has threatened **economic sanctions** against Turkey… (11. јул)
The property sector, a bellwether for the **economy**… (18 јул)
…traders came to believe that the most likely outcome was a "soft" Brexit – that is a customs union with the European Union and membership of the single market – and thus less **economic** harm. (20. јул)
…acquired social codes also influence individual choices, and thus broader **economic activity**. (25. јул)
As the **economy** was struck first by the global financial crisis… (1. авг.)
…the Fed may be causing asset prices and the broader **economy** to move apart… (1. авг.)
But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the **economy** out of previous slowdowns… (8. авг.)
…use policy tools to spur **economy**… (22. авг.)
…conspirators are attacking his presidency by frightening the **economy** into an unnecessary downturn. (22. авг.)
…even a modest nudge may push an **economy** into a slump. (22. авг.)
When drooping demand threatens an **economy**… (22. авг.)
…the dollars dominance in trade invoicing may stop **economies** from adjusting to external shocks…. (22. авг.)
…it would throttle the **domestic economy**. (22. авг.)
This link is the main way monetary policy influences the **economy**. (19. сеп.)
…it was obvious China would never embrace the **Western economic model**. (26. сеп.)
…deprived Democrats of the chance to campaign on a strong **economy**… (10. окт.)
…while the real **economy** has been ignored. (24. окт.)
Yet even as capitalism has strengthened its hold on the **global economy**… (2. нов.)
Democrats have taken to attacking billionaires to draw attention to their argument for root-and-branch **economic** reform. (7. нов.)
…some are again asking whether excessive saving in Asia is storing up trouble for the **global economy**. (21. нов.)
It is hardly surprising that an index from Policy Uncertainty, a geopolitical think-tank, puts **global economic uncertainty** at its highest… (21. нов.)
That is fed into **economic models**… (23. нов.)
…and squeezing an **economy** already battered by a slowdown in global trade. (5. дец.)
…and the government loosened its grip on the **economy**… (5. дец.)
That leads to shortages of essential imports, which further hamper the **economy**. (5. дец.)
Much that has happened to the **American economy** … (12. дец.)
"Affluent" clients, with between $300,000 and $1m in assets, get **premium-economy** treatment. (18. дец.)

Односи економије са другим ентитетима
Economies and stockmarkets do not always match up well. (25. мај)
Just about every facet of the two countries' **economic** relationship has suffered… (30. мај)
Economic stress and demographic change are weakening a symbiotic relationship. (13. јун)
America's economic relationship with China is rupturing. (26. сеп)
The old straightforward relationship between the **economic cycle** and elections could yet return. (28. нов.)

Остале одлике економије
ЕКОНОМИЈА ЈЕ БИЉКА
…support for populism is a deeper-rooted feature of **Western economy**. (28. нов.)
Democrats have taken to attacking billionaires to draw attention to their argument for root-and-branch **economic reform**. (7. нов.)

Изворни домен ПРЕДМЕТ
Облик, величина и дијелови економије
…sluggish growth in Germany, the block's largest **economy**… (19. јан.)
First, the sheer size of its **economy** means … (24. јан.)
But for the broader **economy**, foreign sales matter less… (24. јан.)
The places where people grow up, live and work are not simply agglomerations of **economic activity.** (21. феб.)
…limit unnecessarily disruptive forms of **economic integration**… (21. феб.)
GDP growth has averaged about 7%, quicker than any other big **economy**… (28. феб.)
...official figures for 2016 would have exaggerated the size of the **economy** by 16%.... (7. мар.)
....substantially different picture of the shape of **China's economy**. (7. мар.)
....the **Chinese economy** is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient. (7. мар.)
...the **zone's economy** would be 1% larger in the long run. (16. мар.)
...leaving the **economy** 1% bigger this year than last. (14. мар.)
...Japan's big companies and unions thrash out wage deals that set a benchmark for other parts of **economy**. (28. мар.)
…a shrinking share of the **economic pie** for workers… (4. апр.)
"What we call 'the **economy**'", read one of the entries, "is in fact a highly complex, multi-level system. (4. апр.)
It should derive its descriptions of the **economy** as a whole from mathematical characterisations of individuals' behaviour. (4. апр.)
…a smaller share of the **economic value** … (4. апр.)
…90% of the **economic profit** made in the capital market industry is now earned… (20. апр.)
…domestic consolidation has long been seen as a stepping stone to creating continent-wide players, with **economies of scale**. (25. апр.)
But not many are in Nigeria, its largest **economy** … (9. мај)
…but a much smaller share of the world **economy**. (25. мај)
…but in return for greater volume and **economies of scale**. (23. мај)
Although its share of the world **economy** has fallen… (8. јун)
But the effect is not **economy**-wide. (20. јун)
But these make up just over 1% of the zone's **economy**. (25. јул)
Economies are great chains of earning and spending… (22. авг.)
Officials have portrayed these troubled banks as peripheral to the **economy**. (5. сеп.)
Taxes that discourage investment mean less output today and smaller **economy** tomorrow. (3. окт.)
These are small percentages – but of vast **economies**. (17. окт.)
Fake SOES are only a small part of **China's economic landscape**. (14. нов.)
Sentiment is coloured by the travails of Germany, the currency zone's largest **economy**… (14. нов.)
Of the 60 **economies** monitored by the Bank for International Settlement, a club of central banks, only 16 have seen their real effective exchange rate rise … (21. нов.)
…and whether results are interpreted as capturing some deeper aspect of an **economy's** nature. (21 нов.)
In 2015 central banks from the G20 group of large **economies** … (14. дец.)
…their promises were in line with their broader **economic strategy** of opening up… (18. дец.)

Еластичност економије
America's economy expanded robustly. (12. јан.)
But this boost to global demand was overshadowed by the Fed's response to it: four rate increases that wreaked havoc on overvalued currencies and overstretched **economies** in the emerging world. (12. јан.)
Economists expect the **euro-zone economy** to expand by 1.5% in 2019. (19. јан.)
…the long **economic** expansion would soon end… (19. јан.)
Italy's economy contracted for a second consecutive quarter… (24. јан.)

The left-leaning government that came to power in 1982 inherited annual inflation of 300%, a shrinking **economy** and the loss of access… (24. јан.)
The **economy** shrank by 0.2 %... (2. феб.)
The **economy** shrank in the third quarter… (9. феб.)
....the **Chinese economy** is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient. (7. мар.)
They showed that the **economy** shrank by 30%... (14. мар.)
...the pace of **economic** contraction is starting to ease. (14. мар.)
...despite a fast-shrinking **economy**... (28. мар.)
…this summer **America's economic** expansion, if it continues, will become the longest ever. (4 апр.)
…having overseen **Japan's longest economic** expansion… (17. апр.)
…its **economy** officially expanded by about 7% a year… (15. јун)
…the **economy** has shrunk for five quarters in a row. (22. јун)
The portion of the **economy** that is covered is shrinking. (20. јул)
Moreover, some of the **economy's** recent resilience may have been in the expectation of the cut to come. (1. авг.)
…recession happen when many **economic variables** – GDP, industrial production, employment and so on – flip from expansion to contraction. (22. авг.)
…**economic** expansions grew longer … (22. авг.)
He thinks the early success owed a lot to an **economic** contraction in 2016. (12. сеп.)
Greece's economy began expanding in 2016… (3. окт.)
The IMF now expects the **world economy** to expand by just 3%... (17. окт.)
…the **global economic** expansion is a decade old and counting. (7. нов.)
The past six leaders saw the **economy** shrink… (7. нов.)
…it is clear that **economic dispersion** has widened. (7. нов.)
Born in an era of lax rules and **economic** expansion… (5. дец.)
Economists debated how much Japan's slump owed to weak demand rather than **economic** rigidities. (5. дец.)
South Africa's economy has shrunk… (12. дец.)

Радње које утичу на економију
The source of much of the red ink is concerned about the **world economy.** (5. јан.)
Part of the recent decline is down to prospects, such as Brexit or growing protectionism that will do permanent damage to the **global economy.** (5. јан.)
…Mr Powell reminded listeners that "some volatility" is unlikely to leave a mark on the **economy**… (5. јан.)
Several measures of **economic activity** in the euro zone have disappointed… (19. јан.)
But if Mr Trump truly believes what he tweets about the **Chinese economy**… (24. јан.)
These domestic and external forces have similar **economic** effects… (2. феб.)
A bold new plan to tackle climate change ignores **economic orthodoxy.** (7. феб.)
…altered the contours of the **country's economy** and policy. (7. феб.)
It is an outright rejection of the **orthodox economic approach** to climate change. (7. феб.)
In fact, the criticism of the **economic approach** to climate change implicit in the Green New Deal is not that it is flawed or politically unrealistic... (7. феб.)
Mr Rajan believes in markets but has often made himself the bearer of awkward **economic news**. (21. феб.)
…but failed to secure global agreement on taxing the **digital economy**. (21. феб.)
What **economic policies** might it have pursued in a third term? (28. феб.)
MR Modi's first term in charge of the **economy** has proved… (28. феб.)
China's on-and-off struggle to reform its **economy** … (28. феб.)
China's leaders focused again on the **economy**'s dismaying reservoirs of red ink. (28. феб.)
...investors might have turned to Hong Kong-listed shares or proxies for **China's economy**. (7. мар.)
An **economy**, unfortunately, cannot be reset as easy as smartphone. (14. мар.)
It tends go up against most currencies when traders fret about the **world economy**. (28. мар.)
In the 1970s critics of Keynesian **economic models**… (4. апр.)
…that statistical agencies faked **economic data**… (13. апр.)
It does not want them marred by grumbles about **economy**. (17. апр.)
Neither the **economic** nor monetary **policy** areas is overseen by a German staff member. (13. апр.)
Similarly, it is China, not America, that would be the biggest beneficiary if it moves more quickly to open its **economy** to foreign firms. (23. мај)
The matter turns on the different ways in which **economies** and markets are classified. (25. мај)

…when **economic slack** is largely used up… (23. мај)
…the yuan rose against the dollar in line with the better news on **China's economy**. (23. мај)
A protectionist bully is an unappealing steward of the **world economy.** (30. мај)
These luxury items defy normal **economic logic**. (6. јун)
Hayek thought that the governments of the early 20th century, in responding to the concerns of the masses, had over-centralised **economic decision-making**… (13. јун)
It hinges on the middle classes feeling confident about the **economy**. (13. јун)
A trade slowdown is hammering the **euro area's economy**. (15. јун)
…this rise is often misunderstood, with serious **economic** consequences. (20. јун)
But EU regulators had become concerned that London's clout impinged on the bloc's financial and **economic sovereignty** … (29. јун)
More bad news for the **economy** may be in store. (11. јул)
Worries about a trade war and the domestic **economy** play a role too. (20. јул)
…and the world **economic order** was rewritten. (1. авг.)
…a new chairman fitting that pattern could have a huge effect on bank regulation and the wider **economy**. (1. авг.)
Inflation does not respond to **economic conditions** as much as it used to. (8. авг.)
…the practice of tweaking quality in lieu of prices could play havoc with essential **economic data.** (8. авг.)
The damage to **America's economy** is less tangible. (8. авг.)
They include low lying atolls, such as Marshal Islands, and **economies** dominated by agriculture… (15. авг.)
The chilling **economic** effects of Brexit uncertainty are intensifying. (15. авг.)
The effect on **Britain's economy**, though, is becoming ever clearer. (15. авг.)
Pegging them to an external anchor to stabilise their value means either ceding control of **domestic economic policy** or restricting access… (15. авг.)
…Brexit-related uncertainty is doing subtle but serious **economic** damage. (15. авг.)
…sacrificing some control over the **domestic economy**. (15. авг.)
…a seasoned analyst of **Japan's economy**. (22. авг.)
The toll of tariffs on **China's economy** is becoming more visible. (31. авг.)
But the **economy** he presided over… (31. авг.)
Other banks have also conducted similar sessions, a testament to Mr Xi's assertion of party control over the **economy**. (5. сеп.)
But his words already have the power to move markets and shape the **economy**. (5. сеп.)
Mr Nordhaus carefully prices the potential damage from global warming using **economic model**… (5. сеп.)
There are no **political-economy problems** to untangle… (19. сеп.)
…what China must do to become more productive and innovative: remove **economic distortions**… (19. сеп.)
…a team of five economists aims squarely at the standard **economic argument** against wealth taxes. (3. окт.)
It would need regular surveys designed to draw out people's justifications for their **economic decisions**. (10. окт.)
…the **economy** may not be the electoral asset… (10. окт.)
…"prolonged trade-policy uncertainty" are damaging the **world economy…** (17. окт.)
The IMF's economists have valiantly tried to quantify the damage to **the world economy** from the trade war… (17. окт.)
Conditions in financial markets should immediately tighten or loosen in response to **economic news**… (24. окт.)
A trade truce between America and China could transform the **economic outlook**. (24. окт.)
The dispute concerns two of America's biggest gripes: China's **economic model** and the WTO's inability to constrain **it**. (31. окт.)
Mexico's radical president serves up **economic mediocrity.** (7. нов.)
Of the 60 **economies** monitored by the Bank for International Settlement, a club of central banks, only 16 have seen their real effective exchange rate rise … (21. нов.)
…since not all **economic questions** can be suitably framed. (21. нов.)
…China National Radio launched a mini-series to laud President Xi Jinping's stewardship of the **economy**. (28. нов.)
To safeguard **Japan's economic future**… (5. дец.)
…all expressed concerns about the **economy**. (12. дец.)
…just as central bankers saved the **global economy** during the financial crisis. (14. дец.)
…how climate change might eventually affect the **economy**. (14. дец.)

Друге одлике
…they cannot generate the strangeness of **economic events** seen in the real world. (4. апр.)
That is hardly cause for panic: for an **economy** now worth nearly $14trn. (18. јул)
But **economic causation** is rarely so clear-cut. (22. авг.)
Lost amid this political controversy was the deeper **economic question** of whether central banks need capital at all. (29. авг.)

Изворни домен МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ
Рад економије као машине
…a closely watched gauge of **economic activity**… (19. јан.)
Foreign spending could keep **the euro-area economic** engine turning over. (24. јан.)
Any plans to free an **industrialised economy** from fossil-fuel dependence… (7. феб.)
They aim to solve it by redistributing **economic** and political power. (7. феб.)
Roosevelt saw the Depression as both a threat to liberal democracy and the product of an **economic system**… (7. феб.)
Great Lakes shipping is not the **economic** force it once was… (16. феб.)
…communities are not so much a source of friction inhibiting the smooth operation of the **global economy**… (21. феб.)
...their chances of promotion depend on reported **economic** performance.... (7. мар.)
...market-friendly policies embraced by Mr Erdogan's party from 2002 to 2011 represent the **economy's** default mode. (14. мар.)
A study published in 2006, for example, examined **economic** performance across American states. (28. мар.)
…an Australian economist, saw the **economy** as undergoing constant change, powered by innovation. (4. апр.)
But now their collective **economic** might, measured in real output on a purchasing-power-parity basis, is forecast to account for more than half of global production… (17. апр.)
…they build a model that yokes **economic** performance to population size… (17. апр.)
And developing **economies** must perform the unprecedented feat of growing without fossil fuels... (27 апр.)
…which failed to illuminate even more refined theories of how the **economy** worked. (2. мај)
…and that political power becomes concentrated alongside **economic** power… (13. јун)
…it provides an automatic stabilizer for the **economy**. (22. јун)
Weijian Shan is an excellent illustration of the power of **economic convergence**. (4. јул)
…it also underlines the extent to which **China's economy** in now fuelled by domestic demand. (18. јул)
So far the **economy** has performed very well… (1. avg)
As **Europe's economies** became more integrated… (15. авг)
…the country is an **economic** superpower… (22. avg)
…but it has become more mawkish about the property sector, the engine of its **economy**. (31. авг)
The elite uses its **economic** power to cultivate political power… (2. нов.)
With the **economy** ground to a halt… (7. нов.)
But hopes are growing of a pickup in 2020, driven by **economies** beyond America's shores. (14. нов.)
An RCT might test the **economic** effect of a treatment… (21. нов.)
Thomas Philippon's "The Great Reversal" spies in tech giants a risk to **economic** dynamism. (12. дец.)
…**economic** power is not all that matters. (12. дец.)
As its **economic** and financial effects become clearer… (14. дец.)
…expectations about the performance of the **economy**… (12. дец.)

Ефикасност економије као машине
…before their spending exhausts the **economy's** productive capacity… (17. јан.)
…the **economy** has yet to regain fully the output lost during the global crisis… (2. феб.)
…that will limit the **economy's** potencial. (9. феб.)
Changes should be measured by **China's economic** outcomes… (16. феб.)
Community-based **economic activity**, by contrast, can be inefficient. (21. феб.)
…originally crafted to suit advanced **economies**… (21. феб.)
Because people could choose to save rather than spend the extra cash, that lifts the economy less than public investment, which also brings the benefit of increased **economic** potential. (16. мар.)
Raising spending when the **economy** is already at capacity can lead to … (14. мар.)
Why are older **economies** less productive? (28. мар.)

…but market power usually makes **economies** less productive overall. (4. апр.)
The **global economy** is the outcome of near-constant interaction between billions unique individuals. (4. апр.)
...and comparatively more opportunity to boost **economic** output through specialisation and trade. (17. апр.)
The only true solution to cost disease is an **economy-wide** productivity slowdown – and one may be in the offing. (20. јун)
Final services account for 6.5% of **Britain's economic** output… (29. јун)
An EU press release gloated that European companies would gain an "important head start into a market with an enormous **economic** potential". (6. јул)
But the most powerful arguments for free university are about values rather than **economic** efficiency**.** (18. јул)
And cultural change can unlock the **economic** potential of people and ideas. (25. јул)
…which level off as the **economy** nears capacity and job creation slows. (25. јул)
…reducing concentration of wealth and power without much loss of **economic** efficiency. (12. сеп.)
…the IMF says the **economy** will labour below its potential… (3. окт.)
…the central banks of countries accounting for more than half of the **euro zone's economic** output… (26. окт.)
…a trend that is already starting to constrain its **economic potential**. (31. окт.)
…reducing **economic** efficiency. (7. нов.)
…collective bargaining can reduce the rents collected by dominant firms and increase **economic** efficiency. (7. нов.)

Проблеми економије као машине
…it looks as if the **economy** needs revving up again. (19. јан.)
…the **economy** overheats and inflation rises. (24. јан.)
Protests threw a wrench in the gears of the **French economy**. (24. јан.)
But decarbonizing the **economy** so quickly… (7. феб.)
Despite a hotter-than-expected **economy**, revenues in the 2018 fiscal year were $200bn. (9. феб.)
…he argued that policies that unwittingly led to the global financial crisis, for example mortgage subsidies, were often responses to **economic "**faultlines**"**, such as inequality… (21. феб.)
It was the symbol of a **world economy** out of kilter. (14. мар.)
A researcher can subject such a **toy economy** to an external shock… (4. апр.)
But decarbonising an industrialised **economy** is monumentally hard. (27. апр.)
The **economy** had been expected to cool a little anyway…. (4. мај)
China's economy was losing momentum. (23. мај)
The notion that people might buy high-cost items in preference to serviceable alternatives simply to set themselves apart from the less well-off would seem absurd, were the **economy** not a chock-a-block with the examples… (6. јун)
…the visible impact on America's hard **economic data** has so far been relatively small. (13. јун)
On the other, the **economy** lacks dynamism… (29. јун)
…that a much-vaunted **economic model** is in need of repair. (1. авг.)
Despite the Remain camp's dire predictions, the **economy** seemed to trundle on well enough. (15. авг.)
… a random perturbation which knocks an **economy** off kilter. (22. авг.)
…the impact of his trade policy on the **global economy**. (22. авг.)
…indicators of **economic activity** in America have begun to lose momentum. (10. окт.)
And the **economic** impact of the trade dispute is likely to be negative. (12. окт.)
The economic impact is being felt in two main ways. (31. окт.)
Monetary policy alone will not fix the **economy**… (2. нов.)
Voter care less than they used to about the **economy's** immediate impact on their wallets. (28. нов.)
… as their **economies** have failed… (5. дец.)

Економија као превозно средство
Donald Trump's trade war has not derailed the **global economy**. (9. мај)
Finally, low tariffs are unlikely on their own to derail the **affected economies**. (8. јун)
As **America's economy** was crashing in 2009… (6. јул)
Any missteps by Mr Trump or Mr Xi thus leaves central banks hard-pressed to keep **economies** on an even keel. (27. јун)
Blows to **China's economy** could also spill back to America. (15. авг.)
…people became cautious and the **economy** got stuck in too low a gear to stop prices and interest rates from falling. (22. авг.)
…there are grave doubts that central banks have the power to get the **economy** back on track. (22. авг.)

…he complicates the Fed's task of keeping **America's economy** on an even keel. (22. авг.)
More recent history suggests no easy solution to this clash of **economic systems**. (26 сеп.)
Mr Mitsotakis's government has managed to get **Greece's economy** as far as the runaway. (3. окт.)
And there is recent precedent for consumers helping **America's economy** to sail through a manufacturing downturn. (10. окт.)
Mexican presidents tend not to get the **economy** off to a flying start… (7. нов.)
The trade conflict between China and America has been a clash not just of a giant **economies**… (7. нов.)
Japan earned its reputation as an **economy** adrift… (5. дец.)
As the government struggled to pry the **economy** from its rut… (5. дец.)
A short burst of stimulus could see the **economy** through the current headwinds. (5. дец.)
The cycle begins when the **economy** bumps up against a budgetary or balance-of-payment constraints. (5. дец.)

Теорија полуге – тржишна равнотежа
....the **Chinese economy** is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient. (7. мар.)
...it would be a sign that the **global economy** is better balanced than a decade ago. (14. мар.)
Most economics is centered on equilibrium: an **economy's** natural resisting state. (4. апр.)
Turkey's economy is better balanced now… (4. мај)
China's leaders want to rebalance their **economy** away from excessive investment… (27. јун)
Contagious pessimism can flip an **economy** from one equilibrium to another… (22. авг.)
…within which they can run time forward by hundreds of years to watch the balance of **economic power change**. (17. апр.)

Изворни домен САДРЖАТЕЉ
…Apple warned that a sharp slowdown in **China's economy**, and weak sales in other emerging markets, meant revenues in the fourth quarter would undershoot expectations by up to 10%. (5. јан.)
…and signs of a pickup in the **euro-zone economy.** (10. јан.)
The soft spot in the euro-zone **economy** turns out to be not temporary… (10. јан.)
…periods in which government debt rises above 90% of GDP are associated with sustained slowdowns in **economic growth**. (17. јан.)
…even high levels of debt may not scare away debtors, at least in advanced **economies** that borrow in their own currencies. (17. јан.)
The demonstrations are expected to have lowered output in the **euro zone's** second-largest **economy** by 0.1%. (19. јан.)
Whereas Quebec's scheme, for instance, dabbles in local **economic development**… (19. јан.)
…declined in the **zone's** four largest **economies**… (19. јан.)
In Africa, as in advanced **economies**, inflation has fallen… (24. јан.)
…this effect is only half as strong in Uganda as it is in advanced **economies**. (24. јан.)
…growth in the euro area has lagged behind that in other advanced **economies**… (24. јан.)
Germany's Wiemar government, beset by political unrest and burdened with war debts and reparations, stumbled into **economic oblivion**. (24. јан.)
With so much going on in the **economy**… (9. феб.)
…all the improvements in the long-term **economic forecast**… (9. феб.)
…they are more active in the **North's** informal **economy**… (21. феб.)
…as it restricted the involvement of Chinese technology firms in its **economic affairs**. (28. феб.)
...but the costs of protection will be borne elswhere in the **economy**, lergely unseen. (7. мар.)
In an **economy** with a wide-open capital account... (14. мар.)
It helps that the volume of transactions, on which acquirers levy a fee, is rocketing, propelled by voracious spending in emerging **economies.** (23. мар.)
...there is greater scope to benefit from existing know-how than in rich **economies**. (28. мар.)
Slower growth in ageing **economies** is not inevitable. (28. мар.)
Amid signs of a slowdown in **economic growth**.... (28. мар.)
They can specify decision rules for algorithms that stand in for the people in an **economy**… (4. апр.)
…the fall in **economic volatility**… (4. апр.)
…enough to have lopped a percentage point off GDP in the average advanced **economy**… (4. апр.)
…if regulators are slow to respond to structural shifts in the **economy**… (4. апр.)
He has undoubtedly had a hand in **Japan's** tentative **economic recovery**… (17. апр.)

To predict that a European backwater would lead the world into the most transformative **economic epoch** in history… (17. апр.)
In economics, if not in the **American economy,** the scope for female divergence remains vast. (2. мај)
They provide China with a bit more microeconomic autonomy in a **global economy** dominated by the dollar. (30. мај)
The integration of high-saving China into the **world economy** is another factor. (6. јун)
His departure due to ill health may mean his boss takes a closer interest in **economic affairs**. (8. јун)
Rather, they write, in advanced **economies** democracy and capitalism tend to reinforce each other. (13. јун)
…have argued that full participation in the **global economy** forces… (13. јун)
… in a knowledge **economy** leading firms cannot break their connections… (13. јун)
At just 38% of GDP, less than half the average in the advanced **economies**… (22. јун)
It hoped its generosity would rescue Argentina and salvage its reputation in a country that regards it as complicit in the **economic disasters** of 2001-02. (22. јун)
…many common scapegoats simply cannot explain the steady, long-run rise in such prices relative to those elsewhere in the **economy**. (20. јун)
…since they reflect greater productivity capacity elsewhere in the **economy**. (20. јун)
…it is the pay of similar workers elsewhere in the **economy** – of doctors, say – that rises in response. (20. јун)
The government's recent takeover of Baoshang Bank, an insolvent regional lender, was a reminder of a deep rot in certain corners of the **economy**. (6. јул)
The row could ripple out into the wider **economy**. (6. јул)
…he imagined an **economy** in which abundant available capital causes investors' bargaining power… (11. јул)
Structural problems in the **economy**, such as market power, may allow the rich to earn… (11. јул)
…university is a minority pursuit in most advanced **economies**. (18. јул)
China's willingness to take a more unyielding stance partly reflects confidence in its own **economy**. (18. јул)
…to reveal untaxed money stashed by their own citizens in the world's largest **economy**. (25. јул)
Estimates suggest decline this year in emerging **economies** of Europe… (1. авг.)
And in some **economies** the groundwork for sustained growth was also laid during the boom. (1. авг.)
Yet China's heft in the **world economy** has made it so. (8. авг.)
Its clout owes much to China's weight in the **global economy**… (8. авг.)
In a globalised **economy**, everything is a continuation of everything else. (8. авг.)
…a financial firm, finds that changes in business confidence and **economic-policy uncertainty** appear to predict changes in managers' capital spending. (15. авг.)
And Mr Trump has plenty more ways of injecting fear into the **economy**. (15. авг.)
Changes in **America's economic** policy still echo around the world. (15. авг.)
A synchronised pickup in the **world economy** in 2017… (22. авг.)
Faith in **economic expansion** is self-fulfilling. (22. авг.)
…but in an **economy** with several generations' start. (22. авг.)
…business uncertainty was turning political shocks into **economic** ones. (22. авг.)
Many governments, including those of Britain, Denmark, France and Norway, now apply declining discount rates in their **economic analyses**… (5. сеп.)
…structural changes in the **economy**… (19. сеп.)
In a growing **economy**… (19. сеп.)
It presents plenty of evidence of flaws in the **Chinese economic model**… (19. сеп.)
As for the fraught question of the state's role in the **economy**… (19. сеп.)
A slowdown in **Germany's economy**… (26. сеп.)
In advanced **economies** bank balance-sheets look stronger… (26. сеп.)
Some fear such attacks risk weakening support for the single currency in its largest **economy**. (3. окт.)
In some **economic models**… (3. окт.)
But more that 90% of Americans work in other parts of the **economy**… (10. окт.)
…the gap in productivity between the most and least efficient producers is much wider in developing **economies**…. (17. окт.)
But such a mechanical "reaction function" exists only in **economic models**. (24. окт.)
The rule of law, as it holds in most advanced **economies…** (2. нов.)
The situation could be different in other parts of the **economy**… (7. нов.)
Across much of the **American economy** that is not always the case. (7. нов.)
Three quarters of billionaires' wealth in advanced **economies**… (7. нов.)

…a move away from the safe or defensive assets that hold up in bad **economic times**… (14. нов.)
The current-account surpluses in Asia's big **economies**… (21. нов.)
…the effectiveness of anti-poverty programmes in developing **economies**. (21. нов.)
Such worries are harder to dispatch in **economies**. (21. нов.)
…giants of the past made their names parachuting into a corner of the **economy** … (21. нов.)
…demand in the **economy** would collapse. (5. дец.)
…top four firms in each of 900 **economic sectors** … (12. дец.)
Investment, however, has been disappointing across the **American economy**. (12. дец.)
…given the level of Tobin's Q across the **economy**. (12. дец.)
…even as concentration has risen across the **economy** … (12. дец.)

Изворни домен ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА
This is why some analysts believe that **Australia's economy** is overdue a fall. (26. јан.)
Exports to Britain fell. Those to a number of emerging **economies** slowed. (9. феб.)
Now imagine the **world economy** goes into a tailspin. (16. феб.)
…many **economic indicators** have undergone a remarkable downward shift … (28. феб.)
…the **world economy's** recent ups and downs. (28. феб.)
An economic downturn is making matters worse… (28. мар.)
…some economists expect its **economy** to rebound in the second half of this year. (4. апр.)
…for China to cause a **global economic** downturn would require its slowdown to become infectious… (4. апр.)
If its only functioning **economic institution** stumbles, so too will the euro zone. (13. apr)
The **economy** fluctuates… (20. апр.)
The **economy** stuttered, then plunged into recession. (25. апр.)
For students of **economic** ups and downs, the crisis also met a crying need… (2. мај)
The real **economy** had also shown some signs of an approaching downturn. (4. мај)
…or American firm could find alternative suppliers, further mitigating the **economic** fallout. (9. мај)
…a level that is more typical after **economic** slumps than in the benign conditions. (16. мај)
These moves brought about an **economic** rebound. (23. мај)
In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo. (23. мај)
…China would not let its **economy** go down. (23. мај)
The **global economic mood** has taken to whipsawing between gloom and optimism. (27. јун)
This newspaper warned readers to prepare for "the next recession" in 2015 and 2018, pausing in 2017 to hail "**the world economy's** surprising rise". (27. јун)
…the Fed could give a sagging **economy** a boost simply by delaying them. (27. јун)
…he warned that without fiscal support monetary easing risked being slow to boost the **economy**… (20. јул)
But the **economy** did not fall into recession for two more years… (22. авг.)
By fund's own classification Bulgaria is still an emerging **economy**. (12. сеп.)
…a group convened by 20 advanced and emerging **economies**… (19. сеп.)
The silver lining so far has been that the domestic **economy** was on an upswing. (26. сеп.)
…and the **economy** bounced back the next year. (10. окт.)
…**America's economy** received a boost from the prospect of Mr Trump's tax cut. (10. окт.)
Intergenerational **economic mobility** in America has indeed fallen. (2. нов.)
A near-term **economic** boost should come from a big rise… (7. нов.)
…with its huge public debt and sluggish **economy**… (5. дец.)
…it must not be used to support **economies** in downturns… (5. дец.)
…trade disputes and fears of an **economic** downturn have weighed on the price of crude. (18. дец.)

Изворни домен ГРАЂЕВИНА
A different model built by J.P. Morgan analyst, this time based on short-term **economic indicators**… (5. јан.)
…and enjoy more freedom to support struggling **economies**… (17. јан.)
China has already pivoted towards more supportive **economic policies**. (24. јан.)
The price of German support for crisis-added **economies** was a revision… (24. јан.)
Efforts to stabilise an **economy** often lead to booms in asset prices… (26. јан.)
A clash between the **world's two largest economies** could not help but undermine **global economic confidence.** (28. феб.)
…using unconventional measures to support damaged **economies**. (13. мар.)

...and believe that recent **economic history** bolsters their case. (14. мар.)
...macroeconomic policy should stabilise the **economy** with the lightest possible touch... (14. мар.)
...the budget cannot be used to stabilise the **economy** in rough time. (16. мар.)
The state is unlikely to mess with firms on which the **economy's** day-to-day stability depends. (29. јун)
…faces with shaky **economic indicators**… (4. јул)
All this matters because "freedom of contract" is fundamental to the **economic system**. (27. јул)
…Germany's current-account surplus was "substantially" stronger than warranted by **economic** fundamentals. (1. авг.)
To support a slowing **economy**… (8. авг.)
Residents of advanced **economies** … (19. сеп.)
…it must not be used to support **economies** in downturns… (5. дец.)
Economies in rehab are typically unstable places… (5. дец.)
It may take a while for firms to see the benefits of improved **economic** stability. (5. дец.)
…the impact of climate change on **economic** and financial stability. (14. дец.)
…shift from polluters would alter the structure of their **economies**. (14. дец.)

Изворни домен ПРЕДНОСТИ И МАНЕ
Yet there are clear **economic** downsides to doing so. (19. јан.)
Rich countries have spent far more time below their productivity capacity than above it – at grave **economic** cost. (17. јан.)
The instability has had an **economic** cost. (2. феб.)
That has brought **economic** gains… (16. феб.)
Community relationships governed nearly every aspect of life, maintaining order and stability at the cost of **economic stasis** and oppression. (21. феб.)
But for the moment the family dynamic seems to be working in the **economy's** favour... (14. мар.)
...while rival megabanks can take advantage of **America's robust economy** to lend more. (14. мар.)
They would benefit greatly from sound **economic policies**… (11. апр.)
And improving their growth prospects would benefit both their large populations and the **world economy**, in which they now weigh heavily. (11. апр.)
It stands to reason that countries with large populations might enjoy long-run **economic** advantages. (17. апр.)
…those gains come at the expense of other parts of **America's economy.** (27. апр.)
…the **economy-wide** net cost was just 0.04% of GDP. (9. мај)
…you need to see the downside risks [to the **economy**] clearly… (22. авг.)
Adaptation is essential to reduce the human and **economic** costs of climate changes. (19. сеп.)
When economists argue that unions impose **economic** costs… (7. нов.)
America's economy, though sluggish by historical standards, has benefited from an ever-reliable engine… (14. нов.)
The rapid growth of global trade during the 1990s and 2000s brought wide **economic** benefits… (28. нов.)
It may take a while for firms to see the benefits of improved **economic stability**. (5. дец.)
…their unique capabilities have not translated into broader gains for the **American economy**. (12. дец.)

Изворни домен ПРЕДВИЂАЊЕ
…their **economic** prospects still look grim. (10. јан.)
Often, people may be staying where their **economic** prospects are best. (10. јан.)
Mr Edwards is no more sanguine about other **economies**. (19. јан.)
The OECD, which on March 6th published gloomy **economic** forecast for the euro zone... (16. мар.)
Pessimism about the **world economy** has grown throughout 2019. (4. апр.)
But now their collective **economic might**, measured in real output on a purchasing-power-parity basis, is forecast to account for more than half of global production… (17. апр.)
There is no academic consensus regarding what determines **economic** fortunes over long time horizons… (17. апр.)
This creates huge uncertainties for the **global economy**. (9. мај)
Then second is that markets agree with the central bank about the **economic** outlook… (13. јун)
A visitor to Moscow inquiring about the outlook for **Russia's economy** will often be met… (29. јун)
Many expect an announcement at the bank's meeting in September, along with the updated **economic** forecast. (20. јул)
But such is the anxiety about the **world economy** that they are spreading. (17. авг.)

When banks are concerned about the **economic** outlook… (22. авг.)
The Chinese government's lack of panic about the **economic** outlook… (31. авг.)
…**economic** forecasters think that Chinese growth next year will slow… (31. авг.)
…African swine fever has devastated China's pigs, complicating its **economic** outlook. (12. авг.)
It started publishing the range of rate-setters' **economic** forecasts… (24. авг.)
A year ago an **economic** forecast unit in the Chinese government published an outlook… (12. авг.)
The IMF downgrades its forecast for the **global economy**. (17. окт.)

Временске прилике
...during the most tumultuous **economic times**... (21. мар.)
The gloom hanging over the **world economy** is confined to manufacturing. (4. апр.)
The reason for the change is a darkening **world economy**, caused primarily by the failure of America and China to strike a deal… (13. јун)
…muted inflation figures could easily be concealing a more turbulent **economic picture**. (8. авг.)
As **economic** clouds gather… (29. авг.)
…the model has not yet been tested by rough **economic** weather. (18. дец.)

Изворни домен РАТ
A clash between the **world's two largest economies** could not help but undermine global economic confidence. (28. феб.)
...the **euro area's economy** could be in for a clobbering. (16. мар.)
…if the world's two biggest **economies** engage in a full-blown trade war. (16. мај)
In part, forecasting errors reflect the fact that the **economy** has beaten expectations over the past decade… (23. мај)
Its value as an **economic** weapon is dubious… (30. мај)
That caused **economic** carnage – but also gave digital payments a galvanic boost. (8. јун)
Looming **economic** threats should remind them why their decision matters. (15. јун)
Amid rising **economic** belligerence, in particular from America, rich-world companies will naturally think twice… (1. авг.)
But America sees its combative **economic diplomacy** as a belated response to decades of intellectual-property theft and other misdeeds. (8. авг.)
…countries may organise themselves into rival **economic** blocks. (15. авг.)
Central banks, she added, would be unable to shield their **economies** fully from the consequences. (22. авг.)
An intensifying **economic** conflict between America and China could mean the flow of Chinese technology and know-how across borders dries up, hampering mitigation efforts elsewhere. (17. окт.)

Изворни домен ЛОКАЦИЈА
…a shadow over the **world economy**. (19. јан.)
…allow foreign companies more access to its **economy**. (16. феб.)
China's leaders pivoted towards **economic reform** in 2015. (28. феб.)
Whereas earlier shocks – first from Japan, then from "tiger" **economies** of East Asia – affected areas... (7. мар.)
...upward price pressures would result from the **economy**... (28. мар.)
Instead it has a heavy tilt towards **economies** in the Asian supply chain to rich world consumers. (25. мај)
Ultra-low interest rates since the financial crisis have depressed returns in the West, nudging them towards **economies** with more alluring prospects. (22. јун)
Whenever steps towards **economic reform** cause too rapid a slowdown… (27. јун)
…preventing the rate from transmitting to the real **economy**. (20. јул)
…transmitting the elements of sustained innovation to underdeveloped **economies**. (1. авг.)
This flow of money – from reserve-accumulating **economies**, China chief among them, to America, and from American consumers back to reserve-accumulating **economies** – defined Bretton Woods II. (15. авг.)
Participants from advanced **economies**… (22. авг.)
She would be the first national from an emerging **economy** to lead the fund. (12 сеп.)
And her home country made the transition from communism to a **market economy** in the 1990s. (12. сеп.)
The country has lurched from one **economic crisis** to another… (12. сеп.)
Money continues to slosh around the **global economy**, seeping into cracks… (26. сеп.)
…draining demand from the **economy**. (5 дец.)

Изворни домен ПОВЕЗИВАЊЕ
There are several ways this disconnect between market jitters and robust **economic indicators** could disappear. (5. јан.)
Giada Giani of Citigroup, another lender, argues that the fate of Italy's **economy** is tied to that of Germany's… (2. феб.)
Why bundle together the seemingly unrelated issues of climate change and **economic inequality**? (7. феб.)
...these factors reflect a world in which "slowbalisation"– the unwinding of two decades of global **economic** integration – has taken hold. (7. мар.)
…have explored the link between an **economy's** complexity, as determined by bilateral export links, and growth … (4. апр.)
…a fully transparent algorithm that relates interest rates to **economic data**. (24. окт.)
…in line with the government's policy of promoting **economic** ties with Asia… (12. дец.)

Изворни домен ПРОЦЈЕНА
Any assessment of Mr Modi's **economic record** in his first stint as prime minister requires a counterfactual scenario against which to measure it … (28. феб.)
When it assessed the **world economy** in January… (28. феб.)
…the cabinet office downgraded its headline **economic assessment**… (17. апр.)

Изворни домен ТАКМИЧЕЊЕ
Italy boasts no glittering **economic** record. (2. феб.)
The **global economy** had an inauspicious start to 2019. (28. феб.)
…a welcome easing of tension between **the world's** two biggest **economies**. (28. феб.)
…and suspicions that the government hoped to get ahead of further bad **economic news**. (26. сеп.)
…which was also heralded this year as one of the ten most reformed **economies**. (26. сеп.)
Demography may the Chinese **economy's** biggest challenge. (31. окт.)
Making the **economy** more competitive… (7. нов.)
Governments will need to find ways to compensate those who lose out from wrenching **economic change**… (28. нов.)

Изворни домен БРЗИНА
There are further signs of **economic** slowdowns in China and Europe. (5. јан.)
But recent figures suggest the **economic** slowdown is broad-based. (19. јан.)
Germany's economy may be slowing, but its financial capital is booming. (2. феб.)
Poor choices could mean blunders in dealing with a slowing **economy**… (13. апр.)
…including **China's** slowing **economy**. (17. апр.)
Its **economy** is sluggish. (20. апр.)
China's economy is slowing, again. (18. јул)
…one of surprising calm in the face of the **economic** slowdown… (31. авг.)
The financial churn has exacerbated the **economic** slowdown. (31. авг.)
The implication is that as the **economy** slows… (5. сеп.)
It may also have to advise governments on coping with a global **economic** slowdown. (12. сеп.)
America's slowing **economy** could become an elections issue. (10. окт.)
Impeded by protectionism and **economic** slowdown… (26. окт.)
…a slowing **global economy**… (31. окт.)
But spending cuts have slowed the **economy**. (7. нов.)
As **China's economy** slows… (14. нов.)
Second is a slowing **economy**. (5. дец.)
…as the **economy** slowed to a stall. (5. дец.)

Изворни домен ЈЕДРЕЊЕ
And there is recent precedent for consumers helping **America's economy** to sail through a manufacturing downturn. (10. окт.)
Japan earned its reputation as an **economy** adrift… (5. дец.)
A short burst of stimulus could see the **economy** through the current headwinds. (5. дец.)

Изворни домен ЛЕТЕЊЕ
…the mood swings reflect investors' attempts to work out which of two very different equilibria an unsettled **global economy** will land on. (27. јун.)
Mr Mitsotakis's government has managed to get **Greece's economy** as far as the runaway. (3. окт.)
Mexican presidents tend not to get the **economy** off to a flying start… (7. нов.)

Изворни домен ПОЗОРИШТЕ
The euro has been an **economic** fiasco. (24. јан.)
Now the progress on trade talks is occurring against a darker **economic** backdrop. (28. феб.)
Ads and other forms of marketing ostensibly serve a straightforward **economic** role. (6. јун.)
…unions play two principal **economic** roles. (7. нов.)

Изворни домен ПРЕДЈЕЛИ
Fake SOES are only a small part of China's **economic** landscape. (14. нов.)

Изворни домен ХРАНА
One sign that less well-off claim a smaller slice of the **economic** pie… (1. авг.)

Изворни домен КАРТАЊЕ
The context for America's **economic** showdown with China is a system that worked once but no longer does (15. авг.)

Изворни домен ЗВУК
America's ageing **economic** boom can still produce pleasant surprises. (10. јан.)
The financial nationalism chimes with the **economic agenda**… (12. окт.)

Изворни домен СИЛА
Asia's massively populous societies made the continent the world's centre of **economic** gravity. (17. апр.)

Друго
Economic divergence during the cold war means that the average west German district is still 23% more productive... (28. мар.)
Borrowing countries would live up to its standards of **economic behavior**… (11. јул)
…modern **economic phenomena** cannot be explained without them. (25. јул)
…it is worth thinking harder about the broader nature of Mr Trump's **economic influence**. (25. јул)
…what is meant by "**economic populism**". (27. јул)
But **economic populism** in its purest form is not quite rare… (27. јул)
…there will be demand from voters for old-style **economic populism**. (27. јул)
The message is quickly picked up by the currencies of other **export-oriented economies**… (8. авг.)
Any big changes in interest rates are thus political decisions, not purely **economic ones**… (22. авг.)
…the overall measurement gap is huge, particularly for **service-oriented economies**. (17. окт.)
…roughly the same as that of Europe's surplus **economies**… (21. нов.)

Политика

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Раст економије
Међународне околности за раст **привреде** Србије у наредној години... (2. јан.)
Очекивани раст **привреде** у наредној години… (2. јан.)
...али и промена **економске** политике у смеру подстицања дугорочно одрживог раста **привреде**. (2. јан.)
То би значило стабилне јавне финансије, цене и девизни курс и нешто мањи **привредни** раст него у 2018. (2. јан.)
У години за нама можемо бити задовољни **привредним** растом… (2. јан.)
…и то што у погледу **привредног** раста и даље заостајемо за окружењем. (2. јан.)
…најважније је што је у години за нама очувана стабилност јавих финансија уз солидан **привредни** раст. (2. јан.)

Из перспективе директног утицаја на **привредни** раст нема разлике између страних и домаћих инвестиција… (3. јан.)
Србија, према његовој оцени, постаје све више зависна од наставка прилива капитала из иностранства како би се макар одржао, а камоли убрзао, темпо раста и развоја **домаће привреде**. (3. јан.)
Привредни раст Србије међу највећим у региону. (4 јан.)
…да је Србија прошле године била међу две најспорије растуће **привреде** у региону… (4. јан.)
Привредни раст у Србији је био 4,4 одсто… (4. јан.)
…да је Србија међу две најспорије растуће **економије** у региону… (4. јан.)
Статистички подаци за прошлу годину илуструју да је **привреда** Србије на путу раста. (4. јан.)
…у смислу фабрика које смо отварали, смањења незапослености, смањења јавног дуга, **привредног** раста… (4. јан.)
Епл је смањио пројекције своје зараде, приписујући кривицу за то слабљењу **привредног** раста Кине… (9. јан.)
Наравно, под условом да наш **привредни** раст не угрозе компликовани политички процеси. (16. јан.)
…и да је ЕУ свесна колико је она битна за **економски** раст Србије… (19. јан.)
ММФ смањио процене раста **глобалне економије** (21. јан.)
Међународни монетарни фонд (ММФ) смањио је данас прогнозе раста **глобалне економије**… (21. јан.)
Глобална економија ће, према најновијим проценама ММФ-а, порасти… (21. јан.)
…представљају ризике по перспективе раста **глобалне економије**… (21. јан.)
…и опште неизвесности због успоравања **глобалног економског** раста… (21. јан.)
…тешко на други начин наћи решење за масовније запослење грађана, а тиме и **економски** раст државе. (24. јан.)
Глобални привредни раст такође је генерирао запошљавање… (29. јан.)
…али тај тренд ускоро ће нестати с обзиром на успорен раст највећих **економија** света. (29. јан.)
…а како би се подстакао даљи **економски** раст у земљи. (29. јан.)
У квалитативној анализи Индекса се наводи да, уз снажан **економски** раст… (30. јан.)
…може да допринесе расту **економије** Србије. (31. јан.)
…одрживом **економском** расту и развоју на Западном Балкану… (31. јан.)
…мере за „одржив, инклузиван и једнак **економски** раст који генерише благостање за ширу друштвену заједницу”. (1. феб.)
…наводи се да је прошлогодишњи **привредни раст** од 4,4 процента најбржи у последњих више од десет година… (5. феб.)
…али под условом да **економија** настави да расте… (5. феб.)
…које мора бити у складу са растом **привреде**… (5. феб.)
…Србија је раније имала велике проблеме када су плате и пензије брже расле од **економије**… (5. феб.)
…а то значи већи **привредни** раст и нова радна места. (5. феб.)
…а да **привреда** Америка расте двоструко брже него када је преузео функцију. (6. феб.)
…јер то зависи од **привредног** раста у овој години… (6. феб.)
Ризици да се оствари предвиђени **привредни** раст већ се виде. (6. feb.)
…и да омогућава реално повећање пензија само у годинама **привредног раста**… (7. феб.)
…која узима у обзир и ниже стопе **привредног** раста… (7. феб.)
…приморали Берлин да готово преполови прогнозу **привредног** раста. (7. феб.)
…већ су приморали Немачку да снизи прогнозу **привредног раста** за ову годину… (7. феб.)
Зато, каже, треба сачекати да се види колики ће **привредни** раст бити до краја године… (9. феб.)
…не могу генерисати конкурентски одржив **економски** раст и развој у ери „нове дигиталне веб економије знања”. (12. феб.)
Србији на веома добром напретку који је остварила у области макроекономске стабилизације, **привредног** раста… (14. феб.)
…најбрже растуће **економије** у региону и Европи… (14. феб.)
…ако се оствари повољан **привредни** раст. (14. феб.)
Последњих година **привредни** раст је овде био нижи него у региону. (20. феб.)
Заиста раст **српске економије** је био доста слабији и много нестабилнији почев од 2010. (20. феб.)
…предвиђања ЕБРД заснована су на расту **глобалне економије** од 3,5 одсто… (20. феб.)
Раст **руске економије** је успорио још пре 2014. године. (20. феб.)
…како би поново подстакли **економски** раст. (20. феб.)

…док је за скоро сваку другу чланицу еврозоне та јединствена валута била озбиљна кочница по њихов **економски** раст… (26. феб.)
Ирска, једна од најбрже растућих **економија** у Европи… (26. феб.)
Додик је рекао да ће године које долазе бити тешке у погледу раста **економије**… (26. феб.)
Привредни раст највећа бољка (2. мар.)
Главни разлози за успоравање **привредног раста** Србије… (2. мар.)
Зашто **привредни** раст Србије заостаје. (2. мар.)
Аутори документа наводе да је низак **привредни** раст основни економски проблем Србије. (2. мар.)
До ове процене дошли смо анализирајући економску развијеност и тренд **привредног** раста Србије… (2. мар.)
…требало би да имају систематски бржи **привредни** раст од економски развијенијих… (2. мар.)
Међутим, чак и у односу на земље ЦИЕ **привредни** раст Србије морао би да буде бржи. (2. мар.)
Србија у брзини **привредног** раста подбацује од 1,5 до два процентна поена. (2. мар.)
Уместо садашњег тренда **привредног** раста, који износи 3–3,5 одсто… (2. мар.)
…из тога следи да би тренд **привредног** раста Србије требало да износи око пет одсто… (2. мар.)
Иако би требало да Србија ове заостатке постепено надокнађује бржим **привредним** растом… (2. мар.)
…земље ЦИЕ имале су у претходној деценији осетно бржи **привредни раст**… (2. мар.)
У позадини ниског **привредног** раста Србије… (2. мар.)
…због чега је њихов **привредни** раст систематски бржи. (2. мар.)
Привредни раст Србије није адекватно поредити… (2. мар.)
Бржи **привредни** раст мање развијених земаља последица је чињенице… (2. мар.)
…њихов **привредни** раст у већој мери зависи од сопствених иновација… (2. мар.)
Недовољан ниво инвестиција у Србији утиче на успоравање **привредног** раста… (2. мар.)
…те да **економија** није у потпуности спремна за одржив раст. (4. мар.)
Као најбрже растући **привредни сектор**… (4. мар.)
…неопходан је снажнији раст **српске економије**… (4. мар.)
…који ће разматрати како постићи снажан **економски** раст… (4. мар.)
…и да то показује константан **економски** раст. (4. мар.)
Српска **економија** тренутно расте по стопи између 3,0 и 3,5… (4. мар.)
…што значи да тај јаз између актуелног и потребног **привредног** раста износи… (4. мар.)
Као кључне разлоге који коче убрзање **привредног** раста наше земље… (4. мар.)
…**привредни** раст Србије би био побољшан за један процентни поен… (4. мар.)
…како унапредити **привредни** раст? (5. мар.)
Најбрже растући **привредни сектор**… (5. мар.)
…али и да повећамо **привредни** раст. (5. мар.)
…могуће је и оштрије успоравање раста **светске економије**. (5. мар.)
У овој и наредној години раст **привреде еврозоне** неће прелазити… (5. мар.)
ЕПС кочи **привредни** раст. (5. мар.)
…рекао је да смо у четвртом тромесечју прошле године имали нагло успоравање **привредног** раста… (5. мар.)
Инфраструктура да погура **привредни** раст. (6. мар.)
…јер улагање у саобраћајну инфраструктуру има двоструки ефекат на **привредни** раст. (6. мар.)
…како исељавање становништва утиче на **привредни** раст. (6. мар.)
Без дигиталне економије нема новог **привредног** раста… (6. мар.)
ЕПС од узданице до кочнице **привредног** раста. (9. мар.)
…каже да ово предузеће знатно кочи раст **српске привреде**… (9. мар.)
…али њихово увећање не одговара расту наше **привреде**. (12. мар.)
…давати прогнозе о **привредном** расту за ову годину. (14. мар.)
Да је ЕПС кочио **привредни** раст тачно је… (14. мар.)
…изнео је Дракулић своје предлоге за инвестиције и повећање **привредног** раста. (15. мар.)
…сматра да од улагања малих и средњих предузећа зависи **привредни** раст Србије. (15. мар.)
…док су у брзо растућим **економијама** 10 одсто више. (15. мар.)
…док је у том истом периоду **светска економија** забележила раст од 26,9 одсто. (16. мар.)
Чини се да би, јер управо су она мотор **привредног** раста. (17. мар.)
…које стварају суфицит који је добар за платно-билансни резултат, али не и за **привредни** раст. (17. мар.)
…објавила да се раст **светске привреде** успорава. (17. мар.)

Стационарне теореме **економског** раста се не ослањају… (17. мар.)
Зашто није узео у обзир да ли ће стопе **економског** раста бити исте… (18. мар.)
…и упркос снажном **економском** расту у региону… (20. мар.)
…када су били под снажним притиском због трговинског рата између САД и Кине, успоравања раста **глобалне економије**… (30. мар.)
…**економски** раст у Немачкој вероватно ће бити "знатно нижи" него што се раније процењивало… (6. апр.)
Упркос слабијем расту **економије**… (6. апр.)
Аустралија је, наиме, рано ухватила прикључак на растућу **кинеску економију**… (12. апр.)
…јер ће јој оне помоћи да **привредни** раст буде већи… (14. апр.)
Економска ситуација у Србији је добра у смислу да постоји **привредни** раст последњих година… (14. апр.)
…то је ипак низак **привредни** раст? (14. апр.)
Српска економија је у последњих десет година расла по стопи од четири одсто годишње. (14. апр.)
Како да убрзамо **привредни** раст? (14. апр.)
Када говоримо о потребним подстицајима за **привредни** раст... (14. апр.)
За ову годину пројектован је **привредни** раст од 3,5 одсто. (14. апр.)
У овом тренутку остајемо при пројекцији да ће **привредни** раст износити 3,5 одсто. (14. апр.)
Ако **привредни** раст буде повећан на пет, шест одсто… (14. апр.)
Зато ми сматрамо да је **привредни** раст одговор и на тај проблем. (14. апр.)
Али не **привредни** раст од 3,5 одсто… (14. апр.)
Фискални савет је недавно израчунао да корупција смањује **привредни** раст готово један одсто. (14. апр.)
…што би се негативно одразило и на укупну стопу **привредног** раста… (21. апр.)
Њен задатак је да осигура стабилан и одрживи **економски** раст… (22. апр.)
Кинески економски раст је остао стабилан у прошлом кварталу на 6,4 одсто међугодишње. (30. апр.)
ММФ и Светска банка такође предвиђају да ће Србија бити носилац **привредног** раста у региону… (1. мај)
…**српска привреда** ће у наредном петогодишњем периоду годишње просечно расти… (1. мај)
Стабилне и повољне каматне стопе као и **привредни** раст и повећање запослености становништва отворили су могућност… (3. мај)
Успостављањем фискалне стабилности, база за здрав и одржив **економски** раст била је креирана… (3. мај)
…важно је приметити да је постигнут динамичан **економски** раст… (3. мај)
…као последица споријег **привредног** раста главних трговинских партнера. (7. мај)
Све ово повратно поткопава раст **привреде**… (10. мај)
Време ниских камата и анемичног **економског** раста (12. мај)
Узроци пада дугорочних и базних КС, те узроци сужавања „спреда" између те две КС, ниске инфлације и анемичног **економског** раста доста су нејасни. (12. мај)
…те власти немају довољно простора за даље снижавање КС како би подстакле **привредни** раст. (12. мај)
Дакле, ниске каматне стопе, мировање цена и низак **привредни** раст БДП-а… (12. мај)
Очекујемо наставак раста **српске економије** (16. мај)
…Јан Кес Мартејн изјавио данас у Скупштини Србије да српска **економија** расте… (16. мај)
…и да Фонд пројектује да ће **привредни** раст земље средњорочно бити настављен… (16. мај)
…што може дугорочно да угрози **привредни** раст… (16. мај)
Мали каже и да су процене ММФ и Светске банке да ће Србија у наредне четири године бити доминантна **економија** када је раст у питању… (19. мај)
…како да најбоље искористимо новац који имамо како бисмо још више инвестирали и наша **економија** расла. (19. мај)
…а стопа раста **економије** била је 4, 3 одсто. (19. мај)
…што ће бити директна стимулација **привредном** расту. (21. мај)
…апсолутни друштвени приоритет у Србији је повећање животног стандарда и **привредни** раст… (21. мај)
Да би Србија имала бржи **привредни** раст… (21. мај)
…то је један од главних проблема које треба отклонити у овој мисији повећања **привредног** раста… (21. мај)
…односно увоз опреме и репроматеријала који доприносе расту индустрије као покретача **привредног** раста… (24. мај)
…а стопа раста **економије** била је 4,3 процента. (25. мај)
…пошто се власт ионако хвали **привредним** растом… (25. мај)
Економија не расте упошљавањем Кинеза, расте када се упосле њени радно способни грађани… (27. мај)
…и додала да је Словачка једна од пет најбрже растућих **економија** у Европи. (30. мај)

Србија је у последњих годину дана остварила значајан напредак у постизању макроекономске стабилности и стварању услова за **привредни** раст… (7. јун)
…посебно у областима које могу значајно да допринесу **привредном** расту… (7. јун)
Када инвестирате у изградњу нечега кроз грађевинску индустрију, ви подстичете раст ваше **привреде**. (14. јун)
…и изразио очекивање да ће те инвестиције подићи **привредни** раст земље… (23. јун)
Србија ће на крају године имати **привредни** раст од 3,7 или 3,8 одсто… (27. јун)
Вучић је приметио да је раст свих **привреда** успорен… (27. јун)
Ми сада размишљамо на који начин наша **економија** треба да настави да расте. (28. јун)
…желимо да будемо још брже растућа **економија**… (28. јун)
…захваљујући спроведеним реформама и константном расту **економије**. (3. јул)
…да су се послодавци ослободили забринутости од слабијег раста **глобалне економије**… (5. јул)
…где пада производња и због чега се смањује **привредни** раст земље… (5. јул)
…монетарном политиком смо наставили да подржавамо кредитну активност и **привредни** раст. (9. јул)
…оствари највиши раст **економске активности** у последњој деценији … (9. јул)
При том, инфлаторни притисци са стране тражње и даље су били ниски, упркос снажном **привредном** расту… (9. јул)
…а послодавци да она треба да прати **привредни** раст. (10. јул)
…ако је у Србији предвиђен **привредни** раст од 3,5 одсто… (10. јул)
Послодавци пак уверавају да је то нереално и неиздрживо за привреду, уз годишњи **привредни** раст од око 3,5 одсто. (10. јул)
...док је стопа раста **економије** била 4,3 процента. (10. јул)
У извештају се додаје да је Влада Србије означила **економски** раст и отварање радних места као главне економске приоритете... (12. јул)
…очекивано побољшање трговинских односа између САД и Кине и **економски** раст САД… (12. јул)
…Србија ове године може да очекује **привредни** раст од 3,5 одсто… (22. јул)
За већи **привредни** раст требало би повећавати квалитет јавних услуга… (22. јул)
Он је рекао да је прошле године остварен „одличан **привредни** раст… (22. јул)
…ригорозан избор пројеката који максимално утичу на **привредни** раст". (22. јул)
Ово је фундаментална криза капиталистичког модела који више није у стању да генерише **привредни** раст… (23. јул)
Трамповој администрацији се чини да и тако ниска стопа угрожава **привредни** раст… (23. јул)
Упркос обиљу штампаног новца, упркос апсурдно ниским каматама, инвестиције и продуктивност западних економија стагнирају, а с њима и **привредни** раст. (23. јул)
Ово је фундаментална криза капиталистичког модела који више није у стању да генерише **привредни** раст… (23. јул)
Табаковић је истакла да је у 2018. години Србија постигла највишу стопу **привредног** раста у последњих 10 година…(31. јул)
У интервјуу за Би-Би-Си радио, само дан након што је БоЕ смањила своје прогнозе раста **британске економије…** (2. авг.)
…имамо највећи прилив страних инвестиција у региону и да су оне значајне за **привредни** раст. (2. авг.)
НБС саопштава да овом одлуком додатно подржава кредитни и **привредни** раст… (13. авг.)
…на одлуку Извршног одбора да додатно смањи референтну каматну стопу утицала су кретања у међународном окружењу, пре свега успоравање глобалне трговине и **привредног** раста… (13. авг.)
…прошле године имамо стопу раста **наше економиј**е од 4,3 одсто… (14. авг.)
…те казао да ако раст **наше економије** буде пет или шест одсто БДП-а… (14. авг.)
Према његовим речима за друго тромесечје била је карактеристична мања индустријска производња која је била под утицајем успоравања **привредног** раста у Немачкој и Италији… (14. авг.)
Очекујемо да се у другој половини године **привредни** раст убрза на близу четири одсто… (12. авг.)
Стална унапређења услова за успешне инвестиције сигуран је пут за бржи и одрживи **привредни** раст. (18. авг.)
Немачка привреда има најслабији раст у еврозони. (18. авг.)
Колико лане, најјача економија еврозоне за длаку је избегла техничку рецесију (два узастопна квартала без **привредног** раста). (18. авг.)
Они су и раније изражавали страховање да би Трампове тарифе и већи буџетски дефицит на крају могли да пригуше **привредни** раст. (19. авг.)

Минимална цена рада није само слика раста **економије**… (20. авг.)
Економиста Горан Николић сматра да висина минималца није слика стања економије јер се, каже, минимална цена рада не повећава у складу са растом **српске привреде**. (20. авг.)
Наша **економија** ће ове године да расте између 3-3,5 посто и није минимална цена рада слика економије него слика напора и синдиката… (20. авг.)
Укратко, да ли у државној каси има простора за нови наменски трошак при садашњој стопи **привредног** раста… (20. авг.)
Стопа раста пореских прихода углавном је слична стопи **привредног** раста. (20. авг.)
Само када би **привреда** реално расла седам одсто годишње… (20. авг.)
Српска економија расте, али се не развија. (21. авг.)
…а да се раст **српске економије** претвори у развој. (21. авг.)
Раст **економије** који се изражава у расту бруто вредности производа и услуга и расту БДП-а као новододате вредности увећане за индиректне порезе (ПДВ и акцизе) није сам себи циљ, већ услов и претпоставка развоја. (21. авг.)
…пуној валоризацији науке и сопствених ресурса у расту и развоју **економије**… (21. авг.)
Нажалост, наш **економски** раст не показује скоро ништа што би се могло довести у везу са развојем економије у напред наведеном смислу. (21. авг.)
…многе централне банке су недавно смањиле своје референтне каматне стопе како би подстакле **привредни** раст… (21. авг.)
…али је добра за улагаче у земље централне и источне Европе где је **економски** раст био снажнији него на остатку континента. (22. авг.)
…и трговине као стубова **глобалног економског** раста. (24. авг.)
Већ дуги низ година доприносимо светском **економском** расту са више од тридесет одсто. (25. авг.)
…привлачења нових инвестиција, стимулисања **привредног** раста… (28. авг.)
Темпо раста **привреде** у првом кварталу био је 1,3 одсто… (28. авг.)
…у амбијенту појачане неизвесности у међународном окружењу услед нерешавања актуелних трговинских тензија, успоравања **глобалног привредног** раста… (28. авг.)
Швајцарска **економија** је у првом тромесечју порасла за 0,6 одсто… (28. авг.)
…оценио да расходи за запослене прате раст **привредне активности…** (30. авг.)
…како би и пензионери осетили ефекте **привредног** раста… (3. сеп.)
Уз то, ово чланство би, уз раст извоза, могло да донесе и прилив директних страних инвестиција и **економски** раст. (6. сеп.)
…остварити повратак на системско решење усклађивања које мора да буде економски одрживо, тј. усклађено с **привредним** растом… (9. сеп.)
…и додао да ће плате расти ако **економија** буде расла… (17. сеп.)
…којој је најважнији раст **домаће економије**. (17. сеп.)
Он је подсетио да је Србије прошле године имала **економски** раст од 4,5 одсто… (17. сеп.)
…малтретирају своје грађане одбијајући да јавним инвестицијама помогну посустали **привредни** раст. (17. сеп.)
Када је реч о фискалној политици, дозвољено је само снижавати порезе, пре свега најбогатијима, јер то, ето, подстиче **привредни** раст. (17. сеп.)
…упркос чињеници да би то подстакло и **привредни** раст… (17. сеп.)
…и желим да нагласим да премијерка Брнабић није само посвећена борби против незапослености и расту **економије** Србије… (18. сеп.)
Привредни раст, засигурно, неће бити такав у наредним годинама годинама (и због могућег слабљења привредне активности главних спољнотрговинских партнера) да би обезбедио буџетски капацитет без нових задужења. (23. сеп.)
Нажалост, ни извоз, као један од три фактора **привредног** раста… (23. сеп.)
…а то је последица успоравања раста највећих **светских привреда**… (30. сеп.)
Слаб **економски** раст еврозоне до почетка 2020. (1. окт.)
Привредни раст еврозоне биће слаб до почетка 2020. године… (1. окт.)
У анализи је оцењено да **привредни** раст покреће приватна потрошња… (1. окт.)
Такође је оцењено да би негативне последице по светску трговину могле неповољно да утичу на **привредни** раст Немачке као извозно оријентисане економије… (1. окт.)
…навео да ће давања за плате у 2020. години одсећи мере које би требало да стимулишу **привредни** раст. (3. окт.)

Проблем је што се преко повећања плата средства нерационално користе, уместо да иду за подстицај **привредном** расту… (3. окт.)
…непродуктивно се троше у повећање плата а то не стимулише **привредни** раст… (3. окт.)
…што би могло да изазове додатно успоравање раста **глобалне економије**. (3. окт.)
…јер су ојачале шпекулације да би америчка Управа федералних резерви (Фед), због успоравања раста **домаће економије**, ускоро могла да смањи кључне каматне стопе… (3. окт.)
Светска банка: **привредни** раст ове године 3,3 одсто. (9. окт.)
Привредни раст Србије износиће ове године 3,3 одсто… (9. окт.)
…они процењују нешто нижи **привредни** раст од првобитно очекиваног услед неповољне ситуације у светској економији. (9. окт.)
Иако се за 2020. и 2021. годину предвиђа раст **регионалне економије**… (9. окт.)
…уз напомену да се очекује и снажан раст **косовске привреде** од четири одсто… (9. окт.)
…чак и уколико би се остварили оптимистичне прогнозе о **привредном** расту од четири одсто… (10. окт.)
На раст **привредне** активности у Србији у наредном периоду могло би значајније утицати смањење пореског оптерећења на зараде. (11. окт.)
…добро пореско растерећење је свакако потребно за подстицај тренутно недовољном **привредном** расту… (11. окт.)
…који предвиђа раст плата у државном сектору осетно изнад очекиване стопе **привредног** раста… (11. окт.)
…представља значајну препреку **привредном** расту у Србији. (11. окт.)
…обавезали су се да ће радити на унапређењу регионалне сарадње, у циљу већег **привредног** раста… (16. окт.)
Светска привреда забележиће ове године најнижи раст од финансијске кризе 2008… (16. окт.)
Међународни монетарни фонд је, према очекивањима, снизио прогнозу **глобалног привредног** раста… (16. окт.)
Обарање прогнозе **глобалног привредног** раста „углавном је због чињенице да су царине нарасле и да коштају глобалну економију… (16. окт.)
Истовремено, квартет највећих глобалних економија (Кина, САД, еврозона и Јапан) у следећих пет година неће исказати побољшање **привредног** раста… (16. окт.)
Након што је 2017. године 75 одсто држава забележило приметан **привредни** раст… (16. окт.)
На први поглед, **глобални привредни** раст од „око три одсто" (који предводе земље у развоју, са Кином на челу) веома је далеко од „нултог раста… (16. окт.)
Чак и ако би **привредни** раст поскочио у 2020… (16. окт.)
…док је снажан раст кредитне активности по повољним финансијским условима битна подршка **економском** расту. (20. окт.)
…што су кључни стубови одрживог раста наше **економије**… (20. окт.)
…и један од највећих покретача **привредног** раста земље". (21 окт)
…што би се у крајњој линији одразило и на **привредни** раст земље (23. окт.)
Ове године очекује **привредни** раст од 3,5 одсто… (28. окт.)
…и да је сада циљ да се нашој **економији** обезбеде веће стопе раста. (28. окт.)
…повећање потрошње уз смањење оптерећења на зараде долазимо до већег **привредног** раста… (28. окт.)
…и да обезбедимо највише стопе раста наше **економије**. (28. окт.)
…и да је за следећу годину пројектован реални раст **привреде** од 4 одсто. (2. нов.)
Што се тиче **привредног** раста у овој години, охрабрују процене за трећи квартал, по којима **привредни** раст износи 4,7 посто… (2. нов.)
…тако да очекујемо да **привредни** раст до краја године буде и изнад пројектованих 3,5 посто. (2. нов.)
Улагање у образовање и иновације ће омогућити да Србија настави са високим и одрживим растом **економије**. (2. нов.)
…извоз у Кину био је једна од компонената на коју је влада у Берлину могла да рачуна у изради пројекција **економског** раста. (12. нов.)
Међународни монетарни фонд (ММФ) ових је дана изашао с тезом да је глобални раст **економских активности** у 2019. у свету најспорији… (9. нов.)
…ако би се наставио трговински рат на тромеђи САД – Русија – Кина, то „убило" стопе раста за још један проценат, дакле, битно укочило **светски привредни** раст. (9. нов.)
...рекао је да ће ову годину на глобалном нивоу обележити знатно успоравање трговине и **привредног** раста… (14. нов.)

Економисти кажу да централне банке широм света повећавају резерве зато што **привредни** раст успорава… (17. нов.)
Привредни раст у Немачкој, највећој европској економији, остаће слаб у четвртом тромесечју… (18. нов.)
Неки економисти процењују да ће се оволики раст плата у јавном сектору и повећање пензија позитивно одразити на **привредни** раст и зараде у привреди. (18. нов.)
Руска привреда расте упркос санкцијама (20. нов.)
Руска економија је у октобру забележила раст од 2,2 одсто… (20. нов.)
Економски раст Русије убрзао је у октобру 2019…. (20. нов.)
…раније рекао да је мало вероватно да ће **економски** раст Русије у 2019. години премашити један проценат. (20. нов.)
…смањена и захваљујући отварању радних места и **привредном** расту… (24. нов.)
…да у својој укупности не могу да утичу на **привредни** раст… (24. нов.)
„Турски ток" спасилац **привредног** раста (3. дец.)
На званичан податак о расту **привредне активности** у трећем кварталу поприлично се чекало… (3. дец.)
Подсећања ради, у првом полугођу **привредни** раст износио је 2,8 одсто (3. дец.)
Било да ће **привредни** раст ове године износити планираних 3,5 одсто… (3. дец.)
…остаје чињеница да је то и даље низак **привредни** раст и да смо по економском развоју и животном стандарду становника при самом дну … (3. дец.)
…рекао да је **привредни** раст од четири одсто у неком кварталу само изузетак и последица једнократних фактора… (3. дец.)
…а да је дугорочни тренд раста **српске економије** три до 3,5 одсто. (3. дец.)
Иако би требало да Србија ове заостатке постепено надокнађује бржим **привредним** растом… (3. дец.)
Напротив, земље ЦИЕ су у претходној деценији имале осетно бржи **привредни** раст у односу на Србију… (3. дец.)
Србија би требало да остварује дугорочне стопе **привредног** раста од око пет одсто. (3. дец.)
Привредни раст Србије није адекватно поредити са економски развијеним европским земљама… (3. дец.)
Привредни раст у овој години износиће најмање 3,8 одсто… (11. дец.)
Новинаре је занимало шта ће бити покретачи у 2020. години, за коју је предвиђена стопа **привредног** раста од четири одсто. (13. дец.)
На питање да ли може да замисли Србију чији је **привредни** раст двоцифрен… (13. дец.)
Не могу да замислим да **привреда** Србије расте по двоцифреној стопи као **привреда** Кине… (13. дец.)
…чиме се у пуној мери даје подршка **економском** расту. (13. дец.)
На даљи раст рејтинга могао би да утиче и наставак високих стопа **привредног** раста вођеног инвестицијама и извозом… (13. дец.)
Процена Агенције је и да ће **привредни** раст Србије у 2019. години, упркос глобалном успоравању, бити виши… (13. дец.)
За 2020. годину пројектују **привредни** раст од близу четири процента… (13. дец.)
Агенција наглашава и допринос домаће тражње **привредном** расту која је вођена двоцифреним растом инвестиција… (13. дец.)
Ндегва је казао и да Светска банка предвиђа **привредни** раст Србије за следећу годину од четири одсто. (15. дец.)
Упитан колики **привредни** раст Светска банка процењује за идућу годину… (15. дец.)
„Србија је урадила доста последњих неколико година да би остварила **привредни** раст од три до четири одсто. (15. дец.)
Управо увећање **привредног** раста је и Светска банка навела у извештају као највећи изазов… (15. дец.)
Кредити привреди су у трећем тромесечју порасли за 41,9 милијарди динара и наставили су да пружају подршку одрживом **привредном** расту… (17. дец.)
…као и да **привредни** раст иде преко шест одсто. (18. дец.)
…на изради акционог плана за **привредни** раст Србије. (19. дец.)
…навела је би се уз годишњи **привредни** раст од пет одсто доходак по глави становника удвостручио… (19. дец.)
…добар пример континуираног високог **привредног** раста је Пољска… (19. дец.)
…да се **привредни** раст у последњих неколико година убрзао… (19. дец.)
…јер су те земље од 2010. године оствариле укупан **економски** раст у просеку 35 одсто… (20. дец.)
Он је оценио да Србија има потенцијал за **привредни** раст… (20. дец.)

Пејовић је објаснио да експлоатација рудног богатства обезбеђује енергетску независност земље и даљи **економски** и **привредни** раст… (23. дец.)
…тако да та грешка не би смела да им се понови, што због раста њихове **привреде**… (26. дец.)
…пошто су то предузећа која могу највише да допринесу **привредном** расту… (29. дец.)
То значи да ћете имати већи раст и јавни дуг се гледа у односу на **економски** раст… (29. дец.)
…и верује да **привреда** може да расте више од пет процената. (29. дец.)
Са растом од 4,8 одсто Србија је у трећем кварталу била најбрже растућа **економија**… (31. дец.)
…али је у првој половини године са Албанијом и Босном и Херцеговином била најспорије растућа **економија** у ЦИЕ. (31. дец.)

Животни циклус економије
Кина пуно инвестира и у развој **српске привред**е… (5. јан.)
Иницијатива „Појас и пут" је створила нови простор за **економски** развој појединачаних земаља… (16. јан.)
У доба **економског** полета у ЕУ и смањених тензија у свету… (18. јан.)
Услед **економске** кризе 355.000 Грка мање (22. јан.)
…приписујући пад стопе наталитата **економској** кризи… (22. јан.)
…**економска** криза и укључивање Грчке у механизме меморандума за зајмове пореметили су равнотежу… (22. јан.)
…као што је ризик по стабилност или развој **економије** приоритетних трговинских партнера… (23. јан.)
„Евроблиц" се недавно позабавио успешним срединама у РС, а то су најпре Дервента, Котор Варош и Лакташи, где „**привреда** цвета". (24. јан.)
…мере за подстицај **економског** развоја… (1. феб.)
У случају потенцијалне **економске** кризе… (5. феб.)
Наша земља је жива, а наша **економија** цвета као никада пре! (6. феб.)
…као и да је линија значајна за **привредни** и друштвени развој Србије. (6. феб.)
…да очувамо мир у земљи и да нам **економија** напредује… (7. феб.)
…осим у случају настанка ванредно велике **економске** кризе… (7. феб.)
…јер се запосленост изражено мења током **привредног** циклуса. (7. феб.)
Највећа европска **економија** на прагу рецесије. (7. феб.)
У погледу способности Србије и њене **економије** да се успешно избори са евентуалном кризом… (8. феб.)
…посебну пажњу заслужују различита гледања на могућност избијања и интензитет нове **економске** кризе… (8. феб.)
У случају потенцијалне **економске** кризе… (14. феб.)
Глобална **економска** криза слична оној из 2008. је могућа… (14. феб.)
…истичући да регионално повезивање подстиче развој **дигиталне економије**… (16. феб.)
Шест фактора наговештава нову светску **економску** кризу. (21. феб.)
…Ђорђе Ђукић сматра да свет нагиње ка новој **економској** кризи … (21. феб.)
…што указује да **привреда** Немачке клизи у рецесију почетком 2019… (21. феб.)
…одговарајући онима који минимизују успех реформи, пуну државну касу и **економски** напредак. (22. феб.)
До ове процене дошли смо анализирајући **економску** развијеност и тренд привредног раста Србије… (2. мар.)
Економска развијеност земаља ЦИЕ тренутно је на нивоу од око 60 одсто… (2. мар.)
Подаци за Србију показују да је она по **економској** развијености знатно испод земаља западне Европе… (2 мар)
…који би Србија требало да има на садашњем нивоу **економске** развијености… (2. мар.)
…увођење пореских подстицаја за развој **економије знања**. (4. мар.)
Раст БДП-а без развоја **економије.** (5. мар.)
…ограничавајући фактор квалитативног развоја **српске економије**. (5. мар.)
…у случају нове светске **економске** кризе… (5. мар.)
Срушио се у време када **економија** стагнира… (6. мар.)
…и у њеном изостанку виде узрок **економског** заостајања или пропадања. (11. мар.)
…открива дубоку **економску** и опште друштвену кризу у тој унији. (15. мар.)
Велика предузећа која улажу у иновације и убирају плодове **економије**… (17. мар.)
…што је најновије у низу смањења пројекција **економске** експанзије за највећу европску економију. (19. мар.)

У светлу тих чињеница сасвим је евидентно да се суфицитом у буџету угрожава стабилност економије и делује против развоја извозне **привреде**. (25. мар.)
…то би значило да би у идућих годину дана до две године **економија** могла уронити у рецесију. (30. мар.)
…подшка Кине политици **економског** развоја Србије… (2. апр.)
У периодима **привредног** напретка требало би да се повећавају брже од раста цена на мало. (4. апр.)
…али и да у периодима **привредног** напретка расту нешто брже од инфлације. (4. апр.)
…што значи да би пензионери учествовали у плодовима **економског** напретка… (4. апр.)
…која је важна за развој тржишта и **привреде**… (4. апр.)
Он каже да су енергетска безбедност, **привредни** развој и заштита животне средине узајамно повезани… (9. апр.)
Можемо ли из тога закључити да Токио најпре у Европи види партнера за будући **економски** развој? (10. апр.)
…и да ће допринети **економском** развоју Јапана… (10. апр.)
…веома важан фактор у пословању и напредовању **српске привреде**. (11. апр.)
Све негативне последице **економске** кризе са којима се последњих година суочио велики број земаља… (12. апр.)
Потребан је један велики подстицај да се заврше битне реформе и да се и да се **привредни** развој убрза. (14. апр.)
…јер у случају нове **економске** кризе у свету, злато највише вреди. (18. апр.)
Следећа велика **економска** криза ће почети у Европи. (19. апр.)
У књизи сам указао на опасност од избијања нове **економске** кризе… (19. апр.)
Битно је нагласити да више није могућа примена класичне теорије **привредних** циклуса**…** (19. апр.)
…како би се амортизовали могући негативни ефекти следеће велике **економске** кризе. (19. апр.)
…где неизвесности сенче **глобални економски** развој. (22. апр.)
Те мере имају за циљ да „Грци што пре осете оживљавање **привреде**”… (7. мај)
…на прагу озбиљног дефицита ресурса без кога је развој **економије** немогућ. (17. мај)
…јер се предвиђа долазак нове **економске** кризе… (23. мај)
…дигитализације и савремених технологија кључних за будућност и развијање **националних економија**. (30. мај)
…али је продају зауставила светска **економска** криза. (31. мај)
Делимо визију Србије као лидера у региону у развоју **дигиталне економије** и иновација. (21. јун)
…и истакао да је Приштина схватила да се нама жури у **економски** напредак… (23. јун)
Почиње примена нових законских решења о подстицајима **привреди**… (23. јун)
…**аргентинска економија** је срљала према банкроту. (24. јун)
…с притиском од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (6. јул)
Гувернер НБС Јоргованка Табаковић је истакла да је и 2018. години НБС своје мере и активности умерила на даљи **економски** напредак Србије. (9. јул)
Те измене ће домаћој привреди омогућити: да лакше пласира своје производе у Србији и на глобалном тржишту те да Србија „постаје део групе земаља које препознају дигиталну економију као један од главних покретача развоја целокупне **привреде**… (22. јул)
Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (23. јул)
Упркос обиљу штампаног новца, упркос апсурдно ниским каматама, инвестиције и продуктивност западних **економија** стагнирају, а с њима и привредни раст**.** (23. јул)
…именовањем саветника за та питања у превазилажењу тешке **економске** кризе, боље речено катастрофе… (30. јул)
Изостанак стручности у надгледању узрока кризе довео је ову земљу до руба **економске** пропасти… (30. јул)
…и док је земља, без кочница, упадала у тешку **економску** кризу. (30. јул)
Здрав **привредни** развој требало би да се заснива на домаћим инвестицијама, а стране инвестиције треба да служе само као допуна. (2. авг.)
…тврде да је доказ просперитета, стабилних финансија, домаћинског управљања и најпожељнија мера која потврђује **економски** процват… (4. авг.)
Индустрија је и даље у **економској** кризи… (7. авг.)
…и опште **економске** развијености земље. (14. авг.)
Ово је суштински значајно не само за **економски** развој Србије… (14. авг.)

…што је оцењено као велики подстицај **српској привреди**. (15. авг.)
Све је више расте страх од могућег пада највеће **европске економије** у рецесију, после суноврата немачког извоза проузрокованог успоравањем глобалне економије… (16. авг.)
…који апелују на Берлин да повећа јавну потрошњу, што би пружило подстицај **економији** целе монетарне уније. (16. авг.)
Немачка, Велика Британија, Италија, Мексико, Бразил, Аргентина, Сингапур, Јужна Кореја и Русија су, по анализи „Вашингтон поста", девет великих **економија света** које се убрзано суочавају са рецесијом. (18. авг.)
Колико лане, најјача **економија еврозоне** за длаку је избегла техничку рецесију ... (18. авг.)
Зато раст БДП-а без развоја **економије** губи смисао и способност одрживости. (21. авг.)
Нажалост, наш економски раст не показује скоро ништа што би се могло довести у везу са развојем **економије** у напред наведеном смислу. (21. авг.)
Наравно, таквом променом структуре и имовине и свега што се створи у току године смањује се отпорност наше економије на ударе по основу евентуалне стагнације или рецесије **економске активности** земаља главних спољнотрговинских партнера. (21. авг.)
Виши економисти Међународног монетарног фонда (ММФ) упозорили су данас владе у свету да се не ослањају превише на ублажавање монетарне политике у настојању да подстакну своје **економије**… (21. авг.)
Узмите као основни састојак недавни завршетак фискалне стимулације Европске централне банке (ЕЦБ), додајте историјски ниске камате и поспите по томе мало америчко-кинеског трговинског сукоба, као и економског утицаја Брегзита и италијанске **економске** кризе… (22. авг.)
…а **економија** је ушла у фазу брзог развоја. (25. авг.)
…и дала већи допринос **економском развоју** Србије. (25. авг.)
Истиче да ауто-пут Ниш-Мердаре није само важан за развој **привреде** и повезивање округа… (12. сеп.)
и да то на конкретан начин доприноси укупном **привредном** и социјалном напретку друштва. (12. сеп.)
Топлица Спасојевић сматра да питање страних инвестиција треба посматрати дугорочно кроз развојни циклус сваке државе и њене **економије**. (17. сеп.)
Иако су **економије еврозоне** поново на ивици рецесије… (17. сеп.)
Оно што је почело као технички одговор на **економску** кризу… (17. сеп.)
…што је последица неусаглашавања односа између вредности увоза и извоза и као такав, како наводе стручњаци, утиче на **економски** развој. (21. сеп.)
Кад би неким случајем ова или нека нова влада реално сагледала сва ограничења даљег напретка **српске економије…** (23. сеп.)
Економски развој једне земље и региона у великој мери је детерминисан развојем тржишта транспортних услуга… (25. сеп.)
Имајући у виду да је Кина у претходном периоду доживела **економски** процват… (3. окт.)
…у настојању да се подстакне **привредна активност**… (8. окт.)
…због чега постоји ризик од неизмиривања дуга у висини од 19.000 милијарди долара у случају велике **економске** кризе. (8. окт.)
…што би допринело подстицању **економске активности**. (8. окт.)
Док већина водећих **европских економија** ове године балансира на рубу рецесије… (14. окт.)
…веома је далеко од „нултог раста" забележеног 2009. године у јеку прве ововековне финансијске и **привредне** кризе огромних размера. (16. окт.)
Али, у протеклих пет година Кремљ није развијао **економију**… (18. окт.)
Пред Србијом нова дилема, да ли све подредити **економском** развоју… (23. окт.)
…али је **економија** те земље запала у такву кризу да се гориво сада плаћа с мало хране… (26. окт.)
Јужноамеричка држава са око 30 милиона становника запала је у све дубљу политичку и **економску** кризу. (26. окт.)
Током **економске** кризе, Мадуро није значајно повећавао цене бензина… (26. окт.)
…како бисмо још више подстакли развој наше **економије**… (28. окт.)
Министар финансија Синиша Мали нагласио је да је буџет за 2020. годину развојни, да се њиме постиче даљи развој **привреде**… (2. нов.)
Међународни монетарни фонд (ММФ) ових је дана изашао с тезом да је глобални раст економских активности у 2019. у свету најспорији од **светске економске** кризе 2008/09. године. (9. нов.)
…требало би да посегну са фискалним подстицајима **привреди**. (9. нов.)
Немачки статистичари ће у четвртак објавити да ли је највећа **европска економија** након пада БДП-а од 0,1 „заронила" у рецесију… (12. нов.)

...и да цени што је Кина „подржала Грчку када је Грчка пролазила кроз **економску** кризу”. (12. нов.)
...уважавајући и потребе развоја **дигиталне економије** и фискалних интереса државе. (13. нов.)
Немачка привреда успорава али не иде у рецесију (18. нов.)
Обично су здраве финансије последица развоја **економије**, а не обрнуто. (18. нов.)
…у време када берзе типују на следећи циклус **глобалне привредне** рецесије… (25. нов.)
Злокобне најаве нове **привредне** рецесије… (25. нов.)
Уз аргументе као што су потреба **економског** развоја… (26. нов.)
…остаје чињеница да је то и даље низак привредни раст и да смо по **економском** развоју и животном стандарду становника при самом дну … (3. дец.)
Напротив, земље ЦИЕ су у претходној деценији имале осетно бржи привредни раст у односу на Србију, па су јој у **економском** развоју додатно одмакле. (3. дец.)
Будући да је, додаје Савић, достигнут висок степен **економског** развоја… (4. дец.)
Највеће учешће, од чак близу 80 одсто БДП-а, потрошња домаћинстава је имала непосредно пре избијања **светске економске** кризе… (5. дец.)
… бележила знатно бржи раст од раста БДП-а, који је нагло заустављен избијањем **светске економске** кризе. (5. дец.)
…додајући да ће та институција са Владом Србије радити на новој стратегији **привредног** развоја… (15. дец.)
…а повећање извоза са 50 на 80 одсто БДП-а подстакло би **привреду**. (19. дец.)
Наиме, берза у Србији још није постала део националне економске једначине у којој би могла и требало да буде локомотива **економског** развоја. (29. дец.)
…и подстицајне услове пословања за нашу **привреду**… (30. дец.)

Снага и физички изглед економије
…да **светска економија** слаби брже него што се очекивало. (23. јан.)
Има ли посустала **економија** БиХ шансу без привлачења страних а и домаћих инвестиција… (24. јан.)
…а кад крене глобална криза примарна је достигнута **економска** снага земље… (8. феб.)
А показатељи о тренутној **економској** снази Србије су више него забрињавајући. (8. феб.)
Са развојем интернета створен је пут за прелазак „старе **економије** у „нову дигиталну веб **економију**”. (12. феб.)
…можемо рећи да је створен пут за прелазак „старе **економије**”… (12. феб.)
Присутна је снажна **сива економија**… (18. мар.)
Цвијановићева је нагласила и то да се мора ојачати **привреда** у РС… (19. мар.)
…и направите **економију** која ће бити атрактивна за многе компаније… (14. апр.)
Удар на Ердогана из **привредног** срца Турске (20. апр.)
…јер је он јефтинији и прихватљивији за нашу скромну **привредну** снагу… (5. мај)
…таква политика донела је значајну корист једној од најјачих **светских економија.** (7. мај)
…Трампови преговарачи желе да искористе чињеницу да је **америчка економија** и даље веома снажна… (11. мај)
То се посебно осликава у недостатку иновација, што је 'Ахилова пета' **наше економије**”, поручио је Си. (16. мај)
Иако је најјача **европска економија**… (10. јун)
Из угла здравог **економског** разума ови потези су били суманути… (24. јун)
…и **економског** јачања нашег народа… (27. јун)
…а то је сигнал за даље јачање **економије**… (28. јун)
…да ће овај сектор највеће **европске привреде** остати слаб и у наредним месецима. (5. јул)
Ослушкујемо глас **привреде** и прилагођавамо их њиховим потребама… (17. јул)
Америчка централна банка је, као што се и очекивало, снизила у среду референтну камату за 25 базичних поена како би ојачала **економију**. (1. авг.)
…тумаче се као резови из предострожности који би требало да спрече слабљење **економије**… (1. авг.)
Данак царинског сукоба САД и Кине већ осећају њихове привреде, али и европска, нарочито најјача **економија** еврозоне – немачка (18. авг.)
Другим речима, није више само остатак света – свакојако укључен у ланце снабдевања Америке и Кине – кандидат да постане „колатерална штета” одмеравања снаге две највеће **економије**. (18. авг.)
…на крају, у јачању **економске независности** земље. (21. авг.)
Компаније у Швајцарској, једној од најснажнијих **европских економија**… (28. авг.)

Постоје бројни сигнали слабљења **глобалне економије**… (28. авг.)
САД имају снажну **економију** и релативно високу стопу раста БДП. (9. сеп.)
…већ зато што нема политичку и **економску** снагу Немачке. (17. нов.)
Након тога уследио је период њеног прилагођавања реалној **економској** снази земље… (5. дец.)
…показује да су се реформе исплатиле, да су ојачале **економију**… (15. дец.)
…радимо у корист наших грађана и привреде јачањем домаће **економије**… (30. дец.)

Здравље економије
…а држави помоћи у сузбијању **сиве економије**. (8. јан.)
…што, уз даље сузбијање **сиве економије**… (31. јан.)
Албанска **економија** пред колапсом (1. феб.)
…тврди да је стање **економије**, запослености, предузетништва и стандарда Албанаца на прагу колапса… (1. феб.)
У ресорном министарству наводе да је у у циљу сузбијања **сиве економије**… (4. феб.)
…који је тренутно у скупштинској процедури у циљу сузбијања **сиве економије**… (4. феб.)
…и ово су показатељи да је Србија на добром путу **економског** опоравка… (6. феб.)
…па се, изгледа, не може добити потпуна слика **економског** стања… (14. феб.)
…већ ствар здраве Србије, здраве **економије**, финансија… (22. феб.)
Српску економију у време кад је дошао на власт упоредио је са оболелим од рака на којем мора да се примени најтежа терапија. (22. феб.)
У 2019. години сузбијање **сиве економије** и даље ће остати као један од приоритета… (26. феб.)
Ако ово успемо, оставићемо генерацијама које долазе за нама здрав **економски модел** који ће годину за годином доносити робустан раст… (4. мар.)
Мишљења је да здрава **економија** почива и на систему вредности који једну земљу чини „европском"… (4. мар.)
Да ли је **привреда** Србије данас у бољој „кондицији"… (5. мар.)
Она треба да буде регулатор и да сузбија **сиву економију**… (10. мар.)
…сузбијање пореске евазије и **сиве економије**. (18. мар.)
Ако се деси, слика наше **економије** биће неупоредиво другачија… (23. мар.)
…слика **економије** била би битно промењена… (27. мар.)
Економија ће ове године поново оживети, али без високе динамике коју смо имали последњих година… (6. апр.)
…због лоше **глобалне економије**, трговинских сукоба и Брегзита. (6. апр.)
Сузбијање **сиве економије**. (7. апр.)
…политика **економског** опоравка коју је лансирао Шинзо Абе… (10. апр.)
Време ниских камата и анемичног **економског раста** (12. мај)
За стање **економија** један од показатеља је и „спред" између дугорочних и краткорочних КС… (12. мај)
Те КС (kamatne stope) одређене су стањем **економија земаља…** (12. мај)
Узроци пада дугорочних и базних КС, те узроци сужавања „спреда" између те две КС, ниске инфлације и анемичног **економског раста** доста су нејасни. (12. мај)
Посебан акценат државе је на спречавању **сиве економије**… (16. мај)
Уосталом, и да је готово немогуће оздравити **економију** без првенственог ослонца на сопствене ресурсе. (17. мај)
Таласи емиграције ће се и због тога настављати, а са сваким таласом шансе за **економски** опоравак постају све тање. (27. мај)
Уловити доброг инвеститора, који ће дати финансијску инјекцију и оживети **привреду** малог места… (2. јун)
…с притиском од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (6. јул)
На значајније вишкове буџетских прихода по основу значајнијег раста БДП-а није реално рачунати са оваквом **привредом**… (10. јул)
…како би се контролисала инфлација која у правилу прати сваки озбиљнији **економски** опоравак. (23. јул)
Како се америчка **привреда** потпомогнута и Трамповим смањивањем пореза најбрже опорављала… (23. јул)
Светска економија данас преживљава само на стероидима нових дугова са ниским каматама којима се одржава привид економске нормалности. (23. јул)
„Хлађење" **економије** све више утиче на тржиште рада… (29. јул)

Очекује се да ће увођење „тајног купца" („мистери шопер") дати резултате не само у домену сузбијања **сиве економије**… (1. авг.)
Економиста Горан Николић сматра да висина минималца није слика стања **економије** јер се, каже, минимална цена рада не повећава у складу са растом српске привреде. (20. авг.)
Наша економија ће ове године да расте између 3-3,5 посто и није минимална цена рада слика **економије** него слика напора и синдиката… (20. авг.)
…и када се повећава наплата пореза услед сузбијања **сиве економије.** (20. авг.)
…последица је повећања пореских стопа крајем 2014. године, сузбијања **сиве економије**… (20. авг.)
…тешко да се може говорити о задовољавајућој макроекономској или каквој другој равнотежи и јаком динару као резултату здраве **економије** и финансија… (21. авг.)
Спроведена тек половина препорука за сузбијање **сиве економије** (3. сеп.)
Различите инвестиције, додаје, из држава са свих континената које су усмерене у бројне секторе, добре су за нашу **привреду**… (17. сеп.)
…а **привреда** и грађани-дужници се попут наркомана навикавају на овај неодрживи каматни амбијент. (17. сеп.)
Показало би се да учињено и постигнуто мање вреди у односу на пропуштено или погрешно учињено у опоравку **српске економије.** (23. сеп.)
Опоравком **економије** проценат рециклаже амбалажног отпада у Србији повећао се 3,4 пута… (3. окт.)
…оценио је да је **српска економија** здрава… (9. окт.)
…**руска економија** је крхка и даља стагнација може ограничити светске амбиције Москве. (18. окт.)
…и упркос покушајима Европске централне банке да снижавањем камата оживи кредитни циклус и **континенталну привреду**, никад сасвим опорављену након кризе из 2008. године. (27. окт.)
Реформе у области инспекцијског надзора и сузбијања **сиве економије**… (20. нов.)
Пореска полиција је интензивирала активности на сузбијању **сиве економије** у промету добара и услуга… (23. дец.)

Ментална стања и емоције економије
…„уколико изостану **економски** и политички шокови из окружења". (2. јан.)
Србија је напредовала по индексу **економских** слобода. (30. јан.)
Најбоље рангиране земље у овогодишњем издању индекса **економских** слобода… (30. јан.)
…као и да се нада да регионална и глобална **економска** ситуација… (31. јан.)
Одговорност **економија** Западног Балкана… (31 јан.)
Косовска **привреда** зависи од дознака… (4. феб.)
…Милорад Додик сматра да **економија** БиХ није у сјајној, па чак ни пристојној ситуацији, али да има потенцијала за инвестирање. (26. феб.)
…добра је прилика да се трага за одговорима на **економску** и социјалну ситуацију у земљи… (26. феб.)
Аутори документа наводе да је низак привредни раст основни **економски** проблем Србије… (2. мар.)
…јер је, без обзира на ЕУ, ово нешто што је неопходно нама - нашим грађанима и нашој **привреди**… (4. мар.)
…нити склада између кадровских потреба **привреде** и јавног сектора… (5. мар.)
…као и усклађивање школства са потребама **привреде**. (6. мар.)
Не желимо да учествујемо у „**економском** самоубиству" (6. мар.)
Срби не желе да учествују у „**економском** самоубиству"… (6. мар.)
…одао је да ће изградња Турског тока имати кључни значај за **привреду** Србије… (7. мар.)
…скенирајући проблеме **економија** у региону… (10. мар.)
Сектор малих и средњих предузећа је изузетно битан за **економију** Србије… (17. мар.)
Када просуђујете о степену кривице неког народа за његов **економски** положај… (18. мар.)
…овај приступ је замењен практичнијим приступом утемељења државних односа на трговинским и **економским** могућностима… (23. мар.)
Раст зарада је олакшање за **привреду**… (27. мар.)
…који ће имати велики значај за свих шест **економија** Западног Балкана… (3. апр.)
…и да ће корист осетити како грађани тако и **привреда**. (4. апр.)
…потписивање Споразума о ромингу међу економија Западног Балкана важно за грађане и **привреду**… (4. апр.)
Каже да је потребно да грађани, **привреда** и надлежни у региону разумеју да је реч о комплексним процесима… (4. апр.)

…министар економије Петер Алтмајер очекује да ће се **економска** ситуација ускоро поправити. (6. апр.)
…које озбиљно заоштравају јаз између кадровских потреба **привреде** и кадровске понуде… (8. апр.)
Која је тајна њиховог успеха: пука **економска** срећа или последица добре политике… (12. апр.)
Како оцењујете **економске** прилике овде? (14. апр.)
Економска ситуација у Србији је добра у смислу да постоји привредни раст последњих година… (14. апр.)
…подсетио на проблеме који и даље тиште ову грану **привреде**. (24. апр.)
Штедња коју је спровела Ципрасова левичарска влада и **економска** ситуација која је боља од очекиване… (7. мај)
…и да **кинеска економија** много више зависи од извоза у САД него обратно. (11. мај)
…да знатан део **привреде** не рачуна на већу продуктивност и виши технолошки ниво… (17. мај)
…како би избегла потенцијалне **економске**, социјалне и политичке проблеме. (18. мај)
…и оно што је **привреди** нарочито битно, растерећење пореза… (21. мај)
Привреди је важно да се што више новца остави за растерећење пореза… (21. мај)
…као и већег количинског увоза због већих потреба **привреде**… (24. мај)
…да би добиле потврду да су „по мери **привреде**", морају да испуне бројне критеријуме. (2. јун)
Привреда, предузетници и грађани тренутно дугују 2.372 милијарде динара, најзадуженија је **привреда** са 1.332 милијарде динара (11. јун)
…а томе ће доприносити и позитивна очекивања банака у погледу опште **економске** ситуације… (11. јун)
…што је јасан показатељ да су **привреда** и буџет грађана оптерећени изнад својих могућности. (27. јун)
…као и инфлациона очекивања финансијског сектора и **привреде** усидрена у границама циља… (9. јул)
…и уопште цена рада треба да расту у складу са могућностима **привреде**… (10. јул)
Послодавци пак уверавају да је то нереално и неиздрживо за **привреду**, уз годишњи привредни раст од око 3,5 одсто. (10. јул)
У извештају се додаје да је Влада Србије означила економски раст и отварање радних места као главне **економске** приоритете... (12. јул).
Нама најбитнији у Комори су они који се тичу **економије**. (14. јул)
Овде је реч о ненормалном стању **светске економије** … (23. јул)
Светска економија данас преживљава само на стероидима нових дугова са ниским каматама којима се одржава привид **економске** нормалности. (23. јул)
Владајућа неолиберална догма је до те мере умртвила **економску** и социјалну **мисао** да оне данас немају шта да понуде, осим рециклирања отрцаних фраза. (23. јул)
Далекосежно посматрано, **привреда** Србија тек ће осетити негативне последице… (10. авг.)
Аналитичари оцењују како је задуженост повећана због тешке **економске** ситуације у БиХ… (12. авг.)
Данак царинског сукоба САД и Кине већ осећају њихове **привреде**, али и европска, нарочито најјача економија еврозоне – немачка (18. авг.)
Није добро када се о великим **економским** и социјалним проблемима углавном ћути… (19. авг.)
То би било превелико оптерећење за **привреду** с опасним последицама… (20. авг.)
Централне и источноевропске земље тврде да се полако ослобађају зависности од **западноевропских економија**… (22. авг.)
…тада можемо да будемо сигурни да улагачи полазе од тога да ће ускоро да се догоди **економски** слом… (22. авг.)
Ипак, он истовремено додаје да су **привреде** тог дела Европе због појачане домаће потражње у последње време смањиле своју зависност од **немачке економије**. (22. авг.)
…и повећање животног стандарда у складу с **привредним** могућностима. (30. авг.)
…раста укупних зарада у складу с могућностима **привреде**… (30. авг.)
…како укупна **економија** не би зависила од неколико великих гиганата у Србији. (17 сеп)
Економија у зачараном кругу. (23. сеп.)
…затим јачање **економске** зависности од страног капитала и др. (23. сеп.)
Предложена агенда представља најбољу прилику да избегнемо озбиљне **економске** и политичке проблеме… (27. сеп.)
Сви они су сагласни да се **економији** мора вратити морална димензија... (27. сеп.)
…накнаде за воде су намети који представљају највеће оптерећење (56 одсто) за **привреду**. (13. окт.)
Немачкој економији извоз је све већи проблем… (12. нов.)
Удружење немачких комора трговине и индустрије (ДИХК) указала је на америчко-кинески трговински рат и хлађење **кинеске економије** као разлоге због којих ће немачки извоз идуће године пасти... (12. нов.)
Ова иницијатива је заправо вин-вин ситуација за све **економије** западног Балкана. (14 нов)

И ако ће тај пут бити јасан за све **економије** региона… (17. нов.)
…инспекцијама се редовно представљају проблеми **привреде**… (20. нов.)
Немачкој привреди је потребна квалификована радна снага… (22. нов.)
…да је ово идеја три земље која је „отворена и за друге **економије** западног Балкана… (26. нов.)
Бруто друштвени доходак је исувише ограничено мерило **економског** стања држава… (8. дец.)

Економија као активни агент
…мењајући слику **српске привреде** која је од социјалистичког самоуправљања и друштвене својине, с тешком муком, корачала ка корпоративном управљању и доминацији приватне својине. (16. јан.)
У време када се **светска економија** и даље суочава са многим неизвесностима и факторима дестабилизације… (16. јан.)
Економске миграције одсад прате стручњаци (16. јан.)
…та прича тек треба да се развије заједно са експертским тимом који се бави **економским** миграцијама… (1. феб.)
…јуче је Влада усвојила одлуку о формирању кординационог тима за **економске** миграције… (1. феб.)
Реалистичне пројекције **економских** кретања у наредној деценији… (7. феб.)
Ресурсно вођена **економија** уступа место економији вођеној знањем… (12. феб.)
…имао циљ да подстакне оне који га добијају да се почну прихватати и слабо плаћених и привремених послова, ка којима се савремена **економија** све више оријентише. (18. феб.)
…очекује да ће владе у дијалогу са **привредом** пронаћи боља решења… (22. феб.)
Српска **економија** гура регион, али треба јачи раст. (4. мар.)
…**привреда** се не задужује тако лако… (4. мар.)
Кључни ризик са којим се суочава **светска економија** јесте знатан пад светске трговине… (5. мар.)
…**економска** активност еврозоне достигла је врхунац у другој половини 2017… (5. мар.)
Један од највећих проблема, не само Србије већ и других земаља, јесте недостатак радне снаге и **економске** миграције… (6. мар.)
Могућност да Италија постане прва велика **економија** Запада која приступа кинеској ИПП… (10. мар.)
…немају дилему о могућностима коју нуди **тржишна економија**… (11. мар.)
Пад производње у ових неколико делатности лош је не само због **привредне** активности… (14. мар.)
…рекао је да раст инвестиција и виша **привредна** активност захтевају битно унапређење пословног амбијента. (15. мар.)
…што је последица слабије **економске** активности… (27. мар.)
Веома ми је драго што је данас шест **економија** на ЗБ потписало споразум о ромингу између себе. (4. апр.)
…за то су важне политичке одлуке, као и одлуке **привреде**. (4. апр.)
…али све већи број проблема које **национална економија** не може са успехом да решава… (9. апр.)
Мислим да сада можемо да очекујемо да ће **економска** размена између Јапана и Србије даље развијати… (10. апр.)
…те нагласио да су многе примедбе и предлоге **привреде** уграђене у законе који су донети… (11. апр.)
…а да је Закон о накнадама који је усвојен сумирао све накнаде које **привреда** плаћа… (11. апр.)
…и навео да је највећи захтев **привреде** управо повраћај ПДВ-а. (11. апр.)
Привреда прошле године зарадила 500 милијарди динара (17. апр.)
…док је **привреда** Војводине са 102,4 милијарде динара пословала позитивно… (17. апр.)
Аналитичари, међутим, упозоравају да се друга најјача **економија** света још увек суочава са притисцима због пада потрошачке тражње у земљи и иностранству. (30. апр.)
Питање **економских** миграција је од општег интереса за Србију. (2. мај)
Влада је донела одлуку о формирању координационог тела за праћење токова **економских** миграција… (2. мај)
Плате расту и оне су пресудни фактор за повећање дуга, **привредна** активност се повећава… (3. мај)
У прилог предстојећим **економским** напорима… (3. мај)
Грађани и **привреда** могу да заврше све код јавног бележника… (4. мај)
Када је реч о томе од чега зависи кретање зарада у дужем периоду, објашњава да на то утиче више фактора – број радних сати, кретање плата у држави као највећем послодавцу, кретање **привредне** активности… (10. мај)
Према годишњем извештају о пословању **привреде** у 2018. години... (13. мај)
Домаћа привреда је прошлу годину завршила са 499,7 милијарди динара профита… (13. мај)
Београдски регион и даље носи највећу **привредну** активност… (13. мај)

Он је истакао да је потребно створити више фискалног простора за веће улагање домаћег **привредног сектора**… (16. мај)
…и да се успоставља власничка структура имовине и свега што **привреда** током године створи… (17. мај)
…назначиће берзама колико је друга највећа **економија света** спремна да се лиши нафте са источне обале Персијског залива… (18. мај)
…део од профита који је створила држава треба да остане и за **привреду** да би она могла да развија домаће инвестиције. (25. мај)
Далека будућност не може се предвидети екстраполацијом данашњих **економских** кретања. (27. мај)
Грађани и **привреда** све више се задужују… (11. јун)
Привреда, предузетници и грађани тренутно дугују 2.372 милијарде динара, најзадуженија је привреда са 1.332 милијарде динара (11. јун)
Они очекују да ће се и наредних месеци наставити раст тражње **привреде** за кредитима… (11. јун)
Српска економија је на добром путу… (27. јун)
…довео је до тога да је **привреда** Србије из губитка од пре пет година дошла до 4,2 милијарде евра добити. (2. јул)
Значи **привреда** Србије која је пре четири године из минуса ушла у зону профитабилности и зарадила 500 милијарди динара и приказала добит… (12. јул)
…због веће **привредне** активности и веће запослености… (12. јул)
…односно да **привреда** без папира подноси та документа. (17. јул)
Те измене ће домаћој **привреди** омогућити да лакше пласира своје производе у Србији и на глобалном тржишту те да Србија „постаје део групе земаља које препознају дигиталну економију као један од главних покретача развоја целокупне привреде… (22. јул)
Спекулативна финансијска **економија** тако се све брже удаљава од реалне. (23. јул)
…**економске** миграције не могу да се спрече, већ само делимично да се ублаже… (28. јул)
„Ни повећање дуга са 700 милиона на 3,2 милијарде евра не може обесхрабрити **'економског тигра'** да, емитујући обвезнице, граби ка четвртој милијарди задужења. (4. авг.)
…па су јавна улагања достигла четири одсто бруто домаћег производа (БДП) свега што грађани и **привреда** створе у једној години. (20. авг.)
…а о томе какве **економске** и политичке кораке влада намерава да предузме… (28. авг.)
И не би конкуренти нападали оне **привреде** које слабе вредност своје валуте као што САД напада Кину… (28. авг.)
И даље је значајно учешће **привреде** у проблематичним кредитима… (30. авг.)
Проблем **економских** миграција је присутан свугде у свету. (6. сеп.)
Вест да је Србија у 2018. години привукла више страних директних инвестиција него било која друга **привреда** у свету те величине… (17. сеп.)
Нажалост, ни извоз, као један од три фактора привредног раста (потрошња, инвестиције и извоз), не даје и неће дати очекивани допринос расту **привредне** активности… (23. сеп.)
Привредни раст, засигурно, неће бити такав у наредним годинама (и због могућег слабљења **привредне** активности главних спољнотрговинских партнера)… (23. сеп.)
Немамо претпоставке за отклањање ових дефеката и озбиљнији **економски** искорак. (23. сеп.)
…где је нестала тежња ка општем добру и на који начин **економија** може допринети њеном постизању? (27. сеп.)
Нова **економија** треба да инсистира на неопходности усклађивања личних интереса са колективним циљевима. (27. сеп.)
Кинеска економија учинила је ово уносним бизнисом тако што је празне контејнере пунила рециклажним материјалима и довозила их назад. (3. окт.)
Сама **економија** неће успети да реши овај проблем. (3. окт.)
Чак и са овако позитивним **економским** кретањима… (9. окт.)
Међутим, оцењено је да **сива економија**, парафискални намети и порези и доприноси на зараде имају најнегативнији утицај на пословање у Србији у 2019. години. (13. окт.)
Кад је реч о протоку робе, **привреда**, како сазнајемо, предлаже да се повећа број улазних капија… (16. окт.)
Привреда предлаже и признавање професионалних квалификација… (16. окт.)
Србија спада међу 42 **светске економије** које су у периоду 2018/19. године спровеле регулаторне реформе… (24. окт.)
Цела **бугарска привреда** ће користити овај пут у целости… (9. нов.)
Међутим, ово је прилика и за друге **економије** региона да повећају свој извоз… (14. нов.)

Без испразних обећања, а свакако методологију која ће **економијама** из региона омогућити да раде на потребним реформама. (17. нов.)
Глобални трговински рат, успоравање **кинеске привреде** и мењање навика потрошача, гурнули су немачку индустрију у рецесију… (18. нов.)
…већи део **привреде** одбацује низак учинак… (18. нов.)
Један од највећих проблема свих земаља региона је **економска** миграција… (17. нов.)
Економска миграција није хомогена… (17. нов.)
…до чега су довела позитивна **економска** кретања. (20. нов.)
…које уједно представљају и први облик институционализованог дијалога инспекција и **привреде**. (20. нов.)
…потврђујући да и **економске** миграције утичу на пад стопе незапослености. (24. нов.)
…постоји опасност од новог масовног досељавања Албанаца у случају да нама крене **економија**…, (26. нов.)
После „мршаве" **привредне** активности у првом полугођу, која је доводила у питање планиране стопе раста… (3. дец.)
…каже да је било очекивано да резултати **привредне** активности у трећем кварталу буду бољи… (3. дец.)
…што указује на то да ће и даље расти спорије од укупне **економске** активности… (5. дец.)
…а званичници из Пекинга и Вашингтона су саопштили у четвртак да су две највеће **економије** света у тесној комуникацији ових дана… (13. дец.)
„Ми смо били **економија** која је давала руке, а сада већ постајемо **економија** која даје памет. (15. дец.)
И **привреда** и грађани се све више задужују (17. дец.)
Уз раст **економске** активности и повољне трендове на тржишту… (17. дец.)
Били смо недавно у Израелу који је најуспешнија земља по питању решавања проблема **економских** миграција. (25. дец.)

Економија као погођени агент
Мањак страних улагања гуши **привреду** БиХ (24. јан.)
…како би на терену изабрали најбоље, уместо да **привреду** преселе у БиХ… (24. јан.)
Последице по **економију** већ се виде у Италији и Немачкој… (6. феб.)
…**економије** вођене ресурсима… (12. феб.)
Ресурсно вођена **економија** уступа место **економији** вођеној знањем… (12. феб.)
Негативне **економске** последице у БиХ, према Додиковом мишљењу, донеле су њено олако улажење у процес приватизације… (26. феб.)
Међународни монетарни фонд спреман је да спасе **економију** Венецуеле… (7. мар.)
Лагардова је потенцијалну **економску** помоћ Венецуели назвала „невероватним задатком"… (7. мар.)
…под образложењем да штите **економске интересе** својих произвођача… (12. мар.)
…штету не трпи само једна **економија**… (12. мар.)
Сенку на **економију** бацају и косовске таксе… (14. мар.)
Морамо да растеретимо **привреду**… (15. мар.)
…то ће још више погодити **економије** земаља Европске уније. (16. мар.)
Како су и руска и иранска **економија** погођене санкцијама… (24. мар.)
…сваки облик суфицита у буџету наноси штету **националној економији**. (26. мар.)
Неосновано је да се од **привреде** и становништва одузима део њихових профита… (26. мар.)
…онда се мора смањити део потрошње путем насилног одузимања новца од **привреде** и становништва. (26. мар.)
Негативне економске последице претрпеће не само Србија и БиХ, већ и **косовска привреда** и **привреда** целог региона. (3. апр.)
…и њиме ће се начинити велике уштеде **привреди**. (4. апр.)
…запошљавају 23.000 људи и кредитирају **привреду**… (4. апр.)
…нуде своје услуге **привредама** и институцијама Запада. (8. апр.)
Монкада је навео да је циљ да се венецуеланска **економија** угуши… (10. апр.)
…на основу кога ће држава моћи ефикасније да **привреди** враћа ПДВ. (11. апр.)
Како су мигранти спасили **немачку економију** (7. мај)
…која угрожава неопходну **економску независност** Србије. (17. мај)
…настављамо са политиком растерећења **привреде**… (19. мај)
…па је неизвесно колико ће остати новца да се растерети **привреда**… (21. мај)

…и сада је на влади да определи колико ће ићи на повећање плата у јавном сектору, колико на повећање пензија, а колико на растерећење **привреде**… (21. мај)
Може већа цена, али не преко грбаче **привреде** која због мањка радне снаге има веће трошкове рада. (25. мај)
…минимална цена рада повећа на износе који синдикати траже, али ипак не преко грбаче **привреде**. (25. мај)
Јер, не желимо да се од повећања минималне цене рада направи убиство **домаће привреде.** (25. мај)
Банке не очекују да ће се услови по којима ће одобравати динарске кредите **привреди** током другог квартала променити. (11. јун)
…очекују да ће у другом кварталу конкуренција допринети ублажавању кредитних стандарда и **привреди** и становништву. (11. јун)
…већа конкуренција у банкарском сектору утицаће на ублажавање кредитних стандарда **привреди**… (11. јун)
…како би се пружила подршка **економији**… (5. јул)
…али је напоменуо да је потребно при томе водити рачуна и о интересима послодаваца и о растерећењу **привреде**. (8. јул)
Фонд за развој Србије крајем јуна одобрио је 885 милиона динара кредита и бесповратног новца **привреди** и предузетницима… (9. јул)
Он је напоменуо да ће притом бити потребно водити рачуна о растерећењу **привреде**… (10. јул)
По њему, **америчка економија** је „у рађама" монетарне политике централне банке… (13 авг.)
Уколико би се **привреда** растеретила плаћања појединих дажбина… (14. авг.)
Фискална стабилизација је спроведена углавном узимањем државе више и од грађана и од **привреде**… (18. авг.)
Добар део **приватне привреде** је у немилости банкарског сектора и многи тешко и одржавају пословање. (18. авг.)
Бумеранг трговинског дуела два пацифичка ривала почиње да стиже и Америку и Кину, али што је за Европу веома важно, Немачку – донедавног тутора урушеним привредама еврозоне о томе како се води успешна **економија**. (18. авг.)
Квалитетнији и стручнији кадар, иначе најважнији ресурс у малој земљи попут наше, све више своје услуге нуди **развијеним економијама** и државама. (21. авг.)
Стога би повећање неопорезивог дела зараде оставило додатна средства **привреди**… (21. авг.)
…и почетак стабилизације, отварања нових могућности за **привреду**… (28. авг.)
И не би конкуренти нападали оне **привреде** које слабе вредност своје валуте као што САД напада Кину… (28. авг.)
…који банкарски сектор преузима, кредитирању и производима које банке нуде **привреди** и грађанима… (30. авг.)
Паралелно с тим, радиће се и на растерећењу **привреде**… (6. сеп.)
…што ће се одразити на **економију** и на гласаче у САД. (9. сеп.)
Услед тог драматичног повећања кинеских инвестиција и бојазни како ће се оне одразити на сопствену **економију** и конкурентност… (11. сеп.)
…да је обим инвестиција из других земаља протеклих година свакако добра вест за **нашу економију**. (17. сеп.)
…показује да су кредити **привреди** од стране водећих банака у Србији повећани у другом тромесечју ове године… (17. сеп.)
Укупан ефекат ових мера биће растерећење **привреде**… (11. окт.)
Глобални индекс конкурентности показује да се у Србији смањује обим кредитирања **привреде**… (13. окт.)
…малих и средњих предузећа на дну листе од 141 **привреде** која је анкетирана. (13. окт.)
…америчко-кинески трговински рат гурнуо је **глобалну економију** у „несигурну" ситуацију… (16. окт.)
У пропалом покушају да се задовољи савремена **економија**… (27. окт.)
Како је рекао, повећање минималне зараде и растерећење **привреде** најбољи су начин да се утиче на побољшање животног стандарда… (28. окт.)
…рекла је да су кредити **привреди** међугодишње порасли 11,6 одсто… (14. нов.)
Што се тиче економске миграције, сматрам да одговарајуће политике могу да помогну свакој **економији** у нашем региону да искористе оне који можда желе да се врате… (17. нов.)
Ово је идеја три земље, а отворена је и за друге **економије** западног Балкана… (21. нов.)

Србија је током седам година, што није дуг период, направила потпуни заокрет у вођењу **економије**… (21. нов.)
У прилог томе говори чињеница да је око 80 одсто раста у кредитирању **привреде**… (13. дец.)
…јер су стигле бројне стране инвестиције које су утицале читаву **регионалну економију**… (15. дец.)
У претходној години више кредита одобрено је **привреди** него становништву… (17. дец.)
…тако да је међугодишњи раст кредита **привреди** убрзан на 11,6 одсто… (17. дец.)
…па су тако динарски кредити становништву и **привреди** појефтинили. (17. дец.)
Износ новоодобрених кредита **привреди** у трећем тромесечју, искључујући рефинансиране кредите код исте банке, био је за 13,3 одсто виши… (17. дец.)
…директно доприносила повољнијим условима финансирања и већем расположивом дохотку грађана и **привреде**. (30. дец.)
Донели смо и прописе за подстицање динарског кредитирања **привреде**. (30. дец.)

Односи економије са другим ентитетима
…председник Кине је подсетио да је иницијативу „Појас пут" покренуо 2013. године и да се односи на међународну **економску** сарадњу. (16. јан.)
…сарадња кроз Иницијативу Појас и пут још више допринети процвату глобалног раста и унапређењу међународне **економске** сарадње… (16. јан.)
…и јачању **економске** сарадње на Западном Балкану. (22. феб.)
…а циљ је да и **економски** односи буду на том нивоу. (7. мар.)
…да добре политичке односе преточимо у што боље **економске** односе… (7. мар.)
Рим и Пекинг преговарају о сарадњи чланице Г-7 и друге највеће **економије света**… (10. мар.)
…да размотри могућности нововековне **економске** сарадње са „азијским тигром". (10. мар.)
…и да „постигне уравнотеженије и реципрочне **економске** односе**"**. (22. мар.)
…али да је њена предност у томе што постоји добра сарадња са **немачком привредом**. (23. мар.)
…појединачне економије су повезане у мултидимензионалну мрежу **економских**, социјалних и политичких веза. (9. апр.)
Након посете, дошло је до унапређења **економских** односа. (10. апр.)
Поводом активирања споразума о **економском** партнерству између Јапана и Европске уније… (10. апр.)
…него и о одличним **економским** односима… (12. апр.)
…рекао да Француска постаје све важнији **економски** партнер Србије. (4. мај)
Уз Италију и Немачку, које су најважнији наши **економски** партнери, и Француска полако постаје све важнији **економски** партнер Србије… (4. мај)
Мађарски премијер Виктор Орбан изјавио је данас да је Мађарска развила изванредну **економску** сарадњу са Србијом… (10. мај)
Јачамо политичке и **економске** односе и сарадњу… (14. јун)
…што ће бити прилика за унапређење **економске** сарадње… (14. јул)
За **економију**, како је објаснио, развод без договора значи да се „правила за извоз у Европу или увоз из Европе мењају из темеља", преноси Ројтерс. (2. авг.)
Очекујемо даљи развој **економских** односа. (15. авг.)
Околности су такве да се може очекивати даљи развој **економских** односа. (15. авг.)
…Томаш Кухта оценио је да данашње потписивање уговора о аквизицији представља још једну потврду добрих **привредних** односа Чешке и Србије… (20. авг.)
Неизбежно је да се између земаља света јаве несугласице и спорови у **економској** и трговинској сарадњи… (25. авг.)
Главни кинески **економски** и трговински партнери, укључујући и САД имали су велику корист од развоја Кине. (25. авг.)
Наша **економска** сарадња је изузетно комплементарна. (25. авг.)
Уз све то отворено је и преговарачко поглавље 30 које се односи на **економске** односе с иностранством… (6. сеп.)
…уз поруку да две земље имају велики потенцијал за јачање **економске** сарадње… (9. сеп.)
Надам се да ћемо у наредним годинама имати све јачу **економску** сарадњу на добробит компанија и грађана обе земље… (9. сеп.)
Друго, постоји велика технолошка, трговинска и финансијска повезаност компанија и **економија** САД и Кине. (9. сеп.)
Спољнотрговинска размена са Немачком, која је наш најзначајнији **економски** партнер… (18. сеп.)

Брнабић је навела да су теме састанка биле економија и даље јачање **економских** односа између Србије и Немачке… (18. сеп.)
…**економска** сарадња и даље недовољно неразвијена… (25. сеп.)
Државни секретар Стевановић рекао је да **економска** сарадња не прати у довољној мери снажне и искрене политичке односе… (25. сеп.)
…састанак с делегацијом Белорусије имао за циљ да дефинише мере које ће помоћи развоју **привредне** сарадње две државе. (25. сеп.)
…и да ће посета председника бити у функцији развоја наше **економске** сарадње… (25. сеп.)
Протеклих година јача **економска** сарадња Србије и Турске (4. окт.)
Наш интерес је да развијемо све видове сарадње - **економску**, привредну, трговинску. (7. окт.)
Немачкој економији леђа окренуо највећи трговински партнер. (2. нов.)
Олакшати сарадњу шест **економија** региона. (17. нов.)
Један од наших задатака је да олакшамо сарадњу шест **економија** региона. (17. нов.)
Повезивање 36 инспекција у јединствен информациони систем, њихова боља координација и другачији однос према **привреди** допринели су смањењу сиве економије за око шест одсто… (20. нов.)
ЕАЕУ је заједница држава са политичком, **економском**, војном, царинском и хуманитарном сарадњом на подручју Евроазије. (23. дец.)

Остале одлике економије
Заједнички циљ је да искоренимо **сиву економију**… (9. јан.)
„Евроблиц" се недавно позабавио успешним срединама у РС, а то су најпре Дервента, Котор Варош и Лакташи, где „**привреда** цвета". (24. јан.)
Наша земља је жива, а наша **економија** цвета као никада пре! (6. феб.)
Велика предузећа која улажу у иновације и убирају плодове **економије**… (17. мар.)
Немачки пелцер за регионалну **привреду** (2. јун)

У личној карти **српске привреде** „пише" да је махом чине мала и средња предузећа… (17. мар.)

О неадекватности БДП-а за економску дијагностику благостања појединца у крхком ланцу **глобалне привреде** говоре бројна истраживања. (8. дец.)

Изворни домен ПРЕДМЕТ
Облик, величина и дијелови
Он је додао да је упркос лошијим резултатима из сектора **привреде**… (6. феб.)
…указују на драматично погоршање финансија највеће **европске економије**… (7. феб.)
Практично, ММФ је почео да се меша у све области **привреде**… (14. феб.)
…одсликава судбину целокупне **италијанске економије**… (6. мар.)
…сектор ИТ је најздравији сектор **српске привреде**. (6. мар.)
…што је најновије у низу смањења пројекција економске експанзије за највећу **европску економију**. (19. мар.)
Нови роминг споразум који ће обухватити шест **економија** Западног Балкана… (4. апр.)
Према последњим расположивим подацима обим **сиве економије** лане је био нижи… (7. апр.)
…**сива економија** је смањена са 21,2 у 2012… (7. апр.)
…створена највећа зона слободне трговине на свету која покрива око трећине **светске економије.** (10. апр.)
Профитабилно су пословали сви сектори **привреде**… (17. апр.)
Према плановима, Русија намерава да убрзано развија овај сектор **гасне привреде**… (5. мај)
…носила су више од половине финансијске снаге и укупног добитка целе **привреде**… (13. мај)
…резултат је унапређења пословања и уштеда, највећим делом кроз обједињене набавке, смањење трошкова кроз **економију** обима… (13. мај)
А то су – да губимо пољопривреду као традиционално значајну грану **српске привреде**… (17. мај)
Новац из овог програма може се користити за кредитирање свих **привредних** грана… (9. јул)
Упитана на који је део **привреде** држава фокусирана… (7. авг.)
Што ово дуже потраје, то је већа вероватноћа да ће и други сектори **економије** бити увучени у то. (7. авг.)
Микроекономију уопште, и посебно малу **привреду**, тешко је наћи у моделима неприкосновених макропланера. (18. авг.)
На извоз отпада готово половина **немачке економије**… (22. авг.)

…оценом 11,92 Србија привлачи скоро 12 пута већи обим „гринфилд” страних директних инвестиција него што би могло да се очекује од **економије** њене величине”… (3. сеп.)
…оцењује се у годишњој студији, у којој се мери обим улазних улагања у 2018. години у односу на величину **економије** сваке државе. (3. сеп.)
Вест да је Србија у 2018. години привукла више страних директних инвестиција него било која друга **привреда** у свету те величине… (17. сеп.)
Чак 90 одсто **немачке привреде** чине мала и средња предузећа. (18. сеп.)
То је отприлике једнако целокупној **привреди** Швајцарске… (8. окт.)
У преводу, трговинске зађевице прете да свету догодине одузму вредност целокупне **привреде** Швајцарске. (16. окт.)
…као „најперспективнија **привредна** грана у Србији… (21. окт.)
Повећање царина и неизвесност трговинских политика највећих **економија** најпре утичу на инвестиције… (9. нов.)
Србији, као највећој **економији**, регионална интеграција и те како одговара… (14. нов.)
Није ми јасно како шест **економија** може бити исто као њих 28… (17. нов.)
Волела бих кад би свих шест **економија** западног Балкана у догледној будућности биле земље чланице ЕУ. (17. нов.)
Подсећа да је 65 одсто **привреде** 2013. сматрало да је инспекција озбиљна препрека за пословање… (20. нов.)

Еластичност економије
…у претходне две године примећује се да се **сива економија** и даље не смањује. (2. јан.)
…имају за циљ повећање нивоа инвестиција, даљи раст запослености у приватном сектору, смањење **сиве економије**… (14. феб.)
Економија Венецуеле смањила се више од половине… (7. мар.)
Да ли је за откривање и смањење **сиве економије** у Србији довољна само замена фискалних каса… (7. апр.)
Од 1990. године, **економије** ЦИЕ повећане су за 75 одсто… (14. апр.)
…а континуирано се ради и на смањењу **сиве економије**. (3. мај)
…посебно у домену јавних предузећа и подизању ефикасности јавног сектора, као и смањењу **сиве економије**. (3. мај)
Многи већ за следећу годину прогнозирају смањење **америчке привреде**”. (22. авг.)
Немачка привреда, четврта по величини на свету, смањила се за 0,1 одсто. (22. авг.)
…пријава радника доприноси смањењу **сиве економије** и рада на црно… (24. окт.)
Грчка која се још бори с последицама дубоке и дуготрајне финансијске кризе због које се њена **економија** смањила за 25 посто… (12. нов.)
Повезивање 36 инспекција у јединствен информациони систем, њихова боља координација и другачији однос према привреди допринели су смањењу **сиве економије** за око шест одсто… (20. нов.)
Можда најбољи показатељ реформе инспекције јесте смањење **обима сиве економије** за пет до шест одсто. (20. нов.)

Радње које утичу на економију
…конференција је проширила фокус на **глобалну економију**… (21. јан.)
Економија нам није у фокусу… (24. јан.)
…мада је, додуше, експозе премијера РС Радована Вишковића доминантно усмерен управо на **привреду**… (24. јан.)
Српска привреда је за два месеца претрпела штету… (31. јан.)
…проузрокована велика економска штета **српској економији**… (31. јан.)
…који постају водећи дизајнери **дигиталне економије** и друштва. (12. феб.)
Форума која промовише **привреду** региона… (22. феб.)
…да је највећи задатак Владе Србије да трансформише **економију** тако да буде заснована на иновацијама и знању… (4. мар.)
С тим што она сматра да **економија** треба да се трансформише тако да буде заснована на иновацијама и знању. (5. мар.)
Негативне **економске** последице претрпеће не само Србија и БиХ, већ и **косовска привреда** и **привреда** целог региона. (3. апр.)
…не на начин остварен у успешно реформисаним **економијама**... (8. апр.)

…изјавио је данас да је **српској економији** увођењем косовских такси нанета штета од више од 500 милиона евра… (2. мај)
…уместо што умањују штету које њихове мере наносе односима Срба и Албанаца и **српској економији**… (2. мај)
…и да је то постигнуто захваљујући **економским** реформама… (16. мај)
Си је у тексту за овај лист критиковао и **кинеску економију**. (16. мај)
ММФ је за времена ове власти веома присутан у реформисању **српске економије**. (17. мај)
Тврдо и упорно одбијање да се о **српској економији** озбиљно разговара… (27. мај)
Не само да власт нема интереса да о **економији** озбиљно разговара. (27. мај)
…да наставимо трансформацију наше **економије** и друштва у економију засновану на знању, иновацијама и креативности… (30. мај)
Кристин Лагард је том приликом изјавила да су **економске** реформе председника Макрија невероватно успешне. (24. јун)
Успели смо да покренемо трансформацију наше **економије**… (1. јул)
Подсећа да таксе не праве штету само српској **привреди**… (1. јул)
Читава **светска економија** биће погођена… (5. јул)
Ердоган је одлучан да побољша **економију**… (6. јул)
…оцену **економских** ефеката плана. (9. јул)
…на нови однос, који је потенцијално само однос Светском трговинском организацијом... да неће имати последице по **економију**… (2. авг)
Брнабић је за РТВ рекла да држава после **економских** реформи, које је покренуо Александар Вучић, сада има здрав буџет… (7. авг)
…а напредак у скорашњим **економским** и фискалним реформама је изузетан. (15. авг.)
Један број америчких економиста прилично је забринут због ризика које са собом носе неке **економске** мере… (19. авг.)
Било би погрешно овакву оцену схватити искључиво као критику актуелних реформатора **наше економије**… (21. авг.)
…делом због забринутости да трговински рат између САД и Кине наноси штету **светској економији**… (27. авг.)
…јер је контрола капитала највећа казна за привреднике и најгоре могуће ограничење за **економију** земље… (28. авг.)
Ова **економска** и идеолошка трансформација везује се за период владавине Маргарет Тачер и Роналда Регана. (17. сеп.)
…порески и правни оквир који Србију позиционира као земљу која своју **економију** трансформише ка иновацијама и знању. (18. авг.)
…високообразовни ланац информатичара, економиста и маркетинг-менаџера који треба да уклопе **привреду** Србије у глобалну мапу… (22. сеп.)
Препознајући изазове дигиталног преструктурирања **привреде** и друштва у регионалним и глобалним економским интеграцијама… (22. сеп.)
…иако су негативни ефекти јаког динара на **привредну активност** и однос извоза и увоза већ уочљиви. (23. сеп.)
Владимир Путин је ажурирао идеју комунистичке Русије да се за пет година може трансформисати **економија**. (18. окт.)
Жанг је потврдио важност диверсификације **српске економије**… (20. окт.)
…и даље имамо шансу да трансформишемо наше **економије** и наше земље. (17. нов.)
Ако је пут јасан, ако ће за сваку **економију** процес бити трансформативне природе… (17. нов.)
Централна банка ужива поверење и има велики утицај на **економију** Србије… (21. нов.)

Друге одлике економије као предмета
…примарна је достигнута економска снага земље мерена укупним и БДП-ом по становнику и структурни квалитет **економије**… (8. феб.)
Надамо се да ће бити и знатно више инвестиција у пројекте **зелене економије**… (20. feb.)
…а поготово немамо стимулативан **економски** и правни **систем**… (8. апр.)
Имамо веома неповољну структуру **привреде** и у функционалном и у власничком смислу. (8. апр.)
Стожер **светског економског поретка** данас је амерички ФЕД… (19. апр.)
На мапи следећег глобалног **економског поретка**… (22. апр.)

…а нарочито где је изражена **сива економија**. (16. мај)
…каже да дугорочни тренд наше **економије** није такав да се може очекивати реални раст пореских прихода… (20. авг.)
Суштинске промене у структури **привреде** за сада нема… (21. авг.)
…што сигурно одудара од кретања у земљама квалитетног развоја и уређенијег **економског система**. (23. сеп.)
Треба нам ефикаснији **економски систем**. (23. сеп.)
Доказ доброг **економског система** и праве политике био би пораст инвестиција… (23. сеп.)
Тако је од 2016. до 2018. године раст фонда зарада у приватном сектору, укључујући и **сиву економију**… (5. дец.)

Изворни домен МЕХАНИЧКИ ПРОЦЕСИ
Рад економије као машине
Приоритет Србије треба да буде модернизација **привреде**… (2. јан.)
…и дала нов замајац међународној **економској сарадњи**… (16. јан.)
…јер олигархија **економске** и политичке моћи не жели над собом икакве стеге. (27. јан.)
…мерено показатељима **економске** моћи… (8. феб.)
…показују колико српске компаније, или влада, тренутно могу да приуште да плате, у складу са садашњим **економским** перформансом Србије… (20. феб.)
…јер **економија** ради далеко боље… (22. феб.)
…које ће значајно повећати иновативност **домаће привреде**… (4. мар.)
…дигитализација **привреде** је приоритет Владе Србије… (6. мар.)
Привреда нема довољно акумулације… (15. мар.)
То је основна **економска** функција пореза. (26. мар.)
У том случају се јавља корисна **економска** функција буџета. (26. мар.)
…јер се само тако унапређује **економија**… (28. мар.)
…што је око 99,8 процената финансијских перформанси целе **привреде**. (17. апр.)
…с обзиром да је Румунија достигла статус функционалне **економије**. (17. апр.)
Анализа Вашингтон поста показује да су избеглице са Блиског истока један од кључних покретача **немачке економије** с обзиром на то да прихватају послове које нико не жели. (7. мај)
Наиме, друга највећа **економија света** произвела је… (26. мај)
Јужна Кореја, извозно оријентисана **економија** која је највећи светски произвођач компјутерских чипова… (11. јул)
Уз компјутеризацију увоза и извоза наша **привреда** моћи ће да ради брзо, ефикасно, са смањеним трошковима, без доласка на царинске шалтере, искључиво употребом компјутера и разменом електронских порука… (17. јул)
Те измене ће домаћој привреди омогућити: да лакше пласира своје производе у Србији и на глобалном тржишту те да Србија „постаје део групе земаља које препознају **дигиталну економију** као један од главних покретача развоја целокупне **привреде**… (22. јул)
Грчка је разуђена земља са више од 300 острва, компликована и скупа за административно, војно, саобраћајно, сервисно, али и **економско** функционисање. (30. јул)
Министар финансија Синиша Мали изјавио је данас да је улагање у путну инфраструктуру инвестиција која покреће **српску економију**… (14. авг.)
То је оно што покреће вашу **привреду**. (14. авг.)
Председник САД Доналд Трамп рекао је данас да је боље имати Русију „у шатору" него „изван шатора" групе напредних индустријализованих **економија**. (26. авг.)
Од 80-их година прошлог века економска политика почива на слепој вери да се **економски** процеси могу ефикасно контролисати и усмеравати искључиво мерама монетарне политике, пре свега променама висине каматних стопа које контролишу централне банке. (17. сеп.)
Четврта кључна ставка на прогресивној агенди, по Стиглицу, јесте раскидање везе између **економске** моћи и политичког утицаја. (27. сеп.)
…јер је реч о држави која није **економска** суперсила… (18. окт.)
Привреда нам је на скромном технолошком нивоу… (23. окт.)
Али, све док некадашња империја још буде **привредна** сила… (27. окт.)
…још више задужења према иностранству у условима када нам **привреда** функционише претежно на инвестирању страних компанија. (9. нов.)

О неадекватности БДП-а за **економску** дијагностику благостања појединца у крхком ланцу глобалне привреде говоре бројна истраживања. (8. дец.)
…и шта је лек за овај, како га зову, генераторе **сиве економије**? (23. дец.)
Један од стратешких циљева у раду Сектора пореске полиције је рано откривање такозваних фантом и перачких предузећа, као најзначајнијих генератора **сиве економије** и прања новца… (23. дец.)

Ефикасност економије као машине
…услужни капацитет наше **привреде** није мањи… (8. феб.)
…суфицит у буџету представља израз **економске** ефикасности. (26. мар.)
Дрвна индустрија Србије потенцијал је **домаће привреде**… (24. апр.)
Да нам вредност динара не чува високопродуктивна **привреда**… (17. мај)
Циљ је увек исти – достићи максималну могућу тржишну и **економску** ефикасност… (20. мај)
Са новим задуживањем на овом нивоу ефикасности и издашности **српске привреде**… (10. јул)
Британски лист „Фајненшел тајмс" у најновијем броју објавио је текст о **привредним** потенцијалима које нуди Србија… (3. сеп.)
То је потенцијал за све нас, за нашу **економију**. (3. сеп.)
…људи почињу да говоре о дигитализацији, стартаповима, информационој технологији, као најважнијем потенцијалу наше **економије**… (9. сеп.)
…Немачка помаже у томе где смо ми најконкурентнији и колики је потенцијал **српске привреде**… (18. сеп.)
…ако је у функцији дизања квалитета запошљавања и ефикасности **српске економије**. (23. сеп.)
То зауздава **економске** потенцијале и сви плаћају цену трговинских сукоба. (16. окт.)

Економија као превозно средство
…препознајући интернет као информационо-комуникациону локомотиву „нове дигиталне веб **економије**"… (12. феб.)
Премијерка је нагласила да је **привреда** Србије сада знатно отпорнија на могуће ударе споља… (4. мар.)
Корупција, неуједначена примена прописа, **сива економија**, али и споро правосуђе и недовољно развијен образовни систем, озбиљно коче инвеститоре. (15. мар.)
Корупција, владавина права, неуједначена примена прописа, **сива економија**, али и споро правосуђе и недовољно развијен образовни систем нешто је што озбиљно кочи инвеститоре… (15. мар.)
Србија би морала да се више бави припремом и превентивним мерама како би се амортизовали могући негативни ефекти следећег **економског** удара. (19 апр.)
Све ове реформе теже даљем унапређењу економског окружења као неопходног предуслова за бржи раст БДП и отпорности наше **економије**. (3. мај)
Немачка економија плови кроз проблематичне воде. (25. јул)
…као и да су средњерочна инфлациона очекивања финансијског сектора и **привреде** остала су усидрена. (31. јул)
Колико ће још Немачка, велики трговински партнер Америке, Кине и Европе, задржати титулу **привредне** локомотиве ЕУ, данас постаје загонетка. (18. авг.)
Наравно, таквом променом структуре и имовине и свега што се створи у току године смањује се отпорност **наше економије** на ударе по основу евентуалне стагнације или рецесије економске активности земаља главних спољнотрговинских партнера. (21. авг.)
Бацање песка у точкове **кинеске привреде** путем тарифа и протеривање „Хуавеја" из САД сигурно ће спотаћи економски успон Кине. (9. сеп.)
Један од начина за значајнији удар на **сиву економију** је сфера интернет трговине… (13. окт.)
Председница Владе је нагласила да је због тога важно да домаћа **економија** постане што отпорнија на спољне факторе. (14. окт.)
Оцењено је да је наша **економија** показала отпорност на утицаје из међународног окружења. (20. окт.)
…али **домаћа привреда** је и даље неочекивано отпорна… (18. нов.)
…како би се широј јавности представио значај овог позива за квалитет живота грађана и ефикасну **привреду**. (20. нов.)
…агенција је донела у условима потврђене отпорности српске **привреде** на спољне шокове и раста вођеног инвестицијама… (13. дец.)
Она истиче да су оцене Агенције у погледу отпорности **српске привреде** у складу са ставом централне банке… (13. дец.)
…али премијерка сматра да **привреда** Србије постаје отпорна на било какве ударе… (29. дец.)

Тржишна равнотежа и теорија полуге
…истакла да је Србија данас земља избалансиране **економије** и одрживе будућности. (30. дец.)

Изворни домен САДРЖАТЕЉ
Приватизација РТБ „Бора” представља један од најпозитивнијих догађаја у **привреди** Србије... (2. јан.)
Он сматра да држава треба активније да се укључи у процесе преноса знања и вештина из лабораторија, института и са универзитета у **привреду**. (3. јан.)
Такође су и стратешки партнери и имају велике инвестиције у **српску привреду**… (5. јан.)
Међу најважнијим инвестицијама Кине у **привреду** … (5. јан.)
…који је према Комисији други највећи систем плаћања картицама у **европском економском простору**... (22. јан.)
…нарочито у оној мери у којој у Србији буде расла потрошња гаса у домаћинствима и у **привреди**. (24. јан.)
…јер је највећи део запослених у **привреди**. (24. јан.)
Оценио је да су се у последње четири године догодиле велике промене у **српској економији**… (5. феб.)
…држава мора да промени своју улогу, да покуша да не управља у **економији**… (5. феб.)
Осврнуо се и на стање у **америчкој економији**… (6. феб.)
У „новој **економији**” мења се и природа обављања трговинске делатности. (12. феб.)
…у „нову дигиталну веб **економију**” (вођену информацијама и знањем). (12. феб.)
Практично, ММФ је почео да се меша у све области **привреде**… (14. феб.)
Ми подржавамо и саветујемо надлежне о реформама у разним областима, од инспекција до алтернативног решавања спорова у **привреди**… (20. феб.)
Недовољне реформе, доминација државе, и недовољно укључивање у **глобалну економију**… (20. феб.)
БДП Русије расте по стопи од 1,5 до два одсто што је најнижи раст у 38 **економија** у којима ЕБРД послује. (20. феб.)
…стање у јавним финансијама и **привреди** Србије је значајно унапређено… (4. мар.)
Производња угља и струје су важне делатности у **привреди** Србије… (9. мар.)
Ситуација у **економији** није идеална… (14. мар.)
У **економији** и јавној дебати сте стекли искуство… (18. мар.)
…те да се плате у **привреди** морају повећавати. (19. мар.)
Додаје да ће се раст зарада значајније осетити у **економији**. (27. мар.)
…али и о све бољим односима у области **привреде** и туризма. (12. апр.)
Има много добрих примера у **српској економији** о спроведеним реформама… (14. апр.)
Један је успоравање у **економијама**… (14. апр.)
Евидентно је и успоравање у **глобалној економији**. (14. апр.)
…да би САД могле да доминирају у индустријама будућности и **економији** уопште. (16. апр.)
Позитивни трендови у **домаћој економији** одразили су се на запосленост… (17. апр.)
…нису до краја поуздани показатељ стања у **економији**… (21. апр.)
Нема сумње да је ММФ свестан да у Србији нема суштинских промена у **економији**… (17. мај)
…у зависности од тога колико је стопа инфлације и колико су порасле плате у **привреди**. (22. мај)
…да наставимо трансформацију наше економије и друштва у **економију** засновану на знању, иновацијама и креативности… (30. мај)
…довео је до тога да се кирије сагледавају као највећа „социјална бомба” у најјачој **европској економији**. (10. јун)
Приходи од ПДВ-а и акциза који су већи од пројективаних говоре о томе да је ситуација у **привреди** много боља него што је било ко предвидео. (21. јун)
Без мешања политике у **привреду**… (23. јун)
…и да је већ велики део посла урадила у **економској области**… (27. јун)
…и да треба упоредити њихове резултате у **привреди** са данашњим. (27. јун)
Онај ко смењује гувернера Централне банке преко ноћи нема право да тражи поверење у **економију** земље. (6. јул)
Иза проблема с Дојче банк постоји политичка прича о покушају углављивања глобалне инвестиционе банке у **европску привреду**… (10. јул)
…објашњава зашто је Дојче банк тешко стварала профит у највећој **европској привреди.** (10. јул)
…берзе бележе рекордни раст креирајући фиктивне вредности којих у реалној **економији** нема. (23. јул)

Раст камата би, брзо и веома брутално, показао све слабости које су се последњих деценија кумулирале у **светској економији**. (23. јул)
…а то није могуће у **тржишној привреди**. (28. јул)
Неопходне су нам инвестиције у **дигиталну економију**… (18. авг.)
Додаје да око 350.000 људи пре свега у **привреди** прима минималац… (20. авг.)
Нажалост, у **економији**, као, уосталом, и свему другом, ваљаност садашње политике и резултата потврђује или негира будућност. (21. авг.)
…који би могао додатно да се аутоматски повећа ако би дошло до снажнијег застоја у **европским привредама** у наредној години. (21. авг.)
…у подстицању размене и сарадње наше две земље у области **економије**… (25. авг.)
…које услед проблема у **националним економијама** траже решење у новим инвестицијама. (11. сеп.)
…дошло је и до драстичне промене у односу према улози државе у **економији**. (17. сеп.)
…последица страха да би то могао бити почетак новог јачања улоге државе у **економији**. (17. сеп.)
…сарадња и подршка Немачке у свим областима, како у политичким, **економским**… (18. сеп.)
…односи са Немачком још брже развијају, нарочито у области **економије**… (18. сеп.)
…они процењују нешто нижи привредни раст од првобитно очекиваног услед неповољне ситуације у **светској економији**. (9. окт.)
Истакнуто је да посебно охрабрује суфицит у размени услуга који је много већи него у традиционалним **привредним гранама**… (21. окт.)
Иако се то може сматрати симболичним износом у **немачкој економији** вредној 3,4 билиона евра… (12. нов.)
Главне препоруке за будућност су увођење специјализација за судије за прекршаје у **привреди**. (13. нов.)
…јер цена злата не зависи од стања у појединачним **економијама**… (17. нов.)
…иста политичка уверења која постоје у њиховим **економијама**… (17 нов.)
И поред раста у последње две године, имамо екстремно мали БДП и за овакве плате у јавном сектору и зараде у **привреди**. (18. нов.)
Неки економисти процењују да ће се оволики раст плата у јавном сектору и повећање пензија позитивно одразити на привредни раст и зараде у **привреди**. (18. нов.)
…који се посебно убрзава у сектору **привреде**… (21. нов.)
…који укључује и процену зарада и запослености у **сивој економији**… (5. дец.)
…подижући неизвесност у међународној трговини и **глобалној економији**… (13. дец.)
Смањење присуства државе у **економији**… (19. дец.)
…сада када успорава раст у **глобалној привреди**… (19. дец.)
Од почетка српске транзиције у **тржишну привреду** 2001. године до данас… (29. дец.)

Изворни домен ВЕРТИКАЛНА КРЕТАЊА
…а земља се опорављала од трогодишњег **привредног** пада… (29. јан.)
Према његовим речима, **привреда** је у успону… (1. феб.)
…а неки економисти страхују да ће **немачка економија** наставити да тоне, што ће довести земљу у рецесију. (7. феб.)
Узлет **немачке економије** је завршен… (6. апр.)
То што **европска економија** и даље не показује знаке узлета за оне који планирају да се задужују овде у Србији има и добру страну. (25. апр.)
…и додаје да **српској економији** опада јавни дуг… (27. јун)
Турска је данас сменила гувернера централне банке због размимоилажења Владе и банке око **економског** пада… (6. јул)
Зато што се Србија креће истом стрмом и узаном стазом, а морала би да избегне **економски** суноврат Грчке. (30. јул)
А цела прича о задуживању Грчке поучна за Србију у најављеном **економском** успону**.** (30. јул)
То је, како оцењује Рojтерс, најновији сигнал да је највећа **европска економија** забележила пад у другом кварталу. (7. авг.)
Отуда и озбиљна посртања великих извозно оријентисаних **привреда** попут Немачке и Кине… (18. авг.)
Колико у другом тромесечју ове године, **немачка привреда** пала је 0,1 одсто… (18. авг.)
Берзе у чињеници да је **привреда** Немачке у другом кварталу забележила највећи тромесечни пад у последњих шест година виде злокобни предзнак „краја златне деценије немачке привреде”. (18. авг.)
…иако очекује нови пад **немачке економије** у текућем кварталу. (22. авг.)

У студији се истиче да је Србија, с резултатом 11,92 поена, далеко надмашила ривале у региону источноевропских **економија** у успону… (3. сеп.)
Бацање песка у точкове кинеске привреде путем тарифа и протеривање „Хуавеја" из САД сигурно ће спотаћи **економски** успон Кине. (9. сеп.)
Стање **глобалне економије** је на низбрдици… (9. сеп.)
Студија која је недавно спроведена методом анкете показала је да је дошло до пада **сиве економије**… (13. окт.)
…али је **економија** доживела суноврат због, како кажу критичари, две деценије корупције и лошег управљања под социјалистичком влашћу. (26. окт.)
ММФ је израчунао да сваки пад **економије** Еврозоне од један одсто знаци пад **српске економије** за четвртину процента… (29. дец.)

Изворни домен ГРАЂЕВИНА
…захваљујући томе што нам је **економија** тренутно много стабилнија… (19. јан.)
…неуспех у решавању трговинских тензија могао додатно да дестабилизује успоравање **светске економије**. (21. јан.)
…као што је ризик по стабилност или развој **економије** приоритетних трговинских партнера… (23. јан.)
…обнову националног поноса и **економије**… (27. јан.)
…а данас је Србија земља са стабилном **економијом**. (5. феб.)
Економије региона су стабилизоване… (22. феб.)
Мишљења је да здрава **економија** почива и на систему вредности који једну земљу чини „европском"… (4. мар.)
Данас видимо резултате тих мера у **економској** стабилности… (4. мар.)
…да се Србија трансформише и постане **економија** заснована на знању и иновацијама. (5. мар.)
Суфицит у буџету угрожава стабилност **економије**. (26. мар.)
У светлу тих чињеница сасвим је евидентно да се суфицитом у буџету угрожава стабилност **економије** и делује против развоја извозне привреде. (26. мар.)
…изузетно опасно угрожава и подрива **економски развој**. (26. мар.)
…желимо да подржимо **економске** и социјалне **реформе** Србије… (10. апр.)
Вашингтон је последњих месеци више пута позвао владе европских земаља да не дозволе да им технологију на којој ће почивати **економија** 21. века… (16. апр.)
…не стоје краткорочни и појединачни секторски проблеми, већ најшири **економски** и друштвени фундаменти… (2. мај)
Председник ПКС је указао на стабилан **економски оквир**… (6. мај)
…али су мала привредна друштва пословала као финансијски најстабилнији део **привреде**… (13. мај)
…да наставимо трансформацију наше економије и друштва у **економију** засновану на знању, иновацијама и креативности… (30. мај)
Вучић је нагласио да је Немачка први партнер Србије и да не би било тако да нема подршке немачке државе и **привреде**. (12. јун)
…уз истовремено спаљивање и разарање **економске кућe** Србије… (27. јун)
…и циљу да се **економија** заснива на знању и иновацијама. (1. јул)
Имамо позитивне реакције на пореске подстицаје за подршку **економије знања**… (22. јул)
Зашто је ово значајно за тешки период **економске** стабилизације пријатељске Грчке… (30. јул)
Зато је ова информација о увођењу саветника за економску дипломатију, иако закаснела, важна за будућу **економску** стабилизацију Грчке. (30. јул)
…само један у низу инвестиционих пројеката које Влада Србије реализује од када је постигнута **економска** стабилност земље… (7. авг.)
…истовремено да се почне са трансформацијом **домаће економије** у **економију** засновану на знању, иновацијама и напредним технологијама. (7. авг.)
…односно какве одлуке доносе централне банке ради подршке различитим **економијама**… (15. авг.)
Бумеранг трговинског дуела два пацифичка ривала почиње да стиже и Америку и Кину, али што је за Европу веома важно, Немачку – донедавног тутора урушеним **привредама еврозоне** о томе како се води успешна економија. (18. авг.)
Словачкој, чија **привреда** се у великој мери ослања на аутомобилску индустрију… (22. авг.)
…којом се лидери обавезују на „отворену и фер глобалну трговину и стабилност **глобалне економије**". (26. авг.)

…ови подаци говоре о **економској** стабилности земље… (30. авг.)
…а грађани су навикли да је **економија** заснована на пољопривреди, рударству, физичком раду... (9. сеп.)
…створили су се услови да **српска економија** почне да се заснива на иновацијама и знању. (9. сеп.)
…али то је и те како могуће сада када Србија има једну стабилну **економију**… (12. сеп.)
Они су основа **немачке привреде.** (18. сеп.)
…тако да је крах његовог „Агрокора" угрозио стабилност наше **привреде**. (23. сеп.)
…и да је важно да се у будућности **економија** заснива на иновацијама… (14. окт.)
Конкретна потврда да се **економија** Србије сматра стабилном и да има добре перспективе, јесте и прилив страних директних инвестиција… (20. окт.)
Желим да истакнем да је Србија дошла на корак од добијања инвестиционог рејтинга, карактеристичног за **економије** које одликује висока сигурност улагања… (14. нов.)
Потоње урушавање **глобалне привреде**, стрмоглављивање вредности некретнина… (25. нов.)

Изворни домен ПРЕДНОСТИ И МАНЕ
…нагласила је да је у интересу **економија**, грађана и политичара да се што пре приведе крају… (24. јан.)
По процени Светске здравствене организације (СЗО), анксиозности и депресије (лечене и нелечене) коштају сваке године **светску привреду** 1.000 милијарди долара кроз изгубљену продуктивност. (24. јан.)
Због занемаривања менталног здравља упослених, **глобалну економију** под ставком „живци" радника, ђака и студената коштаће до 2030. године преко 6.000 милијарди долара… (24. јан.)
…изјавио да ће одлука Вестагерове „ићи на руку **економским** и индустријским интересима Кине". (6. феб.)
…дају предност **економским** користима. (7. феб.)
…**економски** интереси ће превладати политичке… (12. феб.)
…сарадња по питању природног гаса одговора интересима руске, бугарске и целе европске **економије**. (4. мар.)
…и за она где постоји само **економски** интерес. (8. мар.)
…да ће подршка италијанске владе (тој иницијативи) донети било какву **економску** корист италијанском народу… (10. мар.)
Корист ће имати и грађани и **привреда**… (4. апр.)
Добит **привреде** прошле године износила је 499,7 милијарди динара… (17. апр.)
Испоставило се да тај, тада нови, спољнополитички концепт Русије, није нимало безопасан по **економске**, па и политичке интересе Запада. (22 апр.)
Корист нема само **немачка економија**… (7. мај)
Председник верује да су финансијске баријере добра ствар за америчку **привреду**… (11. мај)
Половина профита **привреде** зарађена је око престонице… (13. мај)
…и да ту цену плаћа **српска привреда**… (13. мај)
Понашање ових банака поткопало је интегритет сектора на уштрб **европске економије** и потрошача… (16. мај)
…што би значило мање трошкове за **привреду**… (21. мај)
Јер, од вишка БДП-а не треба само да се повећавају расходи **привреде**… (25. мај)
…са сигурношћу тврдим да ће бити од велике користи за **привреду** и **економију**… (21. јун)
Једна од предности тих **економија** јесте и сопствена валута… (22. авг.)
Ако би још и динар ослабио, трошкови по дуговима би додатно порасли, и држави и **привреди**. (23. сеп.)
Нови договор за регион велика корист за **привреду** (16. окт.)
…јер је реч о отвореној платформи у интересу свих западнобалканских **економија**. (16. окт.)
Обарање прогнозе глобалног привредног раста „углавном је због чињенице да су царине нарасле и да коштају **глобалну економију**… (16. окт.)
Највећи **економски** интерес Србије од овог споразума је да као и до сада 99 одсто робе може да извози на тржиште Русије… (23. дец.)
…радимо у корист наших грађана и **привреде** јачањем домаће економије (30. дец.)

Изворни домен ПРЕДВИЂАЊЕ
…и има позитивну **економску** перспективу… (31. јан.)
…када је реч о будућности **српске економије**. (22. феб.)
Средњорочна пројекција **развоја економске активности** је благо позитивна… (4. мар.)
Прогнозе будућих **привредних кретања** на глобалном нивоу све више се карактеришу песимистичним тоновима… (5. мар.)

Овог пута нам је фокус на **економским** прогнозама… (18. мар.)
Процес **економског** предвиђања је врста анализе података… (18. мар.)
Стога тачност **економских** пројекција и предвиђања базираних на економетријском моделу… (18. мар.)
Вреди указати да ни најбољи **економски** прогнозери … (18. мар.)
…скицирајте реално **економску** будућност Србије? (18. мар.)
…што уз песимистичне прогнозе у погледу **привредне динамике** земаља Европе и шире… (8. апр.)
Успоравање главних трговинских партнера помрачује **економске** перспективе… (7. мај)
Суморне прогнозе за **немачку привреду**. (15. јул)
Берзе у чињеници да је привреда Немачке у другом кварталу забележила највећи тромесечни пад у последњих шест година виде злокобни предзнак „краја златне деценије **немачке привреде**". (18. авг.)
Следеће недеље ћемо објавити прогнозе за **светску економију** које ће садржати наниже ревидиране пројекције за 2019. и 2020. годину… (8. окт.)
Међутим, скупљање **економских облака** на хоризонту упућује на потребу да доносиоци политика ојачају конкурентност… (9. окт.)
…упозорио је јуче ММФ у полугодишњем извештају у перспективама **светске економије**… (16. окт.)
…најбољу позицију у измењеном глобалном амбијенту имати земље које су претходни период искористиле за спровођење реформи и јачање изгледа **домаћих привреда**… (23. окт.)
…као „најперспективнија **привредна грана** у Србији… (21. окт.)

Изворни домен РАТ
У 2019. години биће настављена одлучна борба против **сиве економије**… (9. јан.)
Поручио је да је у 2018. започета одлучујућа борба против **сиве економије**… (9. јан.)
Обећавам грађанима да ће Влада и Министарство наставити с борбом против рада на црно и **сиве економије**… (9. јан.)
…има јасан програм са хитним мерама за „ослобађање **привреде** од њених окупатора"… (1. феб.)
… тако да поред просечне зараде обухвата и шире трендове на тржишту рада, попут стопе запослености и борбе против **сиве економије**… (14. феб.)
…недавно је изјавио да се његова земља сада суочава са **економским** ратом**.** (24. мар.)
…што ће управо бити допринос у борби против **сиве економије**. (7. апр.)
И да би то помогло Пореској управи у борби против **сиве економије**… (7. апр.)
…директан плод плана за **економско** уништење… (10. апр.)
…како би се убрзало успостављање нове генерације технологије коју администрација сматра кључном за победу у **економском** рату с Кином. (16. апр.)
Србија се здушно бори против **сиве економије**… (2. мај)
После ескалације **економског** рата две највеће привреде на планети, које чине 40 одсто свих произведених добара, (11. мај)
…али и пораза, **економског** разарања наше земље… (27. јун)
…и јачању институционалне борбе против **сиве економије**. (10. јул)
Додао је да је уз то неопходно предузети мере за бору против **сиве економије**… (22. јул)
Као пример наводи Словенију, где се тај метод показао као успешан у борби против **сиве економије**. (1. авг.)
САД и Кина, две највеће светске **економије**, заглављене су у трговинском рату после америчких оптужби да Пекинг користи предаторску тактику. (3. авг.)
То јединство би могло бити важно због претње **глобалној економији**… (26. авг.)
Пирове победе у **економском рату** САД и Кине. (9. сеп.)
…и припреме јединствен одговор на најозбиљнију претњу **глобалној економији** још од времена финансијске кризе… (8. окт.)

Изворни домен ЛОКАЦИЈА
…требало да окупи више од 3.000 учесника из 115 **економија** света. (21. јан.)
док се иницијатива за **регионални економски** простор истиче као корак у правом смеру. (31. јан.)
Претходна криза из 2008. година испољила се прво у финансијском сектору па се прелила на **привреду**. (6. феб.)
Сенка косовских такса над **српском економијом**. (14. мар.)
…одговори економиста представљају критику укупног приступа Трампове администрације **економији**… (19. авг.)

…увелико се заснива на дознакама, приходима из **сиве економије**, наследству и слично… (23. сеп.)
Транзиција ка **зеленој економији** у транспорту (25. сеп.)
Транзиција ка **зеленој економији** представља стратешко опредељење… (25. сеп.)
…док ЕУ прелази на **циркуларну економију**. (3. окт.)

Изворни домен ПОВЕЗИВАЊЕ
Марко Чадеж, председник Привредне коморе Србије, истиче значај повезивања **привреде** и студената. (10. јан.)
…до ког је степена могућа **економска** и политичка интеграција држава ЕУ (18. јан.)
…не може се очекивати ефикасно спровођење идеје о **економском** повезивању региона западног Балкана… (12. мар.)
…а идеја о **економском** повезивању региона западног Балкана на „климавим ногама"… (12. мар.)
Регион западног Балкана посустао је у даљој **економској** интеграцији… (12. мар.)
…па су потребне нове форме сарадње у правцу даљих **економских** интеграција. (12. мар.)
Поједини званичници региона иницијативу Србије за **економско** повезивање гледају са скепсом… (12. мар.)
…ако је реч о **економском** спајању свих регионалних капацитета… (12. мар.)
…не може се очекивати ефикасно спровођење идеје о **економском** повезивању региона… (12. мар.)
Као један од главних разлога за наставак **економских** интеграција… (12. мар.)
…систематски се крши ЦЕФТА споразум, споразум о стабилизацији и придруживању и угрожава **економска** интеграција западног Балкана. (3. апр.)
…појединачне **економије** су повезане у мултидимензионалну мрежу економских, социјалних и политичких веза. (9. апр.)
…и повезивања наших **привреда** и то у области иновација… (30. мај)
…а општине се оцењују по испуњености критеријума као што су стратешки оквир, сарадња са локалном **привредом**… (2. јун)
Након распада Југославије, Јапан је помагао развој ваше земље кроз **економску** сарадњу. (15. авг.)
…како би дошло до даљег развоја **економске** сарадње. (15. авг.)
Препознајући изазове дигиталног преструктурирања привреде и друштва у регионалним и глобалним **економским** интеграцијама… (22. сеп.)
Даље **економско** повезивање региона (уз могућност интеграције у појединим областима, као што су интегрисани гранични прелази, прихватање лабораторијских исправа и друге документације) требало би да надјача краткорочне политичке интересе… (23. сеп.)
Најновију иницијативу за повезивање свих **економија** западног Балкана, познатију као „мали шенген". (14. нов.)
Економско повезивање региона кроз иницијативу „мали шенген" допринеће да се овај тренд настави… (14. нов.)
Сматрам да је крајње време да се усредсредимо да боље повежемо људе и **економије**… (17. нов.)
…јачамо споне између **економија** на западном Балкану у корист свих грађана… (17. нов.)
…у корист веће заступљености скупљег живог рада у стварању БДП-а, чвршћу и интензивнију повезаност науке и **привреде**… (18. нов.)
…кад је реч о унапређењу образовања и његовом повезивању са **привредом**. (29. нов.)
…као и потпуну интеграцију **привреде** и друштва Србије. (25. дец.)

Изворни домен ПРОЦЈЕНА
…највиши функционери ЕУ, ММФ-а и Светске банке оцењују позитивно будуће **економске изгледе** Србије. (18. мар.)
Само три месеца касније показало се да је директорка ММФ-а спектакуларно промашила у својој процени стања **аргентинске економије**. (24. јун)
…негативна оцена сиве **економије** од стране привредних субјеката није се много променила од 2015. године. (13. окт.)

Изворни домен ТАКМИЧЕЊЕ
…а сигурно је да би допринели подизању конкурентности **домаће привреде** на светском тржишту. (3. јан.)
Он је на конференцији за новинаре рекао да ће проблем са извозом на КиМ бити један од највећих „изазова" за **економију** Србије… (10. јан.)
…с циљем да ЕУ 2010. постане најконкурентнија **привреда** у свету. (18. јан.)

Макрон је добро проценио да **француска економија** губи трку у односу на немачку… (18. јан.)
Зато је предузео драстичне мере да би повећао конкурентност **економије** земље… (18. јан.)
…али да он сам није решење за **економске** и друштвене изазове… (31. јан.)
…истакао је да је **привреда** земље на завидном нивоу… (6. феб.)
После 24 месеца убрзаног напретка, **наша привреда** је на завидном нивоу… (6. феб.)
Пензије и плате биће веће како **српска економија** буде побољшавала своју конкурентност… (20. феб.)
…главни услов за повећање конкурентности **привреде** је да се убрза процес реформи… (20. феб.)
Четврти фактор представља улазак Италије, треће **економије** у еврозони… (21. феб.)
…како би се одговорило на **економске** изазове. (26. феб.)
…па њихов подбачај, додаје Арсић, утиче на слабије резултате укупне **привреде**. (9. мар.)
Вест да се Италија, иначе трећа највећа **економија** еврозоне… (10. мар.)
…у саопштењу навели да су на нижу прогнозу снажно утицале накнадно последице слабих **економских** резултата… (19. мар.)
…и тај проблем ће у 2019. бити један од највећих изазова за **домаћу економију**. (3. апр.)
…у нерешеном трговинском спору између две највеће **светске економије**, САД и Кине. (6. апр.)
Криза у САД се врло брзо прелије на цео свет будући да је то прва **економија** света… (19. апр.)
…на промоцији је речено да се држава налази у повољнијој **економској** позицији… (19. апр.)
После ескалације економског рата две највеће **привреде** на планети, које чине 40 одсто свих произведених добара, (11. мај)
Иако су свесни да су две највеће **привреде** света повезане… (11. мај)
Узлет пословних резултата **српске привреде** у прошлој години заснива се на улагањима два страна инвеститора... (13. мај)
Иако је наша **економија** достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (16. мај)
…**српска привреда** бележи релативно добре резултате… (16. мај)
Добри **економски** резултати допринели су већем приливу девиза… (18. мај)
…послао неку поруку спољном свету, то јест највећој **економији** света? (26. мај)
Каквом се то економском алхемијом са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу **економије** које су Србији далеко одмакле? (27. мај)
Претходне екстраполације илуструју тужну садашњост Србије и њено велико заостајање и за **економијама** које се мало чиме могу похвалити. (27. мај)
…и чак забележила солидне **економске** резултате. (24. јун)
…да **економски** резултати показују да до краја године… (11. јул)
Директор УСАИД пројекта за конкурентну **привреду**… (18. јул)
…и грађани су почели да трпе **економске** промашаје својих влада. (30. јул)
…што значи да тарифни спор између две највеће **светске економије** има несразмерно велики утицај на Немачку. (7. авг.)
…ни приближно не знају одговор на питање у ком правцу Америка и Кина – две највеће **глобалне економије** – планирају своје даље трговинске и друге односе. (18. авг.)
Нажалост, са таквом платом Србија неће ући у вишу **економску** лигу у односу на ову у којој је сада. (19. авг.)
Пензионисање је један од највећих изазова развијених **економија**… (20. авг.)
Ако **економске** резултате из последњих неколико година, које и актуелна власт нарочито истиче, посматрамо без упуштања у то куда воде, можемо бити задовољни постигнутим. (21. авг.)
…и додао да је циљ да се оптерећење на зараде смањује сваке године како би **српска економија** била конкурентнија… (21. авг.)
…и да полако из године у годину оно пада како бисмо учинили нашу **економију** конкурентнијом… (21. авг.)
Помешајте све то и зачините прогнозама о рецесији у Немачкој и отвореним питањем како ЕУ да реагује на све те **глобалне економске** изазове. (22. авг.)
…и чини **економију** конкурентнијом. (25. сеп.)
…и самим тим **домаћа привреда** учинила конкурентнијом у односу на земље региона. (11. окт.)
…иако оне нису извор слабије конкурентности **домаће привреде** у односу на упоредиве земље… (11. окт.)
Економски резултати Србије су веома добри… (15. окт.)
Глобална привреда пред највећим је изазовом од кризе из 2008. године… (16. окт.)
…а да не изазове огромне последице по укупне **економске** резултате. (23. окт.)

…утиче на побољшање животног стандарда, повећа атрактивност и конкурентност **привреде** како би она наставила да расте. (28. окт.)
Шта је природније и логичније него да отворимо простор и створимо шансе **привредама** земаља региона да међусобно сарађују и повећавају своју конкурентност за наступ на ширем тржишту? (14. нов.)
…и кроз овакав вид регионалне сарадње чинимо наше **привреде** конкурентнима за наступ на све захтевнијем глобалном тржишту. (14. нов.)
…у погледу будућих трговинских политика водећих **светских економија** (14. нов.).
Привредни раст у Немачкој, највећој **европској економији**, остаће слаб у четвртом тромесечју… (14. нов.)
За гасовод „Северни ток 2", који из Русије треба да транспортује гас до Немачке, нема више политичких ни **економских** препрека да буде завршен. (17. нов.)
Пензиони системи у Америци, Кини и још 19 водећих **економија света**… (25. нов.)
Подстицај новом промишљању о адекватнијим стручним мерилима **привредног** успеха… (8. дец.)
Наиме, у то доба БДП водећих **економија** запада деловао је прилично позитивно… (8. дец.)
…на својој кожи осећају да заклињање политичара и старовремених економиста у БДП топломер **привредног** успеха ни изблиза не говори много о стварном квалитету живота обичног народа. (8. дец.)

Изворни домен БРЗИНА
…који већ месецима распродају деонице технолошких и других компанија у страху од успоравања **глобалне економије...** (3. јан.)
Кук је слабије показатеље приписао углавном паду прихода у Кини, чија **економија** успорава… (3. јан.)
Много је дугова у свету, али уз ту успорену **економију**… (4. јан.)
…будући да су инвеститори већ забринути због успоравања друге највеће **светске економије**… (9. јан.)
…глобални кредитор је навео да веће успоравање **кинеске економије** од очекиваног… (21. јан.)
…а пре свега успоравање неких од водећих **европских економија**… (31. јан.)
…јер ће порески приходи, због успоравања **економије**, бити нижи… (7. феб.)
У атмосфери успоравања **светске економије**… (4. мар.)
…захваљујући превасходно убрзању **економске активности** у Србији… (4. мар.)
На националном, немачком нивоу, **привреду** успоравају несташица квалификованих радника… (6. апр.)
Та неизвесност одлаже инвестиције, потрошњу и генерално успорава **економију**. (14 апр)
Да ли је то знак да се повећава потрошња, што може бити опасно, када **економска активност** успорава… (14. апр.)
…услед успоравања **европских привреда**… (21. апр.)
…што су нови знаци да је успоравање друге највеће **светске економије** можда дотакло дно и да креће узлазном линијом. (30. апр.)
Најгоре успоравање **кинеске привреде** с краја 2018. и почетка 2019. године је завршено… (30. апр.)
То је улило наду да су напори Пекинга да преокрене тренд **економског** успоравања… (30. апр.)
…због успоравања **привреда** које су највећих трговински партнери наше земље… (7. мај)
…амерички медији примећују да је **кинеска економија** почела да успорава… (11. мај)
Видимо, мада **економија** ЕУ успорава… (16. мај)
…и одбацио тврдње економиста блиских претходним властима да **српска привреда** успорава. (17. јун)
…оцену економисте Милојка Арсића да **привредна активност** у првом кварталу ове године успорава… (27. јун)
…јер **економско** успоравање „узима данак" на тржишту рада… (4. јул)
Економско успоравање постепено оставља траг на тржишту рада… (4. јул)
Све је више расте страх од могућег пада највеће европске економије у рецесију, после суноврата немачког извоза проузрокованог успоравањем **глобалне економије**… (16. авг.)
Канцеларка Ангела Меркел изјавила је у уторак да не види потребу за пакетом фискалних подстицаја за сузбијање ефеката успоравања **домаће економије**… (16. авг.)
Све заоштренији америчко-кинески трговински дуел кључни је виновник текућег успоравања **глобалне привреде**, која све више клизи у обамрлост, упозоравају берзе. (18. авг.)
…изразило је уверење да ће **привредно** успоравање прећи у рецесију 2021… (19. авг.)
…око утицаја Трамповог трговинског става на успоравање **глобалне економије**… (26. авг.)
Глобално економско успоравање, које је земље попут Немачке приближило рецесији, шири се и на Швајцарску… (28. авг.)
Индекси на америчкој берзи снажно су пали у последња два дана услед забринутости инвеститора због нових сигнала **економског** успоравања САД… (3. окт.)

Глобална економија је сада суочена са синхронизованим успоравањем. (8. окт.)
Сви очекују успоравање **светске економије**… (9. окт.)
…наводи се да **економска** активност на **западном** Балкану успорава… (9. окт.)
…док већина **привреда** у региону бележе успоравање у поређењу са претходном годином. (9 окт)
У извештају се предочава да се, упркос **економском** успоравању… (9. окт.)
…који је нагласио да упркос успоравању **светске економије** та финансијска институција неће смањити пројекцију раста… (14. окт.)
Брнабић је рекла и да је забринута због глобалног успоравања **економије**… (14. окт.)
…што показује да постоји простор за знатно побољшање тренутних приступа који чине да су **економије** спорије и скупље да би биле конкурентне на глобалном нивоу. (16. окт.)
…данас готово 90 одсто земаља очекује **економска** успоравање… (16. окт.)
…компаније широм света су у ери екстремно ниских камата назидале толико дугова да ризикују банкрот тежак 19 билиона долара ако дође до великог **економског** успоравања… (16. окт.)
Пре свега, имате екстерне факторе који утичу на ту стопу раста, успоравање **економије** у Немачкој… (28. окт.)
Србија показује да може да оствари високе стопе раста без обзира на успоравање **ЕУ економија**. (2. нов.)
Како **кинеска економија** успорава, тако је након 30 година сталног раста почела да слаби и потражња… (12. нов.)
Глобални трговински рат, успоравање **кинеске привреде** и мењање навика потрошача, гурнули су немачку индустрију у рецесију… (18. нов.)
Немачка привреда успорава али не иде у рецесију (18. нов.)
Успоравање **немачке економије** вероватно ће се наставити у четвртом тромесечју… (18. нов.)
А неповољних околности било је доста, пре свега успорила је **привреда** у еврозони… (7. дец.)
…рекао да су то делимично узели у обзир, да избори обично успоравају **економске активности**… (19. дец.)
…иако ће ипак бити проблема са убрзањем раста ако **европска економија** настави да успорава. (29. дец.)
…упркос приштинским таксама, европским квотама за челик и успоравању **економија** Немачке и Италије. (29. дец.)

Изворни домен ЈЕДРЕЊЕ
Немачка економија плови кроз проблематичне воде. (25. јул)
…као и да су средњерочна инфлациона очекивања финансијског сектора и **привреде** остала су усидрена. (31. јул)

Изворни домен ЛЕТЕЊЕ
…видећете да је Србија у озбиљном **економском** налету и ту ствари добро иду… (27. јун)

Изворни домен ПОЗОРИШТЕ
Будући да дипломатија и међународна **економија** често наступају заједно… (15. авг.)
Почетком следеће недеље политичку и **економску** сцену обележиће посета председника Турске Београду. (4. окт.)
…већ и као земљу која је с тешкоћама стекла водећу геостратешку, **економску** и политичку улогу… (12. нов.)

Изворни домен ХРАНА
Узмите као основни састојак недавни завршетак фискалне стимулације Европске централне банке (ЕЦБ), додајте историјски ниске камате и поспите по томе мало америчко-кинеског трговинског сукоба, као и **економског утицаја** Брегзита и италијанске економске кризе… (22. авг.)

Изворни домен ЗВУК
Крај немачког **економског** бума. (6. апр.)
Водећи економисти сматрају да је дошао крај великог **економског** бума… (6. апр.)

Изворни домен СИЛА
Северна Кореја би могла да постане једна од „великих **економских** сила"… (25. феб.)
С обзиром на то да је Кина настојала да што пре постане главна **економска** сила у свету… (3. окт.)
…јер Турска израста у регионалну **економску** силу… (7. окт.)

…јер је реч о држави која није **економска** суперсила… (18. окт.)
Али, све док некадашња империја још буде **привредна** сила… (27. окт.)

Изворни домен ЧУДО
Каквом се то **економском** алхемијом са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу економије које су Србији далеко одмакле? (27. мај)
Није први пут да државни врх најављује **економска** чудеса која се такорећи догађају… (27. мај)
…надајући се да ће се у међувремену догодити некакво **економско** чудо. (23. јул)

Изворни домен МУЗИКА
Истовремено, квартет **највећих глобалних економија** (Кина, САД, еврозона и Јапан) у следећих пет година неће исказати побољшање привредног раста… (16. окт.)

Изворни домен ОКРУЖЕЊЕ
… а прва мера требало би да буде јачање **привредног** и пословног окружења. (10. јан.)
Ми смо ту да будемо помоћ у стварању архитектуре јединственог **економског регионалног** подручја… (22. феб.)
…а после тога утиче на раст приватних инвестиција и уопште на **привредни** амбијент. (6. мар.)
…створена је једна од највећих **економских** зона у свету, слободна и прогресивна, која укључује више од 600 милиона људи… (10. апр.)
Све ове реформе теже даљем унапређењу **економског** окружења… (3. мај)
Светска банка ће у јуну направити пресек стања шта је урађено на побољшању **привредног** амбијента… (4. мај)
…говори о стварању заједничког **економског** простора… (1. јул)
…и она има намеру да дугорочно постиже у смислу ниске инфлације, стабилног **привредног** окружења… (2. јул)
У постојећем **економском** амбијенту, у којем ће стране директне инвестиције у овој години, судећи по досадашњем приливу, представљати половину иначе недовољних укупних инвестиција… (21. авг.)
Систем једнаких услова пословања и инвестирања за све учеснике на **економском** простору Србије… (23. сеп.)
…ни велика смањења овог пореза у периоду до 2012. године нису резултирала осетнијим побољшањем **привредног** амбијента. (11. окт.)
…недавно је рекао да успостављањем заједничког **економског** простора на западном Балкану… (16. окт.)
…и да би се изградио западнобалкански **економски** простор… (16. окт.)
…провођењем активности из регионалних програма који су део **регионалног економског** простора… (17. нов.)

Изворни домен ПРИРОДНЕ НЕПОГОДЕ
…те навео да је „Грчка доживале огромну **економску** и социјалну катастрофу… (22. јан.)
…политичке и друштвене поделе широм света могу завршити **економском** катастрофом. (23. јан.)
Да ли је спремнија за нове **глобалне економске** потресе… (5. мар.)

Изворни домен ПУТ
Повећање кредитног рејтинга Србије са ББ на ББ+ као и позитивни изгледи за стицање инвестиционог рејтинга, потврда је доброг **економског** пута на којем се налази земља… (13. дец.)

Изворни домен ВОДА
…и да ће на овај начин бити враћени у **привредне** токове. (22. феб.)
…а Србија је још испод **привредног** нивоа из те године. (14. апр.)

Друго
…не могу генерисати конкурентски одржив економски раст и развој у ери „**нове дигиталне веб економије знања**”. (12. феб.)
Без **дигиталне економије** нема новог привредног раста… (6. мар.)
…и највећи финансијски, трговачки и **привредни центар** у том делу света. (20. апр.)

Он тврди да ће Србија, по проценама ММФ-а и Светске банке, бити **доминантна економија** у региону… (27. мај)
Овде није јасно шта се под „**доминантном економијом**" подразумева… (27. мај)
…резултат је успешне сарадње Владе с водећим компанијама **дигиталне економије**… (22. јул)
Небојша Медојевић рекао је да је „**економија Црне Горе економија прања новца**… (4. авг.)
…и услугама које са собом доноси „**нова-дигитална-Веб-економија знања**… (22. сеп.)
…представљају нови „пакет понуде" на тржишту „**нове-дигиталне-економије знања**". (22. авг.)
… повезивање теорије и праксе у условима „**нове-дигиталне-Веб-економије знања**". (22. сеп.)
… а сваки такав покушај по правилу је најпре у медијима представљан као **економски хегемонизам**… (23. сеп.)
Уз то, треба имати на уму и питања **циркуларне економије** при производњи и будућем рециклирању батерија… (25. сеп.)
…као и усредсређивањем на питања **циркуларне економије** и развијања неопходних капацитета за рециклажу… (25. сеп.)
Такође је оцењено да би негативне последице по светску трговину могле неповољно да утичу на привредни раст Немачке као **извозно оријентисане економије**… (1. окт.)

ПРИЛОГ 2

The Economist

Мјешовите метафоре
Органска метафора + механичка метафора
America's ageing economic boom can still produce pleasant surprises. (10. јан.)
…even high levels of debt may not scare away debtors, at least in advanced economies that borrow in their own currencies. (17. јан.)
Its economic cycle was broadly in sync with America's until 2001. (26. јан.)
Any plans to free an industrialised economy from fossil-fuel dependence… (7. феб.)
Advanced economies could badly use a dose of deficit-financed public investment. (28. феб.)
The bank had hoped that above-trend economic growth would drive up wages and eventually force companies … (28. феб.)
Instead the economy suffered something closer to a system crash. (14. мар.)
Why are older economies less productive? (28. мар.)
The global economy is the outcome of near-constant interaction between billions unique individuals. (4. апр.)
…they build a model that yokes economic performance to population size… (17. апр.)
A shaky relationship with the EU would put Switzerland's financial services-driven economy in jeopardy. (9. мај)
Except during financial crisis (and none appears imminent), economic growth is rarely so balanced on a knife edge. (27. јун)
During most of the 20th century advanced economies outgrew poorer ones. (1. авг.)
Through bitter experience, emerging economies learnt that protecting themselves against these gales meant accumulating large dollar reserves… (15. авг.)
Next year economic growth may tick up. (14. нов.)
Advanced economies grew rich… (21. нов.)
Economic growth is a reasonable proxy of productivity… (5. дец.)
A short burst of stimulus could see the economy through the current headwinds. (5. дец.)

Органска метафора + метафора брзине
There are further signs of economic slowdowns in China and Europe. (5. јан.)
…periods in which government debt rises above 90% of GDP are associated with sustained slowdowns in economic growth. (17. јан.)
…banks are being pushed into merging by slower economic growth**.** (2. феб.)
…inflicting more pain on a slowing Chinese economy. (16. феб.)
And a host of tax cuts and other measures are in train to pep up China's slowing economy. (7. мар.)
Slower growth in ageing economies is not inevitable. (28. мар.)
Amid signs of a slowdown in economic growth.... (28. мар.)
An economic slowdown kiboshed rate rises this year… (13. апр.)
Economic growth is projected to slow this year. (23. мај)
But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the economy out of previous slowdowns… (8. авг.)
Impeded by protectionism and economic slowdown… (26. окт.)
…and squeezing an economy already battered by a slowdown in global trade. (5. дец.)

Органска метафора + метафора вертикалног кретања
…and signs of a pickup in the euro-zone economy. (10. јан.)
An economic downturn is making matters worse… (28. мар.)
The economy stuttered, then plunged into recession. (25. апр.)
USMCA will boost economic growth … (27. апр.)
The real economy had also shown some signs of an approaching downturn. (4. мај)
…or American firm could find alternative suppliers, further mitigating the economic fallout. (9. мај)
In 1990 these bubbles burst and the economy slumped, never to recover its former mojo. (23. мај)
Perpetual dissatisfaction may well boost economic growth… (6. јун)
…about 60% of emerging economies have grown faster than America. (1. авг.)

But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the economy out of previous slowdowns… (8. авг.)
…conspirators are attacking his presidency by frightening the economy into an unnecessary downturn. (22. авг.)
…the American economy will neither sink into recession nor regain full vigour… (10. окт.)
In 2011, as the euro zone's economy teetered on the brink of a double-dip downturn… (12. окт.)
But as economic growth once again sags towards zero… (5. дец.)

Органска метафора + метафора такмичења
Working out what to do about those left behind by economic progress is becoming an obsession… (10. јан.)
…each of the world's three biggest economies has a financial frailty… (23. мај)

Органска метафора + метафора грађевине
…and enjoy more freedom to support struggling economies… (17. јан.)
…using unconventional measures to support damaged economies. (13. апр.)
If you are seeking exposure to broad-based economic development… (25. мај)
And in some economies the groundwork for sustained growth was also laid during the boom. (1. авг.)
…whenever it threatens to undercut economic growth. (2. нов.)
Economies in rehab are typically unstable places… (5. дец.)

Органска метафора + метафора предвиђања
…it trimmed its forecasts of economic growth… (19. јан.)
Projecting economic growth rate is fantastically hard… (17. апр.)
The prospects for a quick economic recovery depend partly on the banks…
…because the prospects of Brexit has led economist to cut their forecast for economic growth. (20. јул)
Economists are downgrading expectations for economic growth… (26. сеп.)
Japan's economic troubles offer a glimpse of a sobering future. (5. дец.)

Органска метафора + метафора предвиђања + метафора брзине
Economic growth is projected to slow this year (25. мај)

Органска метафора + метафора предности и мане
Community relationships governed nearly every aspect of life, maintaining order and stability at the cost of economic stasis and oppression. (21. феб.)
...while rival megabanks can take advantage of America's robust economy to lend more. (14. мар.)
They would benefit greatly from sound economic policies… (11. апр.)
Middle-class households thus recon that economic growth is likely to benefit them and their children. (13. јун)
America's economy, though sluggish by historical standards, has benefited from an ever-reliable engine… (14. нов.)

Органска метафора + метафора предмета
America's economy as a whole may not depend on exporting to China. (21. феб.)
He wants the bank to focus on promoting economic growth… (11. апр.)
People are the raw material of economic growth… (17. апр.)
The American economy would, he thinks, suffer enough damage… (9. мај)
…fastest-growing bits of the world economy. (25. мај)
But their finding may illustrate an aspect of the economy that has puzzled some economists… (6. јун)
…the Fed may be causing asset prices and the broader economy to move apart… (1. авг.)
If the sickness that is now visible in most trade-exposed sectors spills over to the rest of the economy… (15. авг.)
The economic expansion and low interest rates starve them of deals. (7. нов.)

Органска метафора + метафора рата
…the effect of a trade war between America and China on global economic growth. (20. јул)

Органска метафора + метафора брзине
Impeded by protectionism and economic slowdown… (26. окт.)
It is also because economic growth has slowed… (14. нов.)
…and squeezing an economy already battered by a slowdown in global trade. (5. дец.)

Механичка метафора + метафора такмичења
The demonstrations are expected to have lowered output in the euro zone's second-largest economy by 0.1%. (19. јан.)

Механичка метафора + метафора предмета
....the Chinese economy is smaller but better balanced and thus, perhaps, more resilient. (7. мар.)
It was the symbol of a world economy out of kilter. (14. мар.)
And cultural change can unlock the economic potential of people and ideas. (25. јул)

Механичка метафора + метафора грађевине
Community-based economic activity, by contrast, can be inefficient. (21. феб.)
Though highly integrated, the global economy lacks a centralized, stabilizing hand, like a national Treasury or central bank. (27. јун)
…the impact of climate change on economic and financial stability. (14. дец.)

Механичка метафора + метафора предвиђања
But now their collective economic might, measured in real output on a purchasing-power-parity basis, is forecast to account for more than half of global production… (17. апр.)

Механичка метафора + метафора вертикалног кретања
...and comparatively more opportunity to boost economic output through specialisation and trade. (17. апр.)
…a group convened by 20 advanced and emerging economies… (19. сеп.)
And there is recent precedent for consumers helping America's economy to sail through a manufacturing downturn. (10. окт.)

Механичка метафора + метафора предности и мана
Because people could choose to save rather than spend the extra cash, that lifts the economy less than public investment, which also brings the benefit of increased economic potential. (16. мар.)

Метафора брзине + метафора грађевине
But recent figures suggest the economic slowdown is broad-based. (19. јан.)

Метафора брзине + метафора предмета
America's slowing economy could become an elections issue. (10. окт.)

Метафора брзине + метафора вертикалног кретања
…for China to cause a global economic downturn would require its slowdown to become infectious… (4. апр.)

Метафора предвиђања + метафора локације
Ultra-low interest rates since the financial crisis have depressed returns in the West, nudging them towards economies with more alluring prospects. (22. јун)

Метафора хране + метафора предмета
…a shrinking share of the economic pie for workers… (4. апр.)

Метафора рата + метафора такмичења
…if the world's two biggest economies engage in a full-blown trade war. (16. мај)

Метафора рата + метафора такмичења + метафора грађевине
A clash between the world's two largest economies could not help but undermine global economic confidence. (28. феб.)

Метафора грађевине + метафора брзине
To support a slowing economy… (8. авг.)

Метафора грађевине + метафора вертикалног кретања
…it must not be used to support economies in downturns… (5. дец.)

Метафора грађевине + метафора предности и мане
It may take a while for firms to see the benefits of improved economic stability. (5. дец.)

Метафора предмета + метафора времена
…muted inflation figures could easily be concealing a more turbulent economic picture. (8. авг.)
The chilling economic effects of Brexit uncertainty are intensifying. (15. авг.)

Политика

Мјешовите метафоре
Органска метафора + механичка метафора
…економска криза и укључивање Грчке у механизме меморандума за зајмове пореметили су равнотежу… (22. јан.)
…мере за „одржив, инклузиван и једнак економски раст који генерише благостање за ширу друштвену заједницу". (1. феб.)
…док је за скоро сваку другу чланицу еврозоне та јединствена валута била озбиљна кочница по њихов економски раст… (26. феб.)
…Милорад Додик сматра да економија БиХ није у сјајној, па чак ни пристојној ситуацији, али да има потенцијала за инвестирање. (26. феб.)
…систематски се крши ЦЕФТА споразум, споразум о стабилизацији и придруживању и угрожава економска интеграција западног Балкана. (3. апр.)
Економија ће ове године поново оживети, али без високе динамике коју смо имали последњих година… (6. апр.)
…како би се амортизовали могући негативни ефекти следеће велике економске кризе. (19. апр.)
…важно је приметити да је постигнут динамичан економски раст… (3. мај)
Наравно, таквом променом структуре и имовине и свега што се створи у току године смањује се отпорност наше економије на ударе по основу евентуалне стагнације или рецесије економске активности земаља главних спољнотрговинских партнера. (21. авг.)
Четврта кључна ставка на прогресивној агенди, по Стиглицу, јесте раскидање везе између економске моћи и политичког утицаја. (27. сеп.)
То зауздава економске потенцијале и сви плаћају цену трговинских сукоба. (16. окт.)
О неадекватности БДП-а за економску дијагностику благостања појединца у крхком ланцу глобалне привреде говоре бројна истраживања. (8. дец.)
Наиме, берза у Србији још није постала део националне економске једначине у којој би могла и требало да буде локомотива економског развоја. (29. дец.)

Органска метафора + механичка метафора + метафора брзине
Глобална економија је сада суочена са синхронизованим успоравањем. (8. окт.)

Органска метафора + метафора вертикалног кретања
…и у њеном изостанку виде узрок економског заостајања или пропадања. (11. мар.)
Бацање песка у точкове кинеске привреде путем тарифа и протеривање „Хуавеја" из САД сигурно ће спотаћи економски успон Кине. (9. сеп.)
Стање глобалне економије је на низбрдици… (9. сеп.)

Органска метафора + метафора такмичења
Претходне екстраполације илуструју тужну садашњост Србије и њено велико заостајање и за економијама које се мало чиме могу похвалити. (27. мај)
Раст економије који се изражава у расту бруто вредности производа и услуга и расту БДП-а као новододате вредности увећане за индиректне порезе (ПДВ и акцизе) није сам себи циљ, већ услов и претпоставка развоја. (21. авг.)
…а званичници из Пекинга и Вашингтона су саопштили у четвртак да су две највеће економије света у тесној комуникацији ових дана… (13. дец.)

Органска метафора + метафора такмичења + метафора предмета
Иако је наша економија достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (16. мај)

Органска метафора + метафора грађевине
…као што је ризик по стабилност или развој економије приоритетних трговинских партнера… (23. јан.)
Заиста раст српске економије је био доста слабији и много нестабилнији почев од 2010. (20. феб.)
Мишљења је да здрава економија почива и на систему вредности који једну земљу чини „европском"… (4. мар.)
…изузетно опасно угрожава и подрива економски развој. (26. мар.)
…подршка Кине политици економског развоја Србије… (2. апр.)
Њен задатак је да осигура стабилан и одрживи економски раст… (22. апр.)
Кинески економски раст је остао стабилан у прошлом кварталу на 6,4 одсто међугодишње. (30. апр.)
Успостављањем фискалне стабилности, база за здрав и одржив економски раст била је креирана… (3. мај)
…и трговине као стубова глобалног економског раста. (24. авг.)
…док је снажан раст кредитне активности по повољним финансијским условима битна подршка економском расту. (20. окт.)
…што су кључни стубови одрживог раста наше економије… (20. окт.)
Улагање у образовање и иновације ће омогућити да Србија настави са високим и одрживим растом економије. (2. нов.)
…чиме се у пуној мери даје подршка економском расту. (13. дец.)

Органска метафора + метафора предвиђања
У интервјуу за Би-Би-Си радио, само дан након што је БоЕ смањила своје прогнозе раста британске економије… (2. авг.)

Органска метафора + метафора предвиђања + метафора предмета
Иако се за 2020. и 2021. годину предвиђа раст регионалне економије… (9. окт.)
…што је најновије у низу смањења пројекција економске експанзије за највећу европску економију. (19. мар.)

Органска метафора + метафора времена
…где неизвесности сенче глобални економски развој. (22. апр.)

Органска метафора + метафора рата
У погледу способности Србије и њене економије да се успешно избори са евентуалном кризом… (8. феб.)

Органска метафора + метафора повезивања
Даље економско повезивање региона (уз могућност интеграције у појединим областима, као што су интегрисани гранични прелази, прихватање лабораторијских исправа и друге документације) требало би да надјача краткорочне политичке интересе… (23. сеп.)

Органска метафора + метафора процјењивања
…оценио је да је српска економија здрава… (9. окт.)

Органска метафора + метафора хране
Узмите као основни састојак недавни завршетак фискалне стимулације Европске централне банке (ЕЦБ), додајте историјски ниске камате и поспите по томе мало америчко-кинеског трговинског сукоба, као и економског утицаја Брегзита и италијанске економске кризе… (22. авг.)

Механичка метафора + органска метафора + метафора такмичења
Другим речима, није више само остатак света – свакојако укључен у ланце снабдевања Америке и Кине – кандидат да постане „колатерална штета" одмеравања снаге две највеће економије. (18. авг.)
…не могу генерисати конкурентски одржив економски раст и развој у ери „нове дигиталне веб економије знања". (12. феб.)

Метафора брзине + органска метафора
…јер економско успоравање „узима данак” на тржишту рада… (4. јул)
Економско успоравање постепено оставља траг на тржишту рада… (4. јул)

Метафора брзине + органска метафора + метафора предмета
Глобално економско успоравање, које је земље попут Немачке приближило рецесији, шири се и на Швајцарску… (28. авг.)

Метафора брзине + метафора предмета + метафора такмичења
…што показује да постоји простор за знатно побољшање тренутних приступа који чине да су економије спорије и скупље да би биле конкурентне на глобалном нивоу. (16. окт.)

Метафора брзине + метафора такмичења + метафора вертикалног кретања
…што су нови знаци да је успоравање друге највеће светске економије можда дотакло дно и да креће узлазном линијом. (30. апр.)

Метафора процењивања + метафора предвиђања
…највиши функционери ЕУ, ММФ-а и Светске банке оцењују позитивно будуће економске изгледе Србије. (18. мар.)

Метафора рата + метафора садржатељ + органска метафора
…довео је до тога да се кирије сагледавају као највећа „социјална бомба” у најјачој европској економији. (10. јун)

Метафора рата + метафора такмичења
САД и Кина, две највеће светске економије, заглављене су у трговинском рату после америчких оптужби да Пекинг користи предаторску тактику. (3. авг.)

Метафора рата + механичка метафора+ метафора брзине
Канцеларка Ангела Меркел изјавила је у уторак да не види потребу за пакетом фискалних подстицаја за сузбијање ефеката успоравања домаће економије… (16. авг.)

Метафора грађевине + метафора брзине
…неуспех у решавању трговинских тензија могао додатно да дестабилизује успоравање светске економије. (21. јан.)

Метафора грађевине + метафора простора
Ми смо ту да будемо помоћ у стварању архитектуре јединственог економског регионалног подручја… (22. феб.)

Метафора грађевине + метафора предвиђања
Конкретна потврда да се економија Србије сматра стабилном и да има добре перспективе, јесте и прилив страних директних инвестиција… (20. окт.)
Стога тачност економских пројекција и предвиђања базираних на економетријском моделу… (18. мар.)

Метафора предмета + метафора брзине
То је улило наду да су напори Пекинга да преокрене тренд економског успоравања… (30. апр.)

Метафора предмета + метафора грађевине
…да је највећи задатак Владе Србије да трансформише економију тако да буде заснована на иновацијама и знању… (4. мар.)
С тим што она сматра да економија треба да се трансформише тако да буде заснована на иновацијама и знању. (5. мар.)

Метафора предмета + метафора садржатеља + метафора грађевине
…да наставимо трансформацију наше економије и друштва у економију засновану на знању, иновацијама и креативности… (30. мај)
…истовремено да се почне са трансформацијом домаће економије у економију засновану на знању, иновацијама и напредним технологијама. (7. авг.)

Метафора простора + органска метафора + механичка метафора
…створена је једна од највећих економских зона у свету, слободна и прогресивна, која укључује више од 600 милиона људи… (10. апр.)

ПРИЛОГ 3

The Economist

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПУТНИК

НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО, НАЗАД ЈЕ ЛОШЕ
…if the **economy** is twitching, it does not mean that it has come back to life. (19. јан.)
…Fed would be able to resist tightening policy when the **economy** did get going. (28. феб.)
Japan's economy has long channelled too much cash into the corporate sector… (17. апр.)
Or should it consider only backward-looking **economic data**, which move slowly? (13. јун)
The **global economic mood** has taken to whipsawing between gloom and optimism. (27. јун)
…it is often because something goes wrong with an **economy's** ability to roll with punches… (22. авг.)
"I think it was necessary", said President Donald Trump of the "rough patch" **the world economy** has been going through … (22. авг.)
In its strongest form Japanification is a pure tragedy, in which rich, debt-ridden **economies** are destined to follow the path set by Japan. (22. авг.)
Some see Japan as template: its path of ever-lower interest rates one that other rich, debt-ridden **economies** have been destined to follow… (14. сеп.)
…the longer the manufacturing slowdown continued, the more likely that the rest of the **economy** would follow. (26. сеп.)
In the long run the only answer is for all **economies**, including manufacturing-heavy ones, to shift towards cleaner sources of energy. (17. окт.)
Rehab **economies** follow a familiar pattern. (5. дец.)

НЕТАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША
When **America's economy** falters, they often share the pain, because America is an indispensable market for their goods. (12. јан.)
Italy's **economy** wobbled as its new populist leaders battled… (24. јан.)
If its only functioning **economic institution** stumbles, so too will the euro zone. (13. апр.)
But they have been accompanied by very real **economic** wobbles. (27. јун)
But the soft spots into which the **global economy** keeps stumbling suggest… (27. јун)
That will give it less room to act if the **economy** flounders for other reasons. (8. авг.)
It seems particularly so as **Germany's economy** teeters on the brink of recession. (22. авг.)
In 2011, as the **euro zone's economy** teetered on the brink of a double-dip downturn… (10. окт.)
…with its huge public debt and sluggish **economy**… (5. дец.)

ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ
This is why some analysts believe that **Australia's economy** is overdue a fall. (26. јан.)
Now imagine the **world economy** goes into a tailspin. (16. феб.)
The **economy** stuttered, then plunged into recession. (25. апр.)
…a level that is more typical after **economic** slumps than in the benign conditions. (16. мај)
In 1990 these bubbles burst and the **economy** slumped, never to recover its former mojo. (23. мај)
…China would not let its **economy** go down. (23. мај)
…the Fed could give a sagging **economy** a boost simply by delaying them. (27. јун)
But the **economy** did not fall into recession for two more years… (22. авг.)
…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour… (10. окт.)
But as **economic growth** once again sags towards zero… (5. дец.)

ГОРЕ ЈЕ ДОБРО
This newspaper warned readers to prepare for "the next recession" in 2015 and 2018, pausing in 2017 to hail "the **world economy's** surprising rise". (27. јун)
Even so, in June Mario Draghi, the bank's boss, promised further stimulus if the **economy** does not buck up. (20. jul)

Економија је погођени агент
ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ
Financial turmoil radiated outwards, threatening to tip large swathes of the **world economy** into recession. (28. феб.)
…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps. (13. апр.)

РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА
But he has also delayed reforms that would have put the **economy** on a firmer footing. (17. апр.)

Односи економије са другим ентитетима
She fears that the Fed may be causing asset prices and the broader **economy** to move apart generating risks to financial stability. (1. авг.)
Tax cuts and looser monetary policy in China start to stimulate private-sector spending. That stirs other **Asian economies**, which in turn bucks up activity in the euro zone, which relies heavily on emerging-market demand. (10. јан.)

ПРОБЛЕМИ СУ ПРЕПРЕКЕ
That leads to shortages of essential imports, which further hamper the **economy**. (5. дец.)
Once they had hauled the **economy** through the global financial crisis of 2007-08, on the back of massive stimulus, China's leaders pivoted towards economic reform in 2015. (28. феб.)

Ставови економије
СЈЕДЕЊЕ ЈЕ СТАВ
China's economic system therefore sits awkwardly alongside international law. (26. сеп.)

ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПУТОВАЊЕ
Путања и локације

ЕКОНОМСКА ТАКМИЧЕЊА СУ ТРКЕ
Working out what to do about those left behind by **economic progress** is becoming an obsession… (10. јан.)

СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ
"I think it was necessary", said President Donald Trump of the "rough patch" **the world economy** has been going through … (22. авг.)
In the long run the only answer is for all **economies**, including manufacturing-heavy ones, to shift towards cleaner sources of energy. (17. окт.)
It seems particularly so as **Germany's economy** teeters on the brink of recession. (22. авг.)
In 2011, as the **euro zone's economy** teetered on the brink of a double-dip downturn… (10. окт.)
Now imagine the **world economy** goes into a tailspin. (16. феб.)
The **economy** stuttered, then plunged into recession. (25. апр.)
But the **economy** did not fall into recession for two more years… (22. авг.)
…the **American economy** will neither sink into recession nor regain full vigour… (10. окт.)
…central banks may need revise their policy framework to stop **economies** falling into slumps. (13. апр.)

ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПУТ
But the two countries' **economic paths** went on to cross decisively. (28. мар.)

Политика

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
ЕКОНОМИЈА ЈЕ ПУТНИК

НАПРИЈЕД ЈЕ ДОБРО, НАЗАД ЈЕ ЛОШЕ
…мењајући слику **српске привреде** која је од социјалистичког самоуправљања и друштвене својине, с тешком муком, корачала ка корпоративном управљању и доминацији приватне својине. (16. јан.)
…да очувамо мир у земљи и да нам **економија** напредује… (7. феб.)
Могућност да Италија постане прва велика **економија** Запада која приступа кинеској ИПП… (10. мар.)
Српска економија је на добром путу… (27. јун)
…довео је до тога да је **привреда** Србије из губитка од пре пет година дошла до 4,2 милијарде евра добити. (2. јул)
Економско успоравање постепено оставља траг на тржишту рада… (4. јул)
Колико лане, најјача **економија** еврозоне за длаку је избегла техничку рецесију... (18. авг.)
И ако ће тај пут бити јасан за све **економије** региона… (17. нов.)
…постоји опасност од новог масовног досељавања Албанаца у случају да нама крене **економија**… (26. нов.)

НАПРИЈЕД ЈЕ ЛОШЕ
…јер се предвиђа долазак нове **економске кризе**… (23. мај)
…**аргентинска економија** је срљала према банкроту. (24. јун)
„Ни повећање дуга са 700 милиона на 3,2 милијарде евра не може обесхрабрити **'економског тигра'** да, емитујући обвезнице, граби ка четвртој милијарди задужења. (4. авг.)

УНУТРА ЈЕ ДОБРО
Са развојем интернета створен је пут за прелазак „**старе економије** у „**нову дигиталну веб економију**". (12. феб.)
Значи **привреда** Србије која је пре четири године из минуса ушла у зону профитабилности и зарадила 500 милијарди динара и приказала добит… (12. јул)
…а **економија** је ушла у фазу брзог развоја. (25. авг.)

УНУТРА ЈЕ ЛОШЕ
Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (23. јул)
Немачка привреда успорава али не иде у рецесију (18. нов.)

НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША, РАВНОТЕЖА ЈЕ ДОБРА
Иако су **економије** еврозоне поново на ивици рецесије… (17. сеп.)
Док већина водећих **европских економија** ове године балансира на рубу рецесије… (14. окт.)

ДОЛЕ ЈЕ ЛОШЕ (укључујући НЕРАВНОТЕЖА ЈЕ ЛОША)
…а неки економисти страхују да ће **немачка економија** наставити да тоне, што ће довести земљу у рецесију. (7. феб.)
…што указује да **привреда** Немачке клизи у рецесију почетком 2019… (21. феб.)
…то би значило да би у идућих годину дана до две године **економија** могла уронити у рецесију. (30. мар.)
…с притиском од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (6. јул)
То је, како оцењује Рojтерс, најновији сигнал да је највећа **европска економија** забележила пад у другом кварталу. (7. авг.)
Колико у другом тромесечју ове године, **немачка привреда** пала је 0,1 одсто… (18. авг.)
…али је **економија** те земље запала у такву кризу да се гориво сада плаћа с мало хране… (26. окт.)
…али је **економија** доживела суноврат због, како кажу критичари, две деценије корупције и лошег управљања под социјалистичком влашћу. (26. окт.)
Немачки статистичари ће у четвртак објавити да ли је највећа **европска економија** након пада БДП-а од 0,1 „заронила" у рецесију… (12. нов.)

Стање економије:
Албанска **економија** пред колапсом. (1. феб.)
…тврди да је стање **економије**, запослености, предузетништва и стандарда Албанаца на прагу колапса… (1. феб.)
Највећа европска **економија** на прагу рецесије. (7. феб.)
Стање **глобалне економије** је на низбрдици… (9. сеп.)

ГОРЕ ЈЕ ДОБРО
…**економска активност** еврозоне достигла је врхунац у другој половини 2017… (5. мар.)
То што **европска економија** и даље не показује знаке узлета за оне који планирају да се задужују овде у Србији има и добру страну. (25. апр.)

ЕКОНОМСКЕ МЈЕРЕ СУ КОРАЦИ
…а о томе какве **економске** и политичке **кораке** влада намерава да предузме… (28. авг.)
Немамо претпоставке за отклањање ових дефеката и озбиљнији **економски искорак**. (23. сеп.)

ПУТОВАЊЕ
Путања и локације

ЕКОНОМСКА КОНКУРЕНЦИЈА ЈЕ ТРКА
Макрон је добро проценио да француска **економија** губи трку у односу на немачку… (18. јан.)
Ресурсно вођена **економија** уступа место економији вођеној знањем… (12. феб.)
Иако је наша **економија** достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (16. мај)
Претходне екстраполације илуструју тужну садашњост Србије и њено велико заостајање и за **економијама** које се мало чиме могу похвалити. (27. мај)
Каквом се то економском алхемијом са пројектованом, скромном, годишњом стопом раста од четири процента стижу и престижу **економије** које су Србији далеко одмакле? (27. мај)
Спекулативна финансијска **економија** тако се све брже удаљава од реалне. (23. јул)

СТАЊА СУ ЛОКАЦИЈЕ
…мењајући слику **српске привреде** која је од социјалистичког самоуправљања и друштвене својине, с тешком муком, корачала ка корпоративном управљању и доминацији приватне својине. (16. јан.)
…што указује да **привреда** Немачке клизи у рецесију почетком 2019… (21. феб.)
Могућност да Италија постане прва велика **економија** Запада која приступа кинеској ИПП… (10. мар.)
…то би значило да би у идућих годину дана до две године **економија** могла уронити у рецесију. (30. мар.)
…**аргентинска економија** је срљала према банкроту. (24. јун)
…довео је до тога да је **привреда** Србије из губитка од пре пет година дошла до 4,2 милијарде евра добити. (2. јул)
...*с притиском* од стране председника Рецепа Тајипа Ердогана да снизи каматне стопе како би се оживела **економију** која је раније ове године запала у рецесију. (6. јул)
Значи **привреда** Србије која је пре четири године из минуса ушла у зону профитабилности и зарадила 500 милијарди динара и приказала добит… (12. јул)
Такав период траје годину-две, док **економија** не изађе из рецесије… (23. јул)
„Ни повећање дуга са 700 милиона на 3,2 милијарде евра не може обесхрабрити **'економског тигра'** да, емитујући обвезнице, граби ка четвртој милијарди задужења. (4. авг.)
…а **економија** је ушла у фазу брзог развоја. (25. авг.)
Економија у зачараном кругу. (23. сеп.)
…али је **економија** те земље запала у такву кризу да се гориво сада плаћа с мало хране… (26. окт.)
Немачки статистичари ће у четвртак објавити да ли је највећа европска **економија** након пада БДП-а од 0,1 „заронила" у рецесију… (12. нов.)
Немачка привреда успорава али не иде у рецесију (18. нов.)

ПРИЛОГ 4

The Economist

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Концептуализација економије уз помоћ шеме СИЛЕ

Економија је активни и погођени агент
(сила диверзије, сила оспособљавања, сила блокаде, сила уклањања ограничења, сила компулзије)
During the ensuring upheaval, **global economic conditions** turned; interest rates soared and resource prices tumbled. (31. јан.)
The stimulus has given **China's economy,** and **the world's**, a shot in the arm. (27. јун)
Stock prices soared, and in 2013 **economic growth** hit a respectable 2%. (5. дец.)
New ECB easing, if it occurs, will mostly help the **economy** by pushing down the value of the euro and boosting European exporterers, at the expense of firms elsewhere. (27. јун)
Quite a few experienced periods of urbanisation and **economic reform** that helped pull workers into factory and office employment, at higher productivity levels. (1. авг.)
As the **economy** was struck first by the global financial crisis and then by a sovereign-debt crisis, unemployment soared, to 17% in 2013. (1. авг.)
But it is reluctant to boost the property market, which helped pull the **economy** out of previous slowdowns, points out Andrew Batson of Gavekal, a research firm. (8. авг.)
Controversely, if the mood in markets and on Main Street is sour enough, even a modest nudge may push an **economy** into a slump. (22. авг.)
Because people could choose to save rather than spend the extra cash, that lifts the **economy** less than public investment, which also brings the benefit of increased economic potential. (16. мар.)
It is hardly surprising that an index from Policy Uncertainty, a geopolitical think-tank, puts **global economic uncertainty** at its highest since the gauge was created in 1997. (21. нов.)
It was a pithy encapsulation of time-honoured spin-doctoring wisdom: that a strong **economy** helps the incumbent and a weak **one** helps the challenger. (28. нов.)
Yet even as capitalism has strengthened its hold on the **global economy**, history's verdict has come to seem les final. (2. нов.)
The increase landed harder than expected and, hurting retails sales and squeezing an **economy** already battered by a slowdown in global trade. (5. дец.)
Not until the country made the transition to democracy, and the government loosened its grip on the **economy**, were local private insurers allowed to operate. (5. дец.)
In part, forecasting errors reflect the fact that the **economy** has beaten expectations over the past decade, resulting in unexpectedly high tax revenues. (23. мај)
Once they had hauled the **economy** through the global financial crisis of 2007-08, on the back of massive stimulus… (28. феб.)
It It is not older workers' falling productivity that seems to hold back the **economy**, but their influence on those around them. (28. мар.)
Realists say it is the big-picture stuff that holds the **economy** back. (29. јун)
A shaky relationship with the EU would put Switzerland's financial services-driven **economy** in jeopardy. (9. мај)

Односи и повезивање економије (сила привлачења)
Even then, they reckon, it was obvious China would never embrace the **Western economic model**. (26. сеп.)
Giada Giani of Citigroup, another lender, argues that the fate of Italy's **economy** is tied to that of Germany's, in part because of integrated manufacturing supply chains. (2. феб.)
…in line with the government's policy of promoting **economic** ties with Asia… (12. дец.)

Менталне и емотивне радње економије (сила оспособљавања)
Causes are both domestic and external. They seem likely to depress the **economy** this year, too, and to worsen an already fraught fiscal position. (2. феб.)
And a host of tax cuts and other measures are in train to pep up **China's** slowing **economy**. (7. мар.)

The Chinese government has, in the words of state media, hit the "fast-forwarding button" on infrastructure spending, a tried and tested way to pep up the **economy**. (17. апр.)
A year after the start of trade skirmishes between America and China, **America's economy** - and the **world's** – seems to be holding up. (9. мај)
In the past they might have been cyclical stocks, those that do well when the **economy** is picking up stream, but which suffer in downturns. (18. мај)
If rich countries turn once again to fiscal policy as a tool for ginning up their **economies**… (6. јун)
A cheaper currency is one of the ways left to gin up **economy**. (22. јун)
And it was only a matter of time before rich **economies** perked up and the post-crisis period of extraordinarily easy monetary conditions came to an end. (1. авг.)
But as **economies** perked up, central banks changed course. (8. авг.)
It is the fear that policymakers have lost for good their ability to gin up the **economy**. (22. авг.)
…and noted that countries could not all pep up their **economies** with currency depreciation… (22. авг.)
Perking up their **economy** might mean cutting those giants down to size. (12. дец.)
It may wane as interest rates fall, leaving central banks less room to jolt **economies** out of their pessimism, and as government policymakers fumble their fiscal tools. (22. авг.)

Политика

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Концептуализација економије уз помоћ шеме СИЛЕ

Економија је активни и погођени агент
(сила диверзије, сила оспособљавања, контрасилна сила, сила блокаде)
Српска **економија** гура регион, али треба јачи раст. (4. мар.)
Сенку на **економију** бацају и косовске таксе… (14. мар.)
Морамо да растеретимо **привреду**… (15. мар.)
…то ће још више погодити **економије** земаља Европске уније. (16. мар.)
Како су и руска и иранска **економија** погођене санкцијама… (24. мар.)
Неосновано је да се од **привреде** и становништва одузима део њихових профита… (26. мар.)
То је улило наду да су напори Пекинга да преокрене тренд **економског успоравања**… (30. апр.)
Београдски регион и даље носи највећу **привредну активност**… (13. мај)
…па је неизвесно колико ће остати новца да се растерети **привреда**… (21. мај)
Може већа цена, али не преко грбаче **привреде** која због мањка радне снаге има веће трошкове рада. (25. мај)
…минимална цена рада повећа на износе који синдикати траже, али ипак не преко грбаче **привреде**. (25. мај)
Уловити доброг инвеститора, који ће дати финансијску инјекцију и оживети **привреду** малог места… (2. јун)
Економско успоравање постепено оставља траг на тржишту рада… (4. јул)
…јер **економско успоравање** „узима данак" на тржишту рада… (4. јул)
Читава **светска економија** биће погођена… (5. јул)
Уколико би се **привреда** растеретила плаћања појединих дажбина… (14. авг.)
Другим речима, није више само остатак света – свакојако укључен у ланце снабдевања Америке и Кине – кандидат да постане „колатерална штета" одмеравања снаге две највеће **економије**. (18. авг.)
Вест да је Србија у 2018. години привукла више страних директних инвестиција него било која друга **привреда** у свету те величине… (17. сеп.)
…и услугама које са собом доноси „**нова-дигитална-Веб-економија знања**… (22. сеп.)
То зауздава **економске потенцијале** и сви плаћају цену трговинских сукоба. (16. окт.)
…америчко-кинески трговински рат гурнуо је **глобалну економију** у „несигурну" ситуацију… (16. окт.)
Немачкој економији леђа окренуо највећи трговински партнер. (12. нов.)
Глобални трговински рат, успоравање **кинеске привреде** и мењање навика потрошача, гурнули су немачку индустрију у рецесију… (18. нов.)
…већи део **привреде** одбацује низак учинак… (18. нов.)
„Ми смо били **економија** која је давала руке, а сада већ постајемо **економија** која даје памет. (15. дец.)

Односи и повезивање економије (сила привлачења)
…изјавио да ће одлука Вестагерове „ићи на руку **економским** и индустријским **интересима** Кине”. (6. феб.)
Сматрам да је крајње време да се усредсредимо да боље повежемо људе и **економије**… (17. нов.)

Менталне и емотивне радње економије (сила оспособљавања)
…истичући да регионално повезивање подстиче развој **дигиталне економије**… (16. феб.)
Виши економисти Међународног монетарног фонда (ММФ) упозорили су данас владе у свету да се не ослањају превише на ублажавање монетарне политике у настојању да подстакну своје **економије**… (21. авг.)
Сви они су сагласни да се **економији** мора вратити морална димензија... (27. сеп.)
…у настојању да се подстакне **привредна активност**… (8. окт.)
…како бисмо још више подстакли развој наше **економије**… (28. окт.)
…а повећање извоза са 50 на 80 одсто БДП-а подстакло би **привреду**. (19. дец.)

ПРИЛОГ 5

The Economist

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Концептуализација економије уз помоћ органа за дисање и уста

Радње који укључују органе дисања
But having gone part-way, to 8%, in 2014, he has twice put off finish the job for fear of choking off a tentative **economic recovery**. (17. апр.)
But the tightening required tends to be so extreme that it would throttle the **domestic economy**. (22. авг.)

Радње који укључују уста - једење
They sought to wean the **economy** off credit… (28. феб.)
One sign that less well-off claim a smaller slice of the **economic** pie is that household spending fell over that period as a share of GDP. (1. авг.)
It emerges when authoritarian governments rely for legitimacy on their ability to foster **economic growth**, which in turn provides the motive for free-market reforms. (2. нов.)
The **economic expansion** and low interest rates starve them of deals. (7. нов.)
Most climate-service firms are small startups led by scientists. They use public climate data, usually couched in meteorological terms—that a certain land mass, say, will become on average 1°C hotter over the next ten years. That is fed into **economic models,** which the firms use to put a dollar value on the risks climate change poses to properties and business, usually over the coming five or ten years. (23. нов.)

Радње који укључују уста – говор и звукови
The **economy** stuttered, then plunged into recession. (25. апр.)
But that is not behavior expected of an **economy** that is humming along nicely. (4. мај)
In their defense, central bankers say they set interest rates to keep the **economy** purring. (6. јун)
Yet to the extent that **economic data** are telling a clear story, it is that inflation is contained. (13. јун)

Радње који укључују унутрашње органе и течности
Advanced **economies** could badly use a dose of deficit-financed public investment. (28. феб.)
…how far China will go to juice the **economy**. (17. апр.)
Economic reasoning can feel bloodless. (2. мај)
If the **economy** keeps surviving – and it may take a fresh dose of stimulus from China… (23. мај)
…to see how well the **economy** could absorb each raise. (1. авг.)
British politicians and regulators, desperate to juice up the **economy** post-Brexit… (12. сеп.)
Yet even now, five years on, the **economy** remains too weak to stomach fiscal tightening. (5. дец.)

Радње који укључују чула
Of the 60 **economies** monitored by the Bank for International Settlement, a club of central banks, only **16** have seen their real effective exchange rate rise … (21. нов.)

Радње који укључују спољашње органе
The **global economy** faces numerous threats. (7. нов.)

Политика

Изворни домен ЖИВИ ОРГАНИЗАМ
Концептуализација економије уз помоћ органа за дисање и уста

Радње које укључују органе дисања
Мањак страних улагања гуши **привреду** БиХ. (24. јан.)

Монкада је навео да је циљ да се **венецуеланска економија** угуши да би се изавала „социјална имплозија коју могу да искористе као повод за војну интервенцију“. (10. апр.)
Иако је наша **економија** достигла друго место у свету, велика је, али не и јака, пренадуваност и крхкост су веома присутни. (16. мај)
Они су и раније изражавали страховање да би Трампове тарифе и већи буџетски дефицит на крају могли да пригуше **привредни раст**. (19. авг.)

Радње које укључују уста – једење
По њему, **америчка економија** је „у рађама” монетарне политике централне банке, а јак долар штети домаћим произвођачима и зато би ФЕД морао да смањи каматне стопе. (13. авг.)

Радње које укључују уста – говор
Црногорска министарка економије Драгица Секулић, која је заједно са Чадежом отворила канцеларију генералног секретара КИФ-а, очекује да ће владе **у дијалогу са** привредом пронаћи боља решења, повећати конкурентност привреда и унапредити инвестиционо окружење региона. (22. феб.)
Ослушкујемо глас **привреде** и прилагођавамо их њиховим потребама, зато је и интересовање за ове програме из године у годину све веће … (17. јул)
Интензивиран је рад 11 радних група, које уједно представљају и први облик институционализованог дијалога инспекција и **привреде**. (20. нов.)

XI БИОГРАФИЈА

Милица Богдановић је рођена 25.03.1979. године у Бањој Луци, Босна и Херцеговина. Основну школу и гимназију је завршила у Бањој Луци. Дипломирала је 2003. године на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци, Одсјек за енглески језик и књижевност. Постдипломске студије је завршила 2011. године на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, смјер Наука о језику, одбранивши магистарску тезу под називом *Проблем адаптације економских термина из енглеског у српском језику*. Запослена је на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци као наставник страног језика и вјештина.

Учешће на конференцијама

(2011) Научни скуп „*Наука и идентитет*“, Филозофски факултет на Палама, 21-22. мај.

(2011) Међународна конференција „*Страни језик струке: изазови и перспективе“*, Друштво за стране језике и књижевности Србије, Београд, 4-5. фебруар 2011.

Библиографија

(2012а) *Прилог семантичкој анализи англицизама у економском регистру српског језика*. Филолог, часопис за језик, књижевност и културу. Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет. 269-284.

(2012б) *Англоглобализација медија*. Зборник радова са научног скупа Наука и идентитет. Филозофски факултет Пале. 207-215.

(2014) *Морфолошка анализа англицизама у економском регистру српског језика*. Филолог, часопис за језик, књижевност и културу. Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет. 139-152.

Прилог 3.

Изјава 1

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем
да је докторска дисертација

Наслов рада
Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака

Наслов рада на енглеском језику
A comparative analysis of metaphors in the economic discourse of Serbian and British newspaper articles

- ☒ резултат сопственог истраживачког рада,
- ☒ да докторска дисертација, у цјелини или у дијеловима, није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- ☒ да су резултати коректно наведени и
- ☒ да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанта

У Бањој Луци, дана 20.12.2021. године

_____

Изјава 2

Изјава којом се овлашћује Универзитет у Бањој Луци да докторску дисертацију учини јавно доступном

Овлашћујем Универзитет у Бањој Луци да моју докторску дисертацију под насловом

Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака

која је моје ауторско дјело, учини јавно доступном.

Докторску дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (*Creative Commons*) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство – некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – дијелити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – дијелити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

У Бањој Луци 20. 12. 2021.

Потпис докторанта

Изјава 3

Изјава о идентичности штампане и електронске верзије докторске дисертације

Име и презиме аутора	Милица Богдановић
Наслов рада	Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака
Ментор	проф. др Далибор Кесић

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације идентична електронској верзији коју сам предао/ла за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

Потпис докторанта

У Бањој Луци, дана 20.12.2021. године

_____

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Образац -3

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
ПРИМЉЕНО: 6.12.2021.
ОРГ. ЈЕД. 09 БР. 2027/21

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци на 146. сједници одржаној 12.11.2021. године донијело је Рјешење број 09/3.1842-7/21 о именовању Комисије за писање извјештаја, преглед и оцјену урађене докторске дисертације под насловом „Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака“, кандидаткиње мр МилицеБогдановић, у сљедећем саставу:

1) Др Далибор Кесић, ванредни професор за ужу научну област Специфични језици – енглески језик на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, ментор, предсједник
2) Др Жељка Бабић, редовни професор за ужу научну област Специфични језици – енглески језик на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, члан и
3) Др Милош Ковачевић, редовни професор Савременогсрпског језика, Стилистике и Опште лингвистике на Филолошком факултету Универзитета у Београду, члан.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Милица (Драшко) Богдановић рођена је 25.03.1979. године у Бањој Луци, Босна и Херцеговина.

Постдипломски магистарски студиј, смјер Наука о језику, завршила је на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, одбранивши 4.6.2011. године магистарску тезу из научне области Англистика, под називом„Проблем адаптације економских термина из енглеског у српском језику“, те је стекла научно звање магистар филолошких наука.

Докторску дисертацију по старом програму пријавила је 2016. године на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци, студијски програм Наука о језику.

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема докторске дисертације под насловом „Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака“ кандидаткиње Милице Богдановић, након давања сагласности на Извјештај о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације на Филолошком факултету, прихваћена је одлуком Сената Универзитета у Бањој Луци бр. 02/04-3.536-83/16 од 2.3.2016. године.

Садржај докторске дисертације

I УВОД ... 1
1.1 Предмет истраживања ... 1
1.2 О важности истраживања појмовних метафора у когнитивној лингвистиви ... 2
1.3 Циљеви истраживања ... 4
1.4 Хипотезе истраживања ... 5
1.5 Грађа за језичку анализу ... 5
1.6. Структура излагања ... 6
II ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР: КОГНИТИВНИ ПРИСТУПИ ИЗУЧАВАЊА МЕТАФОРЕ ... 8
2.1. Традиционалне теорије метафоре ... 8
2.2. Когнитивна лингвистика ... 12
2.2.1. Теорија појмовне метафоре ... 13
2.2.2. Класификација појмовних метафора ... 17
2.2.3. Искуствена основа појмовних метафора ... 20
2.2.4. Појам сликовне шеме ... 22
2.2.5. Културална основа појмовних метафора и питање универзалности ... 24
2.2.6. Идеолошка основа појмовних метафора ... 28
2.3. Метафора у дискурсу ... 30
2.3.1. Појам дискурса ... 30
2.3.2. Критичка анализа метафоре ... 33
2.3.3. Политички дискурс ... 35
2.3.4. Метафоре спорта ... 37
2.3.5. Метафоре тијела ... 39
2.3.6. Метафора у новинском дискурсу ... 40
2.3.7. Појмовна метонимија ... 42
2.4. Критике и изазови за теорију појмовне метафоре ... 43
2.4.1. Проблем пресликавања домена ... 44
2.4.2. Проблем искуствене основе ... 47
2.4.3. Неуронска теорија метафоре ... 49
2.4.4. Проблем категоризације ... 51
2.5. Дискурсни приступи метафори и методолошки проблеми ... 53
III КУЛТУРА КОД ПОЈМОВНЕ МЕТАФОРЕ ... 60
3.1. Уопштено о култури ... 60
3.2. Утицај културалних варијација на појмовну метафору ... 63
3.2.1. Иста појмовна метафора али различит језички израз ... 65
3.2.2. Различите појмовне метафоре ... 66
3.2.3. Ријечи и изрази са сличним дословним значењем али различитим метафоричним значењем ... 68
3.3. Узроци културалних варијација ... 69
3.4. Учесталост појављивања појмовних метафора ... 72
3.5. Идеолошка обојеност културе ... 74
IV МЕТАФОРА У ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ ... 78
4.1. Метафора у економији ... 78
4.2. Органске и механичке метафоре ... 79
4.3. Изворни домени појмовне метафоре у економском дискурсу ... 85
V ГРАЂА И МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА ... 91
5.1 Грађа ... 91
5.2 Методолошки поступак и ток анализе ... 93

VI РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА ... 100
6.1. Категоризација изворних домена у оба корпуса ... 100
6.2. Најучесталији изворни домени у оба корпуса ... 119
6.2.1. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у енглеском корпусу ... 120
6.2.2. Резултати истраживања најучесталијих изворних домена у српском корпусу ... 133
6.3 Анализа најучесталијих изворних домена у оба корпуса ... 140
6.4 Поређење изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ ... 142
6.4.1 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на енглеском језику ... 143
6.4.2 Појмовна метафора ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у корпусу на српском језику ... 163
6.5 Анализа изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ у оба корпуса ... 176
VII КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЕКОНОМИЈЕ УЗ ПОМОЋ ТЈЕЛЕСНИХ МЕТАФОРА ... 181
7.1 Концептуализација економије уз помоћ метафоре ПУТОВАЊА ... 181
7.1.1 Сликовне шеме метафоре ПУТОВАЊА ... 181
7.1.2 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на енглеском језику ... 183
7.1.3 Синтаксичка структура метафора кретања у енглеском корпусу ... 192
7.1.4 Концептуализација економије као путника уз помоћ глагола кретања у корпусу на српском језику ... 193
7.1.5 Појам путовања у корпусу на енглеском језику ... 198
7.1.6 Појам путовања у корпусу на српском језику ... 199
7.1.7 Сличности у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса ... 201
7.1.8 Разлике у метафори ПУТОВАЊА у оба корпуса ... 201
7.1.9 Културалне импликације резултата анализе метафоре ПУТОВАЊА ... 205
7.2 Концептуализација економије уз помоћ метафоре СИЛЕ ... 207
7.2.1 Шема силе ... 207
7.2.2 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у корпусу на енглеском језику ... 209
7.2.3 Концептуализација економије уз помоћ глагола покрета који укључују руке и горњи дио тјела у корпусу на српском језику ... 219
7.2.4 Сличности глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса ... 224
7.2.5 Разлике глагола покрета који укључују руке и горњи дио тијела у оба корпуса ... 225
7.3 Концептуализација економије уз помоћ органа за дисање и уста ... 228
7.3.1 Покрети који се односе на органе за дисања у корпусу на енглеском језику ... 228
7.3.2 Покрети који се односе на органе за дисање у корпусу на српском језику ... 229
7.3.3 Резултати анализе покрета који се односе на органе за дисање у оба корпуса ... 231
7.3.4 Концептуализација економије уз помоћ покрета који укључују уста ... 232
7.3.5 Покрети који укључују уста у корпусу на енглеском језику ... 232
7.3.6 Покрети који укључују уста у корпусу на српском језику ... 237
7.3.7 Резултати анализе покрета који се односе на уста у оба корпуса ... 238
VIII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА ... 240
8.1 Закључак ... 240
8.2 Могући правци даљег истраживања ... 245
IX ЛИТЕРАТУРА ... 247
X ПРИЛОЗИ ... 268
XI БИОГРАФИЈА ... 338

Докторска дисертација (написана ћириличним писмом, фонтом *Times New Roman,* величине слова 12, са проредом 1,5) обухвата 337 страница, од чега је 316 текстуалних страница, деветнаест страница цитиране литературе (242 библиографске јединице), једна страница са изворима и једна страница са биографијом аутора. Рад садржи једанаест табела и 5 графикона. На почетку дисертације налази се седам страница које нису нумерисане, а обухватају садржај, податке о ментору и дисертацији (резиме, кључне ријечи, научна област, научно поље, класификациона ознака за дату научну област и тип одабране лиценце) на српском и енглеском језику.

Дисертација је организована у осам поглавља (са потпоглављима):

1. **Увод** (стр. 1-7) – У уводном поглављу представљени су предмет и циљ

истраживања, хипотезе, грађа за језичку анализу, те је дата структура излагања.

2. **Теоријско-методолошки оквир: когнитивни приступиизучавања метафоре**(стр. 8-59) – У овом поглављу наведене су традиционалне и савремене теорије метафоре. У оквиру теорије појмовне метафоре дата је подјела појмовних метафора и објашњене су искуствена, културална и идеолошка основа појмовне метафоре. Након тога, приказана је употреба метафоре у разним врстама дискурса у којима се појављује. На крају поглавља представљени су проблеми и изазови за теорију појмовне метафоре са могућим рјешењима.
3. **Култура код појмовне метафоре**(стр. 60-77) – Ово поглавље се бави утицајем културена појмовну метафору што доводи до културалних варијација: иста појмовна метафора али различит језички израз, различите појмовне метафоре и изрази са сличним дословним значењем али различитим метафоричним значењем. Објашњени су узроци културалних варијација и учесталост појмовних метафора. Такође, приказана је идеолошка обојеност културе.
4. **Метафора у економском дискурсу** (стр. 78-90) – Ово поглавље објашњава употребу метафоре у економији са посебним освртом на органске и механичке метафоре. Дат је и приказ најучесталијих изворних домена појмовне метафоре у економском дискурсу.
5. **Грађа и методологија истраживања**(стр. 91-99) –У овом поглављу представљена је грађа којучинедва корпуса састављена од српских (*Политика*) и британских (*The Economist*) новинских чланака. Анализа је обухватила чланке објављене 2019. године у оквиру категорије „економија и финансије“. Дати су подаци о укупном броју ријечи од којих се састоји сваки корпус. У оквиру методолошког дијела објашњен је поступак анализе и MIPVUметод на основу којег је рађена идентификација метафора.
6. **Резултати и дискусија**(стр. 100-180) – У овом поглављу представљени су резултати контрастивне анализе најучесталијих изворних доменау оба корпуса. Посебан дио истраживања представља анализа изворног домена ЖИВИ ОРГАНИЗАМ који је показао највећу могућност поређења. Прво су објашњене сличности помовних метафора у оба корпуса, а затим су дате разлике у виду учесталости и различитих лингивстичких израза, као и различитих метафора.
7. **Концептуализација економије уз помоћ тјелесних метафора**(стр. 181-239) – Ово поглавље приказује резултате даље анализе појмовне метафоре ЕКОНОМИЈА ЈЕ ЖИВИ ОРГАНИЗАМ која напредак економије и односе са другим ентитетима представља уз помоћ тјелесних метафора. У првом дијелу објашњени су глаголи кретања који учествују у концептуализацији економије као путника, док је у другом дијелу примијењена шема *силе* да би се објаснили односи економије са другим ентитетима. Трећи дио посвећен је проблемима економије који су концептуализовани уз помоћ органа за дисање. Сваки од ових дијелова садржи сличности и разлике између корпуса објашњене на лингвистичком, когнитивном и прагматичком нивоу гдје је било могућности.
8. **Закључна разматрања** (стр. 240-246) – Ово поглавље представља завршно резимирање резултата анализе корпуса и закључака до којих се дошло током истраживања, као и правце даљих истраживања.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Метафора се као једна од посебних стилских фигура традиционално сматрала одликом реторичког и поетичког начина изражавања. Међутим, новија истраживања указала су на когнитивну вриједност метафоре која се огледа у чињеници да метафора представља дио појмовног система, мисаоног процеса и свакодневног начина изражавања (Lakoff & Johnson 2003). Предмет истраживања у овој дисертацији су појмовне метафоре које се појављују приликом реализације ријечи *економија* у економским новинским чланцима на српском и енглеском језику. Употреба метафора је искуствено и културално условљена и оне представљају добро полазиште за истраживање начина размишљања, разумијевања, процјењивања, као и ставове говорника. Помоћу упоредне анализе појмовних метафора настоји се доказати шта је универзално у ова два језика, односно шта је резултат тјелесног искуства које се налази у основи процеса конструисања значења, а шта је оно што ограничено разним културалним факторима доводи до различитих реализација, метафоричких екстензија и употребе културно-специфичних појмовних метафора у овим језицима. Да би се расвијетлио начин концептуализације ријечи *економија* у економском дискурсу и утврдило у којој мјери српски и енглески језик дијеле сличности у погледу употребе појмовних метафора, а у којој мјери културолошка условљеност утиче на појаву варијација, постављени су основни циљеви овог истраживања, а то су:

- да се утврде појмовне метафоре које описују ријеч економију као живи организам уз помоћ тјелесних метафора;
- да се одреде аспекати ријечи економија који се концептуализују уз помоћ тјелесних метафора;
- да се, на основу спроведене контрастивне анализе, утврде сличности тјелесних метафора које описују економију као живи организам у оба корпуса на когнитивном нивоу;
- да се утврде разлика тјелесних метафора које описују економију као живи организам у оба корпуса на лингвистичком нивоу;
- да се прикаже начин размишљања и вриједности које се приписују ријечи економија, као и став говорника на прагматичком нивоу.

На основу сазнања да језик приказује и конструише друштвену и културалну стварност, те да је метафорични начин изражавања искуствено и културално условљен, у дисертацији се полази од претпоставки да ће се у оба корпуса пронаћи велики број сличних примарних метафора које произилазе из универзалног тјелесног искуства свијета на којем се заснива процес конструисања значења, теда ће утицај културе и различити ставови говорника довести до појаве варијација у лингивстичким изразим исте појмовне метафоре, затим до појаве различитих метафора и метафоричких екстензија због чињенице да је култура такође значајан дио процеса конструисања значења.

Проблемом метафора бавили су се многи лингвисти, психолози, филозофи и други истраживачи о чему свједочи обимна литература на енглеском језику. За ово истраживање од посебног значаја су билиутемељивачи теорије појмовне метафоре, као и њихови критичари: Lakoff & Johnson(1980, 2003), Grady (1997), Fauconnier & Turner (2003), Kövecses(2005, 2010), Charteris-Black (2000), Boers (1997), Bratož (2004), White (2003), Koller (2003, 2004), Gibbs (1997, 1999), Goatly (2007) и други.

У српском језику проблем метафора је у мањем обиму обрађен, али са развојем дискурсне анализе у новије вријеме расте и заинтересованост за проблем метафора које се употребљавају у разним дискурсима. Издвојићемо неколико аутора и

њихове радове: Silaški (2011, 2012), Silaški & Đurović (2010, 2011, 2013, 2017),Đurović (2006), Radić-Bojanić &Silaški (2008, 2012),Klikovac, (2003, 2004) иRasulić (2010). Сви наведени радови дају значајан допринос изучавању метафора јер описују њезину упоребу у економском, правном, спортском и другим врстама дискурса и у оквиру различитих теорија когнитивне лингвистике. Докторска дисертација кандидаткиње Милице Богдановић бави се истраживањем економског дискурса иметафорама које концептуализују ријеч економија. У већини досадашњих истраживања аутори су се бавили појмовним метафорама под окриљем когнитивне лингвистике и критичке анализе дискурса. Међутим, детаљније анализе ријечи економија са лингвистичког становишта до сада није било. Поред когнитивног и прагматичког аспекта употребе појмовних метафора у економском дискурсу који описују ријеч економија, кандидаткиња је у свом раду идентификовала, систематски описала и анализирала све метафоре које описују економију као живи организам, а затим детаљно анализирала тјелесне метафоре и сликовне шеме. У раду је такође приказана синтаксичка структура тјелесних метафора што доприноси бољем разумијевању концептуализације економије у оба корпуса. Кандидаткиња је посебну пажњу посветила сличностима и разликама у употреби метафора у оба корпуса, те културалним импликацијама које налазе у основи различитих метафора, што представља посебан допринос дисертације. Основна поставка когнитивне лингвистике јесте да је метафора свеприсутна у свакодневном животу и да се користи да би се мање познати и апстрактнији појмови објаснили уз помоћ познатијих и конкретнијих појмова. Истраживање појмовних метафора у економском дискурсу добило је на важности због чињенице да је једна од карактеристика економског дискурса управо метафоричан начин изражавања. Резултати истраживања наћи ће примјену и у области превођења јер метафоре у дискурсу могу представљати проблеме приликом превођења због својих културалних импликација. Оне су значајно средство којим се објашњавају динамичне промјене у друштву. Због чињенице да пресликавају и наглашавају само одређена својства извора, док друга умањују или сакривају, метафоре такође имају и велику моћ убјеђивања, те се користе да би се њима разоткрила или сакрила реалност. Другу велики примјену резултати истраживања имаће у и области наставе енглеског језика као страног. Свеприсутност метафоре у језику нагласила је важност да се развије способност разумијевања и правилна употреба метафорашто би студентима олакшало учење вокабулара и граматике страног језика. Резултати доприносе подизању свијести о метафоричкој природи језика.

V МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Кандидаткиња је истраживање спровела на два корпусасамостално састављена од српских и британских новинских чланака. Један корпус чинечланци преузети из дневних новина *Политика* и садржи 216 144 ријечи. Други корпус представљају чланци из британског часописа *The Economist*и састоји се од 287 832 ријечи. У оба случаја ради се о претрагама новинских архива интернетског издања часописа за 2019. годину. Корпус обухвата све појмовне метафоре које одређују ријеч *економија* у економском дискурсу на српском и енглеском језику, као и њихове изворне домене. Након проведене контрастивне анализе, кандидаткиња је за сваки изворни домен истакла податке о укупном броју лингвистичких израза који су заступљени у корпусу, а затим је детаљно представила њихове поддомене и појмовне метафоре које чине. Код најучесталијих изворних домена одредила је проценат учесталости

јављања израза у корпусу. У циљу боље прегледности добијених резултата, кандидаткиња је податке изнијела и у виду графичког приказа и табела. Након проведене контрастивне анализе, кандидаткиња је изнијела темељна, систематизована и прегледна запажања и закључке који произилазе из истраживања. Будући да се кандидаткиња у свом истраживању бави анализом појмовних метафора које концептуализују ријеч економија и да се истраживање заснива на корпусу, сматрамо да је изабрани методолошки приступ у потпуности усклађен са савременим истраживањима у области компаративне лингвистике. Кандидаткиња се држала плана истраживања који је дат приликом пријаве докторске дисертације. Испитивани параметри дају довољно елемената за поуздано истраживање. Добијени подаци су адекватно статистички обрађени и представљени.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања показују да појмовне метафоре имају великог значаја у конструисању и приказивању реалности, те да представљају значајно средство изражавања уекономском дискурсу на српском и енглеском језику. Кандидаткиња истиче да је компаративна анализа показала велику сличност у погледу лингвистичких израза и појмовних метафора које описују *економију* као живи организам у оба језика због чињенице да се у њиховој основи налази универзално тјелесно искуство. С друге стране, разлике које супронађене огледају у различитим лингвистички изразима, различитим појмовним метафорама и различитим аспектима ријечи *економија* који се освјетљавају.Кандидаткиња је резултате анализе представила на когнитивном, културално-когнитивном и прагматичком нивоу тамо гдје је постојала могућност.

Когнитивни ниво доказао је да је настанак значења динамичан процес и да значења нису тако фиксно одређена као што теорија појмовних метафора настоји да прикаже. Ова теорија објашњава настанак метафора процесом пресликавања домена. Међутим, настанак мјешовитих метафора које се састоје из различитих домена и различитих пресликавања не може да се одреди тако фиксном структуром, те је било неопходно у анализу уврстити теорију примарних метафора и теорију појмовног обједињавања. Уз помоћ теорије примарних метафора кандидаткиња је објаснила настанак истих појмовних метафора у оба корпуса које се заснивају на универзалном тјелесном искуству. Теорија појмовног обједињавања надомјестила је недостатак теорије појмовних метафора која није могла да објасни настанак мјешовитих метафора. Резултати анализе су показали да се одређени елементи мјешовитих метафора спајају у простору појмовног амалгама и дају заједничку информацију. У неким мјешовитим метафорама елементи метафоре су своја значења формирали на основу пренесеног значења лингвистичког израза, док су се у другим мјешовитим метафорама значења елемената заснивала на дословном значењу израза. Проналаском мјешовитих метафора у оба корпуса кандидаткиња је показала да се процес настанка значења не одвија увијек према задатој структури, те да јеи настанак једнократних и креативних метафора такође један од доказа који поткрепљује динамичност и спонтаност при стварању значења појединих метафора.

Културално-когнитивни ниво је показао да постоји одређена повезаност културе и спознаје. Кандидаткиња је у дисертацији објаснила да примарне метафоре настају на основу универзалног тјелесног искуства и у својој анализи потврдила да оба корпуса дијеле исте или сличне примарне појмовне метафоре. Међутим, резултати анализе су показали да су у оба корпуса забиљежени различити лингвистички изрази у оквиру исте појмовне метафоре, затим примјери различитих метафора и различите

екстензије лингвистичких израза, што представља одраз културалних варијација и показује да је култура недјељива од когнитивног нивоа и да учествује у процесу конструисања значења ријечи.

Резултати добијени анализом на прагматичком нивоу такође су потврдили да је култура недјељива од језика, и да метафоре, настале у разне дискурсне сврхе, поред идејног садржаја намећу ставове и емоције припадника друштвених и културних група. Прагматички ниво је такође показао и сличност у избору аспеката који се наглашавају, на примјер у метафорама дисања у оба корпуса. Ови изрази илуструју проблеме економије које други агенти свјесно изазивају указујући на одговорност других у процесу заустављања напретка економије и потпуног престанка функционисања. Уз помоћ технике сакривања и наглашавања појединих аспеката економије могуће је изразити ставове о економији и на тај начин постићи одређене циљеве. Премда су процеси размишљања често несвјесни, они су увијек под утицајем културе у којој настају.

Синтаксичка структура метафора које укључују кретање и дијелове тијела указала је на динамичку представу економије у корпусу на енглеском језику. Она је постигнута већом употребом израза који се односе на глаголе покрета и глаголе који описују начин кретања економије као путника. С друге стране, у корпусу на српском језику економија је такође представљена као путник, али је забиљежен и велики број израза у којима је економија описана у односу на пут и путању, што указује на наизмјеничност динамичке и статичке слике економије у корпусу на српском језику. Примарна употреба глаголских конструкција указује на отворен начин изражавања мишљења, док употреба локација и метафора пута приказује прикривен начин изражавања концепата који се односе на економију. Дакле, економски дискурс у новинским чланцима на енглеском језику на отворен и експресиван начин приказује напредак и проблеме економије под утицајем западне традиције која подразумијева научност и убјеђивачку моћ метафора. С друге стране, економски дискурс у српским новинским чланцима још увијек је под утицајем заостатака комунистичког система управљања и традиционалних породичних односа, те се описи економије често дају на прикривени начин.

Добијени резултати су детаљно и прегледно приказани, те правилно и јасно тумачени.Ова дисертација донијела је новине у смислу описа појмовних метафора које одређују ријеч економија у оквиру теорије појмовне метафоре и темељне анализе изворних домена и поддомена који чине појмовне метафоре,што доприноси бољем разумијевању и употреби метафора, те њиховом значају и утицају који имају на учеснике у дискурсу. Резултати истраживања дају значајан допринос унапређењу науке о језику и примијењене лингвистике у нашој средини. Сматрамо да ће резултати наћи своју практичну примјену у области превођења и у настави енглеског језика као страног. Ово истраживање може да послужи као полазна основа за нова истраживања из области когнитивне лингвистике.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

На основу свега што је наведено у извјештају, Комисија закључује да докторска дисертација мр Милице Богдановић, под насловом „Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака“, садржи све саставне елементе ове академске форме, те да представља самосталан и оригиналан научни рад. У њој је показано одлично познавање најужег предмета истраживања, појмовних метафора. Дисертација даје значајан допринос опису појмовних метафора у енглеском и српском језику и разумијевању кутуралне условљености која доводи до појаве варијација, те као таква представља вриједан прилог науци о језику.

Комисија је једногласно позитивно оцијенила докторску дисертацију под насловом „Компаративна анализа метафора у економском дискурсу српских и британских новинских чланака“ кандидаткиње Милице Богдановић, те предлаже Наставно-научном вијећу Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци да прихвате овај извјештај и одобре јавну одбрану докторске дисертације пред назначеном комисијом.

Бања Лука/Београд,
3.12.2021. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. _____
Др Далибор Кесић, ванредни професор,
предсједник

2. _____
Др Жељка Бабић, редовни професор,
члан

3. _____
Др Милош Ковачевић, редовни
професор, члан